

TIJDSCHRIFT

ter beoefening van het

Administratief Recht.

HOOFDREDACTEUR:

H. J. G. HARTMAN,

Commies, Chef der eerste afdeeling ter Prov. Griffie van Zeeland, te Middelburg.

ZESTIENDE JAARGANG. — NIEUWE SERIE VI.

1899.

F. KLEEUWENS & ZOON.

GOES.

INHOUD.

BIJDRAGEN.

blz.
H. M. J. WATTEL. Schetsen van burgerlijk recht . . . 1, 264, 389
Verbetering, zie bl. 68.
G. W. L. VAN WOERDEN. Een gevolg der wet van 2 Juli 1898 (St.bl. no. 170) 28
J. H. C. HEIJSE. Amttenaarsdespotisme 33, 69
J SNATER. Onze grondwet 78, 105
F. POSTMA. Iets over het recht van vereeniging en vergadering . 128
J. RISSEEUW. Het landbouwverslag 137
G. W. VAN DUIJL. Iets over het register van verlofgangers . . 167
C. SPAANS. Loop eener verkiezing van raadsleden 173
DE REDACTIE. Art. 264 der gemeentewet 237
W. MOLENAAR. Het in beleening geven van kasgelden 245
A. H. C. BROUWER. Wet op de toelating en uitzetting van vreemdelingen 250
A. B. MICHIELSEN. Op welke wijze komt eene wet tot stand? . 273
Zie ook bladz. 386.
H. J. G. HARTMAN. De contrôle op den gemeente-ontvanger. 277, 313
D KOOIMAN. De wet van 23 Mei 1899 357
H. N. B. VAN SANTEN. De Koning is onschendbaar, de Ministers zijn verantwoordelijk 382
DE REDACTIE. Erkenning door een man beneden 19 jaar bij zijn huwelijk 399

INGEZONDEN STUKKEN.

A. ZONNEVELD. Toelage uit de gemeentekas aan bijzondere scholen tot bevordering van getrouw schoolbezoek 30
A. ZONNEVELD. Tegen de uitspraken van den militieraad omtrent vrijwilligers kunnen geene bezwaren worden ingebracht 65
P. N. P. KNIJFF. Twee vragen van burgerlijken stand 66
D. KOOIMAN. Vermelding van eene door de Koningin verleende dispensatie en van de vorige woonplaats der bruid in eene huwelijksakte 103
F. POSTMA. Vrijstelling wegens broederdienst 203
F. KROON. Voordracht van wetten 386
J. B. Cijfers in akten 387
G. KOOTSTRA. Erkenning door een man beneden 19 jaar bij zijn huwelijk 399
A. B. MICHIELSEN. Onze grondwet 420

blz.

BEANTWOORDING DER VRAGEN.

1. D. KOOIMAN. Nemen van besluiten door de Tweede Kamer, de Prov. Staten en den gemeenteraad 10
2. D. J. VAN OORTMERSSEN. Verplichting tot oprichting school voor middelbaar onderwijs. Adres om ontheffing 14
3. M. A. BLEIKER. Adres om oprichting eener weegbrug. Beschikking daarop. Aanwijzing middelen tot stichting . . . 18
4. W. MICHELS. Verordeningen op de heffing en de invordering van waaggeld met memorie van toolichting 22
5. D. J. VAN OORTMERSSEN. Huwelijksakte van 21-jarigen weduwnaar, wiens moeder weigert toestemming te verleenen, met de 15-jarige zuster zijner overleden vrouw 25
Zie ook bladz. 103.
6. J. SNATER. In welke gevallen kan een Minister strafrechtelijk vervolgd worden? 46
Zie ook bladz. 104.
7. A. B. MICHIELSEN. Wijze van vervolging 49
8. A. EDELBROEK. Houden de functiën van een tijdelijken wethouder op bij het overlijden van den wethouder, die vervangen is? 53
C. SPAANS. Idem 54
9. W. MICHELS. Kennisgeving der bevalling van eene ongehuwde vrouw buiten hare woonplaats; bevolkingsregister en statistiek 56
A. H. GIJZELS. Idem 57
10. A. B. MICHIELSEN. Bepalingen van het B. W. over woonplaats 60
11. A. F. DORHOUT. Bevoegdheid van den burgemeester om candidaatstellingen te zijnen huize te ontvangen 87
12. A. B. MICHIELSEN. Bevoegdheid van een onderwijzer, die voor vijf jaar ontzet is van zekere rechten 89
13. A. H. GIJZELS. Verlaging van hoofdelijken omslag voor hen, die binnen zekeren termijn betalen 91
W. MICHELS. Idem 92
14. . . . . Aanleg eener haven door drie gemeenten gezamenlijk op het grondgebied van eene dier gemeenten 93
15. G. J. VAN DEN BRINK. Waardoor kan ontbinding des huwelijks plaats hebben 96
16. R. LIJNDRAJER. Kosten verbonden aan opneming of verheffing in den adelstand 114
17. G. J. VAN DEN BRINK. Retributie voor het bezichtigen eener oudheidskamer 118
18. D. KOOIMAN. Verklaring van art. 190 der gemeentewet . . 119
19. A. EDELBROEK. Aangifte voor het bevolkingsregister en verklaring van het voornemen tot vestiging, bedoeld in de wet van 28 Juli 1850 122

blz.
20. A. B. MICHIELSEN. Sluit art. 338 B. W. elke erkenning uit, ook door de moeder alleen, van een kind, dat in overspel is geteeld? 126
21. A. B. MICHIELSEN. Aanleg eener haven door drie gemeenten gezamenlijk op het grondgebied van eene dier gemeenten . 146
22. J. BREEBAART Dz. Een gezin heeft drie zonen. A., geboren in 1874, lootte vrij. B., geboren in 1878, stelde een plaatsvervanger. Kan C., geboren in 1887, vrijstelling krijgen? . . 151
Zie ook blz. 203.
23. D. J. VAN OORTMERSSEN. Kan een krankzinnige lid blijven van Provinciale Staten of van den gemeenteraad? 155
24. A. B. MICHIELSEN. Vallen rechten voor eene weegbrug onder art. 254 gemeentewet? 156
D. KOOIMAN. Idem 158
25. G. J. VAN DEN BRINK. Bij welke reglementen is gevolg gegeven aan het voorschrift van art. 61 B. W.? 165
26 H. DASSEL. Moet eene commissie tot uitdeeling van eetwaren en brandstoffen op Nieuwjaarsdag gebracht worden op de lijst der instellingen van weldadigheid? 182
27. D. J. VAN OORTMERSSEN. Broeder van een burgemeester zetter 184
A. B. MICHIELSEN. Idem 185
28. D. KOOIMAN. Een verkozen raadslid zendt tijdig zijn geloofsbrief in, maar legt niet over de andere stukken, bedoeld in art. 17 der gemeentewet. Kan de raad nu eene beslissing nemen? 188
W. F. VAN SPENGLER. Idem 189
R. LIJNDRAJER. Idem 190
29. G. J. VAN DEN BRINK. Beschikking van den raad op het adres van iemand, die zich beklaagt, dat hij van het burgerlijk armbestuur geen onderstand kan krijgen 193
30. D. KOOIMAN. Waardoor kan het bestaan van een huwelijk worden bewezen? 196
31. D. KOOIMAN. Notulen raadsvergadering 209
32. D. J. VAN OORTMERSSEN. Voorstel B. en W. aan den raad tot schorsing van een lid. Besluit van den raad. Begeleidend schrijven aan Ged. Staten 223
33. J. L. SWITZAR. Voorstel B. en W. aan den raad tot verhooging van den borgtocht van den ontvanger 226
D. P. TEENSTRA. Idem 227
34. P. SIKKES. Voorstel B. en W. aan den raad tot benoeming van een derden wethouder 229
35. C. SPAANS. Raadsbesluit tot onderhandsche aanbesteding . . 230
36. A. EDELBROEK. Huwelijksakte bij volmacht van een 22-jarig jongman en een 20-jarige jongedochter 232

blz.
37. R. Lijndrajer. Akte van erkenning door een getrouwd man 255
38. A. Edelbroek. Akte van geboorte van een natuurlijk kind, door den vader aangegeven na het overlijden der moeder . 256
Zie ook blz. 387.
No. 31 tot 38 bevatten antwoorden op de vragen, opgegeven bij het schriftelijk examen der Nederlandsche vereeniging voor gemeentebelangen in 1899.
39. H. van der Sluis. Welke handteekening moet gestempeld worden op stembiljetten, welke worden verzonden in een tijdvak, waarin de burgemeester met verlof uit de gemeente afwezig is? 258
J. Bouman. Idem 258
F. G. Caners. Idem 259
40. H. Dassel. Vervallen van het recht op eigen graven, zoodra de begraafplaats wordt verklaard niet meer ten openbaren dienst bestemd te zijn 261
41. H. N. B. van Santen. Vrijheden of rechten der inwoners van den Staat 291
A. E. Veenstra. Idem 293
42. J. Risseeuw. Inrichting van het nieuw archief der gemeente 298
43. L. v. B. S. Opdracht van een geschil tusschen de gemeente en een ingezetene aan onpartijdige personen 302
44. J. L. Switzar. Verordeningen op de heffing en invordering van begrafenisrecht 306
D. Huizinga. Memorie van toelichting op idem 307
45. J L. Switzar. Moet, wanneer een huwelijk wordt voltrokken, waartegen stuiting is beteekend geweest, behalve het bewijs van de opheffing der stuiting ook nog worden overgelegd het bewijs, dat de afkondigingen zijn gedaan? 310
Zie ook bladz. 387.
46. H. Dassel. Op welke wijze wordt inkwartiering verschaft? Wie komt er voor in aanmerking? 325
47. D. Kooiman. Opmaken der inkwartieringslijst 331
48. D. Kooiman. Voorschriften voor de rekeningen der schutterijen 336
49. H. Ninteman. Rapport op een verzoek om toestemming tot uitwoning door den burgemeester 346
D P. Teenstra. Idem 347
50. R. Lijndrajer. Opmerkingen over artt. 20 en 21 B. W. . 349
51. J Bouman. Bijzondere maatregelen bij het voorkomen van longziekte onder het vee 369
52. D. P. Teenstra. Afwijkingen van art. 224 gemeentewet . . 372
53. D. Huizinga. Wanneer uit de uitkomsten eener volkstelling blijkt, dat eene gemeente meer dan 5000 zielen telt, moet dan de secretaris, tevens ontvanger, van een dezer functiën worden ontheven? 374

blz.

54. A. Edelbroek. Bepalingen in eene belasting-verordening betreffende het bezorgen van afschriften van of extracten uit akten van den burgerlijken stand uit andere gemeenten enz. 376
D. Kooiman. Idem 377
55. D. Kooiman. Kan een minderjarige volmacht geven, om zijn huwelijk door een ander te doen voltrekken? 378
56. H. N. B. Van Santen. Heffing van belasting op danstenten 404
57. D. Kooiman. Toepasselijkheid der hinderwet op een bergplaats van petroleum in een huis 405
58. A. E. Veenstra. Art. 46 wet 1 o. 407
59. D. Huizinga. Verordening op het begraven en de begraafplaats 410
Met aanvulling van P. J. Terwoert.
60. J. L. Switzar. Wanneer kan iemand onder curateele worden gesteld? 415

MEDEDEELINGEN, VARIA ENZ.

Opgaaf, waaraan de antwoorden op de vragen moeten voldoen . . 31
Verbetering eener fout in den voorgaanden jaargang. 31
Examen der Nederl. Vereeniging voor gemeentebelangen.
Opgaven 169, uitslag 200.

LEESTAFEL.

Mr. W. C. I. J. Cremers. De gemeentewet 68
J. B. Vroom. De wetgeving op de registratie 135, 356
J. N. Elenbaas. Handboek voor de beoefening van het Nederlandsche administratieve recht 135, 243, 355
J. C. Beth. Wettelijke bepalingen betreffende de strandvonderij . 244
J. Lakeman. Alphabetische klapper op de voornaamste wetten enz 355
Meijer/Romeijn. Wetboek van koophandel 388
Jac. Van Waning. Plaats van den burgemeester in eene nieuwe politie-organisatie 388

ALPHABETISCHE LIJST DER MEDEWERKERS,

DIE IN 1899 GOEDE ANTWOORDEN OP DOOR DE REDACTIE GESTELDE VRAGEN INZONDEN.

Andel, G. Van, Leerdam.
Bakker, D., Helder.
Bleiker, M. A., Aardenburg.
Bouma, T. E., Alkmaar.
Bouman, J., Nieuw-Beijerland.
Breebaart, J., Winkel.
Brink, G. J. Van den, Oldebroek.
B. S., L. V.
Caners, F. G., Ravenstein.
Dassel, H., Groningen.
Dijkhoff, N , Terheijden.
Dorhout, A. F., Rotterdam.
Duijl, G. W. Van, Monster.
Edelbroek, A., Oosterhout.
Eijkelhoff, A. A., Wilnis.
Ginhoven, A. A. Van, Utrecht.
Gijzels, A. H., Oudheusden.
Gorter, H. J., Ouderkerk a/d. IJssel.
Graaf, J. De, Stadskanaal.
Heiden, T. Van der, Krimpen a/d. IJssel.
Hora Adema, J., Bergum.
Huisman, J., Siddeburen.
Huizinga, D., Oldehove.
Hüpsch, L., 's-Hertogenbosch.
Kamman, N., Lemmer.
Kläucke, J. E., Zuid-Laren.
Kluft, J. H., Hoorn.
Kooiman, D., Hoorn.
Kroon, F., Monnikendam.
Kroon, M. J., Oud-Karspel/Edam.
Kuijper, J., Wilnis.
Kwant, A., Helder.
Lijndrajer, R., 's-Gravenhage.
Meijer, H., Oude-Pekela.
Merens, J., Weesperkarspel.
Michels, W., Heusden.
Michielsen, A. B., Tholen/Dreumel.
Ninteman, H., Stadskanaal.
Oijen, W. E. Van, Wamel.
Oortmerssen, D. J. Van, Zwolle.
Oosterhoff, J. L., IJlst/Dordrecht.
Risseeuw, J., Wilnis.
Roest, A. G. Van der, Oudewater.
Roo, T. H. De, Rotterdam.
Rooij, L P., Brouwershaven.
Rooij, J. C. De, Terheijden.
Santen, H. N. B. Van, Sprang.
Sikkes, P., Groningen.
Sluis, H. Van der, Lemmer/Beemster.
Snater, J., Delfzijl.
Spaans, C., Haringcarspel.
Spengler, W. F. Van, Loosduinen.
Suurs, P. J., 's-Hertogenbosch.
Switzar, J. L., Oosterhout.
Sybolts, J., Leek.
Teenstra, D P., Oldehove.
Terwoert, P. J., Koudekerke.
Veen, H. Van, Urk.
Veen, W. Van der, Dragten.
Veenstra, A. E., Sliedrecht.
Verdijk, A., 's-Hertogenbosch.
Voogt, J. De, Kampen.
Wielen, B. A. Van der, Druten.
Wittermans, P. F., Groenlo.
Zandvoort, A. Van, Orthen.

Schetsen van burgerlijk recht,

IN VERBAND MET PUBLIEK EN ADMINISTRATIEF RECHT,

DOOR

H. M. J. WATTEL.

XI.

HUWELIJK.

Het is geen zeer aantrekkelijk onderwerp, dat ons thans ter behandeling wacht. Die behandeling vordert meer uitgebreidheid dan men er gaarne aan schenkt, want ook hier vinden wij geheel verouderde beginselen en bepalingen, volstrekt niet meer in overeenstemming met de behoeften van den tegenwoordigen tijd en met de hedendaagsche begrippen.

Slechts in zooverre is het onderwerp belangrijk, dat het van geheel praktischen aard is; de meesten onzer komen er direct of indirect mee in aanraking.

De vereeniging van personen van verschillend geslacht tot een gemeenschappelijk leven is een geheel op de natuur gegrond feit, een maatschappelijke instelling, die ook zonder wettelijke bepalingen voortdurend zou blijven bestaan.

Maar juist omdat de vereeniging van man en vrouw tot een gemeenschappelijk leven zoo vele en zulke gewichtige gevolgen heeft voor de maatschappij, is het noodzakelijk, dat de wet die gevolgen aan vaste regelen onderwerpt; het samenstel dier regelen noemen wij het huwelijksrecht.

In verband daarmede spreken wij alleen van een huwelijk, wanneer er sprake is van eene vereeniging, tot stand gekomen onder vervulling der voorwaarden en vormen, die de wet voorschrijft. In het tegenovergestelde geval bestaat eene verhouding, die de wet ten deele negeert, ten deele in hare gevolgen op andere wijze regelt. Dit laatste is onvermijdelijk, want de extra-formeele vereeniging doet toch ook haren invloed op de samenleving gelden.

De wet beschouwt het huwelijk alleen in zijne *burgerlijke* betrekkingen. Dat spreekt vrij wel van zelf, al zegt de wet het uitdrukkelijk. Het zoogenaamd kerkelijk recht bestaat vrij naast het burgerlijke. Dat er geen huwelijksverbintenis volgens kerkelijk recht mag plaats hebben, in strijd met de voorschriften der burgerlijke wet, ligt geheel in den aard der zaak en daarom is bepaald, dat de burgerlijke huwelijksvoltrekking altijd aan de kerkelijke inzegening moet voorafgaan.

Deze wettelijke bepaling is in strijd met sommiger begrippen en opvattingen omtrent het huwelijk en men heeft dan ook wel eens naar middelen omgezien om die bezwaren weg te nemen.

Van groot belang schijnt de bepaling der wet niet, daar immers het kerkelijk huwelijk zonder burgerlijke huwelijksvoltrekking door de wet niet erkend wordt en zij, die, uit minachting voor de instelling van het burgerlijk huwelijk, in vrije gemeenschap leven, in den regel ook wel niet veel aandacht aan de instellingen der kerk zullen schenken.

Het bezwaar zou naar onze meening gemakkelijk op te heffen zijn, wanneer de kerk hare plechtigheden voltrok onder voorwaarde, dat zij alleen zouden gelden voor het geval, dat de huwelijksvoltrekking voor de wet binnen zekeren tijd volgde.

Indien op deze of dergelijke wijze het kerkelijk recht aan de eischen van het burgerlijk tegemoet kwam, dan zou de wet omgekeerd hetzelfde kunnen doen en zou de bepaling der strafwet, die straf bedreigt tegen de voorafgaande voltrekking van kerkelijke plechtigheden, zonder bezwaar kunnen vervallen.

Voor de geldigheid van het huwelijk stelt de wet verschillende vereischten, die men gewoonlijk onderscheidt in inwendige en uitwendige.

De inwendige vereischten zijn die, welke betrekking hebben op het wezen van het huwelijk zelf; de uitwendige betreffen slechts de vormen, waaraan voldaan moet worden.

Vooreerst is de vrije toestemming der aanstaande echtgenooten noodig. Vandaar dan ook, dat een krankzinnige geen toestemming kan geven, omdat hij geacht wordt, geen voldoende bewustheid van zijn wil te hebben. Intusschen zal het voor de praktijk wel de vraag zijn, of de

krankzinnige reeds onder curateele gesteld is; want is dit niet het geval, dan zal het moeilijk wezen het huwelijk te beletten.

Het komt eene enkele maal voor, dat iemand, die gevoelt zwak van geestvermogens te zijn, zich onder curateele laat stellen. Wat het vermogen van dezen persoon om te huwen betreft, is de wet niet zeer duidelijk. Vrij algemeen neemt men aan, dat hij daartoe wèl in staat, dat zijne toestemming dus geldig is.

Dat iemand, die wegens verkwisting onder curateele staat, een huwelijk kan sluiten, zegt de wet uitdrukkelijk. Ook de doofstomme is niet onbekwaam om te trouwen. Het zal alleen de vraag wezen, of hij door duidelijk verstaanbare teekenen zijn wil weet te verklaren.

Tot het sluiten van een huwelijk kan men iemand niet in rechten noodzaken; want dan zou immers bij eene der partijen de vrije wil ontbreken?

Het zal trouwens niet licht voorkomen, dat men een dergelijk proces zou willen voeren; eer zal het voorkomen, dat men zich door het verbreken der trouwbelofte benadeeld acht en dus eene vordering tot schadevergoeding zou wenschen in te stellen.

Doch ook dit laatste laat de wet in het algemeen niet toe. Anders is het, wanneer de zaak reeds gedeeltelijk haar beslag gekregen had, wanneer namelijk huwelijksaangifte is geschied en reeds gevolgd is door de afkondigingen. Wordt op dit uiterste oogenblik nog door hem of haar een einde aan de zaak gemaakt, dan zal eene vordering kunnen worden ingesteld wegens het werkelijk verlies, dat daardoor geleden wordt.

Gesteld b. v., dat het meisje hare betrekking had opgezegd en nu tijdelijk broodeloos is. Gesteld, dat de aanstaande man voor een bepaalden tijd een huis gehuurd had. De rechter kan nu eene billijke schadeloosstelling toeleggen, doch wil men die, dan zal de vordering binnen achttien maanden na de eerste afkondiging moeten worden gedaan.

In art. 113 B. W. staat: „van eene afkondiging gevolgd is." Men vatte het woord eene liefst op in den zin van de (afkondigingen). Het spreekt toch wel van zelf, dat na de huwelijksaangifte de afkondigingen door den ambtenaar geschieden, onafhankelijk van de hem onbekende verhouding tusschen de aanstaande echtgenooten.

Dat er slechts é é n e afkondiging geschiedt, zal wel niet voorkomen, hoewel de mogelijkheid niet is uitgesloten. De bruid of bruidegom kan natuurlijk hare of zijne verklaring van intrekking der toestemming gerechtelijk aan den ambtenaar van den burgerlijken stand laten aanzeggen. In dat geval zal de verdere afkondiging achterwege moeten blijven, daar hare basis, de aangifte, is vervallen.

Het huwelijk is bij ons reeds op betrekkelijk jeugdigen leeftijd toegestaan. De Koning kan dispensatie verleenen, dat wil zeggen: het aangaan van een huwelijk in een speciaal geval op vroegeren leeftijd dan 18 of 16 jaar toestaan, indien gewichtige redenen daartoe nopen.

Die gewichtige redenen, die wel steeds in de zwangerschap der vrouw zullen bestaan, maken een zonderlingen indruk, wanneer men bedenkt, dat de Regeering, die de dispensatie geeft, dat gewicht zelf heeft te beoordeelen.

Is die dispensatie eenmaal verleend, b. v. aan den man op 16-jarigen leeftijd, heeft hij dan, wanneer zijn huwelijk ontbonden wordt en hij vóór den 18-jarigen leeftijd opnieuw wenscht te huwen, andermaal dispensatie noodig? Wij zouden de vraag ontkennend beantwoorden. Vooreerst toch is hij door zijn eerste huwelijk meerderjarig geworden. In de tweede plaats werd reeds door de eerste dispensatie zijne genoegzame lichamelijke ontwikkeling aangenomen. In de derde plaats is de grond voor het vermoeden, dat geene vrije toestemming zou aanwezig zijn, door de feiten zelve vervallen.

De aanstaande echtgenooten moeten beiden o n g e h u w d zijn. Wanneer een man tegelijkertijd met meer dan ééne vrouw is gehuwd of het omgekeerde zich voordoet, levert dit naar ons recht een strafbaar feit op.

Is een der partijen reeds gehuwd g e w e e s t, dan moet dit huwelijk eerst ontbonden zijn, vóór eene nieuwe verbintenis kan worden gesloten, of althans ten gevolge van of tegelijkertijd met het nieuwe huwelijk ontbonden worden. (Zie de artt. 549 e. v., in verband met de wet van 9 Juli 1855, St.bl. no. 67, de zoogenaamde Hendrikawet).

Is het de vrouw, die een nieuw huwelijk wenscht aan te gaan, dan

is dit niet toegestaan vóór er 300 dagen sedert de ontbinding van het vorige huwelijk verloopen zijn.

Deze bepaling past, hard, onbillijk en onredelijk als zij is, in het geheel niet in de wet. In hoofdzaak is zij gemaakt met het oog op de mogelijke zwangerschap der vrouw. Maar dan had de wetgever haar in elk geval moeten toestaan om terstond na de bevalling te huwen. Men denke zich het geval, dat het kind één dag na 's vaders dood geboren wordt. Voor dit kind, en voor de moeder, indien zij behoeftig is, kan het eene ware uitkomst zijn, wanneer iemand, die wellicht zelf aan hulp behoefte heeft, aanbiedt haar tot vrouw te nemen. Maar de wet veroorlooft het niet en zij is gedwongen tien maanden te wachten.

In vroeger tijd was de termijn op zes maanden bepaald, en zelfs deze termijn is ruim lang, want is dan nog niet van zwangerschap gebleken, dan behoeft men niet bevreesd te zijn, dat een kind zal geboren worden, dat den vroegeren man tot vader heeft. De wetgever, die zich zelf dikwijls niet gelijk blijft, waar het wel noodig zou wezen, is zich zelf hier zóó gelijk gebleven, dat de bepaling van de 300 dagen ook dan geldt, wanneer het huwelijk ontbonden is door . . . echtscheiding ten gevolge van kwaadwillige verlating!

Aan den persoon, met welken men een huwelijk wil sluiten, mag men niet door zekeren graad van bloed- of aanverwantschap verbonden zijn (artt. 87 en 88).

Vooreerst verbiedt de wet het huwelijk tusschen alle personen, die elkander in de opgaande of nederdalende linie, door wettige of onwettige geboorte, bestaan en evengoed tusschen broeder en zuster.

Dit verbod is zeer natuurlijk, hoe weinig dergelijke verbintenissen ook zullen worden gewenscht.

Het geval, dat zich wellicht het gereedelijkst zal voordoen, kan de wet juist niet verhinderen; het is het geval, dat een vader wenscht te huwen met zijne buiten echt geboren en door hem niet erkende dochter. De laatste is voor hem naar de wet eene vreemde en niemand is in staat het bestaan der bloedverwantschap te bewijzen.

Minder natuurlijk is het, dat de wet nog altijd de verouderde be-

letselen handhaaft, die de huwelijksverbintenis verbieden tusschen oom of oudoom en nicht of achternicht, en omgekeerd. 't Is waar, dat van dit verbod door den Koning dispensatie kan worden verleend, maar dit bewijst alreeds, hoe weinig beteekenis het voorschrift heeft, en de dispensatie is dan ook heel gemakkelijk te verkrijgen.

Ook hier is onwettige bloedverwantschap uitdrukkelijk genoemd als reden van uitsluiting; maar voor de wet bestaat die bloedverwantschap niet zonder erkenning. Dit verbod kan dus niets baten. Niemand zou het huwelijk kunnen beletten tusschen een man en de buiten huwelijk geboren, niet erkende dochter van diens broeder.

Ook voor het huwelijk tusschen schoonbroeder en schoonzuster wordt de Koninklijke dispensatie vereischt. Onder het Fransche recht kon men daartoe geen verlof krijgen, maar dit viel hier te lande alles behalve in den smaak. Daarom werd reeds in 1827 de dispensatie hier in de wet opgenomen. De wetgever bleef op dat standpunt staan en verzuimde de geheele bepaling in te trekken, ofschoon zij in strijd is met onze begrippen en werkelijk op niets steunt.

Men merke op, dat geen verbod bestaat met betrekking tot huwelijken tusschen behuwd-oom en nicht of behuwd-tante en neef.

Het spreekt van zelf, dat feitelijk de gemeenschap tusschen bloedverwanten, die volgens de wet geen huwelijk mogen sluiten, niet kan worden verhinderd. Ook dit moest voor den wetgever eene reden zijn om met verbodsbepalingen wat voorzichtiger te wezen. Wanneer uit zoodanige gemeenschap kinderen geboren worden, dan noemt de wet die met een leelijk woord: kinderen, in bloedschande geboren. Op de plaats, aan deze wezens in het recht toegekend, komen wij nader terug.

Bepaald verboden wordt het huwelijk tusschen personen, waarvan bij rechterlijk vonnis bewezen is, dat zij overspel hebben gepleegd. Overspel is de gemeenschap tusschen twee personen, die beiden gehuwd zijn of waarvan er één gehuwd is. De band, die deze personen verbindt, kan nimmer in een wettig huwelijk overgaan. Zelfs na het overlijden van den echtgenoot van dengene, die overspel pleegde, blijft het verbod gehandhaafd.

Ons komt het niet zeer aanbevelenswaardig voor, een onzedelijken band te laten voortbestaan, ook dan wanneer het niet meer noodig is.

Even bepaald onmogelijk is het huwelijk tusschen personen, die reeds eenmaal met elkander gehuwd waren, doch wier verbintenis door *echtscheiding* ontbonden is.

Ook hier heeft de wet een zedelijk doel gehad, namelijk: het voorkomen der herhaling van ergerlijke tooneelen. Maar de wetgever streeft zijn doel voorbij. De hernieuwde verbintenis zelve schijnt een waarborg voor de niet-herhaling op te leveren.

Waar het staat tusschen eene ~~willige~~ wettige en eene on~~willige~~wettige verbintenis, moet de wetgever nooit aarzelen de eerste te kiezen.

Personen, die met elkander een huwelijk willen aangaan, hebben in vele gevallen daartoe de toestemming van anderen noodig, of moeten die toestemming althans voor den vorm vragen.

Minderjarige wettige kinderen hebben toestemming noodig van hunne ouders. Het woord „minderjarige" is hier in bijzonderen zin op te vatten, want zelfs de meerderjarigverklaring, op twintigjarigen leeftijd mogelijk, maakt aan de noodzakelijkheid van toestemming geen einde. Zoowel van ouders als van grootouders is men in dat geval nog afhankelijk.

Wanneer beide ouders leven en in staat zijn zich te verklaren, dan moet de toestemming van beiden worden *gevraagd*, doch alleen die van den *vader* is bepaald noodig. De weigering van de moeder is dus geheel krachteloos en met recht mag men vragen, of het verzoek om toestemming dan niet overbodig is? Bij verschil van meening zal de moeder wel het verstandigst handelen door zich buiten de zaak te houden, in welk geval de verklaring van den vader, dat hare toestemming is gevraagd, voldoende is.

Alleen wanneer de vader overleden of in de onmogelijkheid is, om zijn wil te kennen te geven, b.v. wanneer hij wegens krankzinnigheid onder curateele staat, is de toestemming der moeder onmisbaar.

Ware de afhankelijkheid der kinderen tot de ouders beperkt, het bezwaar zou niet groot wezen. Anders is het, nu de wet bepaalt, dat,

wanneer beide ouders overleden zijn of zich in de onmogelijkheid bevinden om hun wil te verklaren, de vier groot ouders achtereenvolgens in aanmerking komen om hunne toestemming te verleenen: eerst de grootvader van vaderszijde; is deze er niet, dan die van moederszijde en daarna op dezelfde wijze de grootmoeders.

Van een der vier grootouders hangt dus de beslissing af. Iets anders zou het nog wezen, wanneer hunne toestemming niet bepaald noodzakelijk was en b.v. in geval van weigering de bemiddeling van den rechter kon worden ingeroepen. Beter ware het echter, de geheele bepaling af te schaffen en niet langer aan de kracht van het familieverband zulk eene uitgestrekte beteekenis toe te kennen.

Wat buiten echt geboren kinderen betreft, zij hebben, wanneer beide ouders ze erkenden, de toestemming van den vader noodig. De toestemming der moeder behoeft niet gevraagd te worden. Wanneer de wetgever toch op den wil der moeder niet wil gelet hebben, dan is het ook beter om van het „vragen" van consent te zwijgen. Zonderling noemt men het echter, en terecht, dat aan de ongehuwde moeder op die wijze eene vernedering bespaard wordt, waarvoor de gehuwde blootstaat.

Heeft slechts één der ouders het kind erkend, dan staat het slechts tot dien éénen in betrekking en is diens toestemming dus vereischt.

Zijn de ouders overleden, dan kan van toestemming van grootouders geen sprake zijn, want voor de wet bestaan deze niet. Het buiten echt geboren of natuurlijk kind verkeert dus in eenigszins betere stelling dan het wettig kind, want nu heeft het alleen verlof noodig van voogd en toezienden voogd en bij weigering van den rechter.

Wij keeren intusschen nog even tot de wettige kinderen terug. Hebben dezen noch ouders noch grootouders, in staat om zich te verklaren, dan is de toestemming noodig van voogd en toezienden voogd; maar deze toestemming kan bij weigering vervangen worden door die van den kantonrechter, die de voogden en den familieraad (vier der naaste meerderjarige bloedverwanten — ook vrouwen, daar dezen nergens uitgesloten zijn) tracht te hooren. Tegen zijne toestemming of

weigering kunnen alle partijen bij den hoogeren rechter, de arrondissements-rechtbank, opkomen.

Zeer bedenkelijk is het, dat in zaken van huwelijk de afhankelijkheid der kinderen, na hunne meerderjarigheid, nog eene reeks van jaren nawerkt.

Tot de volle leeftijd van dertig jaren is bereikt, zijn zij verplicht de toestemming van hunne ouders of van den langstlevende der ouders te vragen; wat betreft erkende, natuurlijke kinderen, van hun vader of hunne moeder.

Die verplichting der kinderen bestaat ook dan, wanneer zij reeds eenmaal gehuwd zijn geweest.

Hierbij moet ten aanzien van echte kinderen weder worden opgemerkt, dat, wanneer b e i d e ouders in leven zijn, het vragen van toestemming van den v a d e r voldoende is.

Kunnen de kinderen de vereischte toestemming niet bekomen, dan kunnen zij in dit geval de tusschenkomst van den kantonrechter inroepen, voor wien partijen ter verschijning worden opgeroepen en die tracht op de eene of andere wijze eene minnelijke oplossing aan de zaak te geven.

Al volharden de ouders in hunne weigering, zoo kan het huwelijk nu toch doorgaan, maar het mag in dit geval eerst voltrokken worden na verloop van drie maanden na den dag der verschijning. Het eenige, wat de ouders dus verkrijgen kunnen, is uitstel van de zaak en daardoor grooter verwijdering; terwijl het uitstel zelf natuurlijk onaangename gevolgen kan hebben.

(Wordt vervolgd).

Beantwoording der door de Redactie gestelde vragen.

VRAAG 1. Wat is bij de wet bepaald omtrent het nemen van besluiten door de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de Provinciale Staten en den Gemeenteraad ?

Bovenbedoelde bepalingen vinden we voor de Tweede Kamer in de grondwet, voor de Provinciale Staten in de grond- en provinciale wetten en voor den gemeenteraad in de gemeentewet. Sommige daarvan zijn geheel of bijna geheel gelijkluidend. Waar dat aan de duidelijkheid niet schaadt, wensch ik deze bepalingen in eenigszins korteren zin weer te geven en daarbij enkele beknopte aanteekeningen te maken.

De vergaderingen van Kamer, Staten en raad zijn openbaar. De besluiten moeten dientengevolge in het openbaar genomen worden. De vergadering mag echter met inachtneming van de voorschriften der wet ook in besloten zitting beraadslagen. Over punten nu, in besloten vergadering behandeld, mag daarin ook een besluit worden genomen (artt. 101 en 130 grond-, 69 prov.- en 43 gem.-wet).

Geene vergadering mag besluiten, zoo niet meer dan de helft, voor den raad de grootste helft „der leden, die er volgens de wet moeten zijn," tegenwoordig is (artt. 105 en 132 grond-, 75 prov.- en 48 gem.-wet.)

Bepalingen om te voorkomen, dat ten gevolge van zich herhalende onvoltalligheid de zaken niet op tijd kunnen worden afgedaan, bestaan ten aanzien van de Kamer- en Statenvergaderingen niet, van de raadsvergaderingen wel. Wanneer de raad tot driemaal toe met inachtneming der wettelijke voorschriften voor dezelfde onderwerpen is opgeroepen en in de derde vergadering wederom geen voldoend aantal leden tegenwoordig is, mogen de aanwezige leden, of indien er slechts één lid is, dan dat lid, over die onderwerpen besluiten nemen (art. 49 gem.-wet).

Alle besluiten worden bij volstrekte meerderheid der stemmende leden opgemaakt. Bij staking van stemmen over zaken wordt het nemen

van een besluit tot eene volgende vergadering uitgesteld. In deze, en evenzoo in eene voltallige vergadering, wordt, bij staking van stemmen, het voorstel geacht niet te zijn aangenomen (artt. 106 en 132 grond-, 76 prov.- en 50 gem.-wet).

Bij Kon. besluit van 20 December 1880 (*Gem.-Stem* no. 1529) werd, in afwijking van de vóór dien tijd door de Regeering gehuldigde leer, beslist, dat het woord „tegenwoordig" in de artt. 48 gem.-, 75 prov.-, en 105 grondwet in anderen zin moet worden opgevat dan de uitdrukking „stemmende leden", voorkomende in de zooëven genoemde artikelen, zoodat niet de meerderheid van het getal leden, waaruit de vergadering volgens de wet moet bestaan, tot het nemen van het besluit behoeft mede te werken, mits slechts die meerderheid bij het nemen van het besluit ter vergadering t e g e n w o o r d i g is.

Wanneer is eene vergadering voltallig, zoodat bij staking van stemmen het voorstel geacht moet worden verworpen te zijn? Reeds bij Kon. besluit van 3 Oct. 1853 (St.bl. no. 109) werd verstaan, dat, wanneer in eene vergadering alle leden tegenwoordig zijn, doch sommigen hunner zich op grond van art. 24 al. 2 der gem.-wet verwijderen, nochtans de vergadering geacht moet worden voltallig te zijn, daar al de leden, die aan de stemming mogen deelnemen, tegenwoordig zijn (*Gem.-Stem* no. 107).

Ook dan, wanneer wegens eene bestaande vacature niet het bij de wet bepaalde aantal leden ter vergadering tegenwoordig is, moet deze m. i. niettemin geacht worden voltallig te zijn, omdat dan toch alle leden, waaruit het college op dat oogenblik bestaat, ter vergadering zijn. In dit geval te wachten, totdat de vacature vervuld is, zal in vele gevallen niet mogelijk en kan dan ook niet de bedoeling zijn, terwijl bovendien inmiddels weder andere vacaturen zouden kunnen ontstaan, en vóor de vervulling andermaal te stemmen zou geen zin hebben, omdat dan wel de kans bestaat, dat minder, doch niet dat meer leden tot het nemen van het besluit medewerken.

Eene uitzondering op het eerste lid van art. 106 maakt art. 195 der grondwet. Daar toch worden voor aanneming van bij wet voorgestelde veranderingen in de grondwet twee derden der uitgebrachte stemmen vereischt.

De stemming door de Tweede Kamer over personen, voor de benoemingen of voordrachten in de grondwet vermeld, geschiedt bij besloten en ongeteekende briefjes. De volstrekte meerderheid der stemmende leden beslist; bij staking van stemmen beslist het lot (art. 107 grondwet).

Hoe moet nu gestemd worden over personen voor de benoemingen of voordrachten, in de grondwet niet vermeld, en welke meerderheid beslist dan? Het slot van art. 106, bepalende, dat de stemming moet geschieden bij hoofdelijke oproeping, wanneer één der leden dit verlangt, en alsdan mondeling, geldt wel voor alle zaken. Evenzoo zegt het eerste lid van art. 106, dat alle besluiten over zaken bij volstrekte meerderheid worden opgemaakt. Art. 107 regelt echter niet alle stemmingen over personen. Hier bestaat dus eene leemte. Voorzoover mij bekend handelen de Kamers echter bij stemmingen als door mij bedoeld steeds in den zin van art. 107. Misschien is dat zoo bij hare reglementen van orde bepaald.

Eene dergelijke onnauwkeurigheid doet zich voor bij art. 132 der grondwet. Daar wordt gezegd, dat omtrent het stemmen door de Provinciale Staten de regels gelden, in de artt. 105, 106 en 107 ten aanzien van de Kamers gesteld. Aan de woorden: „Voor de benoemingen of voordrachten in de grondwet vermeld," is ook daar blijkbaar niet gedacht. In de grondwet nu wordt aan de Staten slechts opgedragen de benoeming van de Gedeputeerde Staten en van de Eerste Kamer. De andere stemmingen over personen zijn hier echter niet ongeregeld. Men zie hiervoor de artt. 77 en volg. der prov. wet.

Art. 77 luidt: „Over alle zaken wordt mondeling en bij hoofdelijke oproeping gestemd, doch bij het doen van keuzen of voordrachten van personen bij besloten en ongeteekende briefjes." Voorziet het laatste gedeelte van art. 77 dus in eene leemte, het eerste is daarentegen in strijd met art. 132 der grondwet, dat op de stemmingen der Staten ook toepasselijk verklaart art. 106, zoodat dus ook hunne stemmingen over zaken eerst dan mondeling en bij hoofdelijke oproeping moeten plaats hebben, wanneer een der leden zulks verlangt.

Bij het doen van keuzen of voordrachten vormt de voorzitter uit vier leden het stembureau, dat onderzoekt of het getal ingeleverde

briefjes gelijk is aan dat der tegenwoordig zijnde leden, waarop een der stemopnemers overluid den inhoud van elk briefje voorleest, dat door een ander wordt nagezien, terwijl de twee overige stemopnemers aanteekening houden (art. 78). Voor ieder te kiezen of voor te dragen persoon heeft eene afzonderlijke stemming plaats (art. 79). Over twijfelachtige stemmen beslist de vergadering. De van onwaarde verklaarde briefjes worden ter bepaling van de volstrekte meerderheid afgetrokken van het getal der bij de stemming tegenwoordig geweest zijnde leden (art. 80). Bestaat tusschen het getal dier leden en dat der briefjes verschil, dan geldt eene verkregen meerderheid niet, wanneer de vergadering beslist, dat het verschil op den uitslag van invloed heeft kunnen zijn (art. 81). Is het getal geldig verklaarde briefjes niet grooter dan de helft van dat der leden van de vergadering, dan is de stemming nietig (art. 82). Verkrijgt niemand bij eerste stemming de volstrekte meerderheid, dan heeft eene tweede vrije stemming plaats en vervolgens zoo noodig herstemming over de twee of, ten gevolge van gelijk aantal stemmen, meer personen, die de meeste stemmen hebben verkregen. Wordt ook dan geene volstrekte meerderheid verkregen, dan heeft eene vierde stemming plaats over de twee personen, die bij de derde stemming de meeste stemmen hebben erlangd. Krijgt men staking bij derde of vierde stemming, dan beslist het lot (art. 83).

De mogelijkheid bestaat, dat wegens gelijk aantal meer dan twee personen de meeste stemmen erlangen. In dat geval is er staking en moet het lot beslissen, wie bij den vierden keer alleen tegenover nummer een zal komen te staan. Immers niet alleen dan, wanneer de stemmen tusschen twee personen gelijkelijk zijn verdeeld, maar ook wanneer b. v. A. er 30 en B. en C. ieder 20 verkrijgen, staken de stemmen. De uitkomst zou dan toch den volgenden keer dezelfde zijn. Wie deze opvatting niet deelt, wijze aan, hoe dan moet worden voldaan aan het bij art. 83 bepaalde, dat de vierde stemming over twee personen moet loopen.

De raad stemt over alle zaken mondeling en bij hoofdelijke oproeping, doch bij het doen van keuzen of voordrachten van personen bij besloten en ongeteekende briefjes (art. 52 gem.wet). Ingeval omtrent het benoemen of voordragen van personen de stemmen staken, beslist het lot (art. 51).

Wij hebben gezien, dat alleen het verloop der Staten-stemmingen en de wijze, waarop daarbij de meerderheid wordt verkregen, bij de wet is geregeld tot in bijzonderheden. Voor de Kamer en den raad zullen hunne reglementen van orde daarin mogen en behooren te voorzien.

HOORN. D. KOOIMAN.

Goed waren mede de antwoorden der heeren G. J. Van den Brink te Oldebroek, H. Dassel te Groningen, A. Edelbroek te Vleuten, A. A. Eijkelhoff en J. Kuiper te Wilnis, A. H. Gijzels te Oudheusden, J. De Graaf te Stadskanaal, W. Michels te Heusden, A. B. Michielsen te Tholen en C. Spaans te Haringcarspel.

Twee antwoorden legden wij als onvoldoende ter zijde.

De veronderstelling van den heer Kooiman, dat het doen van andere dan in de grondwet bedoelde keuzen bij het reglement van orde der Tweede Kamer zou geregeld zijn, is juist. Nadat in artt. 100 tot 109 van dit reglement is bepaald, hoe gehandeld moet worden bij iedere stemming over personen voor de benoemingen of voordrachten, in de grondwet vermeld, zegt art. 110, dat deze bepalingen mede toepasselijk zijn op alle andere keuzen, welke door de Kamer, de afdeelingen of de verschillende commissiën te doen zijn, tenzij de Kamer in een bijzonder geval mocht besluiten, daarvoor andere regelen te doen gelden.

DE REDACTIE.

VRAAG 2. Wanneer moet eene gemeente eene school voor middelbaar onderwijs oprichten?

Stel een adres, waarbij van de verplichting daartoe ontheffing wordt gevraagd.

Het middelbaar onderwijs wordt beschouwd als te zijn eene voortzetting van het lager onderwijs en dat dienen moet voor hem, die naar algemeene kennis, beschaving en voorbereiding voor de onderscheidene bedrijven der maatschappij tracht.

De scholen, waarop middelbaar onderwijs wordt gegeven, worden onderscheiden in openbare en bijzondere. De eerste worden opgericht en onderhouden door gemeenten, provinciën en het Rijk, afzonderlijk

of gezamenlijk; de overige zijn bijzondere. Aan de laatste kan door gemeenten, provinciën of het Rijk subsidie worden verleend, waaraan voorwaarden mogen worden verbonden, terwijl ze dan voor alle leerlingen, van welke godsdienstige gezindheid ook, toegankelijk moeten zijn.

Het openbaar middelbaar onderwijs wordt gegeven in: *a* burgerscholen; *b* hoogere burgerscholen; *c* landbouwscholen en *d* de polytechnische school.

De wet heeft slechts de oprichting van een dezer door gemeenten, wier bevolking meer dan 10000 zielen telt, bevolen en wel eener burgerschool, die bestemd is voor aanstaande ambachtslieden en landbouwers en die bestaan moet uit eene burgerdag- en avondschool. Zij kan aan eene openbare lagere school worden verbonden.

De burgerdagschool heeft een twee-jarigen cursus. Daaraan moeten de bij wet opgegeven vakken worden onderwezen, welke met eenige, mede in de wet genoemde vakken, door den gemeenteraad kunnen worden vermeerderd.

In het bepalen der aan de burgeravondschool te onderwijzen vakken is de gemeenteraad in zoover vrij, dat deze geene andere mogen zijn dan die in de wet voor de burgerdagschool zijn genoemd.

De gemeenten, in dezen bedoeld, kunnen, wanneer hare ingezetenen ver uit elkaar wonen, zoodat daardoor op bezoek eener burgerschool weinig te rekenen valt, of wanneer in de behoefte op andere wijze wordt voorzien, van de verplichting tot oprichting door H. M. de Koningin worden vrijgesteld.

Voorziet eene burgeravondschool voldoende in de behoefte, dan kan door H. M. eveneens ontheffing worden verleend van de verplichting tot oprichting eener burgerschool, doch telkens slechts voor een bepaald aantal jaren. In dit geval duurt de cursus aan de avondschool twee jaren en worden de te onderwijzen vakken tevens door H. M., na den gemeenteraad te hebben gehoord, aangewezen.

Daar de aan het hoofd dezes gestelde vraag slechts gewaagt van een adres, waarbij ontheffing wordt gevraagd van de verplichting tot oprichting van eene school voor middelbaar onderwijs, ben ik zoo vrij, nu zoowel ontheffing kan worden verkregen voor eene burgerschool in 't algemeen, als voor eene burgerdagschool in 't bijzonder, hier een tweetal adressen te laten volgen.

Aan
Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden.

Mevrouw!

Geeft met den meesten eerbied te kennen de Raad der gemeente Z.;

dat blijkens de officiëele uitkomsten der . . . . de tienjaarlijksche volkstelling deze gemeente 10800 zielen telt en alzoo, volgens artikel 14 der wet, regelende het middelbaar onderwijs, verplicht is tot oprichting eener burgerschool;

dat hij vermeent, dat hier de omstandigheid aanwezig is, bedoeld bij de tweede zinsnede van het aangehaald wetsartikel, te weten dat de inwoners zóó ver uiteen wonen, dat op bezoek zeer weinig te rekenen valt;

dat toch deze gemeente bestaat uit zes dorpen, waarvan het dorp A., dat het centrum der gemeente uitmaakt en waarin de burgerschool diende te worden gesticht, ongeveer twee uren van ieder der overige is verwijderd, zoodat te verwachten is, dat slechts enkele kinderen uit deze dorpen van de school zullen gebruik maken, terwijl naar 's raads meening de stichting dezer school, enkel ten behoeve van de in gemeld dorp A. wonende kinderen, niet gewettigd is;

dat op grond daarvan de Raad zich tot Uwe Majesteit wendt met het eerbiedig verzoek om ontheffing der verplichting tot oprichting eener burgerschool.

't Welk doende enz.,
De Raad voornoemd,
N. N., Voorzitter.
N. N., Secretaris.

Z., den . . . .

—

Aan
Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden.

Mevrouw!

Geeft met den meesten eerbied te kennen de Raad der gemeente Z.;

dat blijkens de uitkomsten van de . . . de tienjaarlijksche volkstelling deze gemeente 10800 zielen telt en alzoo, volgens artikel 14 der wet, regelende het middelbaar onderwijs, verplicht is tot oprichting eener burgerschool;

dat hij vermeent, dat hier de omstandigheid aanwezig is, bedoeld bij de laatste zinsnede van het aangehaald wetsartikel, te weten, dat door eene burgeravondschool in de behoeften dezer gemeente voldoende wordt voorzien;

dat toch onder de kinderen, voor welke de burgerschool bestemd is, in deze gemeente zich slechts enkelen bevinden, die daarvan zullen gebruik maken, dewijl de meesten gedurende den dag werkzaamheden hebben te verrichten tot het aanleeren van het later door hen uit te oefenen ambacht of tot tegemoetkoming in de kosten der huishouding hunner ouders;

dat mitsdien eene burgerdagschool hier ter plaatse slechts door weinigen zoude worden bezocht en vooralsnog als overbodig moet worden beschouwd;

dat eene burgeravondschool, waarop het te geven onderwijs over een tweejarigen cursus wordt verdeeld, gelijk de wet aangeeft, aan de tegenwoordige behoefte dezer gemeente voldoet;

dat de Raad de vrijheid neemt reeds bij deze gelegenheid aan Uwe Majesteit zijne meening mede te deelen omtrent de aan de avondschool te onderwijzen vakken;

dat adressant van oordeel is, dat op die avondschool moeten worden onderwezen:

	1ste klasse	2e klasse
a. wiskunde	2 uren	2 uren per week.
b. enz.		

dat op grond van bovenstaande de Raad zich tot Uwe Majesteit wendt met het eerbiedig verzoek om ontheffing der verplichting tot oprichting van eene burgerdagschool en om Uwer Majesteits goedkeuring, dat hij kunne volstaan met de oprichting eener burgeravondschool.

't Welk doende enz.,
De Raad voornoemd,
N. N., Voorzitter.
Z., den . . . . N. N., Secretaris.

Zwolle. D. J. v. OORTMERSSEN.

Goede antwoorden ontvingen wij ook van de heeren D. Bakker te

Helder, M. A. Bleiker te Aardenburg, J. Bouman te Nieuw-Beijerland, G. J. Van den Brink te Oldebroek, G. W. Van Duijl te Monster, A. A. Eijkelhoff en J. Kuiper te Wilnis, J. De Graaf te Stadskanaal, D. Kooiman te Hoorn, W. Michels te Heusden, A. B. Michielsen te Tholen, H. Van der Sluis te Lemmer, C. Spaans te Haringcarspel en A. Van Zandvoort te Orthen.

DE REDACTIE.

VRAAG 3. Bij het bestuur eener gemeente komt een adres van ingezetenen, om eene weegbrug op te richten; er wordt besloten, dit toe te staan. Stel een adres, de beschikking daarop en de besluiten, waarbij de middelen tot uitvoering worden aangewezen.

Aan den Raad der gemeente Aardenburg.

Geven met verschuldigden eerbied te kennen de ondergeteekenden, allen inwoners der gemeente Aardenburg;

dat in den laatsten tijd meer en meer gebleken is, dat er in de gemeente behoefte bestaat aan eene weegbrug;

dat door ondergeteekenden vele pogingen zijn aangewend tot het stichten van eene weegbrug, maar dat zij er niet in geslaagd zijn, om dit van particuliere zijde gedaan te krijgen;

dat in het afgeloopen najaar ongeveer 6.000.000 K.G. suikerbieten aan het tramstation alhier zijn geleverd, welke moesten gewogen worden op eene kleine bascule met hoeveelheden van 50 K.G.;

dat zij er niet op behoeven te wijzen, dat dit, vooral in het drukke jaargetijde, veel vertraging oplevert, zoodat zich meer dan eens het geval voordoet, dat men uren lang moet wachten, voordat men geholpen kan worden;

dat het zeker niet te ontkennen valt, dat behalve suikerbieten ook vele andere producten met den tram en met wagens worden aangevoerd, die bij aankomst moeten gewogen worden, en het zich laat aanzien, dat die aanvoer nog zal toenemen, nu men eerlang voor het geval zal staan, dat de nieuwe stoomtramlijn Aardenburg—Brugge in gereedheid zal komen;

dat ook met het oog op de aangelegde kunstwegen, waardoor het

vervoer gemakkelijker wordt en, in verband met de lage graanprijzen, ook de suikerbietenteelt zich nog zal uitbreiden, er dubbel behoefte bestaat aan eene weegbrug, waarvan het nut niet te voorzien zal zijn;

redenen, waarom ondergeteekenden zich tot den Raad wenden, met beleefd verzoek het daarheen te leiden, dat van gemeentewege worde overgegaan tot het stichten eener weegbrug, liefst op of bij het perceel weiland, kadastraal bekend gemeente Aardenburg, sectie E no. 898, thans in pacht bij den heer J. Boot.

't Welk doende enz.
Volgen de handteekeningen.

AARDENBURG, 28 November 1898.

—

AARDENBURG, 12 December 1898.

N°. 130.

—

Stichten weegbrug.

Ter voldoening aan het verzoek, vervat in uw adres van 28 November jl., hebben wij de eer u mede te deelen, dat door den Raad dezer gemeente in zijne zitting van heden besloten is, vanwege de gemeente over te gaan tot het oprichten van eene weegbrug op het perceel weiland, kadastraal bekend gemeente Aardenburg sectie E no. 898.

Burgemeester en Wethouders van Aardenburg,
N. N.
De Secretaris,
N. N.

Den heer P. VIS e. a.
te Aardenburg.

—

No. 3.

De Raad der gemeente Aardenburg

besluit:

tot het aangaan eener geldleening, groot *duizend gulden* (*f* 1000), tegen eene rente van *drie* ten honderd in het jaar, met den heer *Willem Van Boven*, grondeigenaar wonende te Aardenburg, tot bestrijding der aannemingssom van het oprichten eener weegbrug met bijbehoorende werkzaamheden en levering van materialen.

Deze geldleening is aflosbaar in ten hoogste *twintig jaren*, aanvangende in 1899, en in ronde sommen van ten minste *vijftig gulden* (*ƒ* 50).

Tot zekerheid van de jaarlijksche betaling der rente en aflossing worden uitdrukkelijk verbonden alle bezittingen en inkomsten dezer gemeente.

Aardenburg, 12 December 1898.

De voorzitter,
N. N.
De secretaris,
N. N.

—

N°. 4.

De Raad der gemeente Aardenburg ;

Overwegende, dat in zijne zitting van heden besloten is, vanwege de gemeente over te gaan tot het oprichten eener weegbrug ;

Overwegende, dat voor de bestrijding der aannemingssom geene posten op de begrooting zijn uitgetrokken ;

besluit:

de begrooting voor het loopende dienstjaar te wijzigen als volgt:

Ontvangsten: In hoofdstuk V afdeeling 1 bij te voegen: „Art. 1 (nieuw). Geldleening ter voorziening in de kosten van het oprichten eener weegbrug" . . . . *ƒ* 1000,—

Uitgaven: In hoofdstuk III afdeeling 3 bij te voegen: „Art. 1 (nieuw). Kosten, vallende op het oprichten eener weegbrug" . . . . „ 1000,—

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van den Raad dezer gemeente den 12 December 1898.

De Voorzitter,
N. N.
De Secretaris,
N. N.

—

AARDENBURG, 12 December 1898.

No. 131.

—

Aangaan geldleening.
Wijziging begrooting 1898.

2 bijlagen.

—

Wij hebben de eer, Uwer vergadering hierbij ter goedkeuring aan te bieden twee besluiten van den Raad dezer gemeente, genomen in zijne zitting van heden, nl. een tot het aangaan eener geldleening en een tot wijziging van de begrooting voor het dienstjaar 1898.

Burgemeester en Wethouders van Aardenburg,
N. N.
De Secretaris,
N. N.

Aan heeren Gedeputeerde Staten
van Zeeland
te Middelburg.

AARDENBURG. M. A. BLEIKER.

Goed waren mede de inzendingen der heeren A. A. Eijkelhoff te Wilnis, A. H. Gijzels te Oudheusden, W. Michels te Heusden, A. B. Michielsen te Tholen en A. Van Zantvoort te Orthen.

De meeste inzenders gaven de „beschikking" in den vorm van een besluit; zij kan ook, zooals de heer Bleiker deed, per brief gegeven worden.

De wijziging der begrooting van den heer Gijzels was niet geheel juist; wanneer men de uitgaaf, welke gedaan moet worden, *in* de begrooting brengt, behoeft men niet meer de bij art. 213 der gemeentewet bedoelde machtiging tot het doen eener uitgaaf *buiten* de begrooting te vragen.

In het adres van den heer Michels was de stijl, voor zooveel de tweede overweging betreft, niet juist.

De heeren Michielsen en Zandvoort gaven ook besluiten tot benoeming van een waagmeester. We hebben daar geen groot bezwaar tegen; noodig komen ons evenwel deze besluiten in antwoord op deze vraag niet voor. DE REDACTIE.

VRAAG 4. Ontwerp eene verordening op de heffing van waaggelden voor het gebruik der weegbrug met verordening op de invordering en memorie van toelichting.

BESLUIT tot heffing van een weeggeld in de gemeente Heusden.

Art. 1. Er zal, te beginnen met 1 Januari 1899, in deze gemeente eene belasting worden geheven onder den naam van „weeggeld" voor het gebruik eener weegbrug.

Art. 2. De belasting bedraagt voor het wegen van voorwerpen

beneden de 25 K.G.							. . . .	ƒ 0,03
van	25	K.G.	tot en met			35 K.G.	. . . .	„ 0,05
„	36	„	„	„	„	45 „	. . . .	„ 0,06
„	46	„	„	„	„	65 „	. . . .	„ 0,07
„	66	„	„	„	„	95 „	. . . .	„ 0,08
„	96	„	„	„	„	125 „	. . . .	„ 0,09
„	126	„	„	„	„	150 „	. . . .	„ 0,10

Van iedere 25 K.G. boven 150 K.G. zal ƒ 0,02 worden betaald.
Gedeelten van Kilogrammen worden verwaarloosd.

Art. 3. Het in art. 2 omschreven bedrag is verschuldigd door degenen, die van de weegbrug gebruik maken.

Aldus vastgesteld door den Raad der gemeente Heusden in zijne openbare vergadering van 10 Dec. 1898.

De Raad voornoemd,
De secretaris, De burgemeester,
E. H.

—

VERORDENING op de invordering van het weeggeld in de gemeente Heusden.

Art. 1. De invordering van het weeggeld geschiedt overeenkomstig de artt. 258—262 der gemeentewet, door de daartoe door Burgemeester en Wethouders aan te wijzen ambtenaren.

Art. 2. De krachtens het vorig artikel aangestelde ambtenaren zijn gehouden aan het door den Raad bepaalde tarief en zijn verplicht

zich te gedragen naar de daaromtrent vastgestelde voorwaarden en bepalingen.

Art. 3. De belasting moet worden betaald in handen der daarmede belaste ambtenaren, onmiddellijk nadat van de weegbrug is gebruik gemaakt.

Art. 4. Alle overtredingen ter zake dezer verordening worden gestraft overeenkomstig de bepalingen der artt. 271—273 der gemeentewet.

Art. 5. Van de overtreding dezer verordening wordt proces-verbaal opgemaakt overeenkomstig art. 275 der gemeentewet.

Aldus vastgesteld door den Raad der gemeente Heusden in zijne openbare vergadering van 10 December 1898.

De Raad voornoemd,

De secretaris, E. De burgemeester, H.

—

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Naar aanleiding van een bij den raad ingekomen verzoekschrift van een 14tal hooihandelaren in deze gemeente, werd besloten eene weegbrug op te richten.

Daar de hooihandel vooral in deze gemeente den laatsten tijd belangrijk toeneemt en van gemeentewege al het mogelijke moet worden aangewend, om den handel te bevorderen, mag de oprichting eener weegbrug zeer in het belang der gemeente worden geacht.

Nu zijn aan de oprichting der weegbrug eenigszins belangrijke kosten verbonden, doch ingevolge art. 238 der gemeentewet kan hier een weegloon worden geheven, waartoe de raad dan ook gemeend heeft te moeten besluiten.

Wel is waar behoeft bij de invoering dezer belasting geen rekening te worden gehouden met de beperking, bedoeld bij art. 254 der gemeentewet, doch de raad oordeelde het billijk, indien voor de vanwege de gemeente verleende diensten eenige tegemoetkoming werd gevorderd. In het heffingsbesluit is de belasting niet te hoog gesteld.

Met het oog op de aangehaalde wetsbepaling kan eene berekening

der te maken kosten van aanleg en onderhoud der inrichting en der volgens het besluit te heffen belasting achterwege blijven.

Burgemeester en wethouders van Heusden,
De secretaris, De burgemeester,
E. H.
HEUSDEN. W. MICHELS.

Bij arrest van den Hoogen Raad van 16 October 1893 (*W. v. h. R.* no. 6412; *Gem.-Stem* no. 2205; *W. B. A.* no. 2321) werd beslist, dat overtreding van het stellig voorschrift op de invordering eener plaatselijke belasting strafbaar is gesteld bij de artikelen 271 en 272 der gemeentewet, zonder onderscheid of de verordening, in strijd waarmede eene handeling is verricht of een verzuim gepleegd, die handeling of dat verzuim al dan niet strafbaar stelt. In gelijken zin werd beslist bij arrest van den Hoogen Raad van 14 Januari 1895 (*W. B. A.* no. 2388; *Gem.-Stem* no. 2281).

De artikelen 4 en 5 der geplaatste verordening op de invordering kunnen dus veilig gemist worden. Overigens kwamen ons de stukken van den heer Michels de beste van de ingezondene voor.

Met deze kwamen het meest in aanmerking die van den heer A. H. Gijzels te Oudheusden, die evenwel artt. 258 tot 262 der gemeentewet niet toepasselijk verklaarde.

De verordeningen van den heer A. B. Michielsen te Tholen waren goed. Uit zijne toelichting is echter af te leiden, dat hij art. 254 der gemeentewet toepasselijk acht. Dit is niet juist. Wel zijn de weeggelden in art. 238 met name genoemd, maar onder de in art. 254 omschreven categorieën kunnen ze niet worden ondergebracht.

De laatste opmerking geldt ook voor het werk van den heer A. Van Zandvoort te Orthen, die bovendien de onjuistheid beging, de kosten van aanleg der weegbrug bij die der bediening te tellen. De eerste komen slechts éénmaal, de laatste ieder jaar voor.

De heer A. A. Eijkelhoff te Wilnis had de artikelen 258 tot 262 der gemeentewet niet toepasselijk verklaard en had bovendien niet gelet op art. 7 der wet van 7 April 1869 (St.bl. no. 57), laatstelijk bij de invoeringswet gewijzigd. DE REDACTIE.

VRAAG 5. Ontwerp de huwelijksakte van Jan Steen, oud 21 jaren, milicien-verlofganger van het regiment grenadiers en jagers, weduwnaar van Margaretha Blok, zoon van Hendrikus Steen, mattenmaker te Dokkum, doch tijdens de voltrekking van het huwelijk verblijf houdende te Rotterdam in de strafgevangenis om twee jaren gevangenisstraf te ondergaan, en Lena Pruik, waschvrouw, die geweigerd heeft toestemming te verleenen, en

Mina Blok, zuster van des bruidegoms eerste echtgenoote, oud 15 jaren, binnenmeisje te Leeuwarden, dochter van Adriaan Blok, werkman, en Helena Vlint, naaister te Groningen.

Bij de huwelijksaangifte, die 14 October 1897 te Dokkum plaats had, was de vader des bruidegoms nog niet veroordeeld.

De ouders der bruid zijn 12 Mei 1898 vertrokken van Groningen naar Utrecht.

De huwelijksvoltrekking heeft 20 Augustus 1898 plaats.

Heden den twintigsten Augustus achttienhonderd acht en negentig verschenen voor mij, ambtenaar van den burgerlijken stand der gemeente Dokkum, in het openbaar in het gemeentehuis, ten einde een huwelijk aan te gaan:

Jan Steen, oud een en twintig jaren, timmerman, geboren en wonende te Dokkum, weduwnaar van Margaretha Blok, meerderjarige zoon van Hendrikus Steen, mattenmaker, en van Lena Pruik, waschvrouw, beiden wonende te Dokkum; gevende comparants vader zijne toestemming tot dit huwelijk blijkens akte verleden voor den notaris Frederik Post te Rotterdam, den tienden Augustus dezes jaars, bij welke akte door den vader tevens is verklaard, dat de toestemming der moeder is gevraagd geweest; en

Mina Blok, oud vijftien jaren, binnenmeisje, geboren te Groningen, wonende te Utrecht, doch binnen de laatste zes maanden te Groningen, minderjarige dochter van Adriaan Blok, werkman, en van Helena Vlint, naaister, beiden wonende te Utrecht, alhier tegenwoordig en in dit huwelijk toestemmende; zijnde aan de comparante bij Koninklijk besluit van den achtsten October achttienhonderd zeven en negentig, nummer tien, dispensatie verleend van het verbod vervat in artikel

zes en tachtig van het Burgerlijk wetboek, terwijl bij Koninklijk besluit van denzelfden datum, nummer elf, aan de comparanten dispensatie is verleend van het verbod, vervat in artikel acht en tachtig, nummer één, van gemeld wetboek.

De huwelijksafkondigingen hebben zonder stuiting plaats gehad binnen deze gemeente en in de gemeente Groningen, op Zondagen den zeventienden en vier en twintigsten October achttienhonderd zeven en negentig.

Nadat de comparanten hadden verklaard elkander aan te nemen tot echtgenooten en getrouwelijk alle plichten te zullen vervullen, welke door de wet aan den huwelijken staat verbonden zijn, is door mij in naam der wet verklaard, dat Jan Steen en Mina Blok door het huwelijk zijn vereenigd.

Waarvan ik deze akte heb opgemaakt in tegenwoordigheid van: Barteld Jansen, oud zestig jaren, timmerman; Albert Kers, oud acht en veertig jaren, smid; Johannes Vos, oud veertig jaren, mattenmaker, en Willem Koning, oud vijf en dertig jaren, smid, allen wonende te Dokkum, als getuigen, die deze akte, na voorlezing, met mij, de comparanten en de ouders van de comparante hebben geteekend.

(Get.) J. STEEN.
〃 M. BLOK.
〃 A. BLOK.
〃 H. VLINT.
〃 B. JANSEN.
〃 A. KERS.
〃 J. VOS.
〃 W. KONING.

De ambtenaar van den burgerlijken stand voornoemd,
(Get.) W. DE JONG.

Bij dit huwelijk moeten worden overgelegd:

1o. de geboorteakten van de comparanten;

2o. de overlijdensakte van Margaretha Blok;

3o. het bewijs van huwelijksafkondiging te Groningen;

4o. de notariëele akte, houdende de toestemming van den vader;

5o. het Koninklijk besluit, waarbij aan de comparante dispensatie is verleend van het verbod, vervat in art. 86 B. W.;

6o. het Koninklijk besluit, waarbij aan de comparanten dispensatie is verleend van het verbod, vervat in art. 88, nummer 1 B. W.;

7o. het bewijs van voldoening aan de nationale militie;

8o. het bewijs van den commandant van het regiment grenadiers en jagers, houdende verlof aan den comparant tot het aangaan van een huwelijk.

ZWOLLE. D. J. VAN OORTMERSSEN.

Moeilijk was de keuze tusschen de stukken van de heeren Van Oortmerssen en H. Van der Sluis te Lemmer. Beiden leverden zeer goede akten; de laatste had een woord tusschen de regels geschreven zonder dit te laten goedkeuren en liet overleggen toestemming vanwege den Minister van oorlog (hetgeen niet fout is, maar van den commandeerenden officier van het regiment is toch vollediger); dit gaf den doorslag.

Goede akten ontvingen wij nog van de heeren G. J. Van den Brink te Oldebroek, H. J. Gorter te Ouderkerk a/d. IJssel, T. Van der Heiden te Krimpen a/d. IJssel, J. E. Klaücke te Zuidlaren (die verzocht wordt het papier slechts aan één zijde te beschrijven en zijn naam niet boven doch onder het stuk te vermelden), A. B. Michielsen te Tholen, J. Snater te Delfzijl, P. J. Suurs te 's-Bosch, A. Verdijk te 's-Bosch en A. Van Zantvoort te Orthen.

Aan ieder dezer akten kleefde een vlekje. Sommigen vermeldden de stukken in de akte; dit komt ons voor, niet volgens art. 45 B. W. te zijn. Wel behoort daarin melding te worden gemaakt van de verleende dispensatiën, omdat de Koningin in het besluit, waarbij de ontheffing wordt verleend, zulks uitdrukkelijk gelast (hoewel — dit geven wij gaarne toe — de ambtenaar van den burg. stand niet strafbaar is, als hij aan dien last niet voldoet); enkelen vergaten die vermelding, anderen vergaten bij de woonplaats der bruid te vermelden, dat zij binnen de laatste zes maanden woonde te Groningen.

Wij moesten 19 akten afkeuren; de redenen vermelden wij hieronder in het kort.

De woonplaats van de ouders der bruid is Utrecht; dan kan de bruid geen domicilie hebben te Leeuwarden of Groningen.

De bruidegom is door zijn vorig huwelijk meerderjarig geworden.

Cijfers en afkortingen mogen niet worden gebezigd; akten, waarin die voorkomen, worden onherroepelijk afgekeurd.

De afkondigingen moeten niet plaats hebben te Utrecht (zie bladz. 5 van den 12^{en} jaargang) en in geen geval konden die daar geschieden vóór 12 Mei 1898, zooals we hier en daar zagen, dat geschied was.

In één akte werd door den bruidegom verklaard, dat de toestemming zijner moeder gevraagd is, maar dat deze geweigerd heeft die te geven. De verklaring moet door den vader gegeven worden en dan enkel, dat de toestemming gevraagd is; meer niet.

Van eene tusschenkomst van den kantonrechter wegens de weigering van de moeder des bruidegoms kan hier geen sprake zijn.

Doorhalingen moeten bij renvooi worden goedgekeurd.

Het domicilie van den vader des bruidegoms wordt door het ondergaan der gevangenisstraf niet verplaatst naar Rotterdam.

In ééne akte kwam voor, dat de afkondigingen geschied zijn 7 en 14 Augustus 1898, terwijl volgens de opgaaf de aangifte van het huwelijk plaats had 14 Oct. 1897.

Eén inzender liet de afkondigingen doen in de gemeenten A. en G. (in plaats van Dokkum en G.).

De heeren Klaücke, Suurs en Verdijk heeten wij welkom. Onder de niet-genoemden bevond zich nog een nieuweling, wiens werk wegens eene daarin voorkomende fout niet onder de goede stukken kon gerekend worden, maar van wien wij toch gaarne meer inzendingen zullen tegemoet zien.

De Redactie.

Een gevolg der wet van 2 Juli 1898

(Staatsblad no. 170),

DOOR

G. W. L. VAN WOERDEN,

adjunct-commies ter secretarie van Bergen-op-Zoom.

Vrijstelling van den dienst bij de militie, zoo luidt art. 48 der militiewet, wordt insgelijks aan een loteling verleend, wanneer zijn wettige broeder of halve broeder in een lageren rang dan dien van officier dient of gediend heeft, hetzij bij de militie, hetzij als vrij-

williger bij de zeemacht, bij het leger hier te lande of bij het krijgsvolk in 's Rijks overzeesche bezittingen.

De vrijstelling, vervolgt verder art. 49, wordt zoo verleend, dat van een even getal broeders de helft en van een oneven de kleinere helft diene.

Volgens deze artikelen zou dus slechts de helft of de kleinste helft van het aantal zonen, in een gezin aanwezig, door de wet tot den verplichten krijgsdienst kunnen worden geroepen.

De hierboven aangehaalde wet van '98 heeft het echter mogelijk gemaakt, dat, hoewel indirect, meer personen uit één huisgezin met militiedienst kunnen worden belast, dan klaarblijkelijk de bedoeling van den wetgever in 1861 was.

Zoo doet zich nl. in deze gemeente het volgende geval voor:

Van een gezin, waartoe behooren drie zonen, heeft de oudste zoon een dienstplichtig nommer getrokken. Echter niet van zin zelf de wapenen te dragen, maakte hij gebruik van de bevoegdheid, hem in art. 60 der militiewet toegekend, en deed zijnen dienst door een plaatsvervanger waarnemen.

De tweede zoon, niet gelukkiger dan de eerste, trok bij de jongste loting eveneens een dienstplichtig nommer.

Daar echter zijn oudste broeder een plaatsvervanger had gesteld, meende hij in de hierboven aangehaalde artt. 48 en 49 der militiewet reden te vinden, om vrijstelling wegens broederdienst te reclameeren, hetgeen hij dan ook deed.

Maar wat blijkt nu uit het extract-stamboek, ingevolge art. 53 der militiewet overgelegd? De plaatsvervanger, die den oudsten zoon heeft vrijgemaakt, is wegens ziekelijke gesteldheid, in maar niet door den dienst bekomen, ontslagen, na nog geen drie jaren te hebben gediend. Hij verkeert derhalve niet in een der gevallen, in art. 50 sub 4o en 5o der militiewet omschreven, zoodat volgens de thans vervallen slotalinea van genoemd art. geen recht op vrijstelling wegens broederdienst door den tweeden zoon kan worden ingeroepen.

In vorige jaren zou zoo'n geval niet erg bezwarend zijn geweest. Immers ook voor den tweeden zoon zou dan een plaatsvervanger door de militieverzekering-maatschappij moeten worden gesteld.

Maar thans, nu de wijzigingswet van '98, die op 1 September ll. in werking is getreden, geen dienstvervanging meer toelaat, is het der maatschappij onmogelijk gemaakt, om volgens contract een tweeden plaatsvervanger te stellen.

Het gevolg zal dus zijn, dat ook de tweede zoon door den militieraad voor den dienst zal worden aangewezen en zoo zal men hier voor het geval staan, dat, ondanks de bepaling van de eerste zinsnede van art. 49 der militiewet, van een gezin, waartoe slechts drie zonen behooren, twee daarvan tot militiedienst worden geroepen.

Want, al is het waar, dat de artt. 48 en 49 slechts een dienst op het oog hebben, die aan art. 50 voldoet, het valt toch niet te ontkennen, dat het hier bedoelde gezin de destijds genomen maatregelen, om geheel vreemd te blijven aan den krijgsdienst, ten eenenmale ziet verijdeld en thans, ten bate eener militieverzekering-maatschappij, voor de tweede maal wordt geschaad door eene wet, die dat slechts eenmaal kan gewild hebben.

In hoeverre zulks voor de Koningin een reden mag wezen, om te eeniger tijd overeenkomstig art. 127 al. 2 der militiewet aan den tweeden zoon ontheffing van den werkelijken dienst te verleenen, zal de tijd wellicht leeren.

Ik geloof echter, dat de in die alinea voorkomende woorden „in andere bijzondere gevallen" voor eene zoo ruime uitlegging niet vatbaar zijn.

INGEZONDEN STUKKEN.

Toelage uit de gemeentekas aan bijzondere scholen tot bevordering van getrouw schoolbezoek.

Dezer dagen werd door den raad van Zuid-Beijerland op de gemeentebegrooting voor 1899 de post: „kosten van belooningen en eereblijken" van *f* 30 op *f* 60 gebracht, ten einde ook het getrouw schoolbezoek op de alhier bestaande school voor Chr. Nat. onderwijs te bevorderen. Kort daarna werd gemelde begrooting terugontvangen. Zij was door HH. Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland zonder eenige

op- of aanmerking goedgekeurd. De verhoogde post: „Kosten van belooningen en eereblijken” had mitsdien mede goedkeuring verworven.

Bij informatie bleek mij, dat in enkele omliggende gemeenten, tot wering van het schoolverzuim, aan bijzondere scholen toelage uit de gemeentekas werd verleend. Zelfs meldden onlángs de nieuwsbladen, dat het Bestuur der Diaconiescholen te Amsterdam bij den gemeenteraad zou aankloppen om een dusdanig subsidie te mogen erlangen voor zijne scholen.

’t Komt ook mij voor, dat voor de wering van het schoolverzuim aan bijzondere scholen toelage uit de gemeentekas mag worden verstrekt, al onderwerpen de bestuurders dier scholen zich niet aan de bepalingen van art. 33 der onderwijswet. ’t Was toch klaarblijkelijk des wetgevers bedoeling, aangezien hij, zooals blijkt uit het opschrift van den 6n titel, het schoolbezoek in het algemeen wenschte te bevorderen, dat, waar eereblijken werden uitgeloofd, deze aan alle schoolgaande kinderen, die ze verdienen, zouden worden toegekend.

Ook de redactie van *De Gemeentestem* heeft steeds deze leer gehuldigd. In het *Tijdschrift ter beoefening van het Administratief Recht*, 8en jaargang, bladzijde 41, wordt echter eene tegenovergestelde meening voorgestaan.

ZUID-BEIJERLAND. A. ZONNEVELD,
Secretaris.

Correspondentie.

Ter wille van eenige nieuwe abonnés herhalen wij het volgende:

1. Alle antwoorden moeten op afzonderlijke vellen papier geschreven zijn.

2. Elk antwoord moet onderteekend zijn.

3. Het papier mag slechts aan ééne zijde beschreven worden.

4. Elk antwoord moet het nummer der vraag dragen.

5. De antwoorden moeten vóór den daarvoor aangewezen termijn bij den Hoofdredacteur zijn ingezonden.

In het antwoord op vraag 59 in den vorigen jaargang (blz. 413) is eene fout geslopen, welke bij de correctie onopgemerkt gebleven is.

In plaats van 6 October moet gelezen worden 8 October. Onzen dank aan hem, die er ons attent op maakte.

Ook hebben wij tot onzen schrik bespeurd, dat in de alphabetische lijst der medewerkers niet genoemd zijn de heeren H. Meijer te Oude Pekela en D. J. Van Oortmerssen te Zwolle. Misschien ligt dit wel daaraan . . . . dat die heeren in 1898 zoo weinig gezonden hebben. Zij hebben evenwel aanspraak om genoemd te worden; wij verzoeken mitsdien onze lezers, de lijst met hunne namen aan te vullen.

DE REDACTIE.

VRAGEN,

WAARVAN DE BEANTWOORDING BIJ DEN HOOFDREDACTEUR WORDT INGEWACHT VÓÓR DEN 20 FEBRUARI 1899.

11. Is de burgemeester bevoegd voor verkiezingen candidaatstellingen te zijnen huize te ontvangen, of is hij verplicht, daartoe ten gemeentehuize zitting te houden?

12. Een onderwijzer is bij vonnis der arrondissements-rechtbank voor den tijd van vijf jaar ontzet van het recht om te zijn voogd, toeziende voogd, curator of toeziende curator over anderen dan eigen kinderen. Van welken invloed is dat vonnis op zijne bevoegdheid?

13. De raad eener gemeente bepaalt in de verordening op den hoofdelijken omslag, dat de belasting wordt verlaagd met vijf percent voor hen, die haar ten volle aanzuiveren binnen eene maand na de uitreiking van het aanslagbiljet. Wat is uw gevoelen over deze bepaling?

14. De raden van drie gemeenten willen gezamenlijk eene haven aanleggen op het grondgebied van eene dier gemeenten. Welken loop neemt deze zaak? Stel de te sluiten overeenkomst en licht de punten toe, waarbij iets te vermelden valt.

15. Waardoor kan ontbinding des huwelijks plaats hebben? Omschrijf die gevallen in grove trekken.

Ambtenaarsdespotisme,

DOOR

J. H. C. HEIJSE,

oud-lid der Gedep. Staten van Zeeland.

Het is ettelijke jaren geleden, dat de voorzitter van het college van regenten over de gevangenis zijner woonplaats van de gelegenheid, dat één zijner academievrienden Minister van Justitie was, gebruik wilde maken, om eene jaren lang bestaande regeling, die hem blijkens veeljarige ervaring omslachtig, kostbaar en onpractisch voorkwam, te doen wijzigen, nadat hij reeds meermalen onder de voorgangers van den minister vergeefsche pogingen daartoe had aangewend.

Hij vroeg deswege audiëntie en zette den minister de zaak zoo duidelijk uiteen, dat deze verklaarde ten volle overtuigd te zijn van de wenschelijkheid dezer wijziging. Echter achtte hij het noodig, ook zijnen secretaris-generaal daarover te hooren, en toen deze daarop was uitgenoodigd in het kabinet te komen, verklaarde ook hij het volkomen eens te zijn met de zienswijze van zijnen chef. Toen nu de bedoelde voorzitter van het college van regenten de vraag deed, of hij er dus op rekenen mocht, dat op een officieel schrijven zijnerzijds een gunstige beschikking zou volgen, meende de secretaris-generaal, dat ook nog de betrokken referendaris moest gehoord worden. Nauwelijks was deze ambtenaar deswege in het kabinet verschenen, of hij deed, nadat hem de quaestie was uiteen gezet, de vraag: „is niet reeds vroeger vanwege bedoeld college over die quaestie een briefwisseling met het departement gevoerd, en zoo ja, wat was toenmaals de beschikking?"

Het antwoord op deze vraag moest bevestigend luiden, onder mededeeling, dat de beslissing in ongunstigen zin gevallen was, niet eens slechts, doch meermalen onder opvolgende ministers.

Hiermede was het pleit beslecht, en verklaarde bedoelde referendaris, dat de wijziging onmogelijk kon worden ingevoerd, een gevoelen, waarmede de straks nog overtuigde minister zoowel als diens niet minder

overtuigde secretaris-generaal zich ten volle vereenigden, onder voorgeven, dat de theorie ten deze moest wijken voor de eischen der praktijk.

Levendig werd ik aan deze geschiedenis herinnerd bij hetgeen de couranten ons eenigen tijd geleden te lezen gaven omtrent den onverkwikkelijken strijd over de herplaatsing van Rembrandt's Nachtwacht in het Rijksmuseum. Voor ieder, die niet ziende blind was, bleek zoo klaar als de dag, dat wij hier de treurige vrucht van ambtenaarsdespotisme aanschouwden.

Ware het ook te wenschen geweest, dat de betrokken minister in dit bijzonder geval krachtiger tegen zijnen hoofdambtenaar was opgetreden, in vele gevallen is zulks hoogst moeilijk, o. a. ook omdat 't hoofd van het departement niet in elk opzicht deskundige kan heeten. De ware deskundige ten deze aan het departement weigert, om welke reden dan ook, hardnekkig op zijn eenmaal uitgesproken gevoelen terug te komen en drijft als een echte despoot zijn zin door tegen den grooten stroom van erkende deskundigen in. Ik stem in geenen deele in met den bitteren en heftigen uitval tegen jhr. De Stuers in het groene weekblad, maar bij volledige erkenning van zijne groote verdiensten moet ik toch onomwonden uitspreken, dat zijne houding in het Nachtwacht-vraagstuk als twee druppelen water op die van een kleinen dwingeland gelijkt. Tartende wilde hij het publiek nu eens toonen, wat hij durft en wat hij kan.

Laat mij daarover niet uitweiden. Deze herinnering aan eene gebeurtenis uit het verleden en aan een voorval uit den allerjongsten tijd dient alleen tot aanloop voor de mededeeling van een ander staaltje van ambtenaarsdespotisme bij een ander departement. Ter nadere aanduiding daarvan moet ik de zaak ietwat hooger ophalen.

Zooals men weet, is bijna heel ons land, doch speciaal Zeeland, ontwoekerd aan de baren, welke laatste provincie dan ook, gezwegen van andere deelen dezer lage landen, alleenlijk kan blijven bestaan door een voortdurenden, heeten worstelstrijd met de vijandige elementen. Millioenen schats zijn daaraan besteed geworden, in die mate zelfs, dat iemand, die niets daarvan weet, zou duizelen, als hij het meer dan respectabele cijfer vernam. Het behoud van Zeeland wordt beschouwd als

eene zaak van algemeen belang, en wel in die mate, dat, bij de mogelijkheid van het te kort schieten der geldelijke kracht van de naastbelanghebbenden, door de wet op de calamiteuse polders (wet van 19 Juli 1870, St.bl. no. 119) onder zekere voorwaarden uitzicht geopend is op subsidie van rijk en provincie. Immers die wet bepaalt, dat, wanneer een polder volgens door het provinciaal reglement te stellen regelen onder 's Konings goedkeuring is calamiteus verklaard en alle volgens de voorschriften der wet bijeengebrachte gelden (zie de artikelen 3, 4, 6 en 7 der wet) nog ontoereikend zijn, om de uitgaven voor zeewering en oeververdediging van den calamiteuzen polder te dekken, in het tekortkomend bedrag voor één derde zal worden tegemoetgekomen door de provincie Zeeland en voor twee derde gedeelten door 's Rijks schatkist.

Nu zou ieder mensch met zijn domme verstand op grond van deze gegevens meenen, dat van regeeringswege niet alleen alles zal worden gedaan tot instandhouding der bedreigde polders, zoowel calamiteuze als niet-calamiteuze, maar ook alles zal worden nagelaten, wat ook maar in de verste verte gevaar zou kunnen doen ontstaan voor dat behoud. Toch is dat niet zoo. De polders ressorteeren onder het departement van Waterstaat; maar een ander departement, namelijk dat van Financiën, houdt in zijn afdeeling „domeinen" niet altoos rekening met de belangen der Zeeuwsche polders. Genoemde afdeeling van Financiën verpacht tal van vischperceelen, in Zeeland speciaal perceelen waar schelpdieren, zooals oesters en mosselen, te vinden zijn. Die schelpdieren hechten zich aan de werken der polders en zijn in menigte te vinden op de vooroevers. Het visschen dier schelpdieren, dat veelal met scherpe werktuigen geschiedt, moet met groote omzichtigheid gedaan worden, zullen de kunstmatige en natuurlijke verdedigingswerken der polders daardoor niet beschadigd worden, ja onder sommige omstandigheden baat zelfs de grootste omzichtigheid niet, daar het gevaarlijk is, een oever, die in rust verkeert, op welke wijze dan ook in beroering te brengen.

Dat bevoegde deskundigen gevaar daarin zien, blijkt uit een Koninklijk besluit van 21 April 1862 (St.bl. no. 41), houdende vaststelling van een reglement omtrent het baggeren, graven of visschen van eenige

voorwerpen in de rivieren en stroomen tot in zee en langs de zeekusten, waar wij in artikel 6 lezen: „Het is verboden te baggeren, te graven of steen, oesters en mosselen te visschen binnen den afstand van 500 el, zeewaarts gemeten uit de paalwerken, steenglooiingen, hoofden, oevers, dijken of den voet der duinen, zoowel langs de kusten der zee als langs de monden der rivieren en de Zeeuwsche stroomen", terwijl in artikel 8 gevonden wordt: „Gedeputeerde Staten zijn bevoegd, om na overleg met den hoofd-ingenieur van den waterstaat in hun gewest en onder alsdan te stellen bijzondere bepalingen, het baggeren, graven of visschen, waar dit zonder schade voor de oevers of werken kan geschieden, te vergunnen binnen een korteren afstand, dan die in artikel 6 is bepaald."

Laatstgenoemd artikel 6 is bij een Koninklijk besluit van 9 April 1878 (St.bl. no. 22) gewijzigd en luidde van dien tijd af aldus: „Het is verboden te baggeren, te graven of steen, oesters en mosselen te visschen binnen den afstand van vijfhonderd (500) Meter, zeewaarts gemeten uit de paalwerken, steenglooiingen, hoofden, oevers, dijken of den voet der duinen, zoowel langs de kusten der zee, als langs de monden der rivieren en de Zeeuwsche stroomen. Het rapen van schelpdieren binnen dien afstand is geoorloofd, mits niet op de werken zelve."

Bij Koninklijk besluit van 31 Maart 1887 (St.bl. no. 46) zijn alle desbetreffende Koninklijke besluiten ingetrokken en vervangen door een nieuw reglement op het baggeren, graven en visschen van voorwerpen en het werpen van grond of andere zinkende stoffen in de rivieren en langs de zeekusten. In artikel 9 van dit reglement lezen wij: „Langs de kusten der Noord- en der Zuiderzee, met inbegrip van hare zeeboezems, benevens van den mond van de Maas bewesten Brielle, in 't Haringvliet, 't Goereesche Gat, 't Volkerak, de Krammer, de Grevelingen, het Brouwershavensche Gat en in de ten zuiden daarvan gelegen Zeeuwsche Stroomen, waaronder verstaan worden de Ooster- en Wester-Schelde met al hunne vertakkingen en zeeboezems, is het verboden binnen den afstand van vijfhonderd (500) Meter, zeewaarts gemeten, uit de paalwerken, de koppen der hoofden, of waar die ontbreken uit den buitenteen der dijken, duinen en zeeweringen, of binnen

denzelfden afstand ter weerszijden van gezonken telegraafkabels te baggeren, te graven, te slikkeren, steen, oesters of mosselen te visschen, paling te elgen of vaste vischtuigen, uitgezonderd aalfuiken, te stellen. Het visschen van schelpen of het rapen van schelpdieren binnen den hiervoren omschreven afstand van vijfhonderd (500) Meter is geoorloofd, doch op de werken zelve niet, dan na verkregen schriftelijke vergunning van hunnen beheerder." Voorts vinden wij in artikel 10: „Onze Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid is bevoegd om, waar dit zonder schade geschieden kan, het baggeren, graven, slikkeren, visschen of elgen onder vast te stellen voorwaarden te vergunnen, binnen korteren afstand dan in artikel 9 is bepaald."

Gedeputeerde Staten van Zeeland hebben naar aanleiding van dat Koninklijk besluit het volgende schrijven dd. 13 Mei 1887 aan den betrokken Minister gericht:

„Het nieuwe reglement op het baggeren enz., vastgesteld bij het Koninklijk besluit van 31 Maart jl. (St.bl. no. 46), ontmoet bij ons gewichtige bedenkingen, welke wij meenen aan Uwe Excellentie te moeten kenbaar maken.

„De bevoegdheid om dispensatie te verleenen is, wat het verbod betreft om te baggeren en te graven, overgedragen van de collegiën van Gedeputeerde Staten op den Minister, en wat het verbod aangaat om schelpen te visschen en schelpdieren te rapen op de werken zelve, overgebracht van Gedeputeerde Staten naar de beheerders der werken.

„Wij achten zoowel 't een als 't ander in strijd met artikel 192 der grondwet en artikel 137 der provinciale wet.

„Het toezicht, dat de Staten hebben op de wateren, waterwerken en waterschappen, kan niet, zelfs niet door den gewonen wetgever, aan anderen worden opgedragen.

„De wet van 12 Juli 1855 (St.bl. no. 102) brengt de beoordeeling, welke werken of opruimingen noodzakelijk zijn, dan ook bij de Gedeputeerde Staten, met recht van beroep op den Koning. Wij herinneren voorts aan de geschiedenis der wet van 23 April 1880 tot intrekking van het Keizerlijk decreet van 2 November 1810; de vroegere ontwerpen, in welke de Regeering had voorgesteld de vergunning tot bouwen op dijken in hoofdzaak ter beoordeeling te laten van de Regeering,

werden met het oog op dit beginsel òf ingetrokken òf door de Tweede Kamer verworpen.

„De Grondwet waarborgt het toezicht op de in artikel 192 genoemde objecten van den waterstaat aan de Staten, zoodat het oppertoezicht, hetzij regelend, hetzij handelend optredend, dat toezicht noch reglementair noch feitelijk mag opheffen, ontnemen of te niet doen.

„De grondwettige waterstaatsregeling brengt mede, dat de Staten toezien o. a. op de handelingen van de lagere besturen, en dat het hoofd van den Staat toeziet op hen, die met het toezicht op de handelingen van die lagere besturen belast zijn.

„De nieuwe regeling stelt echter voor een deel het oppertoezicht in de plaats van het toezicht, en brengt voor een ander deel den beheerder buiten contrôle van het college, dat het toezicht heeft.

„De beheerder zal volgens artikel 9, 2e alinea, van het reglement in eerste en hoogste instantie beslissen, de belanghebbenden kunnen niet in beroep komen, en noch de Minister, noch Gedeputeerde Staten kunnen ambtshalve tusschenbeide komen.

„Wij laten de vraag in 't midden, of de materie in haar geheel krachtens artikel 190 der grondwet bij Koninklijk besluit kan worden geregeld en of eventueel voor een deel der regeling artikel 577 van het burgerlijk wetboek kan worden ingeroepen. Dit zal ter beoordeeling staan van de rechterlijke macht, wanneer zij zal worden geroepen tot toepassing van het Koninklijk besluit. Doch afgescheiden van die principiëele quaestie van bevoegdheid zijn wij van oordeel, dat bij de regeling uit 't oog zijn verloren èn artikel 192 der grondwet èn artikel 137 der provinciale wet, in zoover het toezicht (speciaal dat op de handelingen der beheerders van de werken) aan de Staten is ontnomen.

„Doch ook afgescheiden van de vraag naar bevoegdheid en wettigheid achten wij de nieuwe regeling een stap in verkeerde richting.

„Nog niet langen tijd geleden zijn de Staten genoodzaakt geworden een eigen waterstaatsdienst op te richten.

„En zal men nu den werkkring der Staten op waterstaatsgebied gaan inkrimpen?

„Centralisatie, ondanks en na het opdringen van een kostbaren pro-

vincialen waterstaatsdienst, 't welk allerminst op inkrimping van den werkkring of de bevoegdheid der Staten scheen te wijzen!

„De Staten, voorzien van eigen adviseurs, doch hun de beoordeeling ontnomen over handelingen als het roven van schorgrond, het korren van schelpdieren, welke handelingen zeer sterk in strijd kunnen zijn met de belangen van oever- en dijksdefensie.

„De nadeelige gevolgen der nieuwe regeling zullen niet uitblijven, vooral omdat de handhaving van het reglement niet dan zeer gebrekkig zal kunnen zijn.

„Na Uwe missives van 2 Maart 1883 en 4 Juli 1884 [1]) werd voor de handhaving van het nu ingetrokken reglement zorg gedragen niet alleen door de ambtenaren van den Rijks- maar ook door die van den Provincialen Waterstaat en voorts door de voorzitters, dijkgraven, gezworenen en leden van waterschaps- en polderbesturen, voor zooverre zij door den Koning worden benoemd, en eindelijk ook door de waterbouwkundige ambtenaren bij de waterkeeringen van de calamiteuse polders, de dijksopzichters en de overige technische ambtenaren van de andere polders of waterschappen.

„De medewerking van *al* deze personen was in geenen deele overbodig. Integendeel zij was het eenige middel om de vele misbruiken en handelingen tegen te gaan, die in strijd met het reglement en ten nadeele van het behoud der oevers allerwege werden gepleegd. Vooral de hulp der technische ambtenaren van de polderbesturen was ten deze van zeer groot nut.

„Die ambtenaren wonen overal langs de kusten verspreid, ter plaatse

[1]) In bedoelde missives is door den Min. v. W., H. en N., naar aanleiding der opmerkingen van Ged. Staten van Zeeland, in verband met de inrichting van den prov. waterstaatsdienst, te kennen gegeven, dat de overtredingen van het regl. omtrent het baggeren enz. kunnen geconstateerd worden niet alleen door de ambtenaren van 's Rijks waterstaat, maar ook door die van den provincialen waterstaat, de voorzitters, dijkgraven, gezworenen en leden van waterschaps- en polderbesturen, voorzooveel zij door den Koning benoemd zijn, alsmede de waterbouwkundige ambtenaren der cal. polders, de dijksopzichters en de overige technische ambtenaren van de andere polders of waterschappen.

waar de overtredingen begaan worden; zij zijn bekend met de juiste oogenblikken, waarop die handelingen kunnen gepleegd worden. Sedert *zij* tot handhaving medewerken, is de overtuiging meer algemeen geworden, dat overtreding niet zonder gevaar is, en wordt het reglement metterdaad nageleefd.

„Voortaan zullen de ambtenaren van den Provincialen waterstaat, de voorzitters enz. en de technische ambtenaren der polderbesturen van de zorg tot handhaving ontheven zijn.

„De Rijkswaterstaat — in getal sterk verminderd sedert de oprichting van den Prov. waterstaat althans in Zeeland — beweegt zich minder dan vroeger langs de oevers en stranden; van dit personeel is in deze zaak geen afdoend toezicht te verwachten.

„De Rijks- en gemeentepolitie zullen voornamelijk het reglement moeten handhaven.

„Wat de gemeentepolitie betreft brengen wij in herinnering, dat het watergebied van de Ooster- en Westerschelde bij verschillende gemeenten op zoodanige wijze is ingedeeld, dat de gemeente-veldwachter van den vasten wal op 't grondgebied zijner gemeente lichtelijk overtredingen zal kunnen zien plegen op 't (water)gebied eener andere gemeente, terwijl de veldwachter van laatstbedoelde gemeente van den vasten wal van z ij n territoir niets van de overtreding zal kunnen waarnemen.

„Had Uwe Excellentie kunnen goedvinden ons te hooren, alvorens de inderdaad zeer ingrijpende maatregel werd genomen, zoo zouden wij niet in gebreke zijn gebleven ook op deze practische zijde van het vraagstuk de aandacht te vestigen.

„De maatregel werd echter genomen, zonder dat vooraf ons gevoelen gevraagd werd, en eveneens zonder dat daarna de beweegredenen ons medegedeeld zijn, die tot de nieuwe regeling hebben geleid.

„Kenden wij die beweegredenen, dan zouden wij wellicht ook kunnen beoordeelen of de strenge afscheiding, die in het reglement wordt gemaakt tusschen de eigenlijke rivieren of stroomen eenerzijds en de kusten der zee en zeeboezems anderzijds, heenwijst op een eenzijdige opvatting omtrent de toepassing der wet van 4 Februari 1806, die volgens de administratieve jurisprudentie, in strijd met ons gevoelen,

tot nu toe geacht wordt geschreven te zijn zoowel voor het eerstgenoemd gebied als voor de zeeboezems of zeegaten.

„Deze bedenking tegen de wijze, waarop het Koninklijk besluit is tot stand gekomen, is echter ten eenenmale ondergeschikt aan de gewichtige grieven, die daartegen uit legaal en practisch standpunt bij ons bestaan.”

De Minister gaf zich de moeite niet, op dit bezwaarschrift met een enkel woord te antwoorden. Ten gevolge daarop of ter illustratie daarvan heeft het college van Ged. Staten van Zeeland in 1888 aan den Minister medegedeeld, dat door den pachter van het recht tot weghalen van broed- of mosselzaad van de vooruitspringende werken op den vooroever van het calamiteuze waterschap *Tienhonderd en Zwarte* klachten zijn ingebracht over het door anderen weghalen van dit zaad, wederrechtelijk en in strijd met het reglement, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 31 Maart 1887 (St.bl. no. 46), welke klachten bij onderzoek waren gebleken gegrond te zijn. Na eenig over- en wederschrijven is aan laatstgenoemde klacht getracht te gemoet te komen door een machtiging van den Minister van Justitie om op ’s Rijks kosten met behulp van een stoomboot door de Rijksveldwacht tegen de strooperijen van mosselzaad te doen waken.

Eindelijk kwam in dato 4 Maart 1889 van den Minister van Waterstaat enz. antwoord op het schrijven van Gedeputeerde Staten van Zeeland van 1887 en wel van den volgenden inhoud:

„Bij Uw hiernevens vermeld schrijven werden door Uw college tegen het bij Kon. besluit van 31 Maart 1887 (St.bl. no. 46) vastgestelde nieuwe reglement op het baggeren eenige bedenkingen ingebracht.

„Aan die mededeeling is destijds geen verder gevolg gegeven, omdat het zich liet aanzien, dat, in verband met de aanhangige grondwetsherziening, weldra dat reglement opnieuw zou behooren te worden vastgesteld en er dan gelegenheid zou zijn de ondervinding te raadplegen.

„Thans nu het oogenblik is gekomen, om tot die nieuwe vaststelling over te gaan, heb ik de eer U te verzoeken mij uiterlijk op 15 Mei e. k. te willen mededeelen, of op grond der opgedane ondervinding, vooral omtrent de door U bij de invoering van het nieuwe reglement

gemaakte bedenkingen, thans nog wijziging of aanvulling van het reglement noodig wordt geoordeeld.

„Aan het bezwaar tegen artikel 9, 2e lid, zou dan wellicht zijn te gemoet te komen, door daaraan toe te voegen de woorden: „die zich bij het verleenen daarvan zullen hebben te gedragen naar de door de Provinciale Staten vastgestelde of vast te stellen reglementen ter verzekering van het aan hen opgedragen toezicht".

Gedeputeerde Staten van Zeeland antwoordden daarop, na den hoofdingenieur van den Provincialen waterstaat te hebben gehoord, in dato 10 Mei 1889:

„Op de gronden, ontwikkeld in onzen brief van 13 Mei 1887, meenen wij Uwe Excellentie te moeten ontraden, om, evenals in 1887, de vaststelling te bevorderen van een reglement, waarbij weder zou worden afgeweken van het beginsel, dat de Staten toezicht houden op alle waterstaatswerken en waterschappen en waarbij aan waterschapsbesturen en aan waterbouwkundige ambtenaren de bevoegdheid niet wordt toegekend tot handhaving van de in het reglement op te nemen politiebepalingen.

„Terwijl wij ons in hoofdzaak refereeren aan ons vroeger betoog te dier zake, wijzen wij er op, dat ook artikel 190 der gewijzigde grondwet dit toezicht aan de Staten opdraagt en dat alleen „de wet" het toezicht over bepaalde werken aan anderen kan opdragen.

„De ervaring leert, dat ons college thans geen toezicht, althans niet in voldoende mate, kan houden op het ondoelmatig roven van grond der schorren, op het korren op inscharende oevers en in het algemeen op zaken, die in het nauwst verband staan tot het behoud van oevers, stranden en waterkeeringen; en verder, dat de hulp wordt ontbeerd van de besturen der waterkeeringen, van de ambtenaren van den Provincialen waterstaat, van de ambtenaren der polders enz., die uit den aard van hunne betrekking het krachtigst kunnen medewerken tot handhaving van de politievoorschriften, doch die nu van het politietoezicht zijn uitgesloten, daar de handhaving van het reglement uitsluitend is opgedragen aan de ambtenaren, genoemd in artikel 14.

„Aan die bezwaren wil Uwe Excellentie eenigzins tegemoetkomen door eene aanvulling van het 2e lid van artikel 9, doch met die aan-

vulling is het doel niet te bereiken. Daardoor wordt aan Gedeputeerde Staten geen toezicht gegeven op handelingen, welke verband houden met het behoud van oevers, stranden, waterkeeringen enz., terwijl het gemis van die bevoegdheid belet, dat Gedeputeerde Staten op voldoende wijze waken voor de provinciale waterstaatsbelangen. Ook wordt door die aanvulling het politietoezicht niet versterkt, hetgeen dringend noodig is, zooals de ervaring leerde, o. a. aan den calamiteuzen *Willem Annapolder*, waar vaak met het kornet binnen den verboden afstand wordt gevischt, zonder dat de waterbouwkundige ambtenaar daartegen waken kan; te *Borssele*, waar meermalen mosselzaad van de werken wordt afgehaald, zonder dat vergunning gevraagd of verkregen is, en de ambtenaren dit lijdelijk moeten toezien; en aan het waterschap *Tienhonderd en Zwarte*.

„De bedoelde aanvulling zou slechts dienen om beheerders te beperken in de bevoegdheid om toe te staan schelpen te visschen en schelpdieren te rapen op de werken, door die beheerders te binden aan de door de Staten te geven voorschriften. Bovendien schijnt het noch ordelijk, noch administratief juist, dat de Staten voorschriften zullen geven, die op die wijze ingrijpen in de door de Regeering vastgestelde maatregelen. Beter zou het zijn, in het reglement zelf aan belanghebbenden hooger beroep toe te kennen, en aan hooger gezag de bevoegdheid te verleenen ambtshalve op te treden.

„Ook zou de voorgestelde aanvulling tot het zonderlinge gevolg kunnen leiden, dat de Staten verboden eene handeling, welke door het reglement is toegelaten. Met het oog op de grondwet zou o. i. het recht der Staten, om zoodanig verbod uit te vaardigen, niet kunnen betwist worden, zoolang „de wet" het toezicht niet aan anderen heeft opgedragen.

„Ernstige benadeeling van waterstaatsbelangen ten gevolge van het thans geldende reglement kan dezerzijds nog niet worden bewezen. Het reglement heeft trouwens nog maar korten tijd gewerkt.

„Dat het reglement overtreden w o r d t, is enkele malen gebleken, waar de omstandigheden voor ontdekking bijzonder gunstig waren, zooals aan den *Willem Annapolder* en te *Borssele*, hiervoren reeds vermeld. Doch het constateeren van overtredingen is juist door den be-

perkten kring van hen, wien krachtens artikel 14 de handhaving van het reglement is opgedragen, hoogst moeilijk. Al kan ernstige benadeeling dus nog niet b e w e z e n worden, zoo mag dit toch niet tot het vermoeden leiden, dat die zal uitblijven. Overtreding toch van verbodsbepalingen of ondoelmatig verleende vergunningen zullen in het algemeen niet d a d e l ij k tot bedenkelijke toestanden voeren, maar eerst langzamerhand slechte toestanden doen intreden, als bv. ten aanzien van schorren door ondoelmatige grondroving en het korren op inscharende oevers.

„Wij meenen ons te kunnen onthouden van beschouwingen over de verschillende artikelen, doch achten het wenschelijk om, met het oog op Zeeuwsche toestanden, nog de aandacht te vestigen op het volgende:

„Ad artikel 9.

„De omschrijving „de Ooster- en Wester-Schelde met al hunne vertakkingen en zeeboezems" kan tot twijfel aanleiding geven. Zoo rijzen o. a. de volgende vragen:

„Zijn Keeten, Mastgat, Mosselkreek en Zijpe vertakkingen van de Ooster-Schelde?

„Is de Eendracht een vertakking van de Ooster-Schelde?

„Zijn de Brakman en het Hellegat vertakkingen van de Wester-Schelde?

„Worden onder vertakkingen ook verstaan havenkanalen, open havens, de toegang naar de los- en laadplaatsen van Scherpenisse enz.?

„Verduidelijking op dit punt zouden wij aanbevelen.

„Ook achten wij verbetering noodig van de redactie omtrent het visschen van oesters of mosselen, daar het thans meermalen is voorgekomen, dat opgemaakte processen-verbaal onvervolgd moesten blijven, omdat wel de handeling van korren of rijven kon worden geconstateerd, doch niet kon worden waargenomen of er oesters of mosselen bemachtigd werden. Evenzeer kan tot onjuiste opvatting leiden het verlof tot het visschen van schelpen in de 2e zinsnede, nadat in de 1e zinsnede het visschen van oesters of mosselen verboden is. De bedoeling van het verbod is, naar wij meenen, te beletten, dat, door het slepen van kornetten, rijven en dergelijke toestellen over den bodem tot het bemachtigen van steen, schelpdieren of schelpen, de bodem

wordt losgewoeld of ontdaan van eene beschermende laag, waardoor verdieping van geulen en afneming van oevers kan worden in de hand gewerkt, doch dan behoort ook het v i s s c h e n van schelpdieren in de 1e en niet in de 2e alinea van het artikel te worden vermeld.

„Tegen het r a p e n, dat is met de hand wegnemen van schelpen of schelpdieren binnen de 500 Meters, mits op de werken met vergunning, bestaat bij ons geen bedenking, doch wenschelijk zouden wij het achten daaraan toe te voegen „e n z e e g e w a s s e n," waardoor onder die bepaling ook zou vallen een handeling, die vaak voorkomt, namelijk het wegnemen van zoogenaamde k l a k k e r s, een zeeplant, die tot ruim half tij de steenglooiing en paalwerken in zoo ruime mate bedekt, dat deze daaronder als het ware bedolven liggen, en welke plant als meststof en als varkensvoeder gebruikt schijnt te worden. Bezwaar tegen het met de hand gedeeltelijk wegnemen van die klakkers bestaat niet.

„Ad artikel 10."

„Volgens de bewoordingen van dit artikel kan geen vergunning worden verleend tot afwijking van het verbod in artikel 9 tot het stellen van vaste vischtuigen. Dit schijnt echter wenschelijk met het oog op de bot- en de ansjovis-visscherij en het uitbrengen van pannen tot het vangen van oester- en mosselzaad.

„Ook wijzen wij er op, dat dit absoluut verbod niet strookt met artikel 1 der wet van 4 Februari 1806 (gesteld dat die ook op de Zeeuwsche stroomen toepasselijk is), welke het maken van zoodanige werken niet absoluut verbiedt, doch vergunning daartoe vordert."

(Wordt vervolgd.)

Beantwoording der door de Redactie gestelde vragen.

VRAAG 6. In welke gevallen kan een Minister strafrechtelijk vervolgd worden?

„De Koning is onschendbaar," bepaalt art. 54 der grondwet, doch als tegenhanger van die onschendbaarheid laat het onmiddellijk volgen: de Ministers zijn verantwoordelijk.

Als aanduiding dezer verantwoordelijkheid schrijft art. 77 voor, dat alle Koninklijke besluiten en beschikkingen door een der hoofden van de ministerieele departementen mede worden onderteekend, en vordert het tevens eene wet tot regeling der verantwoordelijkheid. Deze laatste is verdeeld in vier categorieën, nl.: eene zuiver staatkundige, eene financieele, eene civielrechtelijke en eene strafrechtelijke.

De eerste, welke niet vatbaar is, om door eene wet te worden geregeld, betreft hoofdzakelijk het staatkundig stelsel, dat de handelingen der ministers beheerscht en waarvan de mate van het vertrouwen afhankelijk is, hetwelk de Koning of de Volksvertegenwoordiging het ministerie wil schenken. Zij omvat het geheele beleid der regeering en regelt eene verplichting, welke op de ministers rust, om rekenschap te geven van die handelingen, waarvoor iemand moet en de Vorst niet kan verantwoordelijk zijn.

Als uitvloeisel of liever ter contrôle van deze verplichting heeft de Volksvertegenwoordiging het recht (art. 94 grondwet), van de hoofden der ministerieele departementen inlichtingen te vragen omtrent alle daden van hun bestuur, terwijl de ministers die inlichtingen niet mogen weigeren, dan alleen, wanneer deze door het belang van den Staat niet worden gedoogd.

De financieele verantwoordelijkheid (tot dusver nog niet bij de wet geregeld) legt de verplichting op, om met nauwgezetheid na te gaan, welke verbintenissen van geldelijken aard den Staat kunnen worden opgelegd, terwijl de civielrechtelijke in zich sluit de aansprakelijkheid voor alle burgerlijke handelingen, door de ministers voor den Staat

aangegaan. De laatste twee categorieën bepalen zich tot die daden, waardoor den Staat stoffelijk nadeel wordt toegebracht, in welke gevallen de minister tot schadevergoeding kan worden gedwongen, waartoe de rechtsvordering, welke alleen op eene veroordeeling door den Hoogen Raad kan rusten, voor den gewonen burgerlijken rechter wordt ingesteld.

Thans hebben wij nog het gewichtigste, maar ook het moeilijkste gedeelte der ministerieele verantwoordelijkheid, nl. de strafrechtelijke, welke zich bepaalt tot de gevallen, waarin de staatsregeling en de andere wetten des lands door den minister zijn geschonden.

Dit is het gewichtigste gedeelte, omdat de minister meer dan iemand anders in de gelegenheid is, aan de rechten, bij de wetten aan de verschillende machten of individuen toegekend, te kort te doen en het belang van den staat door trouweloosheid in de waagschaal te stellen.

't Is het moeilijkste, omdat dikwijls geene scheiding is te maken tusschen de daden, gepleegd als minister en als gewoon persoon.

Waar de Minister als zoodanig zich aan overtreding schuldig maakt, kan de Koning of de Volksvertegenwoordiging (art. 4 der wet van 22 April 1855, Staatsblad no. 33) zijne vervolging gelasten wegens schending der wet, doch ingeval hij als gewoon persoon een misdrijf pleegt, dan treedt het openbaar ministerie als aanklager op en staat de minister terecht evenals ieder ander. Tevens zij opgemerkt, dat alleen de Hooge Raad kennis neemt van de ambtsmisdrijven, door de ministers gedurende den tijd hunner functiën begaan, ook al zijn zij daarna afgetreden.

De strafrechtelijke verantwoordelijkheid is geregeld bij bovengenoemde wet van 1855, waarvan art. 1 bepaalt, dat de hoofden der ministerieele departementen moeten zorgen voor de uitvoering der grondwet en der andere wetten, voor zoover die van de Kroon afhangt, en dat zij wegens het niet-naleven van deze verplichting verantwoordelijk en in rechten vervolgbaar zijn.

Art. 3 dier wet noemt de gevallen op, waarin de ministers strafbaar zijn, doch in de bepalingen van dat artikel is voorzien bij de artt. 355 en 356 van het wetboek van strafrecht, waarvan 't eerste luidt:

„Met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren, met of zonder ontzetting van het in artikel 28 no. 3 vermelde recht (het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen), worden gestraft de hoofden van ministerieele departementen :

1o. die hunne mede-onderteekening verleenen aan koninklijke besluiten of koninklijke beschikkingen, wetende, dat daardoor de grondwet of andere wetten of algemeene maatregelen van bestuur van den Staat of van zijne koloniën of bezittingen in andere werelddeelen worden geschonden ;

2o. die uitvoering geven aan koninklijke besluiten of koninklijke beschikkingen, wetende, dat deze niet van de vereischte mede-onderteekening van een der hoofden van de ministerieele departementen zijn voorzien ;

3o. die beschikkingen nemen of bevelen geven, of bestaande beschikkingen of bevelen handhaven, wetende, dat daardoor de grondwet of andere wetten of algemeene maatregelen van bestuur van den Staat of van zijne koloniën of bezittingen in andere werelddeelen worden geschonden ;

4o. die opzettelijk nalaten uitvoering te geven aan de bepalingen der grondwet of andere wetten of algemeene maatregelen van bestuur van den Staat of van zijne koloniën en bezittingen in andere werelddeelen, voor zoover die uitvoering wegens den aard des onderwerps tot hunne ministerieele departementen behoort of uitdrukkelijk hun is opgedragen."

Art. 356 bedreigt met hechtenis van hoogstens zes maanden dien Minister, aan wiens grove schuld te wijten is, dat de onder 4o. voormeld omschreven uitvoering wordt nagelaten.

Zooals reeds boven is gezegd, wijst de mede-onderteekening van koninklijke besluiten of beschikkingen (art. 77 al. 4 der grondwet) den minister aan, die voor die besluiten of beschikkingen aansprakelijk is.

DELFZIJL. J. SNATER.

Aanleiding tot het stellen der vraag vonden wij in de eenigen tijd geleden ons gebleken minder juiste opvatting van een jeugdigen be-

oefenaar van ons administratief recht. Hij meende, dat de bepalingen der wet van 22 April 1855 (St.bl. no. 33) geheel in stand gebleven waren en dat de artikelen 355 en 356 van het wetboek van strafrecht alleen de straf bedreigden tegen de overtreding der in eerstgenoemde wet opgenomen verbodsbepalingen.

Dit is niet zoo. Art. 3*d* der invoeringswet (wet van 15 April 1886, St.bl. no. 64) verklaart uitdrukkelijk vervallen de strafbepalingen alsmede alle bepalingen omtrent onderwerpen, in de acht eerste titels van het wetboek van strafrecht behandeld, welke in andere dan de onder *a*, *b* en *c* genoemde wetten voorkomen, voor zoover die wetten vóór 1 Maart 1886 zijn in werking getreden en de bedoelde bepalingen niet in deze wet worden gehandhaafd. Daaronder vallen de bepalingen van art. 3 der wet van 22 April 1855 (St.bl. no. 33). Deze zijn thans vervangen door artt. 355 en 356 van het wetboek van strafrecht en bestaan niet meer. Nu kan men beweren, dat zij daarmede in hoofdzaak overeenkomen, maar dat gaat niet op. Vooral in strafzaken, waar van een enkel woord, van eene enkele letter de al of niet schuldigverklaring kan afhangen, moet men zeer nauwkeurig zijn.

Het is ons uit de antwoorden gebleken, dat in de onjuiste opvatting van den door ons bedoelden persoon ook door anderen gedeeld werd. Zes antwoorden, waarin eenvoudig de bepalingen der wet van 1855 waren overgenomen, zonder eenige nadere toelichting, of waarin die bepalingen waren vermeld als geldig met aanduiding, dat tegen de overtreding straf was bedreigd bij artt. 355 en 356 strafrecht, legden wij ter zijde.

De juiste opvatting was, behalve in het geplaatste stuk, weergegeven in de antwoorden der heeren G. W. Van Duijl te Monster, W. Michels te Heusden, J. C. De Rooy te Terheijden en A. Van Zandvoort te Orthen.

De Redactie.

Vraag 7. Hoe is de wijze van vervolging van een minister geregeld?

Bij de wet van 22 April 1855 (St.bl. no. 33), welke de gevallen aanwees, waarin een minister strafrechtelijk kan worden vervolgd, werd ook de wijze dier vervolging geregeld; doch deze regeling is thans,

met instandhouding van art. 4—19, opgenomen in het wetboek van strafvordering (zie art. 301—307), terwijl de wijze, waarop het rechtsgeding bij den Hoogen Raad wordt gevoerd, vroeger eveneens bij die wet geregeld, thans is vervat in den vierden titel van het wetb. v. strafvordering en de bepaling der straf nu is te vinden in de artt. 355 en 356 wetboek van strafrecht.

In overeenstemming met art. 164 grondwet bepaalt ook art. 4 der wet van 22 April 1855, dat de ministers ter vervolging terechtstaan voor den Hoogen Raad.

Die vervolging kan uitgaan van de Koningin en van de Tweede Kamer. Wanneer de vervolging van de Koningin uitgaat, wordt deze bevolen bij een besluit, hetwelk eene nauwkeurige aanduiding der feiten, waarop de beschuldiging berust, en den last op den procureur-generaal bij den Hoogen Raad, om de vervolging in te stellen, bevat en in afschrift aan de beide Kamers der Staten-Generaal wordt medegedeeld.

Wanneer de Tweede Kamer eene zoodanige mededeeling heeft ontvangen, zal deze geene klacht, op dezelfde gronden tegen dien minister ingediend, in overweging nemen.

Ook kan, zooals boven reeds werd gezegd, de vervolging van de Tweede Kamer uitgaan. Deze vergadering zal echter geene zoodanige aanklacht in overweging mogen nemen, wanneer zij niet door 5 leden schriftelijk en met opgaaf der feiten wordt ingediend.

In dit geval, wanneer zoo'n aanklacht aan de vereischten voldoet, wordt de Kamer in afdeelingen gesplitst, om te beslissen, of de aanklacht al dan niet in overweging zal worden genomen, en geeft de voorzitter binnen 24 uren aan den minister van de ingediende aanklacht kennis. Wordt alsdan besloten een nader onderzoek in te stellen, dan kan dit nader onderzoek of die overweging niet worden aan de orde gesteld vóór dat 8 dagen sedert de kennisgeving aan den minister zijn verloopen.

Daarna wordt door de Tweede Kamer eene commissie benoemd, die belast is de klacht te onderzoeken, terwijl diegenen, welke de klacht hebben ingediend, van het lidmaatschap der commissie zijn uitgesloten, doch wel door deze ter nadere inlichting kunnen worden gehoord.

De taak dier commissie is, alle bescheiden, inlichtingen en bewijzen op te sporen en te verzamelen, die kunnen dienen tot opheldering der feiten, op grond van welke de aanklacht werd ingediend, terwijl daarbij toepasselijk zijn de bepalingen der wet van 5 Aug. 1850 (St.bl. no. 45), regelende het recht van enquête. De bloed- of aanverwanten van den betrokken Minister in de rechte linie en in de zijdlinie tot en met den derden graad, benevens zijne echtgenoote, zelfs na echtscheiding, zijn niet verplicht verklaringen af te leggen, terwijl de Minister zelf ook niet genoodzaakt kan worden voor de commissie te verschijnen, maar deze daarentegen verplicht is den Minister te hooren, wanneer hij dit wenscht en in iederen stand van het onderzoek.

Zoodra de commissie meent, dat zij daartoe voldoende is ingelicht, brengt zij omtrent de aangevoerde feiten aan de Kamer een verslag uit, hetwelk aan de afdeelingen wordt verzonden.

Vervolgens wordt met de aanklacht gehandeld, zooals dit met een gewoon ontwerp van wet geschiedt. Bij de beraadslaging moet echter dit worden in acht genomen, dat de betrokken Minister, ook al mocht hij vóór of gedurende het onderzoek zijn afgetreden, op zijn verlangen wordt gehoord en hem in ieder geval het laatste woord gegeven.

Wanneer eene ingediende aanklacht door de Tweede Kamer niet in overweging is genomen, kan, wanneer nieuwe feiten ontstaan, die aanklacht worden hernieuwd, doch in ieder geval de vervolging door de Koningin worden bevolen; is de aanklacht echter wel overwogen, maar door de Tweede Kamer verworpen, dan kan deze Minister wegens dezelfde feiten niet meer worden vervolgd, noch tegen hem een hernieuwd onderzoek worden ingesteld.

De hierbedoelde aanklacht wordt geacht te zijn verworpen, wanneer binnen drie maanden na hare indiening door de Tweede Kamer geen eindbesluit is genomen, terwijl deze vergadering, ingeval een onderzoek in de overzeesche bezittingen moet worden ingesteld, dezen termijn met een jaar kan verlengen. Wordt gedurende het onderzoek de zitting der Kamer gesloten, dan begint de termijn van drie maanden opnieuw te loopen bij de opening der nieuwe zitting, terwijl bij ontbinding der Kamers de klacht van rechtswege vervalt, behoudens het recht om eene nieuwe klacht in te dienen.

De vervolging, vanwege de Koningin bevolen, kan niet worden geweigerd op grond dat de Tweede Kamer eenzelfde klacht tegen denzelfden Minister stilzwijgend heeft verworpen door geen beslissing te nemen binnen den voorgeschreven tijd.

Wanneer de Tweede Kamer voldoende gronden ter vervolging aanwezig oordeelt, wijst zij bij haar besluit de feiten, getoetst aan recht, billijkheid, zedelijkheid en staatsbelang, waarop de beschuldiging berust, nauwkeurig aan en belast zij den Procureur-generaal bij den Hoogen Raad, onder toezending binnen drie dagen van het besluit, de aanklacht en de verzamelde bescheiden, met de vervolging.

Het besluit wordt verder in afschrift aan de Koningin en de Eerste Kamer medegedeeld.

De Procureur-generaal is verplicht onmiddellijk aan den ontvangen last tot vervolging te voldoen en vordert van den Hoogen Raad de benoeming van een zijner leden tot raadsheer-commissaris, teneinde een voorloopig onderzoek in te stellen. Zoodra dit onderzoek is afgeloopen of, zoo dit niet heeft plaats gehad, zoodra de last tot vervolging is ontvangen, wordt de verdachte door den Procureur-generaal ter terechtzitting gedagvaard, bij eene dagvaarding, welke, op straffe van nietigheid, de opgave van het feit, in den last tot vervolging uitgedrukt, bevat.

Wanneer de Procureur-generaal de gevangenneming of aanhouding noodig oordeelt, beslist de Hooge Raad op de desbetreffende vordering van dezen, terwijl ingeval bevel tot voorloopige aanhouding of gevangenneming is verleend, de aangehoudene onmiddellijk na uitvoering van het bevel naar de gevangenis tot bewaring van beklaagden, ter plaatse waar de Hooge Raad is gevestigd, wordt overgebracht.

Het rechtsgeding wordt verder gevoerd op de wijze bij den vierden titel van het wetboek van strafvordering voorgeschreven voor de arrondissements-rechtbanken.

THOLEN. A. B. MICHIELSEN.

Bij de antwoorden op deze vraag werd dezelfde fout gemaakt als bij die op de vorige.

Artt. 20 tot 26 der wet van 22 April 1855 (St.bl. no. 33) zijn

vervangen door art. 302 van het wetboek van strafvordering; voor artt. 27 en 28 zijn artt. 304 en 305 strafv. in plaats getreden; artt. 29 tot 35 bevatten bepalingen, waarin thans bij artt. 355, 356 en 70 en volgende van het wetboek van strafrecht is voorzien.

Toch werden de genoemde artikelen der wet van 1855 nog door een drietal inzenders onveranderd overgenomen. Hadden zij de moeite genomen, de daarin aangehaalde artikelen van het wetboek van strafvordering (bijv. de in artt. 23 en 25 vermelde artt. 77 en 144 strafv.) even op te slaan, dan zouden zij gezien hebben, dat de tegenwoordige artikelen bepalingen behelzen, die met de zaak in quaestie niets te maken hebben; zij hadden dan wel op het denkbeeld moeten komen, dat de bepalingen der wet van 1855 niet ongewijzigd konden zijn. De antwoorden dezer drie inzenders legden wij daarom ter zijde.

Drie andere inzenders lieten zich over de wijze van vervolging in het geheel niet uit. Dit is wellicht zeer voorzichtig geweest en misschien met opzet gedaan, om de door anderen gemaakte fout te vermijden, maar het werk is daardoor onvolledig gebleven en kon voor plaatsing niet in aanmerking komen.

Slechts twee antwoorden bleven toen over. Dat van den heer J. Bouman Az. te Nieuw-Beijerland gaf verscheidene bepalingen der wet zoo beknopt weer, dat het verband tusschen de artikelen niet overal even duidelijk was. Wij hebben daarom besloten tot de plaatsing van het werk des heeren Michielsen.

Een der inzenders noemde de Ministers op, die Nederland heeft, maar vergat daarbij dien van koloniën. Ook vonden wij in zijn werk de in de wet voorkomende uitdrukking „van Onzentwege" onveranderd overgenomen.

De Redactie.

Vraag 8. Wanneer een der wethouders ongesteld is en dientengevolge de benoeming van een plaatsvervangend of tijdelijk wethouder plaats heeft, houden de functiën van laatstbedoelde dan onmiddellijk op bij het overlijden van den wethouder, die vervangen is?

Art. 90, 1e alinea, der gemeentewet bepaalt, dat de wethouder, die ongesteld of afwezig of met de tijdelijke waarneming van het burge-

meesterschap belast is, zoodra noodig wordt vervangen door een ander lid van den raad, door dezen te benoemen.

Bij ongesteldheid van een wethouder moet de raad dus, zoo noodig, een plaatsvervangend of tijdelijk wethouder benoemen.

Die ongestelde wethouder komt echter te overlijden, waardoor de plaats openvalt, zoodat er een definitieve wethouder moet benoemd worden, daar art. 84 van genoemde wet zegt: „De verkiezing ter vervulling der plaatsen, die door ontslag, overlijden of om eene andere reden openvallen, geschiedt binnen 14 dagen na dat openvallen.

„Gaat dit laatste gepaard met het openvallen eener plaats in den raad, dan beginnen de 14 dagen te loopen van den dag, waarop het ter vervulling benoemde lid is toegelaten".

De laatste alinea nu is van toepassing op den in de vraag bedoelden wethouder.

In zijne plaats kan dan ook geen andere (definitieve) wethouder worden benoemd, zoolang de raad niet voltallig is. Dit nu kan soms eenigen tijd aanloopen, aangezien art. 8 dier wet een tijd van 6 maanden geeft, voordat de benoeming van het nieuwe raadslid moet zijn geschied, waardoor het dagelijksch bestuur gedurende dien tijd uit een wethouder minder zoude bestaan, die soms bepaald noodig kon zijn.

De wet kan, mijns inziens, niet gewild hebben, dat met den dood van een wethouder de tijdelijke vervanging zoude ophouden, zoodat de plaatsvervangende wethouder, in de vraag bedoeld, naar mijne bescheiden meening zijne functiën kan blijven waarnemen tot op het tijdstip, waarop de nieuw gekozen wethouder zijne benoeming heeft aangenomen.

OOSTERHOUT. A. EDELBROEK.

Indien een wethouder ongesteld of afwezig of met de waarneming van het burgemeesterschap belast is, wordt hij zoodra noodig vervangen door een ander lid van den raad, door dezen te benoemen (art. 90 gem.wet). Deze vervanging heeft evenwel niet altijd plaats. 't Kan voorkomen, dat zich geene behoefte voordoet, om in eene tijdelijke vervanging te voorzien, m. a. w. dat eene benoeming van een waarnemend wethouder niet noodig wordt geacht.

Is echter een plaatsvervangend wethouder benoemd, dan blijft hij in functie als zoodanig, tot de reden van vervanging is komen te vervallen of de vervanging niet meer noodig is. Bv. een wethouder is ongesteld en te zijner vervanging is een raadslid als tijdelijk wethouder benoemd. Wordt nu de wethouder weer gezond, zoodat hij weer in staat is zijne betrekking naar behooren te behartigen, dan is het raadslid van de vervanging ontslagen. Of, zooals in de vraag is aangegeven, indien de wethouder komt te overlijden, dan is ook de reden van vervanging vervallen. De wet kent in art. 90 geene tijdelijke waarneming bij overlijden.

M. i. moet ook niet uit het oog verloren worden, dat het raadslid niet de plaats, maar wel den persoon van den wethouder vervangt. Indien nu de wethouder overlijdt, is er van vervanging geen sprake meer. Dan moet er eene plaats worden vervuld, in welk geval de waarnemende wethouder door den raad definitief als zoodanig kan worden benoemd.

Mijn antwoord op de vraag is dus bevestigend.

HARINGCARSPEL. C. SPAANS.

Van hetzelfde gevoelen als de heer Edelbroek waren de heeren A. H. Gijzels te Oud-Heusden, A. Kwant te Helder en W. Michels te Heusden. In de meening van den heer Spaans werd gedeeld door de heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, J. Breebaart te Winkel, G. J. Van den Brink te Oldebroek, L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch, H. Meijer te Oude-Pekela, J. Merens te Weesperkarspel, A. B. Michielsen te Tholen en D. P. Teenstra te Oldehove.

Wij gaan met de opvatting der laatsten mede, zooals aan onze lezers reeds uit blz. 107 van den dertienden jaargang is kunnen blijken. De voorstanders der andere meening kunnen zich eigenlijk alleen beroepen op eene veronderstelling, dat de wetgever iets niet zal gewild hebben. Tegenover de duidelijke letter van de wet mag die niet gelden. Terecht wordt door den heer Michielsen nog gewezen op de onjuistheid van de redeneering, dat uit geen wetsvoorschrift valt af te leiden, dat een plaatsvervangend wethouder van rechtswege zijne functie verliest door het overlijden van dengene, die vervangen wordt. Voert men

dit consequent door, dan zou ook de vervanging blijven voortbestaan, wanneer een wethouder weder van zijne ongesteldheid is genezen of na eene afwezigheid is teruggekeerd of wanneer de tijdelijke waarneming van het burgemeesterschap heeft opgehouden; want ook in die gevallen is niet bij de wet bepaald, dat de vervanging ophoudt.

De heeren Breebaart en Merens heeten wij welkom.

De Redactie.

Vraag 9. Eene ongehuwde vrouw, ingeschreven in het bevolkingsregister te B., bevalt in de gemeente P. Het gemeentebestuur van B. ontvangt van dat van P. de kennisgeving, bedoeld in de 2e zinsnede van art. 12 van het Kon. besluit van 27 Juli 1887 (St.bl. no. 140). Hoe moet het gemeentebestuur van B. met die kennisgeving handelen ten aanzien der bevolkingsregisters en der statistiek?

Volgens art. 12 van het Kon. besluit van 27 Juli 1887 (St.bl. no. 140) wordt elk kind, met uitzondering der als levenloos voor de registers van den burgerlijken stand aangegevenen, bij de geboorte ambtshalve ingeschreven op het blad van het huisgezin, waartoe het behoort of waarin het wordt opgenomen.

Woont dat huisgezin in eene andere gemeente dan die der geboorte, dan wordt door het bestuur der gemeente, waar het kind geboren is, binnen ééne maand kennis gegeven aan dat der gemeente, waartoe dat huisgezin behoort.

In deze laatste gemeente heeft de inschrijving eerst plaats, nadat gebleken is, dat het kind aldaar werkelijk is komen wonen.

In de hierboven bedoelde vraag is de vrouw ingeschreven in het bevolkingsregister der gemeente B. Nu laat de vraag het in 't midden of de vrouw in de gemeente B. een eigen huisgezin vormt, dan wel of zij daar zelf tot een huisgezin behoort, want er is hier sprake van eene ongehuwde vrouw.

Volgens de letterlijke bepaling van het hierboven aangehaalde artikel zal alzoo het kind behooren tot het huisgezin, waartoe de ongehuwde moeder behoort, hetzij deze zelf al dan niet in de gemeente B. een eigen

huisgezin vormt. Wist nu het gemeentebestuur van P., als zijnde dit de gemeente, waar de moeder bevalt, met zekerheid, dat het kind terstond na de bevalling, hetzij in een gesticht, hetzij bij particulieren, in die gemeente werd opgenomen, dan had de kennisgeving, bedoeld bij art. 12, 2e zinsnede, van het Kon. besluit van 27 Juli 1887 (St.bl. no. 140), m. i. achterwege moeten blijven.

De omstandigheid, dat de ongehuwde moeder elders woont, schijnt mij geen voldoende reden om aan te nemen, dat ook haar kind in die gemeente zou behooren tot het gezin, waartoe de moeder behoort. Het natuurlijk kind staat immers geheel op zich zelf.

In het hierboven bedoelde geval is de zooeven vermelde kennisgeving door het gemeentebestuur van P. verzonden naar dat van B. Volgens de aangehaalde bepaling van het Kon. besluit van 1887 mag het gemeentebestuur van B. niet onmiddellijk na de ontvangst der kennisgeving tot de inschrijving in het bevolkingsregister overgaan, maar moet daarmede gewacht worden, totdat het kind aldaar werkelijk is komen wonen. Het zal alsdan worden ingeschreven op het blad van het huisgezin, waartoe het behoort, of waarin het wordt opgenomen.

Ten aanzien der bevolkingsstatistiek wordt van het kind melding gemaakt in de kolom: „buiten de gemeente geboren en behoorende tot de werkelijke bevolking der gemeente.” De kennisgeving van het gemeentebestuur van P. behoort alsdan daarbij te worden overgelegd. Het gemeentebestuur van P. zal dan natuurlijk bij de statistische opgaaf van het kind melding maken in de kolom: „in de gemeente geboren en behoorende niet tot hare werkelijke bevolking.”

HEUSDEN. W. MICHELS.

Volgens art. 12 van het Kon. besl. van 27 Juli 1887 (St.bl. no. 140) wordt elk kind, met uitzondering van de als levenloos aangegevenen, bij de geboorte ambtshalve in het bevolkingsregister ingeschreven op het blad van het huisgezin, waartoe het behoort of waarin het wordt opgenomen.

Woont dat huisgezin in eene andere gemeente dan de geboorteplaats, dan wordt daarvan door het bestuur der geboorteplaats binnen

eene maand kennis gegeven aan het bestuur der gemeente, waartoe dat huisgezin behoort.

In deze laatste gemeente heeft de inschrijving eerst plaats, nadat is gebleken, dat het kind aldaar werkelijk is komen wonen.

In burgerrechtelijken zin kan men niet zeggen, dat het in de vraag bedoelde kind behoort tot het huisgezin, waartoe zijne moeder behoort, daar er tusschen een natuurlijk niet-erkend kind en zijne ouders geen burgerrechtelijke betrekkingen bestaan; doch wel kan dit kind behooren tot het gezin, waartoe zijne moeder behoort, in den zin van voornoemd Kon. besluit, dat (zie art. 2) alleen de feitelijke of werkelijke woonplaats bedoelt. Maar in dit geval moet het kind dan ook werkelijk bij zijne moeder zijn opgenomen, hetwelk ik veronderstel, daar de kennisgeving, bedoeld in de 2e zinsnede van art. 12 van het Kon. besluit, is toegezonden aan het bestuur der gemeente, waar de moeder woonplaats heeft.

Het kind behoort m. i. dus in de gemeente B. in het bevolkingsregister ingeschreven te worden, op het blad waarop de moeder voorkomt.

In de statistiek aldaar behoort het te worden opgenomen in de kolom „elders geboren en behoorende tot de werkelijke bevolking der gemeente."

OUDHEUSDEN. A. H. GIJZELS.

De verschillende opvattingen, waartoe deze quaestie aanleiding kan geven, waren door den inzender der vraag, wonende te B., als volgt geformuleerd:

„Door enkelen wordt beweerd, dat de kennisgeving ten onrechte is geschied, omdat h. i. het kind niet behoort tot de werkelijke bevolking dezer gemeente. Volgens hen is het geen toevallige geboorte. De moeder toch, zoo redeneert men, is wel hier ingeschreven in het bevolkingsregister, maar daar zij slechts eene alleenloopende persoon is, kan hier niet gedacht worden aan een huisgezin, waarvan genoemd art. 12 spreekt. „Gezin" doet denken aan eene vereeniging van enkele personen. Bovendien bestaan er hoegenaamd geen betrekkingen tusschen de moeder en haar kind; dit staat geheel alleen op de wereld.

„Volgens hen zou het kind moeten worden ingeschreven in de gemeente, waar het gaat wonen. Blijft het te P., dan behoort het daar ingeschreven te worden. Doet men het naar eene andere gemeente (bv. besteedt men het uit), dan moet de inschrijving in die gemeente plaats hebben, op aangifte van den persoon, bij wien het inwoont.

„Anderen daarentegen beweren, dat de kaart niet naar de gemeente P. moet worden teruggezonden. Volgens hen is het wel eene toevallige geboorte. De moeder, zoo beweren zij, woont als dienstbode al geruimen tijd te B. Toen zij moest bevallen, is zij naar P. vertrokken. Zoolang zij echter niet haar voornemen te kennen heeft gegeven om zich daar te gaan vestigen, blijft ze hare werkelijke woonplaats hier houden.

„Het hoofd van het gezin heeft volgens het bevolkingsregister hier werkelijke woonplaats. Het kind behoort dus tot deze bevolking en moet te P. in de statistiek worden opgenomen in de kolommen 7 en 8 (staat D), terwijl de ontvangen kennisgeving hier bij de statistiek moet worden overgelegd. Het kind wordt echter eerst in het bevolkingsregister dezer gemeente ingeschreven, als het werkelijk hier is komen wonen, hetgeen zal moeten blijken uit eene aangifte volgens art. 7 van het Kon. besluit van 27 Juli 1887 (St.bl. no. 141)."

Deze twee stroomingen openbaren zich ook eenigermate in de geplaatste antwoorden. Wij zijn het met de laatste eens.

Dat voor de bevolkingsregisters niet de wettige woonplaats (art. 74 B. W.) voorwaarde van inschrijving is, blijkt ten overvloede uit kolom 19 van het model, gevoegd bij K. B. van 27 Juli 1887 (St.bl. no. 140).

Twee inzenders willen het kind t e r s t o n d te B doen inschrijven; dit mag niet blijkens art. 12 van het genoemde Kon. besluit. Hun werk legden wij dus ter zijde.

Eén inzender maakte uit de vraag op, dat het meisje woont bij hare ouders te B en logeert te P. Door eene dergelijke, uit de vraag niet te lezen aanvulling, maakte hij zich van de zaak al te gemakkelijk af.

Goed waren nog de antwoorden der heeren J. Breebaart Dz. te Winkel, G. W. Van Duijl te Monster, A. A. Edelbroek te Oosterhout, L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch, J. Merens te Weesperkarspel en A. B. Michielsen te Tholen. DE REDACTIE.

VRAAG 10. Welke bepalingen bevat het burgerlijk wetboek over woonplaats of domicilie?

Art. 74 zegt: „Een ieder wordt geacht zijne woonplaats te hebben, „alwaar hij zijn hoofdverblijf heeft gevestigd.

„Bij gebreke van zoodanige woonplaats wordt de plaats des werke- „lijken verblijfs daarvoor gehouden."

Eene definitie van „woonplaats" geeft dit artikel niet; wel zegt het wat zij geacht wordt te zijn. De wet verstaat er door de plaats, waar iemand zijn hoofdverblijf, den zetel van zijn vermogen, zijn „domicilie" heeft, de plaats waar hij gevestigd is. Woonplaats is de plaats, waar iemand, al bevindt hij er zich ook werkelijk niet, toch, met betrekking tot de uitoefening van zijne rechten en de vervulling van zijne verplichtingen, geacht wordt steeds aanwezig te zijn. (Houtaar, pag. 41).

Ten einde het uitheemsche woord „domicilie" op den achtergrond te schuiven, werd dit vervangen door het goed Hollandsche woord „woonplaats", hetwelk in zijne gewone beteekenis, zooals dit in het dagelijksch leven wordt gebruikt, zeker door ieder Nederlander zal worden begrepen. Zoo is het evenwel niet met „woonplaats", gelijk dat in het burgerlijk wetboek wordt gebruikt, want al zou men, op het woord afgaande, ook al anders meenen, toch is de beteekenis precies dezelfde als van het gebruikelijke „domicilie".

Het begrip van „woonplaats" is niet aan eene gemeente, maar aan een bepaald huis verbonden. (Van den Helm, pag. 85).

Art. 75 zegt: „De verandering van woonplaats zal stand grijpen „door de werkelijke woning in eene andere plaats, gevoegd bij het „voornemen om aldaar zijn hoofdverblijf te vestigen",

en art. 76: „Dat voornemen wordt bewezen door eene gedane ver- „klaring, zoowel bij het bestuur der gemeente, welke men verlaat, als „bij dat der gemeente, waar de woonplaats wordt overgebracht. Bij „gebreke van verklaring, zal het bewijs van het voornemen uit de „omstandigheden worden opgemaakt".

De verplaatsing van den zetel des vermogens en de kenbaarmaking volgens de wet van het voornemen om van domicilie te veranderen leveren te zamen het volle en onwedersprekelijke bewijs, dat die ver-

andering geschied is. Daarom brengt het gaan wonen in eene andere plaats niet van zelf mede, dat er verandering van woonplaats geschiedt. (Van den Helm, pag. 85 en 86).

Het opvragen van een verhuisbiljet en het indienen daarvan in eene andere gemeente bewijst het voornemen, om in de laatste zijne woonplaats te vestigen. (Vonnis rechtbank Utrecht 18 Dec. 1891).

Iemand, die tijdelijk elders gevangenisstraf ondergaat, verandert daardoor niet van domicilie. Bij iemand, die kindsch of krankzinnig is, kan het voornemen, om van domicilie te veranderen, niet verondersteld worden. (Houtaar, pag. 42).

Het kan ook plaats hebben, dat iemand door zijn beroep in de onmogelijkheid is, eene vaste woonplaats te hebben; b. v. zeelieden, die als het ware nergens te huis behooren, die, van eene reis teruggekeerd, terstond en dikwijls uit eene andere haven weder vertrekken; reizende uitventers, die, winter en zomer, van de eene plaats naar de andere trekken, om hunne waren te verkoopen, waar zij die het best kunnen slijten; zij, die bij een reizenden troep kunstenaars behooren en de kermissen rondgaan. Zoodanige personen worden thans, bij gebreke van eenige andere, verondersteld, dáár hunne woonplaats te hebben, waar zij in het bevolkingsregister zijn ingeschreven, en bij onmogelijkheid om dit te ontdekken, kunnen zij ingeschreven worden ter plaatse, waar zij zich voor het oogenblik bevinden. Zoo moeten ook schippers of binnenvaarders, die met hun gezin aan boord van hun schip wonen, en de meerderjarige personen, die zich in hunnen dienst aan boord bevinden, geacht worden, bij gebreke van eene andere, hunne woonplaats te hebben in de gemeente, waar het lastgeld van het schip betaald wordt. (Hartman—Vaillant, pag. 64).

Art. 77 zegt: „Die tot openbare bedieningen worden geroepen, behouden hunne woonplaats, indien zij het tegenovergestelde voornemen niet aan den dag hebben gelegd."

Zoo o. a. de leden van de Kamers der Staten-Generaal, die om den grooten afstand van hunne woonsteden in de residentie wonen om de vergaderingen te kunnen bijwonen. (Houtaar, pag. 42).

Uit de beraadslagingen, over dit artikel gevoerd, blijkt, dat onder die bedieningen zoowel tijdelijke als levenslange moeten verstaan wor-

den; terwijl het voornemen van iemand, die tot eene openbare bediening is geroepen, om zijne vorige woonplaats al dan niet te behouden, uit de omstandigheden kan worden opgemaakt, bijaldien hij dit niet werkelijk verklaard heeft. (Hartman—Vaillant, pag. 65).

Art. 78 zegt: „Eene getrouwde vrouw, welke niet van tafel, bed, bijwoning en goederen is gescheiden, heeft geene andere woonplaats, dan die van haren man; minderjarigen volgen de woonplaats van hunne ouders of voogden, meerderjarigen, die onder curateele gesteld zijn, die van hunne curators".

In het algemeen kan iemand wel zijne woonplaats houden of vestigen waar hij wil, maar ook wijst de wet aan sommigen eene bepaalde woonplaats aan (de minderjarige, de gehuwde vrouw, de curandus, de meerderjarige dienstbode). Deze laatste woonplaats wordt ook wel de wettelijke genoemd. (Houtaar pag. 41).

De woorden „bijwoning en goederen" zijn afkomstig uit vroegere ontwerpen, waarin de scheiding van tafel en bed werd genoemd: „scheiding van tafel en bed, bijwoning en goederen."

Hij, die te A. als minderjarige woonplaats had, omdat zijn voogd er woonde, terwijl hij in B. verbleef, heeft bij zijne meerderjarigheid B. tot woonplaats, omdat hij daar woont en wil blijven wonen. (Opzoomer, B. W., I pag. 103).

De wettige woonplaats van een minderjarige bij zijn voogd houdt van rechtswege op bij zijne meerderjarigheid. Het is niet noodig, dat hij zijn voornemen om van woonplaats te veranderen te kennen geve.

Zij, die handlichting hebben bekomen door brieven van meerderjarigverklaring, hebben hunne eigen woonplaats, want ze staan in alles, behalve het huwelijk, met meerderjarigen gelijk. De minderjarige, die beperkte handlichting verkreeg, heeft zijne eigen woonplaats voor zijn handel, ingevolge art. 74 B. W.; overigens waar hij zijne woonplaats vroeger had, omdat zijn toestand alleen verandert ten opzichte der punten, die in art. 484 B. W. worden bepaald. (Van den Helm pag. 87, 88 en 89).

Ten aanzien van minderjarigen zij nog opgemerkt, dat vreemdelingen, die volgens de wetten van hun land meerderjarig, doch volgens onze wet minderjarig zijn, in ons land als meerderjarigen moeten beschouwd

worden, volgens den ouden rechtsregel, dat iemands persoonlijke rechten hem, waar hij zich bevinden moge, volgen. (Hartman-Vaillant pag. 66).

Het minderjarig natuurlijk, door den vader erkend, kind, heeft de woonplaats van den vader; alleen door de moeder erkend, heeft het de woonplaats der moeder. Niet erkend door vader of moeder, heeft het de woonplaats van den voogd; in een gesticht opgenomen, heeft het de woonplaats der regenten (art. 421 B. W.); bij gebreke van een en ander heeft het kind geen wettige woonplaats, doch geldt de plaats van het werkelijk verblijf voor woonplaats. (Houtaar pag. 43).

Art. 79 zegt: „Meerderjarige dienstboden of werklieden hebben hunne woonplaats in het huis van diegenen, bij welke zij dienen of werken, indien zij bij dezelve inwonen."

Met opzet spreekt dit artikel van het huis van diengene, in wiens dienst zij zijn, en niet van zijne woonplaats. Iemand heeft b. v. eene fabriek of werkplaats met woningen voor zijne werklieden, in eene andere gemeente dan die, waar hij zelf woont; alsdan hebben de werklieden daar hunne woonplaats, waar het eigendom gelegen is van hem, in wiens dienst zij zijn, en hetwelk zij bewonen. Insgelijks, wanneer iemand landgoederen heeft in eene andere gemeente dan die, waar hij zijne woonplaats heeft, hebben de tuin- of werklieden of bewaarders, die hij in zijnen dienst op die landgoederen laat wonen, ook aldaar hunne woonplaats, waar die landgoederen gelegen zijn. Ten aanzien van vrouwelijke dienstboden of werklieden moet nog dit onderscheid in het oog gehouden worden, dat de vrouw, die gehuwd en niet van tafel, bed en inwoning gescheiden is, de woonplaats van haren man behoudt, ook dan, wanneer zij, in dienst van anderen, elders inwoont. (Hartman-Vaillant pag. 66 en 67).

Art. 80 zegt: „Het sterfhuis van een overledene wordt geacht daar te zijn, alwaar de overledene zijne woonplaats gehad heeft."

Dit artikel is geschreven, om de plaats te bepalen, waar eene erfenis openvalt; het is alzoo iemands woonplaats, en niet de plaats, waar hij overleden is, die over deze vraag beslist. Vergelijk hierbij kolom 7 van de lijst van sterfgevallen, die vóór of op den 4den van elke maand door den burgemeester wordt gezonden aan den ontvanger der registratie. (Houtaar pag. 40).

Art. 81 zegt: „Het staat aan partijen of aan eene van haar vrij, bij eene akte en tot eene bepaalde zaak eene andere woonplaats dan hare werkelijke te kiezen" enz.

Het kiezen eener woonplaats geschiedt in den regel voor burgerlijke handelingen. Zoo laat men bij verkoopingen, aanbestedingen enz. de belanghebbenden in den regel woonplaats kiezen in de gemeente in een bepaald aangewezen gebouw. Dit dient om, voor het geval de betrokkene in gebreke mocht blijven en hij naar 't buitenland zou uitwijken, de eventueele dagvaarding tot ingebrekestelling op wettelijken voet te kunnen doen geschieden.

De 2e al. van art. 81 en art. 82 ben ik zoo vrij, als passende over het algemeen weinig bij den verderen inhoud van dit Tijdschrift, onbehandeld te laten.

Resumeerende meen ik, dat men woonplaats of domicilie onderscheidt in: eigenlijk, wettelijk en gekozen domicilie.

Het wettelijk domicilie wordt wederom verdeeld in: afhankelijk (voor minderjarigen, gehuwde vrouwen en onder curateele gestelden), en zelfstandig of onafhankelijk (voor meerderjarigen).

Gekozen domicilie onderscheidt men in: algemeen gekozen domicilie (dat zich uitstrekt tot alle handelingen) en bijzonder gekozen domicilie (dat zich uitstrekt tot bepaalde handelingen).

THOLEN. A. B. MICHIELSEN.

Wij ontvingen nog goede antwoorden van de heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, J. Breebaart Dz. te Winkel, G. J. Van den Brink te Oldebroek, G. W. Van Duijl te Monster, A. Edelbroek te Oosterhout, A. H. Gijzels te Oudheusden, L. Hüpsch te 's-Bosch, W. Michels te Heusden, J. C. De Rooij te Terheijden en C. Spaans te Haringcarspel.

Zonder te kort te willen doen aan de degelijkheid dezer opstellen hebben wij niet geaarzeld de eer der plaatsing te gunnen aan het stuk van den heer Michielsen, dat helder het onderwerp uiteengezet heeft.

Wij willen alleen deze opmerking maken, dat de geleerden het niet eens zijn over de bepaling der woonplaats in verschillende bijzondere gevallen.

DE REDACTIE.

INGEZONDEN STUKKEN.

Tegen de uitspraken van den militieraad, omtrent vrijwilligers, kunnen geene bezwaren worden ingebracht.

Een der militie-commissarissen had bij Gedeputeerde Staten der provincie bezwaren ingediend tegen de uitspraken van den militieraad, waarbij 4 vrijwilligers voor de nationale militie eener gemeente werden aangenomen, niettegenstaande de benoodigde stukken niet tijdig voor de opening van den militieraad waren ingeleverd.

Gedeputeerde Staten overwogen, „dat wel in art. 97 aan 3 cate-„gorieën van personen — waaronder de militie-commissaris — het „recht wordt verleend bezwaren in te brengen tegen de uitspraken „van den militieraad, doch dat dit niet geldt de uitspraken omtrent „vrijwilligers;

„dat toch in de art. 100, 101 en 102 der wet, die voorschriften „geven omtrent de wijze, waarop de ingebrachte bezwaren moeten „worden onderzocht, en omtrent de mededeeling van de uitspraak van „hun college, slechts sprake is van l o t e l i n g e n, zoodat hun college „b. v. ook de middelen missen zou om, indien krachtens art. 97, 2°. „eene herkeuring van afgewezen vrijwilligers werd gevraagd, die vrij-„willigers voor zich te doen verschijnen, als zij zulks mochten „weigeren,"

en besloten, gelet op de artt. 97 en volgende der militiewet, het door den militie-commissaris tegen de uitspraken van den militieraad tot aanneming van 4 vrijwilligers voor de betrokken gemeente ingesteld beroep niet-ontvankelijk te verklaren.

M. i. is deze beslissing niet van belang ontbloot voor de lezers van dit Tijdschrift, weshalve ik de geachte Redactie beleefd verzoek er een klein plaatsje voor in te ruimen.

ZUID-BEIJERLAND. A. ZONNEVELD,
Secretaris.

Twee vragen van burgerlijken stand.

In de 10e aflevering, bl. 349, jaargang 1898, van het door U geredigeerde Tijdschrift las ik o. a. het ingezonden stukje Jan Vondeling en in het naschrift daarbij het volgende:

„Den strijd met de wet kunnen we al dadelijk laten rusten, waar we als zeker kunnen aannemen, dat de a. v. d. b. s. in casu slechts heeft te constateeren, wat hem meegedeeld wordt. Deed hij anders, hij zou juist in strijd met de wet handelen."

Daarna opslaande de beantwoording der vraag, waarin de gewraakte uitdrukking voorkomt, bleek mij, dat goed is gekeurd, dat de aangever alleen den naam aan het kind gaf, en uit het aangehaalde naschrift meen ik op te moeten maken, dat U de meening is toegedaan, dat slechts de aangever het recht heeft den naam van den vondeling vast te stellen. Is dit zoo?

In dit geval kan ik mij niet met Uwe bedoeling vereenigen; maar ik acht het mogelijk, dat U er gronden voor heeft, welke ook mij zullen overtuigen. Mijne zienswijze is, dat onder het woord men moeten verstaan worden de personen, die in betrekking staan tot de aangifte, dat zijn 1e. aangever, 2e. a. v. d. b. s. In hoeverre het voorschrift betreffende de voornamen voor den ambtenaar van kracht is, wil ik daar laten, maar het recht om den naam te geven behoort, meen ik, in overleg met den a. v. d. b. s. (welke wel niet spoedig bezwaren zal maken) te geschieden. Hij toch is niet de man, die botweg alles opschrijft, wat gezegd wordt; hij is de denkende mensch, die de akte opmaakt.

Ja zelfs heeft hij, meen ik, de macht, om in de akte te vermelden den naam, dien *hij* wil of beter vindt, daar bij verschil van meening de persoon, die gaat over de akte van den b. s. welke den naam van den vondeling vast zal stellen, de meeste macht (en het meeste recht misschien ook) zal hebben om zijn wil door te drijven.

Tevens zij hierbij vermeld, dat ik mij niet vereenig met het eerst opmaken van een proces-verbaal (de letterlijke opvatting dus), maar van de vinding een proces-verbaal maak in de geboorte-registers — dus een akte v. d. b. s.

Dit verschil kan invloed hebben op de beschouwing over de macht van den a. v. d. b. s., daar deze voor het richtig bijhouden der registers aansprakelijk is, maar niet voor bij de registers staande verbalen. Hierom ben ik zoo vrij deze zienswijze er aan toe te voegen, in de hoop dat U spoedig gelegenheid zult hebben, mij een enkel woord te doen toekomen tot opheldering. Mocht U het wenschelijk achten de kwestie eerst door Uwe medewerkers te doen uitvechten, mij best.

AMSTERDAM. P. N. P. KNIJFF.

In den vierden jaargang, op bladz. 301, is opgenomen een stukje van den heer P. De Vos, waarin deze schrijft: „Mr. Vaillant meent, dat de a. v. d. b. s. den naam aan het kind geven moet, doch ik kan mij beter vereenigen met mr. De Pinto, die zegt, dat de aangever den naam bepaalt. De a. v. d. b. s. heeft m. i. niets anders te doen, dan het proces-verbaal op te maken en in het geboorteregister in te schrijven."

Met deze opvatting gaan wij, zooals blijkt uit het door den inzender geciteerde, nog steeds mede. Wat zou de consequente doorvoering der opvatting van den heer Knijff zijn? Deze, dat bij iedere geboorte de ambtenaar van den burgerlijken stand den naam van het kind bepaalt. Immers, art. 31 2o zegt evenmin, dat de aangever de namen vaststelt, als art. 33, dat de vinder dit doet. Distilleert men uit art. 33, dat de a. v. d. b. s., de denkende mensch, die de akte opmaakt, den naam zal vaststellen, omdat er niet met ronde woorden in staat, dat de aangever dit moet doen, dan geldt dit evenzeer voor art. 31. Het ligt o. i. voor de hand, dat de vinder, de man, die het bestaan van het kind constateert, hier hetzelfde recht heeft als de aangever van art. 31, die datzelfde doet.

De tweede vraag, welke de heer Knijff aanvoert, is uitdrukkelijk beslist in onzen elfden jaargang, blz. 275. Wij herinneren er echter aan, dat wij de zienswijze van anderen ten deze eerbiedigen en daarom de stukken van hen, die in onze opvatting niet deelen, in geenen deele ter zijde leggen (zie blz. 258 van den vorigen jaargang).

DE REDACTIE.

Leestafel.

De Gemeentewet, door mr. W. C. I. J. CREMERS. Vijfde druk. Groningen, J. B. Wolters. *f* 5,50, geb. *f* 6,—.

De eerste aflevering van den vijfden druk ligt voor ons. De schrijver heeft — het blijkt reeds uit deze aflevering — na de verschijning van den vierden druk in 1887/8 niet stil gezeten en is onverpoosd voortgegaan met bijeen te garen, wat over de gemeentewet en hare uitvoering is verhandeld. De verbazende massa aanteekeningen zullen wel niemand, die iets over dit onderwerp weten wil, onvoldaan laten; vollediger verzameling is wel nauwelijks denkbaar. Wie dus iets met de gemeentewet te maken heeft, zal wèl doen, zich dit boek aan te schaffen. DE REDACTIE.

VRAGEN,

WAARVAN DE BEANTWOORDING BIJ DEN HOOFDREDACTEUR WORDT INGEWACHT VÓÓR DEN 20 MAART 1899.

16. Zijn aan opneming of verheffing in den Nederlandschen adelstand kosten verbonden? Zoo ja, welke?
17. Eene gemeente wenscht eene retributie te heffen voor het bezichtigen van hare oudheidskamer. Welke regeling moet daarvoor gemaakt worden?
18. Geef eene verklaring van art. 190 der gemeentewet.
19. Kan de aangifte voor het bevolkingsregister beschouwd worden als de verklaring van het voornemen tot vestiging, bedoeld in art. 3 der wet van 28 Juli 1850 (St.bl. no. 44)?
20. Sluit art. 338 B. W. elke erkenning uit, ook door de moeder alleen, van een kind, dat in overspel is geteeld?

Correspondentie.

Op blz. 7 van den loopenden jaargang, regel 10 van boven, staat: „eene willige en eene onwillige.” De oplettende lezer zal wel reeds begrepen hebben, dat dit moet zijn „eene wettige en eene onwettige.”

Inzenders worden er beleefdelijk aan herinnerd, dat het papier slechts aan éene zijde beschreven mag zijn.

Ambtenaarsdespotisme,

DOOR

J. H. C. HEIJSE,
oud-lid der Gedep. Staten van Zeeland.

II.

Vijf jaar later, namelijk in 1892, is toen, met intrekking van het Kon. besluit van 31 Maart 1887 (St.bl. no. 46), een nieuw reglement op het baggeren vastgesteld, en wel bij Kon. besluit van 15 Februari 1892 (St.bl. no. 44), waar wij lezen in artikel 9:

„Zonder voorzien te zijn van een schriftelijke vergunning van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, is het verboden langs de kusten der Noord- en der Zuiderzee, met inbegrip van hare zeeboezems, benevens in den mond van de Maas, in 't Haringvliet, het Goereesche Gat, het Volkerak, de Krammer, de Grevelingen, het Brouwershavensche Gat, de Ooster- en Westerschelde, de overige Zeeuwsche stroomen en in al de onder het beheer van het Rijk zijnde vertakkingen en inhammen van bovengenoemde wateren:

„1°. binnen den afstand van vijfhonderd (500) meter, zeewaarts gemeten uit de paalwerken, de koppen der hoofden, of, waar die ontbreken, uit den buitenteen der dijken, duinen en zeeweringen of binnen denzelfden afstand ter wederzijden van gezonken telegraafkabels, te baggeren, te graven, te slikkeren, kornetten of rijven te sleepen, steen, oesters of mosselen te visschen, te aalgeeren of vaste vischtuigen te stellen. Onder dit verbod is niet begrepen het stellen van aalfuiken, het visschen van schelpen en het rapen van schelpdieren of mosselzaad;

„2°. op de werken onder beheer van het Rijk schelpdieren te visschen of schelpdieren- of mosselzaad te rapen".

Wijders lezen wij in art. 14 van datzelfde Kon. besluit:

„Tot het opmaken van proces-verbaal wegens overtreding van dit reglement zijn bevoegd de ambtenaren van den waterstaat in Rijks- of

provincialen dienst, de ambtenaren van waterschappen, de bakenmeesters, alsmede de beambten der Rijks- en gemeentepolitie."

Daaromtrent schreven Gedeputeerde Staten van Zeeland in het provinciaal verslag over 1892:

„Bij Koninklijk besluit van 15 Februari 1892 (St.bl. no. 44) werd een nieuw reglement vastgesteld op het baggeren, graven enz. in de rivieren onder beheer van het Rijk en langs de zeekusten onder beheer van het Rijk. Bij de kennisneming van dat reglement is bij ons de vraag gerezen, of het in artikel 9, 1°, vermeld verbod van toepassing is ook op het baggeren enz. binnen den genoemden afstand van die dijken, duinen en zeeweringen, *welke onder beheer zijn van polders of waterschappen*. Daar het artikel, in verband met artikel 1, 5°, der wet van 23 Februari 1891 (St.bl. no. 69) en met de geschiedenis dier wet, twijfel bij ons had doen ontstaan omtrent den omvang der regeling, hebben wij den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid verzocht aan ons te willen mededeelen, of en in hoever naar de meening van Zijne Excellentie voor Uwe vergadering bevoegdheid is overgebleven, om het onderwerp van het baggeren, graven enz. te regelen, ten aanzien van die dijken, duinen en werken, welke niet in beheer zijn bij het Rijk."

De Minister antwoordde op 14 April 1892 het volgende:

„Omtrent de bevoegdheid der Provinciale Staten tot regeling van het onderwerp van het baggeren, graven enz., ten aanzien van dijken, duinen en werken, welke niet in beheer zijn bij het Rijk, wordt door Uw College mijne meening gevraagd naar aanleiding der bij U gerezen vraag, of het in artikel 9, 1o, van het Koninklijk besluit van 15 Februari ll. (St.bl. no. 44) vermelde verbod van toepassing is ook op het baggeren enz. binnen den genoemden afstand van die dijken, duinen en zeeweringen, *welke onder beheer zijn van polders of waterschappen*.

„Op die vraag is te antwoorden, dat artikel 9, 1o, geen onderscheid maakt, onder wiens beheer de dijken, duinen en zeeweringen, aldaar genoemd, staan.

„Het verbod betreft het baggeren enz. in eenige der sub 1 van artikel 1 der wet van 28 Februari 1891 (St.bl. no. 69) bedoelde wa-

teren, die onder beheer zijn van het Rijk. Dit sluit echter niet uit de bevoegdheid der Provinciale Staten om voorschriften te geven in het belang der dijken, duinen en zeeweringen, onder beheer van polders of waterschappen, voor zoover het onderwerp, blijkens den inhoud van artikel 9 van het reglement, niet bij den algemeenen maatregel van bestuur geregeld is.

„Hoever nu de Staten hierin gaan kunnen, hangt af, in verband met artikel 141 der provinciale wet, van den inhoud der voorschriften, die zij geven willen."

Gedep. Staten schreven daarop in dato 29 April aan den Minister:

„De kennisneming van Uw schrijven heeft de onzekerheid niet opgeheven, welke bij ons bestond ten aanzien van de vraag, in hoever voor de Provinciale Staten bevoegdheid is overgebleven om het onderwerp van het baggeren enz. te regelen. Is het ontegensprekelijk waar, dat van den inhoud der voorschriften zal afhangen, of het geven daarvan tot de bevoegdheid der Staten behoort, aan den anderen kant is het evenzeer duidelijk, dat de bevoegdheid der Staten ten deze afhangt van den omvang der regeling, welke geacht moet worden door artikel 9, 1°, van het nu besproken reglement te zijn getroffen. Juist dat artikel nu geeft ons tot twijfel en onzekerheid aanleiding.

„In genoemde zinsnede toch is het baggeren, graven enz. niet uitdrukkelijk in het algemeen en in den geheelen omvang verboden, doch alleen binnen de 500 meter, zeewaarts gemeten uit de daar genoemde werken. Neemt men nu in aanmerking, dat volgens artikel 1, 5°, der wet deze bepaling alleen kan gelden voor werken, bedoeld onder 2° en 3° van genoemd wetsartikel, dus voor werken, welke onder beheer zijn van het Rijk, dan is het niet duidelijk, dat, terwijl de wet uitsluitend het beschermen van de Rijkswaterstaatswerken bedoelt, nochtans artikel 9, 1°, van het reglement van toepassing zal zijn op dijken, duinen en oevers, bij anderen in beheer.

„De vraag zij geoorloofd, of het scheppen van zoodanige regeling in overeenstemming zou zijn zoowel met de bedoeling van den wetgever van 1891 als met ons waterstaatsrecht.

„Volgens de geschiedenis der wet van 1891 zou groote vrijheid worden gelaten aan de dijksbesturen om voor het behoud van hunne

werken te waken. Van die vrijheid om te waken blijft niet veel over, zoo de Regeering het baggeren enz. binnen 500 meter kan toestaan, zonder dat de besturen op het al of niet verleenen der vergunning beslissenden invloed kunnen oefenen.

„Volgens ons staatsrecht geldt het beginsel, dat de Staten toezicht hebben op alle waterstaatswerken. Wel kan de w e t het t o e z i c h t van bepaalde werken aan anderen opdragen, doch zoodanige wet is nog niet tot stand gekomen. Ook naar de grondwet van 1848 gold het beginsel, dat de Staten toezicht hebben op alle wateren en waterwerken, en het reglement op het baggeren van 1862 (St.bl. no. 41) eerbiedigde dit beginsel.

„Heeft nu het reglement van 1892 ten doel om de bescherming van provinciale en polderwerken, gelegen aan de kusten, genoemd in artikel 9, geheel in handen te geven van de Regeering, dan wordt de vrijheid van handelen van de polderbesturen en het toezicht van de provinciale besturen geheel uitgesloten. Dan toch zou artikel 9, 1°., dat geen onderscheid zou maken onder wiens toezicht de dijken, duinen en zeeweringen staan, in de zaak voorzien in den geheelen omvang en daardoor een beletsel voor de Staten zijn om in dit opzicht iets te verordenen.”

De Minister antwoordde daarop in dato 17 Mei aldus:

„Bij uwe missive van 29 April ll. komt Uw College terug op de vraag nopens de bevoegdheid der Staten tot regeling van het onderwerp van het baggeren enz. ten aanzien van werken, welke niet onder beheer van het Rijk zijn. Door U schijnt te worden voorbijgezien, dat de wet in artikel 1 no. 5 bevoegdheid geeft tot regeling van het baggeren enz. niet alleen „op of langs de sub 2 en 3 vermelde werken”, maar ook „in de sub 1 vermelde wateren”, en de wet ook deze rekent tot ’s Rijks waterstaatswerken, welke zij niet alleen beschermd, maar waarvan zij ook het doelmatig en veilig gebruik wil verzekerd hebben door bij algemeenen maatregel van bestuur vast te stellen bepalingen.

„Ik meen mij alzoo te kunnen blijven gedragen aan hetgeen ik bij mijn schrijven van 14 April ll. heb medegedeeld, aangezien de al of niet goedkeuring van eene eventueel vast te stellen provinciale verordening geheel afhankelijk zou zijn van den inhoud harer voorschriften,

in verband beschouwd met het reglement van 15 Februari ll. (St.bl. no. 44)".

Gedeputeerde Staten van Zeeland schreven daarop:

„Na kennisneming van Uw schrijven dd. 17 Mei jl. achten wij het niet doelmatig om aan de Staten een voorstel te doen betreffende het baggeren, korren enz. binnen zekeren afstand uit werken, dijken enz. Evenmin achten wij voortzetting der briefwisseling op dit punt gewenscht. Uwe Excellentie houde ons evenwel de verklaring ten goede, dat wij de regeling van dit punt bij het Koninklijk besluit van 15 Februari 1892 blijven betreuren en haar niet in overeenstemming achten met de beginselen van onze waterstaatswetgeving.

„Intusschen zou onze vrees ten aanzien van het nadeel, dat uit dit Koninklijk besluit voor Zeeuwsche oevers kan ontstaan, grootendeels worden weggenomen, indien Uwe Excellentie kon goedvinden om voortaan geen vergunning tot baggeren, korren enz. te geven, voor zooveel Zeeuwsche oevers daarbij betrokken zijn, dan nadat wij in de gelegenheid zijn gesteld de aanvraag te instrueeren en er onze meening over te doen kennen. Het zou ons zeer aangenaam zijn, indien wij zoodanige toezegging mochten ontvangen."

De Minister antwoordde daarop in dato 22 Juli 1892:

„Gaarne wil ik aan Uw verlangen voldoen en geen vergunning tot baggeren, korren enz., voor zooveel Zeeuwsche oevers daarbij betrokken zijn, verleenen, voordat Uw college in de gelegenheid is gesteld om de aanvraag, ook door het hooren van het betrokken bestuur, te instrueeren en er zijn meening over uit te spreken."

Die belofte is intusschen wel gedaan doch zelden nagekomen, evenmin door den Minister als door diens ambtsopvolgers.

In 1895 deed zich ten deze een nieuw incident voor. De Hooge Raad besliste bij arrest van 27 Mei 1895 (zie *Weekblad van het Recht* no. 6680), dat onder 't verbod van artikel 9, 1°, van het reglement op het baggeren enz., vastgesteld bij Kon. besl. van 15 Februari 1892 (St.bl. no. 44), niet valt het visschen van mosselzaad, ten gevolge waarvan 't waterschapsbestuur van Schouwen bij Gedeputeerde Staten van Zeeland zich ernstig beklaagde over de mogelijke gevolgen van dit arrest. Genoemd college bracht die klacht over aan den betrokken

Minister met verzoek om aanvulling van het reglement, die dan ook tot stand is gekomen, daar bij Kon. besl. van 18 Dec. 1895 (St.bl. no. 224) in artikel 9, 1°, van dat reglement achter „mosselen" is ingelascht „of mosselzaad."

Let men op de in 1892 door den Minister gedane belofte, neemt men in aanmerking, dat de voorzitter van Schouwen, die blijkens het zooëven vermelde beklag van 1895 de ernstige beteekenis der zaak scheen te gevoelen en een open oog had voor het daaraan voor de polders verbonden gevaar, later voorzitter is geworden van het Bestuur der Visscherijen op de Schelde en de Zeeuwsche stroomen, dan zou men zoo oppervlakkig wanen, nu ten deze gerust te kunnen wezen. Mocht de Minister de gedane belofte weinig nakomen, zooals ik straks mededeelde, hij zou dan toch, naar men vertrouwen mocht, geen gewaagde vergunningen geven, en de voorzitter van het Zeeuwsche visscherijbestuur, uit anderen hoofde zoo bekend met het hier dreigend gevaar, zou de verantwoordelijkheid wel niet op zich willen nemen, mede te werken, om ten deze voor de polderverdediging gewaagde proefnemingen te doen.

Wie zulk vertrouwen koesterde, is bitter teleurgesteld. Er was voortdurend aanleiding tot klachten en bezwaren, en het constateeren der overtredingen is vaak hoogst moeilijk. Zonder zich vooraf op de hoogte te stellen van de mogelijkheid, of eene vergunning tot visschen binnen den verboden afstand desgevraagd is te verkrijgen, geeft het visscherijbestuur perceelen ter verpachting uit, die eigenlijk zonder die vergunning waardeloos zijn, en voegt dan bij de verpachting eene voor vele visschers vaak onverstaanbare clausule, dat de vereischte vergunning krachtens het reglement van 1892 nog dient verkregen te worden, eene handeling, die m. i. uitlokt tot overtreding, willen de belanghebbenden hunne pacht niet van nul en geener waarde doen zijn. Hoogst ergerlijk is daarbij ook, dat soms groote en kostbare belangen aan eene gevaarlijke proefneming gewaagd worden, om het domein eenige luttele guldens voordeel te verschaffen. In 1897 was het zoo erg geworden, dat de Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, na overleg met zijn ambtgenoot van Justitie, aanleiding vond de wenschelijkheid uit te spreken eener meer afdoende regeling van het toe-

zicht op de handhaving van bedoeld reglement. Z. Excellentie was van oordeel, dat de beste weg, om tot zoodanige regeling te geraken, gelegen was in het openen van een onderling overleg tusschen aan te wijzen ambtenaren van den Rijks-, den Provincialen waterstaat, de Rijkspolitie en het Bestuur der visscherijen, die dan te dezer zake een voorstel aan de Regeering zouden hebben te doen. De bedoelde samenkomst is op 20 October 1897 te 's-Hage gehouden onder leiding van den Procureur-generaal bij het gerechtshof aldaar, maar tot dusver, voor zoover mij bekend is, zonder bepaald resultaat. De zaak blijft, zooals zij was. Wil men weten hoe? Men leze wat ten deze voorkomt in het in 1898 uitgebracht jaarverslag over 1897 omtrent den toestand der visscherijen op de Schelde en Zeeuwsche Stroomen, uitgebracht aan den Minister van Financiën door het Bestuur der visscherijen op de Schelde en de Zeeuwsche Stroomen, ingevolge artikel 19 sub II der instructie voor dit college.

Dit bestuur schrijft:

„De mosselvisscherij, speciaal die te Bruinisse, heeft bovendien veel te lijden van gebrek aan beschikbare terreinen, nu een groot deel der perceelen in de Grevelingen, die vroeger verpacht werden, niet meer in pacht mogen worden aangeboden, en vergunningen om perceelen binnen de 500 Meter uit den wal te mogen bevisschen met kor- of slagrijf in den regel niet worden verleend, ofschoon wij over medewerking van den Rijkswaterstaat deswege niet hebben te klagen.

„Hoezeer wij erkennen, dat het gebruik der kor, speciaal daar, waar steile schaarranden zijn, voor den vooroever nadeelig is, zoo meenen wij toch, dat, waar die steile schaarranden niet aanwezig zijn, gerustelijk zonder eenige schade voor de dijken 't gebruik van kor en slagrijf veelmaals kon worden toegestaan, waar het nu geweigerd wordt, hetzij uit overdreven angstvalligheid of overschatting der werking van kor of slagrijf, hetzij uit overweging dat 't visschen binnen de 500 Meter in ieder geval geen nut voor den vooroever heeft en het maar beter is, dat de visschers daar vandaan blijven. Opmerking verdient ook, dat diezelfde mosselvisscherij, welke oorzaak zou zijn van het verondiepen en opslikken der Zandkreek, binnen de 500 Meter van andere dijken uitgeoefend, juist het tegenovergestelde, namelijk het verdiepen,

ten gevolge zou hebben, een gedachtengang, waarvan wij de consequentie niet doorgronden."

De aangehaalde zinsneden uit dit verslag zijn cynisch brutaal en, als zij niet door onkunde zijn ingegeven, bezwaarlijk te kwalificeeren. Om met het laatste te beginnen, de steller van 't verslag weet, zoo hij zich zelven geen brevet van onkunde uitreikt, zeer goed, dat de door hem beweerde inconsequentie alleen in zijne verbeelding bestaat. Naast de klacht over verondiepen en opslikken der Zandkreek door de mosselvisscherij heeft het handhaven van 't verbod om te visschen binnen de 500 Meter volledig bestaansrecht. Door dit laatste wordt gewaakt tegen beschadiging der werken en tegen verontrusting van een afnemenden oever. De schijnbare tegenstrijdigheid tusschen verondiepen en verdiepen bestaat alleen in het brein van een niet-deskundige. Ik heb dit verslag ook cynisch brutaal genoemd, want waar ter wereld hebben de beide heeren Fokker, die het onderteekenden, hunne bevoegdheid getoond, om zoo apodictisch over waterstaatszaken te spreken? Of neen, ik vergis mij: een andere waterstaatsautoriteit van geheel gelijk allooi komt dezen heeren deskundigen op waterstaatsgebied te hulp. Immers de hoofdopziener der Visscherijen op de Schelde en de Zeeuwsche stroomen schrijft elders in datzelfde verslag: „Bijna de helft van het in Zeeland gevangen mosselzaad was herkomstig van den Biezelingschen ham voor den Willem Annapolder. Deze mosselen lagen binnen de 500 Meter grens uit den dijk en mochten dus niet opgevischt worden, hoewel er uit een technisch oogpunt geen bezwaar tegen 't visschen aldaar schijnt te bestaan, zooals ik in een vorig jaarverslag mededeelde. Dit kon niet beletten, dat de bank successievelijk leeg gevischt is. Wederom blijkt, hoe wenschelijk het is, dat vergunning tot visschen binnen de 500 Meter gegeven worde, omdat er toch, en dan bij nacht en ontijd, gevischt wordt. Al is het nadeelig uit waterstaatkundig oogpunt, dient de vergunning te worden gegeven, opdat overdag onder toezicht kan worden gevischt."

Men ziet, hoever wij al met de nieuwe toestanden gekomen zijn. Een hoofdopziener der visscherijen verklaart boudweg, wat al of niet technisch uit waterstaatkundig oogpunt is toe te laten. Een fraaie waterstaatsautoriteit voorzeker!! En alsof dit nog niet genoeg ware,

zegt diezelfde technicus in eigen oog, dat ook wat ten deze nadeelig is, dient te worden toegestaan, om erger te voorkomen. Ik zou tot eene andere conclusie geraken, en wel deze, dat het alles in aanmerking genomen wenschelijk is, geen vischperceelen te verpachten, daar waar de pachter uit zelfbehoud genoopt is tot wetsovertreding.

Intusschen is de ietwat aanmatigende toon van den hoofdopziener niet zoo bevreemdend als oppervlakkig wel schijnt, wanneer men weet, wat laatst is geschied, dat namelijk een ambtenaar van den rijkswaterstaat ten deze zijn advies haalde bij dezen hoofdopziener en aldus schijnbaar zijne autoriteit ten deze erkende. Daarop doelt waarschijnlijk de uitdrukking in het jaarverslag van het visscherijbestuur, reeds boven vermeld, dat de heeren over medewerking van den Rijkswaterstaat deswege niet te klagen hebben. Of nog meer daarachter gezocht moet worden, weet ik niet; bij mij wordt af en toe de herinnering levendig aan hetgeen gezegd is bij de gedwongen oprichting van een provinciaal waterstaatscorps in 1881, omtrent conflicten, die gevreesd werden, maar die toch, naar ik en meerderen met mij hoopten, niet op die wijze zich zouden voordoen. De roeping van den Rijkswaterstaat is toch wel niet in de eerste plaats het behartigen der visscherijbelangen, en een feit is bovendien, dat ook de Provinciale waterstaat meermalen in Zeeland visscherijbelangen behartigde tegenover onwillige of lastige polderbesturen, als dit zonder schade voor de polderbelangen geschieden kon.

Het zij hoe het zij, het bestaande baggerreglement is een voortdurend gevaar voor de polderbelangen van Zeeland, en wel ten deele door de wijze waarop het gehandhaafd, laat mij liever zeggen, niet gehandhaafd wordt, onder oogluikend toezien van den Rijkswaterstaat en door de willekeur van het Zeeuwsche visscherijbestuur, dat blind voor elk ander belang er op uit is, zooveel mogelijk geld te slaan uit de onder zijn beheer staande vischperceelen.

En toch heb ik daarmede nog niet den hoofdschuldige aangewezen. Deze zetelt m. i. elders en wel bij de hoofdadministratie der domeinen, die met echt ambtenaarsdespotisme 't beheer voert, zooals trouwens ook in andere opzichten elders en reeds vele jaren geleden bleek.

Dit ambtenaarsdespotisme heerscht ook op het gebied der visscherijen,

en nu er niet langer een beletsel bestaat in het oude baggerreglement, worden af en toe de polderbelangen in Zeeland bedreigd door het geldelijk belang der domeinen.

Daarop te wijzen was het doel van dit schrijven, en hetgeen door mij is medegedeeld, heb ik waarlijk niet alleen van hooren zeggen.

In het December-nommer van de oude *Gids* gaf de ingenieur Tutein Nolthenius in zijn „Bedreigd Zeeland" een schilderachtig kijkje op den fellen kamp, dien wij voortdurend hier te strijden hebben. De gevaren zijn zoo groot, de aanvallen zoo fel, dat wij waarlijk wel bondgenooten behoeven, maar in elk geval moesten verschoond blijven van bedekte tegenstanders.

Als zulk een bedekten tegenstander beschouw ik het baggerreglement in zijne tegenwoordige gedaante, vooral door de wijze, waarop het gehandhaafd of eigenlijk niet gehandhaafd wordt, en dat onder den noodlottigen invloed van het door mij genoemde ambtenaarsdespotisme.

MIDDELBURG, Januari 1899.

Onze Grondwet,

DOOR

J. SNATER,

ambtenaar ter secretarie te Delfzijl.

„De historische grondwet van het Gemeenebest": alzoo wordt genoemd het verdrag van Unie, 'twelk den 22 en 23 Januari 1579 door de Noord-Nederlandsche gewesten te Utrecht gesloten werd. Ontworpen en geteekend door Jan van Nassau, werd het vervolgens terstond bekrachtigd door Holland, Zeeland (uitgezonderd Middelburg), Utrecht, de Ommelanden en een deel van Gelderland, in Mei door Willem van Oranje, in 1579 en 1580 door de overige gedeelten van Gelderland; in 1580 voegde Drenthe, in 1591 Overijsel er zich bij en van 1579—1598 sloot Friesland zich bij gedeelten aan, terwijl Groningen, dat niet toetrad, in 1594 door Maurits tot de Unie werd

gebracht, en eindelijk nog eenige Zuid-Nederlandsche steden, als Antwerpen, Gent en Brugge, zich er mede vereenigden.

Deze Unie van Utrecht kan echter niet als eene staatsregeling in den eigenlijken zin worden aangemerkt, daar zij de verbonden gewesten niet tot één Staat maakte, doch elk gewest zijne eigene zelfstandigheid, zijne bijzondere privilegiën, verkregen vrijheden, bekomen rechten en oude gebruiken liet behouden en slechts diende, om elkander in de handhaving van die alle bij te staan; 't was een verbond van wederkeerige bescherming, dat in 26 artikelen de verplichtingen der gewesten ten opzichte der vereeniging uiteenzette.

De hoofdinhoud der Unie komt neer op het volgende: „Elk gewest zal zijne voorrechten behouden en zijne onafhankelijkheid blijft ongeschonden. Ter bestrijding van 's lands verdediging zullen op eenparigen voet belastingen worden geheven. Over zaken, de Generaliteit betreffende, mag geen bestand of vrede gesloten, noch oorlog begonnen, verder geene belasting over alle gewesten geheven worden, dan onder eenstemmig goedvinden der gewesten. Kunnen de leden het over deze punten niet eens worden, dan zal de zaak worden onderworpen aan de uitspraak der stadhouders van de gewesten, terwijl in andere stukken de meerderheid zal beslissen. Uit de mannelijke ingezetenen dezer landen, tusschen 18 en 60 jaren, zal eene krijgsmacht worden samengesteld."

Vele artikels werden echter niet nageleefd; zoo die omtrent de belastingen, de krijgsmacht enz.

De regeeringsvorm der Republiek van de Zeven Vereenigde Gewesten was als volgt:

De souvereiniteit berust, bij elk gewest in 't bijzonder, bij 't lichaam van de edelen en de vroedschappen (burgemeesters en raden) der steden, die de afgevaardigden ter Staten-Generaal benoemden. De vergadering der Staten was in ieder gewest op eene bijzondere wijze ingericht.

Gelderland bestond uit de kwartieren van Nijmegen, Zutfen en Arnhem of de Veluwe. Als eerste lid der Staten namen zitting de edelen of ridderschap, als tweede lid de steden, terwijl elk kwartier één stem had, alzoo te zamen zes stemmen.

In Holland's Statenvereeniging werden uitgebracht negentien

stemmen, waarvan de edelen één en de steden de overige hadden. Elke stad had haren „pensionaris", die de afgevaardigden vergezelde en voor hen het woord voerde, terwijl de „advocaat van den lande", kort na Oldenbarnevelt's dood „raadpensionaris" geheeten, de stukken ter tafel bracht en daarover liet stemmen. De raadpensionaris was der Staten raadpleger, de hoofdleider van alle gewichtige handelingen, belast met het houden van briefwisseling met de gezanten der Republiek aan vreemde hoven, en had derhalve grooten invloed op den gang der buitenlandsche zaken.

Al hetgeen tot de rechtspleging behoorde, was opgedragen aan „'t Hof van Holland", en hierboven stond „de Hooge Raad", aan welks rechtsgebied ook Zeeland was onderworpen.

In Zeeland bestond de Statenvergadering uit zeven stemmende leden, afgevaardigd door den eersten edele, vertegenwoordiger van den adel in die provincie, en door zes steden. De waardigheid van eersten edele werd door de Staten achtereenvolgens opgedragen aan alle prinsen van Oranje: Maurits, Frederik Hendrik, Willem II, III, IV en V.

De Staten van Utrecht telden drie leden: de geëligeerden ('t eerste lid, vroeger Roomsche geestelijken, na de omwenteling der 16e eeuw edelen en burgers van den Herv. godsdienst), de edelen, en de stad Utrecht met eenige kleinere steden. De raadpensionaris droeg hier den titel „secretaris van Staat".

De landdag van Friesland was samengesteld uit vier stemmen, nl. een uit elk der vier kwartieren Oostergoo, Westergoo, Zevenwouden en de elf steden.

De twee leden van de Statenvergadering of den landdag van Overijsel bestonden uit de edelen der kwartieren Salland, Twente en Vollenhove en de afgevaardigden der hoofdsteden Deventer, Kampen en Zwolle. De ridderschap maakte niet één college uit, doch stemde hoofd voor hoofd, terwijl elke stad één stem had.

Groningen bestond uit twee leden: de stad en Ommelanden, gezamenlijk „stad en lande" genoemd, die het oppergezag zoo met elkander deelden, dat de burgemeesters en raadsheeren, die de stad zond, de eene en de drie kwartieren der Ommelanden, t.w. Hunsingo,

Fivelingo en 't Westerkwartier, de andere stem hadden. Bij staking van stemmen besliste, evenals in Friesland, de stadhouder.

Drenthe's Staten waren samengesteld uit twee leden, nl. de ridders, ten getale van hoogstens achttien, en de eigenerfden; de eersten hadden één, de laatsten twee stemmen.

Aldus de samenstelling der Staten-vergadering in de onderscheidene provinciën.

Uit deze Staten (behalve uit die van Drenthe) werd een onbepaald getal leden afgevaardigd, die het college der Staten-Generaal of destijds „het College der Gecommitteerden van de nader Geunieërde Provinciën" en na 26 November 1639 „de Hoog-Mogenden" vormden. Van de leden van dit college waren sommigen voor één jaar, anderen voor drie of zes jaren en enkelen voor hun leven afgevaardigd, terwijl krijgslieden en zij, die in dienst van vreemde mogendheden stonden, van het lidmaatschap waren uitgesloten en de stadhouders enkel in die vergadering verschenen, om voorstellen te doen.

Elk gewest, dat zelf de onkosten zijner afgevaardigden moest dragen, bracht slechts ééne stem uit.

De Staten-Generaal hadden alleen wetgevende macht in die zaken, welke door de Unie waren gemeen gemaakt, nl. die, betrekking hebbende op: de buitenlandsche aangelegenheden (oorlog, vrede, tractaten enz.); het krijgswezen (het vermeerderen of verminderen van krijgsvolk, het te velde brengen van legers, het uitrusten van vloten, het stichten van vestingen etc.); de geldelijke aangelegenheden, zoowel van wetgeving als beheer (de heffing en bestemming van convooi- en licentgelden, de regeling en het recht der munt); het kerkelijk gezag (voor zoover het betrof de bepaling der Unie, dat niemand ter zake van den Godsdienst mocht worden vervolgd); de vaststelling van plakkaten en ordonnantiën voor de Vereenigde Gewesten; de begeving van sommige gewichtige betrekkingen; het recht van gratie voor overtredingen door militairen gepleegd.

Verder was aan hen nog opgedragen het hoogheidsrecht over de onderworpen landen — hiertoe werden gerekend de Generaliteitslanden, — welk hoogheidsrecht bestond in de opperste wetgeving op staatkundig, kerkelijk en burgerlijk gebied, de uitschrijving van be-

lastingen, het opperste rechtsgebied en het opperbeleid van het landsbestuur.

De Raad van State, die zijn ontstaan te danken heeft aan Karel V, die hem in 1531 in 't leven riep, bestond uit twaalf leden, van welke die provincie de meesten zond, welke het meest in de algemeene kosten bijdroeg. Sedert 1593 werd de werkkring van dezen Raad beperkt tot het beheer der krijgszaken en de financiën in 't algemeen.

Al hetgeen het zeewezen betrof, behoorde tot het gebied der admiraliteit, bestaande uit vijf collegiën: dat van de Maas, zetelende te Rotterdam; dat van Amsterdam; dat van Middelburg; dat van Noord-Holland, 't welk bij afwisseling zat te Hoorn en Enkhuizen, en dat van Dokkum, 't welk in 1645 naar Harlingen werd overgebracht. Sedert Maurits was de admiraal-generaal hoofd en voorzitter dezer vijf collegiën te zamen en van elk in 't bijzonder.

De Stadhouder of Gouverneur — elke provincie benoemde zelf haren Gouverneur — was vanwege de Staten-Generaal kapitein-generaal en admiraal der Unie, terwijl hij meestal kapitein-generaal was van dat gewest, welks Staten hem tot gouverneur benoemden. Hij was de eerste dienaar dier Staten en, voor zoover het militair en burgerlijk gezag betreft, in elk gewest het hoofd der uitvoerende macht, terwijl hij in de meeste gewesten een beslissenden invloed had op de samenstelling der vroedschappen, daar hij uit de door die vroedschappen opgemaakte voordrachten de leden koos.

Bovenomschreven regeeringsvorm heeft stand gehouden tot in 't laatst der 18e eeuw, toen de Fransche revolutie er een einde aan maakte en de republiek bezweek, om plaats te maken voor een nieuwen staat.

Na de schikking met Frankrijk was de eerste hier te lande te verrichten taak: de regeling van den regeeringsvorm.

Te dien einde werd er eene nationale vergadering te zamen geroepen en uit deze „Nationale conventie" werd den 1 Mei 1796 eene commissie belast met het ontwerpen eener constitutie, waarbij de staatseenheid als beginsel moest worden aangenomen, en welke dan aan het volk ter goed- of afkeuring zou worden aangeboden. Zoodra

de commissie te 's-Gravenhage was bijeengekomen, werden de Staten-Generaal ontbonden. De leden dezer commissie, voorzitter Simon Stijl, waren tot twee partijen te brengen, nl. die der Unitarissen, voorstanders eener volstrekte eenheid, en die der Foederalisten, die tot op zekere hoogte een bondgenootschap van zelfstandige staten wilden. Op 10 November 1796 werd het ontwerp in behandeling genomen door de Nationale vergadering en na een groot aantal wijzigingen aangenomen, eigenlijk zonder volkomen instemming van beide partijen. Thans moest het den volke worden aangeboden; dit was evenwel niet met het ontwerp ingenomen en den 8 Augustus 1797 werd het verworpen met 108761 tegen 27255 stemmen.

Nu moest er eene nieuwe commissie gekozen worden, om een ander ontwerp van staatsregeling het volk te kunnen aanbieden. Deze kwam den 1 September bijeen, doch het gelukte haar evenmin het werk tot stand te brengen, en den 22 Januari 1798 waagden de hevigste Unitarissen een „*coup d'état*" op hun meest gematigde medeleden en werden twee-en-twintig leden der conventie in hechtenis genomen en allen verwijderd, die niet onder eede verklaarden, afkeerig te zijn van het stadhouderschap, het foederalisme, de aristocratie en de regeeringloosheid.

De op die wijze gezuiverde vergadering noemde zich „*constitueerende vergadering, representeerende het Bataafsche volk*". Het aantal leden der commissie, belast met het samenstellen van een nieuw ontwerp van staatsregeling, werd teruggebracht van 21 op 7. Den 25 Januari 1798 werd een uitvoerend bewind benoemd van vijf leden. Den 6 Maart 1798 werd het ontwerp aan de vergadering aangeboden, den 14 goedgekeurd, den 23 April aangenomen door het volk met 153913 tegen 11597 stemmen en den 1 Mei afgekondigd.

De hoofdinhoud van deze Staatsregeling komt op het volgende neer: „De oppermacht berust, in naam van het Bataafsche volk, bij het „Vertegenwoordigend lichaam", waarvan de leden door het volk worden gekozen. Het bestaat uit twee „kamers". Het draagt de uitvoerende macht op aan vijf directeuren, door zijne leden te kiezen — „het uitvoerend bewind" — en behoudt zelf de wetgevende macht. Het grondgebied der Republiek wordt in acht departementen verdeeld. De geldmiddelen van den Staat staan onder één beheer en komen in één

algemeene kas. Eveneens heeft er eene samensmelting der schulden plaats, „amalgame" geheeten. De kerk wordt van den Staat gescheiden. Voorloopig zullen slechts de leeraren en dienaars der hervormde kerk uit 's lands kas worden bezoldigd."

De constitueerende vergadering had thans hare taak volbracht en was daardoor eigenlijk ontbonden, doch hare leden maakten zich reeds terstond aan grove grondwetschennis schuldig, door zich zelve te benoemen tot vertegenwoordigend lichaam en zoo werden 20 lid der Tweede en 43 lid der Eerste Kamer.

De constitutie van 1798 voldeed echter aan geene der partijen, en ofschoon in hare bijlagen was bepaald, dat zij niet vóór 1803 mocht worden herzien, besloot het uitvoerend bewind reeds in 1801, aan het vertegenwoordigend lichaam een voorstel tot herziening te doen; doch het ontwerp der nieuwe Staatsregeling werd verworpen. Napoleon echter knoopte in 't geheim onderhandelingen aan met de meerderheid der vijf leden van het uitvoerend bewind, en deze, wetende, dat zij op Napoleons steun kon rekenen, liet zich door niets weerhouden van de voltrekking van haar voornemen en zoo werd den 1 October 1801, buiten het vertegenwoordigend lichaam om, aan het volk een ontwerp ter stemming voorgelegd. De uitslag dezer stemming was, dat de Staatsregeling werd aangenomen met groote meerderheid van stemmen, tot welken uitslag men geraakte, door te bepalen, dat het groote aantal van hen, die niet waren opgekomen, moest worden geacht, te hebben toegestemd.

De Staatsregeling van 1801 helde meer over naar het foederalisme. Zij behield de eenheid, maar gunde meer vrijheid aan de besturen der departementen en gemeenten. Aan 't hoofd der Republiek stond thans een Staatsbewind van 12 personen met een wetgevend lichaam; het gezag aan het eerste college opgedragen was groot, terwijl de invloed van het laatste werd beperkt.

Ook ten opzichte van de verdeeling van het grondgebied week deze constitutie af van de vorige; zij herstelde èn de namen èn de grenzen der voormalige gewesten, waarvan men toen, om het provincialisme te fnuiken, was afgeweken.

Nadat Napoleon den 18 Mei 1804 keizer was geworden, kreeg hij

meer en meer invloed op den gang der zaken hier te lande en begon hij macht op het bestuur uit te oefenen. Steeds zocht hij naar eene gelegenheid om zijne „bondgenooten" tot „onderdanen" te maken, en in de hier heerschende verdeeldheden, gepaard met botsingen tusschen het staatsbewind en het wetgevend lichaam, alsmede tusschen de verschillende departementen, vond hij aanleiding, om verandering in den regeeringsvorm van Nederland te brengen. In September 1804 kreeg R. J. Schimmelpenninck bevel, om eene nieuwe grondwet op het papier te brengen. Nadat eerst een ontwerp, waarvoor de Amerikaansche constitutie tot grondslag had gediend, door Napoleon was afgekeurd, werd een tweede ontwerp vervaardigd, 't welk, met intrekking der Staatsregeling van 1801, den 26 April 1805 door het volk met 353222 (hieronder de zwijgenden begrepen) tegen 136 stemmen werd aangenomen. Deze Staatsregeling stelde aan het hoofd van het Bataafsche Gemeenebest een raadpensionaris, door het vertegenwoordigend lichaam voor 5 jaren te benoemen, doch waartoe Napoleon voor de eerste maal eigenmachtig Schimmelpenninck aanwees. Hij was met de uitvoerende macht bekleed in naam der vergadering van „Hun Hoog Mogenden, vertegenwoordigende het Bataafsche Gemeenebest". De wetgevende macht werd aan een wetgevend lichaam van 19 leden opgedragen, terwijl een Staatsraad van 7 leden den raadpensionaris ter zijde stond. Ten opzichte van de verdeeling van 't grondgebied was de eenige wijziging, in 1805 ingevoerd, dat Drenthe van Overijsel werd afgescheiden en als „landschap" aan de acht departementen toegevoegd.

Nog was Napoleons doel niet bereikt. Zijn broeder Lodewijk moest koning van Holland worden; vandaar, dat hij al spoedig den door hem aangestelden raadpensionaris wilde verwijderen, en onder den schijn, dat het beter was, een erfelijk overheidspersoon de opperste leiding der republiek toe te vertrouwen, maar in waarheid om de reeds boven vermelde reden en om daardoor dan meer direct te kunnen heerschen over ons land, verklaarde hij, dat òf die broeder over ons zou regeeren òf de republiek bij Frankrijk zou worden ingelijfd. Tegenstribbelen hielp niet, en het Groot Besogne, eene vergadering, bestaande uit de leden van het wetgevend lichaam, den raadpensionaris, de leden van den Raad van State en de hoogste ambtenaren, eindigde met de

verklaring, dat men zich niet zou verzetten tegen het koningschap van Lodewijk, onder voorwaarde, dat eene grondwet de vrijheid van het vaderland en zijner burgers rechten en privilegiën zou waarborgen. Dienteugevolge werd bij tractaat van 26 Mei 1806, ontworpen door Talleyrand en vijf gevolmachtigden der Republiek en bekrachtigd door het Groot Besogne, Lodewijk gemachtigd, de kroon aan te nemen, en den 5 Juni 1806 vroeg een plechtig gezantschap den keizer om datgeen, wat hij zelf, als zijn wil, aan Nederland opdrong.

Lodewijk nam de kroon dadelijk aan en arriveerde reeds den 9 Juni in de Republiek, terwijl de constitutie den 7 Augustus tot stand kwam.

Den koning werd de uitvoerende macht in haar geheelen omvang toevertrouwd, terwijl eerst 4, later 8 ministers onder hem werkzaam waren. Hem werden toegevoegd een wetgevend lichaam van 39, alsmede een Staatsraad van 13 leden.

Den 1 Juli 1810 deed Lodewijk afstand van de Kroon en den 9en d. a. v. werd Nederland bij Frankrijk ingelijfd en bleef dit tot den 23 Mei 1814, toen, met de inbezitneming van Delfzijl, de gansche bodem van Nederland weer aan de Franschen was ontrukt.

Den 30 November 1813 landde de oudste zoon van den in 1795 naar Engeland uitgeweken prins van Oranje (Willem V), daartoe uitgenoodigd, op den vaderlandschen bodem en nam den 2 December d. a. v. de hem aangeboden souvereiniteit over deze landen aan, onder voorbehoud eener zoodra mogelijk uit te vaardigen grondwet. Derhalve droeg hij den 21 Dec. aan eene commissie van 15 leden het ontwerpen eener grondwet op, waarbij de schets van Van Hogendorp als leiddraad diende te worden genomen. Den 2 Maart 1814 was het ontwerp gereed en moest het aan het oordeel van het volk worden onderworpen, dat in dit geval zou worden vertegenwoordigd door 600 notabelen, zijnde mannen, zich onderscheidende door deugd, bekwaamheden, geboorte, vermogen of ambtsbetrekkingen. Van deze 600 notabelen verschenen den 29 Maart 474 in de Nieuwe Kerk te Amsterdam en eene overgroote meerderheid verklaarde zich ten gunste der grondwet.

(Wordt vervolgd).

Beantwoording der door de Redactie gestelde vragen.

VRAAG 11. Is de burgemeester bevoegd voor verkiezingen candidaatstellingen te zijnen huize te ontvangen, of is hij verplicht daartoe ten gemeentehuize zitting te houden?

De burgemeester kan de candidaatstellingen ook te zijnen huize ontvangen. Art. 51 van de kieswet toch zegt: „Op den dag der verkiezing kunnen *bij den burgemeester* enz. van des voormiddags negen uur tot des namiddags vier uur opgaven van candidaten worden ingeleverd."

Verder luidt art. 53 dier wet: „De burgemeester doet de *bij hem* ingeleverde opgaven op de secretarie der gemeente voor een ieder ter inzage nederleggen", terwijl weer art. 54 spreekt van de *bij den burgemeester* ingeleverde opgaven van candidaten enz. Waar de wet telkens gewaagt van „bij den burgemeester" zonder de aanduiding „ter secretarie der gemeente", terwijl het den burgemeester ook nergens wordt verboden, opgaven van candidaten te zijnen huize aan te nemen, daar mag dit mijns inziens ook wel plaats hebben.

Iets anders is het, of het ooit de bedoeling van eenige wet is of zijn kan, dat de burgemeester voor eene zuiver ambtelijke handeling zitting houdt te zijnen woonhuize in plaats van ten raadhuize. Art. 51 en volgende willen de beschikbaarheid van den burgemeester op den dag der verkiezing van 9 tot 4 uur, tot het in ontvangst nemen van opgaven van candidaten, tegen hiervoor af te geven bewijs, alles in de voorgeschreven officiëele vormen. Zelfs gebiedt art. 52, dat de inlevering persoonlijk geschieden moet door een of meer onderteekenaren en dat de candidaat daarbij tegenwoordig kan zijn; bewijs genoeg, dunkt me, dat de wetgever wel zoo groote waarde hechtte aan de inlevering, dat hij stilzwijgend mocht aannemen, dat de burgemeester daarvoor zitting zou houden ten raadhuize. Wat voor houding zou het ook geven, indien bijv. 20 of 30 inteekenaren in optocht gingen naar de particuliere huizing des burgemeesters en daar toelating

moesten verzoeken, om door Z.E.A. ontvangen te worden in een vertrekje, dat slechts 5 personen bevatten kan, of in een gang of zelfs aan de deur? Neen, stellig is het de bedoeling van den wetgever, dat de burgemeester, ter nakoming der officiëele verplichtingen, hem bij artt. 51 en volgende der kieswet opgelegd, ook officiëele zitting houde ten raadhuize. Maar, zooals boven gezegd, laat hij dit na en worden de opgaven te zijnen huize ingeleverd, dan pleegt hij nog geen onwettige handeling.

ROTTERDAM. A. F. DORHOUT.

In de op 25 October 1898 gehouden vergadering der Vereeniging van burgemeesters en secretarissen op Schouwen en Duiveland werd de vraag ingeleid door den heer J. Snellen, secretaris van Zierikzee. Volgens ons welwillend door dezen verstrekte mededeelingen heeft hij daarbij in het kort het volgende beweerd:

„Art. 51 der kieswet bevat geen bepaald voorschrift omtrent de plaats, waar de burgemeester de opgaven van candidaten moet ontvangen.

„De wetgever heeft dit dus aan hem overgelaten en m. i. zeer terecht.

„Iedere burgemeester toch heeft eene plaats, waar hij gewoon is het publiek te woord te staan, hetzij bij openbare bekendmaking, hetzij uit kracht der gewoonte aangewezen. Bij den burgemeester inleveren kan dus niet anders beteekenen dan ter plaatse, waar het publiek gewoon is, den burgemeester te vinden.

„Dit is zoowel in het belang van het publiek, als in dat van de uitvoerders van bedoeld voorschrift en men mag aannemen, dat de wetgever eene zaak zoo goed, maar tevens ook zoo eenvoudig mogelijk wenscht te regelen.

„Hiertegen kan ook niet worden aangevoerd, dat de burgemeester ten gemeentehuize meer officiëel persoon is of daar beter gecontroleerd kan worden. Hij is daar evenmin verplicht, iemand bij hem toe te laten, als in eenig ander lokaal. 't Is geene openbare raadsvergadering. Alleen moet hij zorgen, voorzien te zijn van het teeken zijner waardigheid.

„Blijkbaar heeft de wetgever ook overwogen, dat er verschillende gemeenten zijn, waar het gemeentehuis niet in de gemeente staat, en

ook daarom de aanwijzing van eene bepaalde plaats niet raadzaam geacht.

„Op al deze gronden werd de vraag door mij beantwoord als volgt:

„De burgemeester is verplicht, voor het ontvangen der bedoelde opgaven zitting te houden ter plaatse, waar hij gewoon is, het publiek te woord te staan."

De ingekomen antwoorden komen in hoofdzaak daarmede overeen. De heeren J. Breebaart te Winkel, L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch, D. Kooiman te Hoorn, M. J. Kroon te Oudkarspel, H. Meijer te Oude-Pekela, A. B. Michielsen te Tholen, J. C. De Rooij te Terheijden en P. F. Wittermans te Groenlo meenen, dat, nu de wet geen bepaalde plaats aanwijst, de burgemeester zitting kan houden, waar hij wil. Toch meenen de meesten hunner, dat aan de bedoeling van den wetgever het best wordt voldaan door zitting op het gemeentehuis.

Op grond dier bedoeling achten de heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, A. Edelbroek te Oosterhout, A. H. Gijzels te Oudheusden, A. Kwant te Helder, W. Michels te Heusden, D. J. Van Oortmerssen te Zwolle, J. L. Oosterhoff te IJlst en C. Spaans te Haringcarspel zitting ten gemeentehuize noodig.

Nu de wet daaromtrent geene bepaling bevat, zijn wij het met eerstgenoemde inzenders eens.

De heeren J. L. Oosterhoff en Wittermans heeten wij welkom.

De Redactie.

Vraag 12. Een onderwijzer is bij vonnis der arrondissements-rechtbank voor den tijd van vijf jaar ontzet van het recht om te zijn voogd, toeziende voogd, curator of toeziende curator over anderen dan eigen kinderen. Van welken invloed is dat vonnis op zijne bevoegdheid?

Artikel 10 der wet regelende het lager onderwijs, hetwelk de gevallen aanwijst, waarin een onderwijzer de bevoegdheid tot het geven van lager onderwijs verliest, noemt sub *b* het geval, dat een onderwijzer bij eindvonnis is veroordeeld tot een der straffen, omschreven in art. 28 no. 4 en 5 van het wetboek van strafrecht. Dit ar-

tikel noemt sub no. 4 de ontzetting van het recht om te zijn raadsman of gerechtelijk bewindvoerder, voogd, toeziende voogd, curator of toeziende curator over anderen dan eigen kinderen. Wanneer dus een onderwijzer bij eindvonnis van dat recht is ontzet, verliest hij tevens zijne bevoegdheid tot het geven van lager onderwijs.

Die bevoegdheid kan hij nooit terugbekomen, dan wanneer de Koningin hem die teruggeeft in de gevallen in de artt. 29, 31 en 53 voorzien, dus wanneer hij die bevoegdheid krachtens verklaring van Ged. Staten heeft verloren. En daar diegene, welke tot de in de vraag bedoelde straf is veroordeeld, van rechtswege die bevoegdheid verliest, zonder dat daartoe eene verklaring van Ged. Staten noodig is, meen ik, dat deze onderwijzer, zoodra het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, voor immer van het recht tot het geven van lager onderwijs is uitgesloten.

Dat dit recht hem slechts voor den tijd van 5 jaren is ontzegd, doet hier niets ter zake, omdat hij, die eenmaal, al is het ook voor nog zoo korten tijd, tot die straf van ontzetting is veroordeeld geweest, toch zijne bevoegdheid verliest.

THOLEN. A. B. MICHIELSEN.

De heeren A. H. Gijzels te Oudheusden en D. J. Van Oortmerssen te Zwolle hebben blijkens hunne antwoorden, evenals de heer Michielsen, begrepen, dat het hier voornamelijk te doen was om de beantwoording van de vraag, of de onderwijzer zijne bevoegdheid slechts gedurende den tijd der ontzetting verliest dan wel voor immer. Met het oog op de duidelijkheid stellen wij hunne antwoorden hooger dan die der heeren J. Breebaart te Winkel, W. Michels te Heusden en C. Spaans te Haringcarspel, waaraan wij overigens gaarne eene goede vermelding toekennen.

Drie antwoorden waren onvoldoende.

In twee werd beweerd, dat Gedep. Staten den onderwijzer de bevoegdheid konden ontnemen. Dit is onjuist; de bevoegdheid vervalt reeds krachtens de wet van zelf op het oogenblik, dat het vonnis in kracht van gewijsde gaat. Eén inzender had blijkbaar in het geheel niet gedacht aan art. 10 der wet op het l. o. DE REDACTIE.

VRAAG 13. De Raad eener gemeente bepaalt in de verordening op den hoofdelijken omslag, dat de belasting wordt verlaagd met vijf percent voor hen, die haar ten volle aanzuiveren binnen eene maand na de uitreiking van het aanslagbiljet. Wat is uw gevoelen over deze bepaling?

Volgens art. 243 der gemeentewet moet bij de heffing van hoofdelijke omslagen en andere directe plaatselijke belastingen het bedrag der aanslagen in elke belasting percentsgewijze gelijkelijk worden berekend overeenkomstig het totale inkomen of de totale vertering.

Een aftrek voor noodzakelijk levensonderhoud, tot een voor alle aanslagen gelijk te bepalen bedrag, is toegestaan. Hierbij dient opgemerkt, dat dit bedrag alleen kan variëeren naar de grootte van het gezin, doch niet naar de verschillende standen, waarin de belastingplichtigen leven.

Een aftrek, als in de vraag bedoeld, zou m. i. tegen letter en geest der wet indruischen.

Waar de wet geen anderen aftrek van het werkelijk zuiver inkomen of wel van het bedrag der vertering toelaat, dan juist hetgeen noodig is voor noodzakelijk levensonderhoud, en waar zij niet duldt, dat deze aftrek zou variëeren naar de behoeften van de verschillende klassen of standen der ingezetenen, daar mag m. i. geen plaatselijke verordening door eene bepaling als in de vraag is voorgesteld, of op welke wijze ook, dit bedrag verhoogen. Want men zou daardoor juist die bepaling der wet, dat de aftrek voor noodzakelijk levensonderhoud niet mag variëeren naar de behoeften van de verschillende rangen en standen, voor een groot deel illusoir maken. Behalve het feit, dat door eene dergelijke bepaling de aanslagen van meer gegoeden aanmerkelijk meer zouden worden verminderd, dan die van minder gefortuneerden, komt daarbij nog dit, dat de eerstgenoemden, wien het dikwijls meer onverschillig is wanneer zij hunne belasting betalen dan den laatstgenoemden, zouden worden bevoorrecht.

Mijns inziens zou eene dergelijke bepaling dus niet in eene belastingverordening mogen worden opgenomen.

OUDHEUSDEN. A. H. GIJZELS.

In de aan het hoofd dezes gestelde vraag wordt in de verordening op den hoofdelijken omslag bepaald, dat de belasting wordt verlaagd met 5 pct. voor hen, die haar ten volle aanzuiveren binnen eene maand na de uitreiking van het aanslagbiljet. De aangeslagenen worden alzoo in de gelegenheid gesteld eene reductie te genieten bij eene spoedige voldoening van den aanslag.

Naar mijne bescheiden meening is er geen enkele wettelijke bepaling, die zoodanige regeling in eene verordening niet gedoogt. Immers, daardoor wordt niet in het minst te kort gedaan aan de regeling der belasting in overeenstemming met art. 243 der gemeentewet. De aanslag zelf wordt op de bij de wet bepaalde wijze ten kohiere gebracht, doch de verordening op de invordering bepaalt alleen, dat 5 pct. reductie zal worden gegeven aan hen, die den aanslag binnen eene maand na de uitreiking van het aanslagbiljet aanzuiveren. Iedereen is in de gelegenheid hiervan te profiteeren, zoodat het niet een privilege kan genoemd worden in den zin van art. 175 der grondwet. Was dit wel het geval, wanneer b. v. door bepaalde aangeslagenen in den hoofdelijken omslag eenige reductie werd genoten, dan zou er in strijd gehandeld worden met de grondwet. Hier kan echter van geen privilege sprake zijn. De bepaling heeft eenvoudig ten doel, eene vlugge en regelmatige betaling van den aanslag te bevorderen.

Heusden. W. MICHELS.

De heeren H. Meijer te Oude-Pekela en J. L. Oosterhoff te IJlst achten evenals de heer Gijzels de bepaling in strijd met de wet; de heeren J. Breebaart te Winkel en A. B. Michielsen te Tholen meenen met den heer Michels, dat zij kan worden toegelaten; de heer Breebaart echter alleen dan, wanneer zij staat in de verordening op de invordering. De heer C. Spaans te Haringcarspel ziet in de bepaling geen strijd met de wet, maar wel met het algemeen belang. De heer J. C. De Rooij te Terheijden eindelijk laat zich over de wettigheid der bepaling niet uit, maar meent, dat zij gemist kan worden.

Wij scharen ons aan de zijde van den heer Gijzels. Van een privilege, dit zijn wij met den heer Michels eens, is hier geen sprake,

daar iedereen van de gunstige bepaling der verordening zou kunnen profiteeren. Maar zij is o. i. in strijd met art. 243 gemeentewet. Als de heer Michels beweert, dat de aanslag op de bij de wet bepaalde wijze ten kohiere wordt gebracht, doch dat de reductie alleen bij de invordering wordt toegestaan, dan maakt dit op ons den indruk van de achterdeur ingaan als de voordeur op slot is.

Den heer Breebaart doen wij opmerken, dat de Koningin geene bepalingen in belastingverordeningen s c h r a p p e n kan; zij kan alleen die verordeningen goedkeuren of er hare goedkeuring aan onthouden.

De Redactie.

Vraag 14. De raden van drie gemeenten willen gezamenlijk eene haven aanleggen op het grondgebied van eene dier gemeenten. Welken loop neemt deze zaak? Stel de te sluiten overeenkomst en licht de punten toe, waarbij iets te vermelden valt.

Van de vijf antwoorden op deze vraag was een ongeteekend. Daar wij bij het openen der brieven, die wij ontvangen, de antwoorden onmiddellijk sorteeren naar de nummers, die zij dragen, en niet naar de namen der inzenders, kunnen wij niet meer nagaan, van wien dit werk is. De inzender heeft het trouwens aan zich zelf te wijten, dat zijn antwoord niet in aanmerking komt; hij leze slechts bladz. 31 van den loopenden jaargang na.

De geteekende antwoorden, die der heeren A. H. Gijzels te Oudheusden, W. Michels te Heusden, A. B. Michielsen te Tholen en A. Van Zandvoort te Orthen, bevatten veel goeds maar waren toch niet onberispelijk.

In de overeenkomst van den heer Gijzels wordt o. m. bepaald, dat regeling van havengeld, benoeming van ambtenaren voor de haven en vaststelling der instructie voor die ambtenaren zullen geschieden door het bestuur van de gemeente, op wier terrein de haven ligt, onder goedkeuring van de besturen der andere gemeenten.

Voor zooveel de beide laatstgenoemde punten betreft, kunnen wij ons daarbij neerleggen, al achten wij het wenschelijk, ja zelfs noodig, dat worde bepaald, hoe bij geschil tusschen de raden der drie ge-

meenten zal worden gehandeld. Immers, art. 122 der gemeentewet laat ruimte voor de opvatting, dat de in het tweede lid daarvan bedoelde geschillen alleen die zijn, over de verdeeling der kosten van de regeling gerezen, maar niet die, uit andere punten der overeenkomst voortspruitende.

Maar de regeling van het havengeld als belasting kan o. i. niet onder goedkeuring van de beide andere gemeenteraden plaats hebben. Daarvoor heeft de wet eene bepaalde, vaste procedure voorgeschreven. De raad eener gemeente beoordeelt zelfstandig, welke belasting hij heffen wil. Vergelijk daaromtrent het Kon. besluit van 17 October 1898 no. 33, opgenomen in *Gem.-Stem* no. 2458 en *W. B. A.* no. 2578. O. i. behooren dus in de overeenkomst zelf de grondslagen der belastingheffing te worden opgenomen; wijkt de raad der heffende gemeente daarvan af, dan is de overeenkomst natuurlijk nietig. Of wel, en dit schijnt ons beter toe, de beoordeeling moet aan de door de wet aangewezen macht worden overgelaten, in dien zin, dat het bestuur der regelende gemeente vooraf het advies van de besturen der beide andere gemeenten inwint en deze adviezen met het besluit tot heffing aan Ged. Staten inzendt.

Intusschen wijzen wij er op, dat enkele malen een andere weg wordt ingeslagen. De raden der drie gemeenten kunnen voor de in gemeenschap bezeten haven concessie vragen tot heffing van havengeld, op de wijze als bij de Koninklijke besluiten van 5 Mei 1850 (St.bl. no. 23) en van 29 October 1833 (St.bl. no. 59) ten aanzien van tolgeld is geregeld. De regeering schijnt daar geen bezwaar in te zien en verleent dergelijke concessiën telkens voor een zeker aantal jaren.

De heer Gijzels bepaalt verder, dat de gemeenten bij onderling goedvinden afstand van haar recht op de haven kunnen doen. Ook daartegen bestaat bezwaar. Wij herinneren er aan, dat bij Kon. besluit van 23 November 1896 no. 21 (*Gem.Stem* no. 2378; *W. B. A.* no. 2501) aan de gemeenteraden van Amsterdam en Weesp machtiging werd geweigerd om eene regeling te maken, met de bedoeling, het gezamenlijk gevoerd beheer over een zandpad te ontbinden, zonder dat in dat beheer of in het onderhoud van dat zandpad ook maar eenigszins was voorzien. Dit geldt ook hier: wanneer de drie gemeenten bij

onderling overleg van haar recht op de haven afstand deden, zou in het onderhoud daarvan niet zijn voorzien.

In het werk van den heer Michels vonden wij dezelfde bepalingen betreffende de heffing van rechten, de benoeming van ambtenaren en de vaststelling der instructie. Verder wilde de heer Michels nog verscheidene andere bepalingen doen regelen door het bestuur der eene gemeente, onder goedkeuring van de besturen der beide andere. Daartegen gelden dezelfde bezwaren.

De heer Michielsen laat de raden der beide andere gemeenten alleen bijdragen in de kosten van aanleg, maar niet in die van onderhoud; dit is niet billijk. Voorts bepaalt hij, dat de inwoners der beide bijdragende gemeenten slechts de helft van het havengeld zullen behoeven te betalen. Dit kan evenmin worden toegelaten. Nog wil hij de beslissing van geschillen over het onderhoud en over de door de beide bijdragende gemeenten te betalen kosten opdragen aan eene commissie van drie deskundigen, te benoemen door de besturen dier gemeenten; afgezien van de onbillijkheid, dat de gemeente, op wier grondgebied de haven ligt, geen stem zou hebben bij de benoeming dier deskundigen, schijnt ons bovendien deze regeling, voor zooveel de beslechting der geschillen over de kosten betreft, niet in overeenstemming met art. 122 der gemeentewet toe.

De heer Van Zandvoort spreekt in art. 2 zijner overeenkomst van voordeelen, uit de haven voortvloeiende; het is ons niet duidelijk, waaruit die voordeelen kunnen voortspruiten. Immers, havengelden zullen nooit meer mogen opbrengen dan de kosten der haven bedragen. In art. 6 onderwerpt ook deze inzender de benoeming van ambtenaren en het vaststellen hunner instructie, door burgemeester en wethouders van eene gemeente gedaan, aan de goedkeuring van die colleges in de andere gemeenten. Voorts wil de heer Van Zandvoort het havengeld door de drie gemeenteraden gezamenlijk doen vaststellen.

Alleen de heer Van Zandvoort bepaalde een termijn, gedurende welken de te sluiten overeenkomst zal werken. Wij achten dit alleszins gewenscht; daarbij mag echter niet ontbreken eene bepaling, hoe verder met de haven zal worden gehandeld, wanneer de termijn verstreken is, en aan wiens beslissing de regeling der zaak zal worden overgelaten,

wanneer de handelende gemeenten niet tot overeenstemming komen.

De genoemde inzenders weten nu, welke feilen o. i. aan hunnen arbeid kleefden. Wij achten het nu het meest gewenscht, thans van geen hunner het werk te plaatsen; wij noodigen hen echter uit, hunne inzendingen met inachtneming onzer opmerkingen om te werken en ze ons daarna toe te zenden, waarna wij aan een daarvan in eene volgende aflevering eene plaats zullen verleenen. DE REDACTIE.

VRAAG 15. Waardoor kan ontbinding des huwelijks plaats hebben? Omschrijf die gevallen in grove trekken.

Het huwelijk is de vereeniging van man en vrouw tot een gemeenschappelijk levensdoel, tot stand gekomen onder vervulling der voorwaarden en vormen, bij de wet voorgeschreven.

Deze vereeniging te zoeken ligt geheel in de natuur van den mensch en evenzoo is het natuurlijk, dat zij eerst door den dood van eene der partijen, welke haar hebben tot stand gebracht, te niet gaat. Dit is ook het gevoelen van den wetgever, als hij in de eerste plaats zegt, dat het huwelijk wordt ontbonden door den dood. De overweging echter, dat de huwelijksverbintenis in sommige gevallen kan strekken tot volslagen ongeluk der echtgenooten, deed hem de mogelijkheid in het leven roepen, een huwelijk ook reeds bij het leven van partijen te ontbinden.

In de eerste plaats kan dit geschieden door echtscheiding. De toepassing der betrekkelijke bepalingen is voor hen, die den huwelijksband wenschen te slechten, zeer bezwaarlijk, een bewijs, dat de wetgever er voor heeft willen waken, dat niet lichtvaardig tot scheiding wordt overgegaan.

Onderlinge toestemming mag nimmer de grond zijn, waarop echtscheiding kan worden aangevraagd. De wet vordert, dat bepaalde redenen worden opgegeven, waarom men het huwelijk wenscht te doen ontbinden. Die redenen kunnen zijn: 1o. overspel; 2o. kwaadwillige verlating; 3o. veroordeeling wegens misdrijf tot eene vrijheidsstraf van vier jaren of langer, na het huwelijk uitgesproken; 4o. zware verwondingen of zoodanige mishandelingen, door den eenen echtgenoot

jegens den anderen gepleegd, waardoor diens leven wordt in gevaar gebracht of waardoor hem gevaarlijke verwondingen zijn toegebracht.

De vordering tot echtscheiding kan alleen in rechten worden aangevangen bij de arrondissements-rechtbank der woonplaats van den man, behoudens in het enkele geval van kwaadwillige verlating, als wanneer zij aangebracht wordt bij die der laatste gemeene woonplaats. In dit geval kan de rechtsvordering niet vroeger worden aangevangen dan na verloop van vijf jaren, te rekenen van het tijdstip waarop de echtgenoot de gemeene woning verlaten heeft. Heeft de verwijdering eene wettige oorzaak tot grond gehad, dan begint de termijn van vijf jaren te loopen van het oogenblik, waarop die oorzaak heeft opgehouden. De afwezige echtgenoot kan verhinderen, dat de echtscheiding wordt uitgesproken, indien hij vóór dien tijd in de gemeene woonplaats terugkeert. Door dien terugkeer toch vervalt de rechtsvordering tot echtscheiding. Verwijdert hij zich echter daarna andermaal, dan kan eene nieuwe rechtsvordering worden aangevangen zes maanden na de verlating, waarbij van de oude redenen tot staving van den eisch gebruik gemaakt kan worden en die door een opgevolgden terugkeer van den echtgenoot niet vervalt.

Wanneer een der echtgenooten tot eenige straf is verwezen bij een vonnis, waaruit van een begaan overspel blijkt, vordert art. 265 B. W. tot het bekomen van echtscheiding slechts de overlegging van een afschrift van dat vonnis met bijvoeging van het bewijsschrift, dat het door geene wettige rechtsmiddelen aan eenig beroep onderworpen is. Hetzelfde geldt, wanneer de echtscheiding gevraagd wordt wegens veroordeeling van een der echtgenooten wegens misdrijf tot eene vrijheidsstraf van vier jaren of langer.

Het eerste gedeelte van bovenstaand artikel kan niet meer toegepast worden. Art. 241 van het wetboek van strafrecht laat geen vervolging wegens overspel toe dan op klachte van den beleedigden echtgenoot en verbiedt, dat aan deze klachte gevolg wordt gegeven, zoolang niet het huwelijk door echtscheiding is ontbonden of het vonnis, waarbij scheiding van tafel en bed is uitgesproken, onherroepelijk is geworden.

In de beide hierboven genoemde gevallen kan de vordering tot echtscheiding niet worden ingesteld, indien de echtgenoot zes maanden

heeft laten verloopen, te rekenen van den dag, waarop het vonnis onherroepelijk is geworden. Indien de eene echtgenoot zich buiten het Koninkrijk bevindt op het tijdstip der veroordeeling van den anderen, begint deze termijn te loopen met den dag van den terugkeer.

Het recht om echtscheiding te vorderen vervalt door de verzoening der echtgenooten, welke verondersteld wordt, wanneer man en vrouw weder samenwonen, nadat de laatste op verlof van den rechter de gemeenschappelijke woning had verlaten. Ook vervalt de rechtsvordering tot echtscheiding, indien een der beide echtgenooten vóór de uitspraak is overleden.

Door het uitspreken van een vonnis tot echtscheiding is het huwelijk niet onherroepelijk ontbonden. Partijen, of een van haar, zijn verplicht dit vonnis te doen inschrijven in de registers van den burgerlijken stand harer woonplaats, d. i. de woonplaats van den man, uiterlijk binnen den tijd van zes maanden, te rekenen van den dag, waarop dat vonnis voor geen wettelijk beroep meer vatbaar is. Wordt hieraan niet voldaan, dan vervalt de kracht van het vonnis. Zie art. 276.

De akte van inschrijving eener echtscheiding, welke hare plaats vindt in het register van huwelijken en echtscheidingen, moet bevatten: 1o. de voornamen, namen, het beroep en de woonplaats der gescheiden echtgenooten; 2o. de vermelding van het vonnis, waarbij de echtscheiding is uitgesproken, van hetwelk een afschrift aan het register moet blijven gehecht, en 3o. de vermelding van het getuigschrift van den griffier, strekkende tot bewijs, dat tegen het vonnis door geen wettig middel kan worden opgekomen. Zie art. 48.

De artt. 276 en 48 B. W. zijn met elkander in strijd. Het eerste vordert inschrijving van het vonnis in de registers, het laatste neemt genoegen met de enkele vermelding van het vonnis in de akte en de aanhechting van een afschrift daarvan aan het register. Het zou overbodig zijn het vonnis woordelijk in te schrijven en dan nog een afschrift daarvan bij het register te voegen. Daarom wordt in de praktijk dan ook slechts volgens art. 48, 2o, B. W. gehandeld.

Getuigen worden bij de inschrijving eener akte van echtscheiding niet gevorderd.

De partij, die echtscheiding heeft verkregen, is verplicht te zorgen

en de andere bevoegd te vorderen, dat daarvan aanteekening worde gedaan op den kant der huwelijksakte.

Behalve door echtscheiding kan een huwelijk ontbonden worden door rechterlijk vonnis, uitgesproken na eene ten minste vijfjarige scheiding van tafel en bed.

Het is gemakkelijker scheiding van tafel en bed dan echtscheiding te verkrijgen. Kan de laatste slechts om bepaalde redenen en nooit op grond van onderlinge toestemming der echtgenooten plaats hebben, de eerste wel. Evenwel niet dan wanneer zij tenminste twee jaren zijn gehuwd geweest. Verder kan zij gevraagd worden in de gevallen, welke grond tot echtscheiding opleveren en ook ter zake van buitensporigheden, mishandelingen en grove beleedigingen, door den eenen echtgenoot jegens den anderen begaan.

Waarom kan scheiding van tafel en bed op minder gewichtige gronden aangevraagd en verkregen worden dan echtscheiding? Door echtscheiding wordt een huwelijk onherroepelijk ontbonden. Met scheiding van tafel en bed is dit niet het geval. Deze ontbindt het huwelijk niet, doch ontheft slechts de echtgenooten van de verplichting tot samenwonen. Verzoening kan te allen tijde plaats hebben en deze doet alle gevolgen van het huwelijk herleven, behoudens jegens derden de voortdurende kracht van de handelingen, welke gedurende het tijdvak tusschen de scheiding en de verzoening mochten hebben plaats gehad.

De rechtsvordering tot scheiding van tafel en bed wordt op dezelfde wijze als die tot echtscheiding aangelegd, voortgezet en uitgewezen.

Wordt de scheiding door de beide echtgenooten aangevraagd, dan geschiedt dit bij verzoekschrift aan de arrondissements-rechtbank hunner woonplaats. Bij dit verzoekschrift moet worden overgelegd een afschrift der huwelijksakte en eene authentieke akte, regelende al de voorwaarden der scheiding, zoowel te hunnen opzichte als met betrekking tot hunne kinderen.

Een vonnis tot scheiding van tafel en bed moet niet in de registers van den burgerlijken stand worden ingeschreven.

Zijn partijen na verloop van vijf jaren nog niet weer met elkander verzoend, dan kan de eene echtgenoot den anderen in rechten oproepen en eischen, dat het huwelijk worde ontbonden. Die eisch wordt dadelijk

ontzegd, indien de verwerende partij, na driemalen van maand tot maand in rechten te zijn opgeroepen, niet verschijnt, of, opkomende, zich tegen den eisch verzet of eindelijk van hare zijde verklaart, bereid te zijn zich met de wederpartij te verzoenen. Stemt de gedaagde partij in den eisch toe, dan beveelt de rechtbank den beiden echtgenooten in persoon voor een of meer harer leden te verschijnen, ten einde hen zoo mogelijk tot eene verzoening over te halen. Gelukt dit niet, dan wordt eene tweede verschijning bevolen, ten minste drie en ten hoogste zes maanden na de eerste, waarbij tevens worden opgeroepen de naaste bloedverwanten in de opgaande linie der beide echtgenooten. Heeft deze tweede verschijning ook niet het gewenschte gevolg, dan doet de rechtbank op het rapport van commissarissen en na verhoor van het O. M. uitspraak en wordt, wanneer bovenstaande formaliteiten behoorlijk in acht zijn genomen, de eisch toegewezen.

Het staat niettemin aan de rechtbank vrij, hare uitspraak gedurende den tijd van zes maanden na het voldingen der zaak aan te houden, wanneer het haar mocht zijn gebleken, dat er nog waarschijnlijkheid van verzoening bestaat.

De termijn van beroep tegen de uitspraak der rechtbank is één maand.

Het vonnis, waarbij de ontbinding des huwelijks is uitgesproken, wordt in de registers van den burgerlijken stand ingeschreven op dezelfde wijze en op dezelfde straffen als ten aanzien der echtscheiding is bepaald. Volgens de *Gem.Stem* no. 2305 moet de inschrijving geschieden in de woonplaats van beide echtgenooten, wanneer zij in verschillende gemeenten wonen.

Ten slotte wordt een huwelijk ontbonden door afwezigheid van een der echtgenooten gedurende tien jaren en een daarop gevolgd huwelijk van den anderen echtgenoot. Als reden waarom deze wijze van huwelijksontbinding is toegelaten, vindt men in het handboek van Vaillant—Hartman het volgende: „Er waren vele vrouwen, wier mannen in den veldtocht van 1812 waren gebleven, zonder dat zij van hun overlijden eenig wettig bewijs konden overleggen, teneinde een tweede huwelijk aan te gaan. Er hadden zich gevallen voorgedaan, dat echtgenooten, die hetzij naar de Indische koloniën, hetzij naar andere ver afgelegen oorden der wereld gereisd waren, nimmer zijn teruggekeerd, ofschoon

men van hun verongelukken of overlijden nimmer eenige tijding had ontvangen. Dit alles pleitte vóór het beginsel, dat dan ook eene meerderheid van aanhangers vond."

Indien, buiten het geval van kwaadwillige verlating, een der echtgenooten gedurende tien volle jaren van zijne woonplaats afwezig is, zonder dat eenige tijding van zijn leven of dood is ingekomen, is de achtergebleven echtgenoot bevoegd op daartoe bekomen verlof van de arrondissements-rechtbank zoodanigen afwezige bij drie achtereenvolgende dagvaardingen op te roepen.

Bij de wet van 9 Juli 1855 (St.bl. no. 67) is o. a. deze termijn van tien jaren beperkt tot drie jaren, wanneer de afwezige tot de bemanning of passagiers blijkt behoord te hebben van een schip, waarvan gedurende dien tijd geene berichten zijn ingekomen. De termijn van drie jaren vangt aan met de laatste tijding van het schip en, zoo er van geene tijding blijkt, met den dag van het laatst in zee steken van het schip. Is de afwezige vermist ter gelegenheid eener noodlottige gebeurtenis op 's lands kusten, binnenlandsche zeeën of wateren, aan eenig vaartuig, aan een deel zijner bemanning of passagiers overkomen, dan wordt het tijdsverloop van tien jaren tot één jaar ingekort. Deze laatste termijn vangt aan met het tijdstip, waarop de gebeurtenis geacht moet worden te hebben plaats gehad.

Indien na de drie dagvaardingen, die geschieden op termijnen van drie maanden of zooveel langer als door de rechtbank mocht worden bevolen, noch de afwezige, noch iemand voor hem is opgekomen, die behoorlijk van zijn aanwezen doet blijken, kan de rechtbank aan den achtergebleven echtgenoot vergunnen een ander huwelijk aan te gaan. Alvorens op den eisch uitspraak te doen, moet de rechtbank, desnoods na een daartoe bevolen getuigenverhoor, te houden in tegenwoordigheid van het O. M., letten op de beweegreden der afwezigheid, op de oorzaken, die het ontvangen van tijdingen van den afwezige hebben kunnen verhinderen, en op alle andere omstandigheden tot het vermoeden van overlijden betrekkelijk. Zij kan naar aanleiding van dit alles hare uitspraak nog ten hoogste vijf jaren uitstellen en zoodanige nadere oproepingen en plaatsing daarvan in de nieuwspapieren bevelen, als zij in het belang van den afwezige mocht noodig oordeelen.

Indien na de verleende vergunning, doch vóór het aangaan van een ander huwelijk, de afwezige mocht opkomen of iemand het behoorlijk bewijs van zijn leven mocht inbrengen, vervalt de verleende vergunning van rechtswege.

Na het aangaan van een ander huwelijk heeft de afwezige recht, om ook van zijne zijde een ander huwelijk aan te gaan.

OLDEBROEK. G. J. VAN DEN BRINK.

Behalve het geplaatste stuk ontvingen wij nog goede opstellen van de heeren H. Dassel te Groningen, W. Michels te Heusden, A. B. Michielsen te Tholen, J. C. De Rooij te Terheijden, D. P. Teenstra te Oldehove en A. Van Zantvoort te Orthen.

Een zestal antwoorden legden wij ter zijde, deels omdat ze te beknopt waren, deels omdat er onjuistheden in voorkwamen.

Eéne bewering in het werk van den heer Van den Brink geeft ons aanleiding tot eene opmerking, namelijk deze, dat het eerste gedeelte van art. 265 B. W. niet meer zou kunnen toegepast worden met het oog op art. 241 wetboek van strafrecht. Wij kunnen ons zeer goed een vonnis voorstellen, „waaruit van een begaan overspel blijkt", zonder dat het een vonnis behoeft te zijn als bedoeld in art. 241. Wanneer een gehuwd man bijvoorbeeld een der artikelen 242 tot 245 overtreedt, zal hij ook zonder klacht van zijne echtgenoote vervolgd moeten worden; bij eventueele veroordeeling zal dan het begaan overspel uit het vonnis blijken.

DE REDACTIE.

INGEZONDEN STUKKEN.

Geachte Redactie!

Met de door U op blz. 27, jaargang 1899, uitgesproken meening, dat in eene huwelijksakte melding behoort gemaakt te worden van eene door de Koningin verleende dispensatie, omdat zulks bij de dispensatie zelf uitdrukkelijk wordt gelast, kan ik mij niet vereenigen. Uitgaande van het beginsel, dat de akten van den burgerlijken stand niet meer mogen inhouden dan de wet eischt, op welken grond meermalen door U de aanhaling in de huwelijksakte der overgelegde stukken onjuist werd geacht, is m. i. deze vermelding in de akte niet in overeenstemming met de wet, waaraan ook een koninklijke last niets kan veranderen.

Verder kan ik me niet voorstellen, waartoe in de ter bovengenoemde plaats bedoelde huwelijksakte dient de aanteekening, dat de bruid binnen de laatste zes maanden woonde te Groningen, welke zoodanige aanteekening me trouwens ook in elk ander geval overbodig en als niet door de wet vereischt voorkomt. Geschiedt zij echter wegens in eene vorige woonplaats gedane afkondigingen, dan heeft zij nog eenigen zin. In bovenbedoelde akte dient zij evenwel naar mijne meening nergens toe.

HOORN. D. KOOIMAN.

1o. Wij dachten, dat men uit de gewraakte woorden in ons onderschrift wel onze bedoeling zou vatten: de dispensatie der Koningin worde in de akte vermeld alleen uit eerbied tegenover dat hooge gezag. Waar wij zoo herhaaldelijk ons stipt hielden aan art. 45 B. W. kan men wel begrijpen (dit is trouwens ook af te leiden uit de tusschen haakjes geplaatste woorden), dat ook wij die vermelding niet in overeenstemming met de wet achten.

2o. Wij raden den heer K. aan de akte nog eens goed over te lezen; zelf erkent hij, dat de door hem bedoelde vermelding eenigen zin heeft, als zij geschiedt wegens in eene vorige woonplaats gedane afkondiging. Dit is hier juist het geval.

DE REDACTIE.

VRAGEN,

WAARVAN DE BEANTWOORDING BIJ DEN HOOFDREDACTEUR WORDT INGEWACHT VÓÓR DEN 20 APRIL 1899.

---

21. De raden van drie gemeenten willen gezamenlijk eene haven aanleggen op het grondgebied van eene dier gemeenten. Stel de te sluiten overeenkomst.

    (Alleen voor de vier medewerkers, op bladz. 93 genoemd.)

22*. Een gezin heeft drie zonen. A, geboren in 1874, lootte vrij. B, geboren in 1878, stelde een plaatsvervanger. Kan C, geboren in 1887, vrijstelling krijgen? Zoo ja, krachtens welke bepaling?

23. Kan een krankzinnige lid blijven van Provinciale Staten of van den gemeenteraad? Zoo neen, wanneer houdt zijn lidmaatschap op?

24*. Vallen rechten voor eene weegbrug onder de toepassing van art. 254 gemeentewet?

25. Bij welke reglementen is gevolg gegeven aan het voorschrift van art. 61 B. W. en wat bepalen die?

---

*) Ingezonden. No. 24 werd ons opgegeven naar aanleiding van ons onderschrift op bladz. 24 van den loopenden jaargang. Wij meenen aan de bedoeling van den inzender niet beter te kunnen voldoen dan door deze vraag opzettelijk te stellen.

Correspondentie.

Onder vraag 6, op bladz. 49, van den loopenden jaargang moet nog de heer J. Bouman te Nieuw-Beijerland als inzender van een goed antwoord worden vermeld.

Onze Grondwet,

DOOR

J. SNATER,

ambtenaar ter secretarie te Delfzijl.

II.

De nieuwe grondwet erkende als hoofdbeginselen vrijheid van godsdienst (de Vorst moest echter den Hervormden belijden), aller gelijkheid voor de wet en de onafhankelijkheid der rechterlijke macht.

De Vorst kreeg het recht van oorlog en vrede, het opperbestuur der geldmiddelen en koloniën, de beschikking over vloot en leger en terwijl hij met de geheele uitvoerende macht was bekleed, verkreeg hij ook een aandeel in de wetgevende macht.

Er bestond ééne Kamer van Volksvertegenwoordiging, bestaande uit 55 leden, voor den tijd van drie jaren te benoemen door de Staten der 9 provinciën.

De provinciale staten — samengesteld uit leden der ridderschap en stedelijke raden, gekozen door kiezers, genomen uit hen, die de hoogste belastingen betaalden — beheerden de aangelegenheden van hun gewest, onder presidium van een' door den Koning te benoemen Gouverneur.

Verder waren ingesteld een Raad van State en eene Algemeene Rekenkamer, een Gerechtshof in elke provincie en een Hooge Raad voor 't geheele rijk, terwijl de zorg voor het onderwijs en het armwezen aan de regeering was opgedragen.

Aan deze grondwet echter was een kort leven beschoren, want reeds in het volgend jaar werd zij door eene andere vervangen. Op het Weener-congres was nl. eene nieuwe kaart van Europa geteekend, waarop Nederland met België tot één Koninkrijk werd verheven, welke vereeniging ten doel had, om ten Noorden van Frankrijk in den vorm van een' krachtigen Staat als 't ware eene barricade op te werpen.

Het noodzakelijk gevolg van deze vereeniging was, dat de grondwet, thans alleen voor Noord-Nederland geldende, moest worden gewijzigd. De daarmede belaste commissie was in Juli met haar werk gereed. Dit ontwerp moest nu in de beide deelen van het Koninkrijk aan het volksoordeel worden onderworpen. In het Noorden was door de grondwet het middel hiertoe aangewezen, 't moest nl. plaats hebben in de vergadering der Staten-Generaal, daartoe in dubbelen getale bijeengeroepen. Alle leden van deze vergadering konden zich met het ontwerp vereenigen. Anders was het in Zuid-Nederland. Daar werd het onderworpen aan het oordeel van 1603 notabelen, doch werd het, vooral door den invloed der geestelijkheid, verworpen met 796 tegen 527 stemmen. De Koning rekende echter de niet-opgekomenen tot de voorstanders en verklaarde bij publicatie van 24 Augustus 1815 (St.bl. no. 45) de grondwet voor aangenomen.

Ook deze kende den Koning eene groote macht toe, niet alleen een deel der wetgevende macht en het vermogen der opperste rechtspraak, maar tevens de beschikking over de krachten van den Staat, in het kort de uitvoerende macht in de ruimste beteekenis. De bepaling, dat de Koning den Hervormden godsdienst moest belijden, was vervallen. Art. 1 der nieuwe grondwet hield in, dat het Koninkrijk zou bestaan uit 17 gewesten en dat zij ook van toepassing zou zijn op Luxemburg, zoodat dit ook afgevaardigden ter Staten-Generaal zond.

Dit college bestond uit twee Kamers, de Eerste van 40 tot 60 leden, door den Koning te benoemen, de Tweede met een ledental van 110, te kiezen door de Prov. Staten.

Brussel werd tot residentieplaats verklaard, waar de vergaderingen der Tweede Kamer, in afwisseling met 's-Gravenhage, om het andere jaar zouden worden gehouden.

Overigens was de grondwet van 1815 hare voorgangster aan inhoud gelijk, en zij is, hoewel gewijzigd, thans nog geldende voor Nederland.

Juist het tegenovergestelde van hetgeen hare wording ten gevolge had, nl. de afscheiding van België in April 1839, was oorzaak van hare eerste wijziging.

De in 1840 door de regeering ingediende ontwerpen bevatten hoofd-

zakelijk die wijzigingen, welke door de veranderde omstandigheden werden gevorderd, en kwamen voornamelijk op de volgende neer:

„De grenzen van het Rijk werden veranderd door weglating der zuidelijke provinciën.

De uitoefening van het stemrecht in de steden en ten plattelande, zoowel als de bevoegdheid, om deel te nemen aan de provinciale en plaatselijke besturen, zou, in plaats van zooals tot dusver bij provinciale en plaatselijke verordeningen, bij de wet worden geregeld.

Het inkomen der Kroon werd van *f* 2.400.000 op *f* 1.500.000 gereduceerd en het door den fiscus toe te staan bedrag voor het onderhoud van 's Konings verblijven van *f* 100000 op *f* 50000 bepaald.

De inhuldiging des Konings zou in 't vervolg plaats hebben te Amsterdam in vereenigde zitting der Staten-Generaal.

Aan de bepaling der grondwet van 1815, dat aan den Koning bij uitsluiting het opperbestuur over de volksplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen is opgedragen, werd in zooverre gederogeerd, dat in 't vervolg aan de Staten-Generaal in den aanvang van elke gewone zitting moesten worden medegedeeld de laatst ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven van bovengenoemde volkplantingen en bezittingen, en dat het gebruik van het batig slot, beschikbaar ten behoeve van het moederland, bij de wet moest worden geregeld.

Het aantal leden van den Raad van State werd teruggebracht van 24 op 12, dat van de Tweede Kamer van 110 op 58 en dat der Eerste van 40-60 op 20-30.

De begrooting werd in 't vervolg, in plaats zooals vroeger voor 10, voor 2 jaren vastgesteld, terwijl elk harer hoofdstukken bij afzonderlijke wet moest worden voorgedragen en vastgesteld en de rekening, afgesloten zijnde door de algemeene rekenkamer, aan de Staten-Generaal zou worden medegedeeld."

De nieuwe grondwet vond al spoedig bestrijders. Reeds den 9 December 1844 dienden een 9-tal leden der Tweede Kamer een voorstel tot hare volledige herziening in, doch dit werd, hoewel blijkbaar met vreugde door de natie begroet, den 30 Mei 1845 met 34 tegen 21 tsemmen verworpen.

Den 17 Maart 1848 benoemde Koning Willem II eene commissie van 5 leden voor het ontwerpen eener nieuwe grondwet, welke commissie reeds den 11 April met hare taak gereed was, vergemakkelijkt als zij werd door het voorstel der „Negen mannen" van 1844.

Dit ontwerp werd na verschillende wijzigingen, welke echter in den grond der zaak geene verandering brachten, en na belangrijke discussiën in de vergaderingen der Staten-Generaal aangenomen. De voornaamste afwijkingen in deze grondwet met die van 1840 zijn de volgende:

De toelating en uitzetting van vreemdelingen en de algemeene voorwaarden, op welke ten aanzien van hunne uitlevering verdragen met vreemde mogendheden kunnen worden gesloten, moesten worden geregeld bij de wet. (Uitvloeisels hiervan zijn de wet van 13 Aug. 1849, St.bl. no. 39, later gewijzigd bij St.bl. 66/1875, en die van 6 April 1875, St.bl. no. 66, gewijzigd bij St.bl. 64/1886.)

Een nieuw artikel bepaalde, dat men, om eenig burgerschapsrecht te hebben, Nederlander moest zijn.

De bepaling werd ingelascht, dat geen vreemdeling tot eene landsbediening benoembaar is, dan volgens de bepalingen der wet. (Wet van 4 Juni 1858, St.bl. no. 46.)

Een ander art. hield in: „De wet verklaart, wie Nederlanders zijn. Een vreemdeling wordt niet dan door eene wet genaturaliseerd." (Uitvloeisel hiervan is de wet van 28 Juli 1850, St.bl. no. 44, later ingetrokken bij die van 12 December 1892, St.bl. no. 268. Art. 10 der grondwet van 1815 kende den Koning het recht toe, om gedurende één jaar aan personen, buiten 's lands geboren, doch binnen het Rijk gevestigd, het volle recht van inboorlingschap en de verkiesbaarheid tot alle ambten zonder onderscheid te vergunnen, doch het is ook de Koning geweest, die tot 1848 de naturalisatie verleende.)

Ingelascht werd het volgend nieuwe artikel: „Het recht der ingezetenen tot vereeniging en vergadering wordt erkend. De wet regelt en beperkt de uitoefening van dit recht in het belang der openbare orde." (De vrucht van dit artikel is de wet van 22 April 1855, St.bl. no. 32, aangevuld en gewijzigd bij St.bl. 123/1866 en 64/1886.)

In 't vervolg moest een voorstel des Konings tot wijziging der troon-

opvolging worden behandeld op de wijze, voorgeschreven ten aanzien van veranderingen in de grondwet.

Het inkomen der Kroon werd in plaats van *f* 1,500,000 vastgesteld op *f* 600,000 plus de inkomsten uit de kroondomeinen.

De bepalingen omtrent het opdragen van het Koninklijk gezag aan een Regent werden een weinig veranderd.

De onschendbaarheid der Kroon en de ministerieële verantwoordelijkheid werden ingesteld en den Koning de uitvoerende macht toegekend. (Uitvloeisel der bepaling omtrent de ministerieële verantwoordelijkheid is de wet van 22 April 1855, St.bl. no. 33.)

Het bij de grondwet van 1815 aan den Koning toegekend opperbestuur over de koloniën en bezittingen werd aanzienlijk beperkt door de bepalingen:

1o. dat de reglementen op het beleid der regeering aldaar door de wet moesten worden geregeld. (Uitvloeisel hiervan is de wet van 2 Sept. 1854, St.bl. no. 129, gewijzigd bij St.bl. 71/1870, 136/1870, 40/1878 en 182/1881);

2o. dat andere onderwerpen, die koloniën en bezittingen betreffende, door de wet zouden worden geregeld, zoodra de behoefte daaraan bleek te bestaan;

3o. dat de wijze van beheer en verantwoording der koloniale geldmiddelen bij de wet moest worden geregeld. (Dit is geschied bij de wet van 23 April 1864, St.bl. no. 35, gewijzigd bij St.bl. 72/1880, 122/1881, 246/1882 en 126/1895).

Den Koning werd het recht van ontbinding der Staten-Generaal toegekend.

De samenstelling eñ bevoegdheid van den Raad van State zouden bij de wet worden geregeld. (Hieraan is voldaan bij die van 21 Dec. 1861, St.bl. no. 129, gewijzigd bij St.bl. 123/1881 en 122/1884, tot uitvoering waarvan de Kon. besluiten dienen, opgenomen in St.bl. 174/1862, 32/1875, 201/1877 en 177/1881.)

De leden der Tweede Kamer, wier aantal werd bepaald naar de bevolking en wel voor iedere 45000 inwoners één lid, moesten, in plaats van zooals tot dusver door de Prov. Staten, worden gekozen door de meerderjarige ingezetenen, Nederlanders, in het volle genot

der burgerlijke en burgerschapsrechten en betalende in de directe belastingen eene som, die, overeenkomstig met de plaatselijke gesteldheid, doch niet beneden het bedrag van *f* 20 noch boven dat van *f* 160, in de kieswet zou worden vereischt, terwijl de verdere regels ten aanzien van het kiesrecht door de kieswet zouden worden gesteld.

De leden der Eerste Kamer, waartoe alleen de hoogstaangeslagenen in 's Rijks directe belastingen benoembaar waren, werden in 't vervolg niet langer door den Koning doch door de Prov. Staten gekozen.

Voor het lidmaatschap der Tweede Kamer werd vereischt Nederlanderschap, het volle genot der burgerlijke en burgerschapsrechten en 30-jarige ouderdom. (Onder de grondwet van 1840 was slechts het laatste met het ingezetenschap der provincie voldoende).

De tijd van zitting der leden van de Tweede Kamer werd van 3 op 4 jaren bepaald en in plaats van jaarlijksche werd aftreding om de twee jaren ingesteld.

De leden der Eerste Kamer, die tot nog toe voor hun leven waren benoemd, zouden voortaan zitting hebben gedurende 9 jaren, met driejaarlijksche aftreding.

Aan de beide Kamers werd het recht van interpellatie toegekend en aan de Tweede nog dat van enquête. (Uitvloeisel van dit laatste recht is de wet van 5 Augustus 1850, St.bl. no. 45, gewijzigd bij St.bl. 265/1887.)

Met het lidmaatschap der Staten-Generaal werd, behalve dat der rekenkamer, nog onvereenigbaar verklaard het lidmaatschap van of de betrekking van procureur-generaal bij den Hoogen Raad, die van Commissaris des Konings en van geestelijke.

Leden der Staten-Generaal, een bezoldigd staatsambt aannemende of bevordering in den staatsdienst verwervende, zouden, hoewel direct herkiesbaar zijnde, ophouden lid der Kamers te zijn.

Aan de Tweede Kamer werd het recht van amendement toegekend, terwijl aan beide Kamers de bevoegdheid werd gegeven, andere voordrachten dan voorstellen van wet aan den Koning te doen.

De wet zou bepalen de wijze van afkondiging der algemeene maatregelen van bestuur en het tijdstip, waarna deze in werking zouden

treden. (Dit is geschied bij de wet van 26 April 1852, St.bl. no. 92, gewijzigd bij St.bl. 111/1893.)

Een artikel werd ingelascht, bepalende, dat de grondwet en de andere wetten alleen voor het Rijk in Europa verbindende waren, tenzij het tegendeel werd uitgedrukt.

De begrooting moest jaarlijks worden vastgesteld, van de Staats-uitgaven en ontvangsten voor elk dienstjaar verantwoording worden gedaan aan de wetgevende macht en het slot der rekening door de wet worden vastgesteld.

De samenstelling en macht der Provinciale Staten en gemeentebesturen werd op een gansch andere leest geschoeid, ten gevolge waarvan de provinciale wet en de gemeentewet zijn in het leven geroepen.

Met het oog op de nieuwe bepaling in de grondwet, dat eene algemeene wet de gevallen zou regelen, waarin eene voorafgaande verklaring van de wet, dat het algemeen nut eene onteigening vordert, niet vereischt werd ten behoeve van vestingbouw en den aanleg, het herstel of onderhoud van dijken, bij besmetting en andere dringende omstandigheden, is de wet van 28 Aug. 1851, St.bl. no. 125 (Onteigeningwet) in 't aanzijn geroepen.

Het recht van brievengeheim werd door de grondwet gewaarborgd.

De bepalingen betreffende den waterstaat, het onderwijs, alsmede omtrent de veranderingen in de grondwet werden een weinig veranderd, terwijl in de additionneele artikelen een voorloopig kiesreglement werd vastgesteld.

De grondwet van 1848 is bijna 40 jaren van kracht geweest, want zij werd, behalve eene kleine wijziging in 1884, toen het vooruitzicht van een langdurig regentschap noodig maakte, om de bepaling in art. 198, dat tijdens zoodanig regentschap in de grondwet geene verandering mocht worden gemaakt, te schrappen, tot 1887 onveranderd gehandhaafd.

Den 11 Mei 1883 werd door den Koning eene commissie benoemd, om te onderzoeken, welke bepalingen der grondwet dienden te worden herzien. Den 25 Januari 1884 bracht de commissie verslag uit onder overlegging van een ontwerp eener gewijzigde grondwet; in Mei 1885

werd door de Regeering bij de Staten-Generaal een ontwerp ingediend, waarover den 17 Maart 1886 de beraadslaging begon. Den 12, 13 en 14 October 1887 werden eindelijk door de Tweede Kamer bij de tweede lezing de verschillende ontwerpen aangenomen, den 5 November d. a. v. door de Eerste en den 6 dier maand werden zij door den Koning bekrachtigd.

In 1887 zijn voornamelijk de volgende wijzigingen in de grondwet aangebracht.

De wet zou regelen de gevolgen der naturalisatie ten aanzien van de echtgenoot en minderjarige kinderen van den genaturaliseerde.

De bepalingen omtrent de troonopvolging werden een weinig veranderd, terwijl aan den Koning, de Koningin, een Prins of eene Prinses van het Regeerend Stamhuis een morganatisch huwelijk werd verboden op straffe voor den eerste en derde, dat de uit zoodanig huwelijk spruitende kinderen van de erfopvolging zouden zijn buitengesloten, voor de tweede, dat zij afstand moest doen van de Kroon, en voor de vierde, dat zij haar recht daarop zou verliezen.

Het onderzoek, of de Koning buiten staat is, de regeering waar te nemen, werd thans alleen opgedragen aan den Ministerraad, niet, zooals vroeger, in combinatie met den Raad van State.

De gevallen, waarin het Koninklijk gezag wordt opgedragen aan den Raad van State (niet zooals tot dusver gecombineerd met den Ministerraad) werden met twee vermeerderd, nl. bij overlijden van den Regent en wanneer de troonopvolging onzeker is, terwijl tevens de duur dezer waarneming werd bepaald.

De regeling der bezoldiging van den Raad van State en van de Algemeene Rekenkamer werd den Koning ontnomen en der wetgevende macht opgedragen.

Eene administratieve rechtspraak, hoewel tot dusver nog niet geregeld, werd door de grondwet toegelaten.

Den Raad van State, het Koninklijk gezag waarnemende, werd de bevoegdheid tot ontbinding der Staten-Generaal ontnomen.

De kiesbevoegdheid voor de Tweede Kamer werd veranderd, het aantal leden dezer Kamer vastgesteld op 100, met vierjaarlijksche algeheele aftreding, en dat der Eerste Kamer op 50.

De schadeloosstelling ad *f* 2000 wordt onthouden aan Ministers in qualiteit van leden der Tweede Kamer.

Aan de Eerste Kamer werd het recht van enquête en aan de vereenigde zitting der Staten-Generaal dat van amendement toegekend.

De kiesbevoegdheid voor en de verkiesbaarheid tot lid der Prov. Staten en van den gemeenteraad werden bij de grondwet nader geregeld.

Voor het invoeren van provinciale belastingen werd, in plaats van, zooals onder de grondwet sedert 1848, bekrachtiging door de wet, de Koninklijke goedkeuring gevorderd. Ook die betreffende de provinciale begrooting werden veranderd. (De Prov. wet dient derhalve in dien zin te worden gewijzigd).

Er werden als 't ware dwangmaatregelen tegen den raad vastgesteld, wanneer deze de gemeentehuishouding verwaarloost of in gebreke blijft in de uitvoering van wetten enz.

De bepalingen betreffende de landsverdediging ondergingen wijziging.

In de additioneele artikelen werden voornamelijk de bepalingen ten opzichte der verkiezing veranderd.

Sedert 1887 zijn in de grondwet geene veranderingen meer gebracht en luidt zij thans, zooals ze in Staatsblad 212 van dat jaar voorkomt.

Beantwoording der door de Redactie gestelde vragen.

VRAAG 16. Zijn aan opneming of verheffing in den Nederlandschen adelstand kosten verbonden? Zoo ja, welke?

Art. 65 der grondwet bepaalt hieromtrent niets. Wel had de commissie van 1815 in het artikel gevoegd de woorden: „voor bewezene diensten," pour ne pas prostituer la noblesse à prix d'argent, maar op verlangen des Konings zijn deze woorden daaruit later weder verdwenen. (Mr. A. De Pinto in Themis 1844, blz. 25.)

Het Kon. besluit van 18 October 1868 (St.bl. no. 142), waarbij, met intrekking van het Kon. besluit dd. 1 Mei 1842 no. 56, andere bepalingen worden vastgesteld ten aanzien van het lichten der opene brieven van verleende adelsgunsten, geeft echter nadere voorschriften.

„Art. 1. Om genot te hebben van de door Ons verleende adelsgunsten zijn de belanghebbenden verplicht de deswege uit te reiken opene brieven, tegen voldoening der vastgestelde taxe en jura, aan het Departement van Justitie te lichten binnen den tijd van zes maanden, aanvangende met den dag, waarop zij tot dat einde door Onzen Minister van Justitie zullen zijn uitgenoodigd.

Bij verzuim van het lichten der opene brieven binnen gemeld tijdvak vervallen de door Ons verleende adelsgunsten."

DEN HAAG. R. LIJNDRAJER.

Het spijt ons, dat de heer Lijndrajer, dien wij welkom heeten, het tweede gedeelte van zijn antwoord te beknopt en daardoor onvolledig gemaakt heeft, zoodat wij dit hebben moeten weglaten. Ter aanvulling van zijn stuk en tot voorlichting der andere medewerkers, waarvan zich niemand aan de beantwoording der vraag waagde, dienen de volgende mededeelingen betreffende de in het Kon. besluit van 18 October 1868 bedoelde taxe en jura.

In de Nederlandsche *Staats-Courant* van 3 Maart 1882 no. 53 vindt men de volgende mededeeling van den Minister van Justitie:

„Het doet zich herhaaldelijk voor, dat zij, die op hun verzoek in den Nederlandschen adel worden opgenomen of, na die opneming, eene nieuwe adelsgunst op hun verzoek bekomen, later onbekend blijken te zijn met de kosten, vallende op het lichten van het diploma.

„Daarom wordt het raadzaam geacht meer bekendheid te geven aan de Koninklijke besluiten, waarbij die kosten zijn bepaald.

„Een afdruk dier besluiten volgt hieronder. Daarbij zij nog opgemerkt, dat volgens art. 12, derde lid, der wet van 31 Mei 1824 (Staatsblad no. 36) het recht van registratie voor verheffing tot den adelstand en verkrijging van eenen hoogeren rang van adel in hoofdsom bedraagt *f* 100."

De door den Minister bedoelde Kon. besluiten zijn van den volgenden inhoud.

A. Van 22 Februari 1821 no. 69:

„Wij Willem enz.;

„Herzien de artikelen 6 en 8 van Ons besluit van den 30sten September 1815 no. 10, alsmede Ons besluit van den 4den Maart 1816 no. 169;

„Hebben goedgevonden en verstaan:

„bij alteratie van het daarbij bepaalde vast te stellen, zooals geschiedt bij deze:

„1e. dat voortaan wegens taxa voor diplomata van adel zal worden gevorderd als volgt:

„voor een diploma	van verheffing	*f*	1200.
idem	van inlijving	„	500.
idem	van erkenning	„	275.
idem	van verleening van den titel van Ridder	„	400.
idem	van Baron	„	500.
idem	van Burggraaf	„	600.
idem	van Graaf	„	700.
idem	van Hertog	„	1000.
idem	van Prins	„	1400.

„blijvende de taxa voor een diploma houdende verandering of vermeerdering van geslachtswapen bepaald op *f* 100;

„2e. dat bij voortduring voor jura en leges bij de uitgifte van

ieder diploma, hoe ook genaamd, ter Secretarie van den Hoogen Raad van Adel niets meer zal mogen gevorderd worden dan *f* 120, waarvan de helft, op den voet der gewone leges, zal komen ten bate van de Generale legeskas en de wederhelft ten bate van het afzonderlijk fonds van den Hoogen Raad, nadat uit deze wederhelft zullen zijn goedgemaakt alle onkosten, aan het schrijven, binden en bezegelen der diploma's en aan het schilderen der geslachtwapens verbonden;

3e. dat diegenen, aan welke door Ons titels bij overspringing van daarvoren zijnde titels worden verleend, gehouden zijn tot de voldoening der taxa respectivelijk voor de diploma's van de door hem overgesprongene graden verschuldigd; en

„4e. dat van alle diegenen, welke door Ons, uit eigen beweging, met diplomata van Adel worden begiftigd, alleenlijk zullen gevorderd worden de jura en leges, bij het 2de lid van dit besluit vermeld.

„En zal afschrift dezes enz."

B. Van 24 September 1822 no. 22:

„Wij Willem enz.;

„Gezien de voordrachten van den Hoogen Raad van Adel van den 23sten Juli ll. en van den 18den dezer nos. 1145/381 en 1771;

„Gelet op Ons besluit van den 22sten Februari 1821 no. 69;

„Hebben goedgevonden en verstaan:

„bij ampliatie van het daarbij bepaalde vast te stellen, dat aan personen, zijnde van een geslacht, hetwelk voorheen in de ridderschap van eenige provincie des Rijks is geadmitteerd geweest en den titel van Baron in de maatschappij voerde, van nu voortaan wegens de erkenning van dien titel een diploma zal worden uitgereikt, en dat van zoodanig diploma voor taxa honderd gulden (*f* 100) en voor leges vijftig gulden (*f* 50) zal worden betaald.

„Afschrift dezes enz."

C. Van 4 April 1827 no. 169:

„Wij Willem enz.;

„Gezien de rapporten van den Hoogen Raad van Adel van den 15den Augustus, 23 Januari en 22 Maart jl. no. 590/136, 44/10 en

122/31 betrekkelijk de noodige aanvullingen in Ons besluit van den 22sten Februari 1821 no. 69, waarbij de taxa en leges bij de afgifte van diplomata van adel zijn geregeld;

„Gelet op het advies van Onzen Minister van Justitie van den 24sten November jl. no. 50;

„Gelet op Ons voormeld besluit;

„Hebben goedgevonden en verstaan, bij aanvulling van hetzelve te bepalen:

„1e. dat voor het geval, dat door Ons aan een oudsten zoon mocht worden toegestaan, om reeds gedurende het leven van zijnen vader den titel te voeren, waartoe hij anderszins eerst na het overlijden van dezen gerechtigd zoude zijn, en voor het geval, dat door Ons aan een zoon mocht worden vergund, om bij eenen hem reeds toekomenden titel den naam te voeren, met welken zijn vader eenen hoogeren titel voert, akten van permissie, bij den Hoogen Raad van Adel opgemaakt en aan de belanghebbenden, tegen betaling eener som van honderd twintig gulden (*f* 120) leges voor elk geval, zullen worden uitgereikt;

„2e. dat wegens taxa van een diploma van Markies zal worden ingevorderd eene som van acht honderd vijftig gulden (*f* 850).

„En is de Hooge Raad van Adel belast met de uitvoering dezes."

Deze besluiten zijn nog geheel van kracht, behoudens eene kleine wijziging, gebracht in dat van 22 Februari 1821 no. 69 bij het volgend Kon. besluit van 14 Augustus 1891 no. 43:

„In naam van Hare Majesteit Wilhelmina enz.;

„Wij Emma enz.;

„Op de voordracht van den Minister van Justitie van den 7 Augustus 1891, 1e afd. A no. 76;

„Hebben goedgevonden en verstaan:

„No. 5 van het Koninklijk besluit van 20 Februari 1816 no. 69 betreffende de verleening of bevestiging van wapens van gemeenten enz.; no. 2 van het Koninklijk besluit van 22 Februari 1821 no. 69 houdende regeling der adelstaxen, in dier voege te wijzigen, dat het daarbij bedoelde overschot der jura en leges te rekenen van 1 Januari 1891 zal komen ten bate van 's Rijks schatkist.

„De Minister van Justitie is belast enz."

De kennismaking met dit laatste besluit zijn wij verschuldigd aan de welwillendheid van den secretaris van den Hoogen Raad van Adel, den heer jhr. D. Rutgers van Rozenburg, wien wij daarvoor gaarne hartelijk dank zeggen. DE REDACTIE.

VRAAG 17. Eene gemeente wenscht eene retributie te heffen voor het bezichtigen van hare oudheidskamer. Welke regeling moet daarvoor gemaakt worden?

Kan de te heffen retributie beschouwd worden als eene plaatselijke belasting? Ik meen deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden.

Behalve de in art. 238 der gemeentewet met name genoemde rechten worden volgens dat artikel voor plaatselijke belastingen gehouden de gelden voor het gebruik of genot van openbare gemeentewerken, bezittingen of inrichtingen en dat van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten. Bij de behandeling der gemeentewet werd tot toelichting van dit artikel het volgende aangevoerd:

„De wetgever neemt belasting in den ruimsten zin en begrijpt daaronder al wat van de inwoners der gemeente wordt geheven, wanneer deze gebruik maken of genot hebben van iets, waarvan hun het gebruik of genot om niet zou toekomen, ware door de plaatselijke verordeningen aan dat gebruik of genot niet het betalen eener som gelds verbonden"; en verder: „de bedoeling is alleen om de gelden voor het gebruik of genot van openbare gemeentewerken, bezittingen of inrichtingen, de gelden alzoo, die krachtens publiek recht gevorderd worden, als eene belasting tot stand te brengen."

De in de vraag bedoelde retributie voldoet aan geen dezer beide definities. Het genot van het bezichtigen der oudheidskamer komt aan de ingezetenen niet om niet toe, wanneer de plaatselijke verordeningen aan dat genot niet het betalen van zekere som gelds verbinden. Eene oudheidskamer toch is geene openbare gemeentebezitting of inrichting, maar particulier eigendom der gemeente. De gelden, voor hare bezichtiging geheven, worden dan ook niet krachtens publiek recht gevorderd. Daarbij treedt de betrokken gemeente op als gewoon zedelijk lichaam

en verricht iets, waartoe elk ander lichaam of particulier bevoegd is. Het te vorderen recht voor het genot van het bezichtigen der oudheidskamer is op één lijn te stellen met den prijs, dien een particulier voor de exploitatie zijner onderneming vraagt.

Uit het bovenstaande volgt, dat de te heffen retributie niet als eene belasting is te beschouwen. Zij kan dus bij een gewoon raadsbesluit worden geregeld, welk besluit aan geene hoogere goedkeuring onderworpen is.

OLDEBROEK. G. J. VAN DEN BRINK.

De heeren M. A. Bleiker te Aardenburg, J. Hora Adema te Bergum — een nieuweling, dien wij gaarne aanmoedigen —, A. B. Michielsen te Tholen, J. L. Oosterhoff te IJlst en P. F. Wittermans te Groenlo meenen, dat de heffing alleen krachtens belastingverordening kan plaats hebben. De meesten hunner achten art. 254 der gemeentewet in casu niet van toepassing, de heer Oosterhoff echter wel.

De heer D. Kooiman te Hoorn wil de beslissing laten afhangen van den aard der inrichting: staat zij voor het publiek ter bezichtiging open, dan is de belastingheffing noodig; is zij alleen te bezichtigen krachtens vergunning, dan kan de raad een tarief vaststellen zonder hoogere goedkeuring.

Voor deze onderscheiding bestaat o. i. geen wettelijke grond. Dan voelen wij meer voor het standpunt van den heer J. Breebaart te Winkel, die meent, dat de raad geheel vrij is de retributie te heffen bij wijze van belasting of als vergoeding volgens door hem vastgesteld tarief.

Het beste komt ons echter het antwoord van den heer Van den Brink voor. DE REDACTIE.

VRAAG 18. Geef eene verklaring van art. 190 der gemeentewet.

Aan het begrip politie wordt meermalen eene verkeerde beteekenis gehecht. Vele begrijpen daaronder de politiemacht, de ambtenaren van politie. Deze opvatting is echter onjuist. Onder politie moet niet worden verstaan het personeel, met de uitvoering der politievoorschriften

belast, doch de handhaving en uitvoering dier voorschriften zelf en de zorg daarvoor. Dit onderscheid houdt ook art. 190 in het oog, waar het spreekt van politie onder het daarmede belast gezag.

Bij genoemd artikel zijn eenige hoofdbeginselen vastgesteld ten aanzien van de gemeentepolitie en hare ambtenaren. Als tot die ambtenaren behoorende rekent het de dienaren van politie *of* veldwachters. Door het woordje „of" in den aanhef van art. 190 zou men allicht tot de veronderstelling geraken, dat dienaar van politie en veldwachter twee benamingen zijn voor denzelfden persoon. Er is echter tusschen een dienaar van politie (politie-agent, nachtwacht enz.) — altijd wanneer deze niet is aangesteld als onbezoldigd rijksveldwachter — en een veldwachter nog al eenig verschil. Men zie daarvoor o. a. art. 8 van het wetboek van strafvordering. Beter dan „of" in ons artikel ware dus „en."

Het eerste lid van art. 190 zegt: „De commissarissen en dienaren van politie of veldwachters, tevens aan de algemeene of Rijkspolitie, onder het daarmede belast gezag, dienstbaar, staan, zooveel de gemeentepolitie betreft, onder de bevelen van den burgemeester."

In no. 2163 der *Gemeentestem* beweert een inzender, in strijd met de door de redactie in een vorig nummer uitgesproken meening, dat deze eerste alinea niet wil zeggen, dat al de ambtenaren van gemeentepolitie tevens dienstbaar zullen zijn aan de algemeene of rijkspolitie, doch alleen, dat, indien deze ambtenaren ook aan de rijkspolitie dienstbaar mochten worden gemaakt, zij ten opzichte der gemeentepolitie onder de bevelen staan van den burgemeester.

Deze bewering, waarmede ik mij echter niet kan vereenigen, werd door de redactie niet wederlegd. Wat toch zou met zoodanige opvatting gepaard gaan? Dat ten aanzien van de gemeentepolitiebeambten, die niet aan de rijkspolitie dienstbaar zouden zijn gemaakt, niet zou bepaald zijn, onder wiens bevelen zij staan, wat wederom oorzaak zou kunnen zijn, dat het eene deel van het politiepersoneel in de gemeente ondergeschikt werd aan den burgemeester en het andere aan een ander persoon of b. v. aan burgemeester en wethouders. Dat dit niet in de bedoeling ligt, blijkt uit de bij het ontwerp der gemeentewet behoorende memorie van toelichting, waar we lezen: „De opdracht der politie

aan den burgemeester alleen, met uitsluiting der wethouders, maakt hem ook daar, waar geen commissaris of directeur van politie is, voor de uitoefening der Rijkspolitie bruikbaar."

Voor zooveel de gemeentepolitie betreft, staan dus de commissarissen en dienaren van politie en de veldwachter onder de bevelen van den burgemeester, terwijl zij tevens allen dienstbaar moeten zijn aan de algemeene of rijkspolitie, onder de bevelen van het daarmede belast gezag. Art. 190 maakt echter niet daaraan dienstbaar den burgemeester zelf, het hoofd der gemeentepolitie. Welk gezag met de algemeene of rijkspolitie belast is, laat de gemeentewet terecht in het midden.

Wat tot de gemeentepolitie behoort, leert ons het tweede lid van art. 190: „De gemeentepolitie rust op de *plaatselijke verordeningen en bevelen*, die, *ten gevolge der gemeentewet*, in het *huishoudelijk belang der gemeente* zijn gegeven."

Er wordt hier onderscheid gemaakt tusschen plaatselijke verordeningen en bevelen. De hier bedoelde verordeningen zijn m. i. die, welke ingevolge art. 135 in het belang van de openbare orde, zedelijkheid of gezondheid in de gemeente of ten behoeve van andere huishoudelijke gemeentebelangen door den raad zijn vastgesteld, en de bepalingen, door burgemeester en wethouders gemaakt ten behoeve van de hun bij art. 179 onder de letters *a*, *k* en *m* opgedragen uitvoering der verordeningen van den raad en handhaving van de marktpolitie en van die over de plaatselijke vervoermiddelen en over het begraven en de begraafplaatsen. Wat nu wordt bedoeld met bevelen? Naar mij voorkomt heeft men hier meer het oog gehad op de voorschriften, die door den burgemeester en niet door den raad of burgemeester en wethouders worden gegeven. Alle voorschriften en beschikkingen toch van den raad en van B. en W. noemt art. 150 plaatselijke verordeningen. Als plaatselijke bevelen zijn m. i. aan te merken de voorschriften, welke de burgemeester geeft, ten einde de naleving der plaatselijke politieverordeningen te bevorderen, de algemeene voorschriften van politie, die hij in spoedeischende gevallen, als bedoeld bij art. 184, ingevolge art. 187 bevoegd is uit te vaardigen, en de bevelen, die hij geeft wegens de hem bij art. 188 opgedragen politie over schouwburgen, herbergen enz.

Steeds echter moet in het oog worden gehouden, dat èn verorde-

ningen èn bevelen, hetzij rechtstreeks of middellijk, moeten voortvloeien uit de gemeentewet en dat zij moeten zijn in het huishoudelijk belang der gemeente, hoe moeilijk het veelal ook moge zijn te bepalen, of aan deze eischen wordt voldaan.

HOORN. D. KOOIMAN.

De beste antwoorden waren het geplaatste en dat van den heer J. L. Oosterhoff te IJlst. In beide wordt op beknopte wijze een overzicht gegeven van de bedoeling van art. 190.

Minder gelukkig waren de heeren M. A. Bleiker te Aardenburg, J. Breebaart te Winkel, J. Hora Adema te Bergum, A. B. Michielsen te Tholen en J. De Voogt te Kampen, al was er in de antwoorden van de meesten hunner veel goeds.

Eindelijk ontvingen wij nog een uitgebreid stuk van den heer L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch. Deze had blijkbaar een goede commentaar op de gemeentewet ter hand gehad. Hij vergat echter bronnen te noemen, nam hier iets te veel en daar iets te weinig, waardoor zijn stuk eenheid mist en hier en daar, zooals men dat noemt, als droog zand aan elkaar hangt. Wij konden het daarom thans niet opnemen; wellicht, dat het, om- en bijgewerkt, later als bijdrage eene plaats zal kunnen erlangen.

Den heer De Voogt heeten wij welkom.

DE REDACTIE.

VRAAG 19. Kan de aangifte voor het bevolkingsregister beschouwd worden als de verklaring van het voornemen tot vestiging, bedoeld in art. 3 der wet van 28 Juli 1850 (St.bl. no. 44)?

Ten gevolge der wijziging van art. 6 der grondwet in 1887 eischte dit artikel, dat nieuwe voorschriften omtrent het Nederlanderschap en ingezetenschap werden vastgesteld. Daarom is de wet van 12 December 1892 (St.bl. no. 268), regelende die onderwerpen, in het leven geroepen; daarbij is de wet van 28 Juli 1850 (St.bl. no. 44), gewijzigd bij die van 3 Mei 1851 (St.bl. no. 46), met ingang van 1 Juli 1893 ingetrokken.

De nieuwe bepalingen maakten echter, naar het oordeel der Regeering, noodig, voorzieningen te nemen omtrent het ingezetenschap voor de toepassing der wet betrekkelijk de nationale militie. Daaraan heeft de wet van 22 Juni 1893 (St.bl. no. 91) — in werking getreden 1 Juli d. a. v. — dan ook haar ontstaan te danken, welke bepaalt, dat, voor zoover voor de toepassing der wet op de nationale militie, ter aanwijzing wie ingezetene is of wie voor ingezetene wordt gehouden, de bepalingen gelden, voorkomende in artikel 3, 1e, 2e en 3e lid, der wet van 28 Juni 1850 (St.bl. no. 44), gewijzigd bij de wet van 3 Mei 1851 (St.bl. no. 46), die bepalingen daarvoor van kracht blijven.

De verklaring van het voornemen tot vestiging, bedoeld in art. 3 der wet van 28 Juli 1850 (St.bl. no. 44), heeft dus de vestiging betrekkelijk de nationale militie op het oog.

Het eerste lid van meergemeld artikel bepaalt:

„Gevestigd of ingezetenen zijn, die binnen het Rijk in Europa hebben gewoond:

„1o. gedurende de drie laatste jaren;

„2o. gedurende achttien maanden na aan het bestuur hunner woonplaats het voornemen tot vestiging te hebben verklaard."

Voor de toepassing dezer bepalingen moet onder „wonen" mijns inziens worden verstaan: het hebben van woonplaats in den zin van de artt. 74—80 van het burgerlijk wetboek, alzoo w e t t i g e woonplaats.

Waar iemand zijn domicilie heeft, kan niet uitsluitend worden beoordeeld naar het al of niet ingeschreven zijn in het bevolkingsregister, daar vestiging of verandering van woonplaats niet mag worden verondersteld, maar ondubbelzinnig moet blijken op de wijze, voorgeschreven bij art. 75 B. W., hetwelk bepaalt, dat verandering van woonplaats zal stand grijpen door de werkelijke woning in eene andere plaats, gevoegd bij het voornemen om aldaar zijn hoofdverblijf te vestigen.

Volgens het Koninklijk besluit van 27 Juli 1887 (St.bl. no. 140) toch is tot het doen van aangifte voor de bevolkingsregisters ieder verplicht, die zijne „werkelijke woonplaats" naar elders overbrengt, wel te onderscheiden van het wettig domicilie, bedoeld bij meergemeld art. 3. Het aanvragen in de eene en de inlevering in eene andere

gemeente van een getuigschrift van werkelijke woonplaats-verandering is dan ook buiten invloed op de wettige woonplaats, wanneer zulks niet gepaard gaat met de handelingen, welke volgens het burgerlijk wetboek noodig zijn om verandering van woonplaats vast te stellen. Af- en overschrijving op het bevolkingsregister levert alzoo geen bewijs van het voornemen om de wettige woonplaats in de gemeente, waar men zich van dat register laat afvoeren, op te heffen en haar te vestigen in de gemeente, waar men zich in voormeld register laat inschrijven. Het niet ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters kan ook niet worden aangevoerd als bewijs, dat men in de gemeente zijne woonplaats niet heeft, aangezien het houden dier registers slechts een maatregel van publieke orde is, niet beslissend omtrent de vraag van wettige woonplaats. Deze toch kan gevestigd en veranderd worden, zelfs zonder uitdrukkelijk afgelegde verklaringen, omdat, bij gebreke daarvan, het voornemen, om zijne woonplaats naar eene andere gemeente over te brengen, ingevolge art. 76, 2e alinea, B. W. uit de omstandigheden moet worden opgemaakt.

Naar mijne bescheiden meening kan dus de aangifte voor het bevolkingsregister niet beschouwd worden als de verklaring van het voornemen tot vestiging, bedoeld in art. 3 der wet van 28 Juli 1850 (St.bl. no. 44).

OOSTERHOUT. A. EDELBROEK.

Twee inzenders verklaren, dat art. 3 der wet van 1850 door de invoering der wet van 12 December 1892 (St.bl. no. 268) vervallen is en dus niet meer toegepast kan worden. Zij hebben niet gelet op de wet van 22 Juni 1893 (St.bl. no. 91), welke oorzaak is, dat gemeld artikel nog gedurende eene reeks van jaren zal moeten worden geraadpleegd.

Van de vier inzenders, die dit begrepen, beantwoordden twee, de heeren A. B. Michielsen te Tholen en J. L. Oosterhoff te IJlst, de vraag bevestigend, in hoofdzaak omdat nergens is voorgeschreven, hoe de bij art. 3 der wet van 1850 bedoelde verklaring moest worden gedaan. De heer D. Kooiman te Hoorn deelde in de meening van den heer Edelbroek, welke ook de onze is.

Wij bevinden ons daarbij in goed gezelschap.

Bij arrest van 9 Mei 1867 besliste de Hooge Raad, dat wel is waar bij art. 1 no. 1 der wet van 28 Juli 1850 (St.bl. no. 44) ten aanzien van het genot van burgerschapsrechten voor Nederlanders worden gehouden zij, die geboren zijn uit ouders binnen het Rijk in Europa gevestigd, doch dat bij art. 3 derzelfde wet nader wordt bepaald, wie als gevestigd of ingezeten zijn te beschouwen; dat daaruit volgt, dat de rechter behoort te kunnen beoordeelen, of de in de verklaring voorkomende omstandigheden inderdaad eene vestiging volgens de wet medebrengen. Toen dit arrest gewezen werd, waren van kracht de voorschriften voor de bevolkingsregisters, gegeven bij Kon. besluiten van 3 November 1861 (St.bl. nos. 94 en 95); had de Hooge Raad de daarbij voorgeschreven aangifte identiek geacht met de aangifte tot vestiging, bedoeld bij de wet van 1850, dan zou dit ongetwijfeld uit zijn arrest gebleken zijn en dan zou hij de beoordeeling niet aan den rechter gelaten hebben.

De redactie der *Gemeente-Stem*, met wier redeneering die van den heer Edelbroek in hoofdzaak overeenkomt, gaf reeds in no. 1365 van 26 Nov. 1877 aan de gemeentebesturen den raad om, vestigen vreemdelingen zich in hunne gemeenten, dezen bekend te maken met art. 3 no. 2 der wet van 1850 en met de gevolgen, welke het niet afleggen van de daar bedoelde verklaring kan hebben, zoo voor hunne kinderen, geboren na 18 maanden inwoning binnen het Rijk in Europa en vóór dat die inwoning den tijd van drie jaren heeft bereikt, als voor de afstammelingen van die kinderen. Wordt door de zich hier vestigende vreemdelingen het voornemen tot vestiging verklaard, dan, meende de redactie, is het veiligste middel, om van die verklaring te allen tijde te kunnen doen blijken, het opmaken eener akte, in te schrijven in een daarvoor speciaal bestemd register en te onderteekenen door den aangever, den burgemeester en den secretaris.

Aan dien raad herinnerde de redactie in no. 1839, waar zij tegelijk er op wees, dat in hare meening gedeeld werd door den heer L. F. G. P. Schreuder blijkens een opstel in *Nieuwe bijdragen voor rechtsgeleerdheid en wetgeving*, jaarg. 1879, blz. 487—489 (zie ook *Gem.-Stem* no. 1469).

Dat trouwens het Kon. besluit van 3 November 1861 (St.bl. no.

95) iets anders op het oog had en dat van 27 Juli 1887 (St.bl. no. 141) iets anders op het oog heeft dan de wet van 1850, blijkt duidelijk bij vergelijking. Terwijl deze wet vrijheid laat om al of niet eene verklaring van vestiging te doen, legt het Koninklijk besluit de verplichting daartoe op, zelfs — naar de heer Kooiman terecht herinnert — onder bedreiging van straf. Het voorrecht, dat iemand zich volgens de wet verzekeren kon, om na 18 maanden reeds als ingezeten te worden beschouwd, zou hij zich volgens het Kon. besluit moeten verzekeren, of hij wil of niet; dit klinkt wel wat al te zonderling.

Wij houden het er dus voor, dat de verklaring van vestiging volgens de wet van 1850 en de aangifte voor het bevolkingsregister twee verschillende zaken zijn, waarvan op verschillende wijzen blijken moet.

DE REDACTIE.

VRAAG 20. Sluit art. 338 B. W. elke erkenning uit, ook door de moeder alleen, van een kind, dat in overspel is geteeld?

Uit de positieve woorden van art. 338 meen ik niet anders te kunnen afleiden, dan dat ook de vrouw tot de erkenning onbevoegd is, wanneer eenmaal bij rechterlijk vonnis is uitgemaakt, dat het uit haar geboren kind in overspel werd geteeld. Ik word, voor het geval de vrouw gehuwd was, nog in deze meening versterkt door art. 340, hetwelk alleen spreekt van de gevolgen eener erkenning, staande huwelijk door een der echtgenooten gedaan, *opzichtens een kind vóór het aangaan des huwelijks geboren.*

Volgens de „Rechtsgeleerde adviezen," 9e verz. pag. 38, is de a. v. d. b. s. verplicht de akten van erkenning van bloedschendige en overspelige kinderen op te maken, terwijl volgens de rechtbank van Leiden van 6 Oct. 1854 de ambt. v. d. b. s. slechts een lijdelijk ministerie vervult en alleen geroepen is om de gezegden van partijen te constateeren. De akten zelve, waarbij overspelige kinderen worden erkend, zijn echter niet geldig. (Rechtb. van Maastricht 11 Dec. 1845.)

De erkenning van een overspelig en van een bloedschendig kind blijft buiten werking. Prof. Diephuis beweert, dat ze wel werkt, om-

dat het schandaal toch publiek geworden is. Het argument is onwaar; er is geen schandaal publiek geworden, want er is geen erkenning geschied. (Opzoomer, Burg. Wetboek II, pag. 172; Van den Helm pag. 388.)

Ook Hartman-Vaillant meent, sprekende over verbodene erkenning (pag. 189), dat de ambt. v. d. b. s. verplicht is de erkenning van een kind te weigeren, wanneer hij overtuigd is, dat het in overspel of bloedschande is geteeld.

Houtaar zegt in zijne toelichting op art. 338: „De moeder kan te allen tijde erkennen, behalve in het geval van ons artikel."

Zooals ik reeds aan het hoofd van dit opstel betoogde, laten de woorden van art. 338 geenerlei uitlegging ten gunste van erkenning (ook niet opzichtens de moeder alleen) van een overspelig kind toe, ofschoon ik niet inzie, welke bezwaren er eigenlijk zouden kunnen bestaan, dat, wanneer het plegen van het overspel door een vonnis toch publiek is geworden, er tusschen de moeder, mits die ongehuwd zij, en het kind burgerlijke betrekkingen worden geboren.

Ten slotte wensch ik nog het navolgende op te merken.

Veronderstellen wij voor een oogenblik, dat de bedoelde erkenning mogelijk en geldig is, zou zij dan nog wel noodig zijn, wanneer een der betrokkenen of beiden bij vonnis wegens dat overspel zijn veroordeeld? M. a. w. heeft alsdan door dat veroordeelend vonnis niet reeds eene zoogenaamde gedwongen erkenning plaats gehad, gelijk zulks o. a. ook het geval is bij veroordeelend vonnis wegens het te vondeling leggen van een kind? Ik meen van ja!

THOLEN. A. B. MICHIELSEN.

De heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, J. Breebaart Dz. te Winkel, D. Kooiman te Hoorn, R. Lijndrajer te 's-Gravenhage, J. L. Oosterhoff te IJlst, J. L. Switzar te Oosterhout en P. F. Wittermans te Groenlo leverden mede goede antwoorden.

Het spreekt van zelf, dat de vraag, evenals 338 B. W., alleen het geval op het oog heeft, dat het overspel is bewezen.

De twee heeren, die de vraag ontkennend beantwoordden, zullen wel willen toegeven, dat zij zich hebben vergist.

Den heer Switzar zij het welkom toegeroepen. DE REDACTIE.

Iets over het recht van vereeniging en vergadering,

DOOR

F. POSTMA,

cand.-secretaris te Leeuwarden.

In bijna elk blad en tijdschrift is in het afgeloopen jaar een terugblik geworpen op het jaar 1848 — het jaar van onlusten, het tijdperk, waarop een Fransche troon ineenstortte en de Kroonprins van Pruisen vluchtte.

In ons land is toen, in betrekkelijken zin gesproken, alles rustig gebleven. Langs vreedzamen weg kwam hier de politieke vrijheid tot stand; een fundament voor een nieuw staatsgebouw werd gelegd, een grondslag waarop tot 1887 zonder eenige verandering — met uitzondering van eene kleinigheid in 1884 — werd voortgebouwd.

De grondwetsherziening van 1848 bracht nieuw leven en een nieuwen tijd. Nog zijn de toen gemaakte bepalingen de grondzuilen van onze staatsinrichting en zij zullen dit, ofschoon eene tweede herziening in 1887 belangrijke wijzigingen bracht en eene nieuwe wellicht niet ver verwijderd meer is, in de naaste toekomst wel blijven.

Het ligt niet in mijne bedoeling een overzicht te geven van de vele rechten, die in 1848 verkregen, de verplichtingen, die opgelegd werden, noch van de nieuwe indeeling van het staatsbestuur. Gaarne laat ik dit aan bevoegde handen over. Maar wel wensch ik een overzicht te geven van één der toen toegekende — of beter gezegd erkende — rechten, namelijk dat van vereeniging en vergadering (art. 9, oud 10, der grondwet).

Vóór 1848 kende men geene bepaling, als nu art. 9 der grondwet inhoudt. Alleen de Staatsregeling van 1798 zeide in art. 18: „Ieder burger heeft het recht om met zijne medeburgers te vergaderen, ter onderlinge voorlichting, ter opwekking van vaderlandsliefde en ter nauwer verbintenis aan de staatsregeling, zonder dat nochtans de constitutioneele gezelschappen als zoodanig met elkander over staatszaken

briefwisseling houden, geschreven aanklachten ontvangen, bij stemming besluiten of bij wijze van corporatie eenige openbare daad zullen verrichten."

Overigens moest men zich vergenoegen met de bepalingen van het B. W., het wetboek van koophandel en eenige Keizerlijke besluiten. Naast deze bepalingen bestonden de artt. 291—295 [1]) van den Code Pénal, die het vereenigingsleven geheel en al aan banden legden. Zonder vergunning der Regeering mocht geene vereeniging van meer dan 10 personen worden opgericht. De Regeering kon aan de vergunning die voorwaarden verbinden, welke zij noodig oordeelde.

In de „Proeve" van den Leidschen hoogleeraar Thorbecke vindt men evenmin eene bepaling omtrent vereeniging en vergadering. Trouwens, ook de getrapte verkiezingen van de Staten-Generaal waren hieruit niet verdwenen: de leden der Tweede Kamer zouden worden verkozen door de Provinciale Staten, die der Eerste worden benoemd door den Koning.

—

Het is geen geringe taak het vereenigingsleven in zijn geheel te schetsen; eene taak, waaraan ik mij niet gaarne zou wagen.

Van de vroegste tijden af ziet men vereenigingen ontstaan. Ik herinner slechts aan de gilden, aan de handelscompagnieën, aan de vereenigingen op godsdienstig gebied, aan den Staat, aan gemeenten, provinciën, polders en waterschappen. Aan het huwelijk. Aan de kamers van koophandel en die van arbeid.

Vanwaar dit verschijnsel? Alleen van de behoefte om door samenwerking één gemeenschappelijk belang te verkrijgen, één doel te bereiken, elkander voor te lichten, zoo noodig op te beuren. Van de zucht om door overleg te komen tot kennis der feiten. In het algemeen om vrijheid, in lateren tijd (nà de Fransche revolutie) meer politieke vrijheid te verkrijgen en zoowel geestelijk als stoffelijk voort te gaan op de eindelooze baan. De mensch heeft immers evenzeer behoefte aan frissche denkbeelden als aan brood!

[1]) Op deze artikelen grondde zich de bekende vervolging der afgescheidenen.

Overbodig is het te betoogen, dat het recht tot associatie een natuurlijk recht is. Daarom mag er niet aan getornd worden. Toch geschiedt dit laatste hier en daar. In Rusland b. v. beteekent het vereenigingsleven zeer weinig. Onder meer mag geene vereeniging, welk doel zij ook beoogt, worden opgericht zonder toestemming der regeering. Daarbij een strenge censuur. In Engeland daarentegen bestaat een krachtig en veelbeteekenend openbaar leven.

Hoe is het in ons land gesteld? Art. 9 onzer grondwet zegt:

„Het recht der ingezetenen tot vereeniging en vergadering wordt erkend.

„De wet regelt en beperkt de uitoefening van dat recht in het belang der openbare orde."

Dit rechtsinstituut is niet in het leven geroepen door de wet; maar door haar erkend.

In verband met het invoeren van rechtstreeksche verkiezingen was, naast het petitierecht en de vrijheid van drukpers, de erkenning van het recht van vereeniging en vergadering bepaald noodzakelijk om deelneming en belangstelling van het volk in het openbaar leven te verkrijgen. Hoe zouden anders kiesvereenigingen en vergaderingen kunnen ontstaan? Niet door, zooals de grondwet van 1815 in art. 132 ten opzichte van de verkiezing der stedelijke regeering voorschreef, de stembriefjes, ingevuld en onderteekend, aan de woningen der ingezetenen van regeeringswege op te halen.

Aan elk menschelijk werk kleven gebreken. De grondwet, al is zij dan ook eene proeve van vernuft, is ook een menschelijk werk. Daarom zijn er onjuistheden in. Mij dunkt althans, dat het verband tusschen de eerste en de tweede alinea van art. 9 niet juist is. Immers in de eerste alinea wordt erkend het bestaan van het recht tot vereeniging en vergadering, terwijl volgens de tweede alinea de wet de uitoefening (en hierop juist komt het aan, het bezit alleen heeft geen waarde) van dat recht regelt en beperkt in het belang der openbare orde.

Regelen in het belang der openbare orde!

Beperken in het belang der openbare orde!

Waar vindt de regelende en beperkende wetgever de grens? Men

kan antwoorden, dat zoowel het een als het ander alleen mag geschieden in het belang der openbare orde. Hier wringt juist de schoen: het begrip „openbare orde” is even rekbaar als een stuk elastiek. Evenals kwik bij eene koude temperatuur inkrimpt en omgekeerd uitzet, zoo gaat het ook met de „openbare orde”: de politieke lucht heeft een machtigen invloed.

Dit was duidelijk zichtbaar in 1886. De regeering deed toen een voorstel tot wijziging en aanvulling der wet van 22 April 1855, St.bl. no. 32 (zie bijl. Hand. 1886/87 no. 53). Het ontwerp bevatte o. a. de bepaling, dat onder eene openbare vergadering zou worden begrepen ook die, waar een lid van de pers tegenwoordig was, zonder dat er overigens publiek toegelaten werd. In die vergadering zou dus de politie vrijen toegang hebben. Men stelle zich voor eene vergadering van de broederschap van candidaat-notarissen!

Voldoende waarborgen geeft onze grondwet niet. Gelukkig, dat de wet van 1855 een milden geest ademt.

Vóór we deze, in repressieven zin gestelde wet, nazien, is eene definitie van de begrippen „vereeniging” en „vergadering” niet ongepast. Men dient wel te onderscheiden.

Prof. Buijs definiëert aldus (*de Grondwet,* bl. 89): „Het recht van vereeniging is de bevoegdheid om zich met anderen duurzaam te verbinden ter bereiking van eenig gemeenschappelijk doel, het recht van vergadering daarentegen de bevoegdheid om met anderen samen te komen ter gemeenschappelijke beraadslaging of handeling. Het eerstgenoemde recht kan worden uitgeoefend zonder immer tot eene vergadering te leiden; en omgekeerd het laatstgenoemde zonder dat zij, die bijeenkomen, op eenige wijze duurzaam verbonden zijn.”

Mij dunkt deze definitie is de beste. Wel kan men zeggen, dat ook z o n d e r eene vereeniging te vormen meerdere personen samen kunnen werken ter bereiking van eenig gemeenschappelijk doel en dat dus de definitie op dit punt niet juist is. Doch hiertegen kan men aanvoeren, dat alléén eene definitie is gegeven van het „recht van vereeniging” en geenszins is gezegd, wat al en wat niet als eene vereeniging is te beschouwen.

—

De wet van 1855 kan men splitsen in tweeën:

I. de bepalingen, handelende over het recht van vereeniging, artt. 1—17:

II. de bepalingen, handelende over het recht van vergadering, artt. 18 en volgg.

De artt. 5—15 zijn meer eene aanvulling der artt. 1690 en volgg. van het B. W. Eigenlijk behooren ze in de wet van 1855 niet thuis. Immers deze is eene zuiver politieke wet, waarin bepalingen van burgerrechtelijken aard niet op hare plaats zijn. Wij zullen ze dan ook stilzwijgend voorbijgaan. [1])

Tot de oprichting eener vereeniging wordt geene machtiging gevorderd, zelfs behoeft geene kennisgeving te worden gegeven aan de regeering of een harer organen.

Niet elke vereeniging is evenwel bestaanbaar.

Art. 2 althans zegt: de vereeniging strijdig met de openbare orde is verboden.

Art. 3 leert ons, welke vereeniging geacht moet worden strijdig te zijn met de openbare orde, namelijk die, welke ten doel heeft:

1o. ongehoorzaamheid aan of overtreding van de wet of eene wettelijke verordening;

2o. aanranding of bederf der goede zeden;

3o. stoornis in de uitoefening der rechten van wie het ook zij.

Of eene vereeniging onder een van deze bepalingen valt, staat natuurlijk alleen ter beoordeeling van den rechter.

---

[1]) Eén artikel wensch ik echter toch te bespreken, namelijk art. 14. Oorspronkelijk stonden daarin niet de woorden: »*wederkeerige verzekerings- of waarborgmaatschappijen*." Deze zijn er ingebracht bij de wet van 14 Sept. 1866 (St.bl. no. 123), waarbij zij tevens van terugwerkende kracht werden verklaard tot en met 20 Mei 1855, den dag, waarop de wet van 22 April 1855 (St.bl. no. 32) in werking trad.

De wet van 15 Mei 1829 (St.bl. no. 28), houdende »algemeene bepalingen," zegt in art. 4: »De wet verbindt alleen voor het toekomende en heeft geene terugwerkende kracht."

Hier heeft men dus een van die zeldzame gevallen, dat de wetgever (niemand anders is er natuurlijk toe bevoegd) eene afwijking daarstelt van den algemeenen regel.

Art. 4 is vervallen. De strafbepaling vindt men terug in art. 140 W. v. S.

Is de plaatselijke wetgever bevoegd om op het stuk van „vereenigingen" bepalingen te maken, m. a. w. mag hij een sluitingsuur vaststellen voor sociëteiten? Eene sociëteit is eene vereeniging in den zin der wet. Te bepalen, dat eene sociëteit op een zeker uur des nachts gesloten moet zijn, zou dus niets anders wezen, dan eene beperking van het recht van vereeniging. Dit neemt echter niet weg, dat de verordening wel mag voorschrijven, dat nà een zeker uur geene gelagen mogen worden gezet.

Volgens art. 16 kunnen vreemdelingen, die geen ingezetenen zijn, niet leden zijn van eene staatkundige vereeniging. Dus wel de vreemdeling, die hier langer dan 18 maanden heeft gewoond, daar deze door zijn verblijf alhier ingezetene is geworden.

Art. 17 is vervallen.

Art. 18 bepaalt, dat openbare vergaderingen tot gemeenschappelijke beraadslaging in de opene lucht niet worden toegelaten dan na bekomen vergunning van het hoofd van het gemeentebestuur, verleend vijf dagen vóór dat de vergadering wordt gehouden.

De Commissaris der Koningin kan de vergunning intrekken of, bij weigering door den burgemeester, haar verleenen.

Ditzelfde geldt ook voor bijeenkomsten om zich in het hanteeren van wapenen te oefenen, ten aanzien van plaatsen, in den regel voor het publiek toegankelijk, of wanneer meer dan tien personen aan de oefeningen deelnemen. Echter kunnen dan voorwaarden worden gesteld in het belang der openbare veiligheid.

De politie heeft vrijen toegang tot alle vergaderingen in gebouwen, waarbij het publiek wordt toegelaten. Bij weigering kunnen de beambten zich, bijgestaan door den burgemeester, den toegang verschaffen.

Het dragen van wapenen is verboden in de in artt. 18 en 19 bedoelde vergaderingen. Dit verbod geldt niet voor de in uniform gekleede militaire officieren en onder-officieren.

Bij art. 18 komt de vraag te pas, welke vergadering als „openbaar" moet worden beschouwd en wat onder de uitdrukking „gemeenschappelijke beraadslaging" moet worden verstaan.

De eerste vraag is gemakkelijker te doen dan te beantwoorden. Het toelaten van publiek maakt eene vergadering niet volstrekt o p e n b a a r. Evenmin kan eene vergadering, waar alleen personen verschijnen op mondelinge of schriftelijke uitnoodiging, per se als n i e t-o p e n b a a r worden bestempeld.

Ik geloof, dat elk concreet geval op zich zelf moet worden beoordeeld, omdat het onmogelijk is een grens tusschen „openbaar" en „besloten" aan te geven.

Wat de tweede vraag betreft, meen ik te kunnen antwoorden, dat eene vergadering met debat hier bedoeld wordt.

Ten slotte nog art. 22: Elke vergadering (dus onverschillig welke), waarin de openbare orde wordt verstoord of tegen de bepalingen dezer wet wordt gehandeld, gaat op de opvordering der politie terstond uiteen.

Zoo noodig kan de politie natuurlijk tot ontruiming overgaan.

Art. 23 is van blijvende kracht verklaard bij de wet van 15 April 1886 (St.bl. no. 64). Het luidt thans: „Onverminderd de straffen, vastgesteld op bijzondere misdrijven in geoorloofde of ongeoorloofde vereenigingen en vergaderingen of ter gelegenheid daarvan gepleegd, worden zij, die artt. 16, 18, 20 en 21 overtreden, gestraft met geldboete van ten hoogste honderd gulden of hechtenis van ten hoogste twee maanden."

Leestafel.

J. B. Vroom, *De wetgeving op de registratie.* Vierde druk, door H. W. De Wilde. Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.

In den doolhof van wetten, Koninklijke besluiten, ministeriëele beschikkingen en rechterlijke uitspraken betreffende de registratie zijn de handleidingen van Vroom steeds gebleken, vertrouwbaar en deugdelijk te zijn. De laatste uitgaaf van zijn bekend werk dagteekent van 1887; sedert dien tijd is weder zooveel veranderd, dat het geen verwondering kan wekken, als een nieuwe druk wordt aangekondigd.

De bewerking daarvan is toevertrouwd aan den heer H. W. De Wilde, inspecteur der registratie en domeinen te Hoorn, een der leerlingen van den schrijver, van wien reeds eene Wetgeving op de hypotheekrechten en eene Wet tot nadere regeling van de rechten van successie en van overgang bij overlijden het licht zagen.

De eerste aflevering, welke voor ons ligt, maakt den indruk, dat het werk met niet minder nauwgezetheid zal worden bewerkt dan door den vorigen samensteller. Waar de gemeentebesturen en de beoefenaars van het administratief recht, hoewel in mindere mate dan vroeger, toch meermalen met de wetgeving op de registratie te maken hebben, bevelen wij hun vol vertrouwen deze uitgaaf aan, die wel nimmer bij het beantwoorden van gerezen vragen in den steek zal laten.

De omvang van het werk wordt geraamd op ongeveer 13 maandelijksche afleveringen à *f* 0,70.

Wij ontvingen een prospectus voor het

Handboek voor de beoefening van het Nederlandsche administratieve recht, door J. N. Elenbaas, burgemeester en secretaris van Krabbendijke.

Onze lezers weten, dat dit werk is bekroond als inzending op de

prijsvraag, uitgeschreven door de Nederlandsche Vereeniging voor gemeentebelangen. Volgens het prospectus zal het werk ongeveer 960 bladzijden druks beslaan, uiterlijk Augustus 1899 compleet zijn en *ƒ* 5 kosten.

DE REDACTIE.

VRAGEN,

WAARVAN DE BEANTWOORDING BIJ DEN HOOFDREDACTEUR WORDT INGEWACHT VÓÓR DEN 20 MEI 1899.

26. Moet eene commissie tot uitdeeling van eetwaren en brandstoffen op Nieuwjaarsdag gebracht worden op de lijst der instellingen van weldadigheid?

27. De broeder van een zetter wordt tot burgemeester benoemd. Tot welke beschouwingen geeft dit aanleiding?

28. Een verkozen raadslid zendt tijdig zijn geloofsbrief in, maar legt niet over de andere stukken, bedoeld in art. 17 der gemeentewet. Kan de raad nu eene beslissing nemen?

29. Stel de beschikking van den raad op het adres van iemand, die zich beklaagt, dat hij van het burgerlijk armbestuur geen onderstand kan krijgen.

30. Waardoor kan het bestaan van een huwelijk worden bewezen?

Het Landbouwverslag.

Voordracht, gehouden in de vergadering der Vereeniging van burgemeesters en secretarissen in Zuid-Beveland, op 24 April 1899,

DOOR

J. RISSEEUW,

burgemeester van 's-Gravenpolder.

Op gevaar af van onbescheiden te zijn om, na eene 15jarige absentie weder als lid toegetreden, op de eerste vergadering het woord te voeren, voldoe ik aan het verlangen van het bestuur dezer vereeniging en aan mijn eigen wensch om de quaestie betreffende het landbouwverslag in te leiden.

Laat ik nu beginnen met eene korte geschiedenis van het verslag zelf, vervolgens de oorzaken opsporen waarom het bewerken van het verslag eene onzer minst geliefkoosde bezigheden is en eindelijk de pogingen met U bespreken tot verbetering van de wijze van samenstelling en inrichting van het landbouwverslag. Als eene goede preek is dus mijne inleiding in drieën verdeeld.

Voor de beide eerste punten neem ik een extract uit de artikelen, die ik in de *Middelburgsche Courant* van 17 Febr. '96 en 18 Nov. '98 over het verslag schreef; voor het laatste deel volg ik voornamelijk de *Groninger Landbouw-Couranten* van 18 en 25 Febr. en van 4 Maart jl., mij welwillend door het bestuur alhier verstrekt.

In 1866 verscheen het eerste verslag over 1864, dat bewerkt was door den bekenden heer Staring naar de verslagen van den toestand der provinciën, naar de statistiek van handel en scheepvaart, naar de mededeelingen van eenige maatschappijen van landbouw en nijverheid en eindelijk naar de berichten, die in *de Landbouw-Courant* en in het *Weekblad voor Haarlemmermeer* voorkwamen.

Primitief dus in hooge mate! Wat in '64 voldoende werd geacht, is nu geheel onvoldoende; de bronnen van Staring waren niet alleen primitief, maar ook problématief; voor sérieusen arbeid mag men zich

niet tevreden stellen met mededeelingen en courantenberichten; in 34 jaren zijn we met gegevens voor een beredeneerd verslag kranig vooruitgegaan. Hoe het zij, het verslag van Staring was de aanleiding tot het huidig model, dat ieder jaar is eene bron van veraangenaming der gemeentebesturen.

Wat kregen de besturen vóór dien in te vullen? 1o. Een voorloopig verslag van den oogst, dat we nog hebben; een nader verslag van den oogst, ook een klein staatje; een staatje van bezaaide bundertallen en een staatje van den veestapel. Vier kleine staatjes dus, doodeenvoudig en gemakkelijk. Doch Staring, eenige landbouw-specialiteiten en eenige hartstochtelijke statistici wilden meer en schiepen het verslag, dat we kennen en .... liefhebben?

De wijze, waarop ons in '66 dit model werd in handen gespeeld, was zachtaardig, gemoedelijk en eigenaardig; de toenmalige Commissaris des Konings schreef: „Hierbij een model voor een nieuw verslag; de staten — zooëven door mij genoemd — zijn alle vervallen, hetgeen vereenvoudiging kan geacht worden; immers het nu te volgen model kan ten grondslag strekken voor volgende verslagen."

De leukheid, waarmeê den besturen dit overgroot en omslachtig model in handen werd gespeeld, het verslag met de duizend vragen in plaats van de 4 staatjes, overtreft alles wat van dien aard op administratief gebied is te zien geweest; van vereenvoudiging geen sprake, dit weten we, en het eene verslag voor het volgende raadplegen is een denkbeeldig iets; ieder gewas, ieder jaar hebben hunne eigene bijzonderheden; de zalige tijden der staatjes waren voorbij, het verslag was een feit, een . . . fatum geworden.

Een regen van bezwaren overgoot de Regeering, doch de regen trof den Minister van B. Z. niet; hij bleef droog en de bezwaren bleven doorweekt van onze administratieve tranen. In 1880 eindelijk had de Minister een middel gevonden om betere verslagen te krijgen, door de vervaardiging op te dragen aan eene commissie van deskundigen, waarvan, let wel, de burgemeester ook wel lid zou kunnen zijn!

Ook dit hielp niet! In 1895 (zie Prov. blad 132) kwam de scherpe resolutie van het Ned. Landbouw-Comité, dat ons en onze commissies trof en waartegen hevig protest werd aangeteekend, o. a. door onze gunstig

bekende zuster-vereeniging van de provincie Utrecht. Ik heb in de Middelburger mijn gevoelen over dit ongehoord aangaan tegen de burgemeesters door het N. L.-C. gezegd; dit was in '96 en ik wensch daarop niet terug te komen. Zoolang het Comité slechts één idee heeft en daarop doordraaft, is alle verzet boter aan de galg; en dit idee is: alle menschen en de burgemeesters in het bijzonder zijn boeren. Er is maar één vak in Nederland en dat is de landbouw. Er is slechts één beroep en dat is dat van landbouwer. Er is slechts één wetenschap en dat is de landbouw. Het gekste is, dat het schotschrift van het Ned. landb.-comité door den Minister en door den Comm. der Koningin aan ons werd overgebracht. Dat de Minister niets voor ons voelt, dit weten we; hij staat zoo ver van ons af en had er schik in ons op onze tekortkomingen te wijzen; nu, wij struikelen dagelijks in vele; maar dat onze Commissaris het akelig geschimp van het Comité ons onomwonden mededeelde was ons leed.

Bij de nota van op- en aanmerkingen op het verslag van '97 ontvingen wij in Juni '98 (zie Prov. blad no. 134) een schrijven van den Minister, dat in kracht van bewoordingen voor de scherpe resolutie niet onderdoet. De burgemeesters, die ook wel lid van de commissie voor het verslag *zouden kunnen zijn* — wij herinneren ons dit van '80 — zijn in '98 *alleen* aansprakelijk voor het verslag; het opmaken daarvan is een deel van hun taak als *ambtenaar*; waren we vroeger geen ambtenaren, nu zijn we tot dien graad bevorderd; de Minister laat zich medeslepen in een strijd van het comité tegen de burgemeesters; in Juni '98, zooals gezegd, ontvingen wij de tweede scherpe resolutie, bij de toezending der modellen voor '98 werd dit grove woord herhaald. De burgemeesters moeten boeren zijn, ziedaar het hooge woord gesproken!

Nu er, om zoo te zeggen, een ministerie van landbouw bestaat, nu hadden wij gehoopt, dat het verslag, zooals het nu is, tot het verleden zou behoord hebben en dat dit nieuwe ministerie zelf een verslag zoude maken zonder alles aan de burgemeesters over te laten. Wij hadden onze hoop gevestigd op het gebeurde in '86, waarover straks meer.

Waarom hebben de burgemeesters een afkeer van dit hun opgelegd werk, een afkeer, die gestegen is door de brutale houding van het

Comité? Eenvoudig daarom: dit model ter bewerking is te kolossaal en te omslachtig: 76 bladzijden met meer dan duizend vragen; de vragen zijn vreemd en onduidelijk gesteld; er zijn daaronder vele, die men niet kan beantwoorden; er zijn indiscreete vragen onder voor de boeren en men moet afdalen tot ergerlijke kleingeestigheden. 't Is een werk, dat buiten de sfeer valt van den schout, die geen boer is. En dan het resultaat van al dien arbeid? Geen enkel, tenzij men een boek vol staten en cijfers zonder conclusie of commentaar, zonder eenig lezingswaardig artikel, een welgesteld verslag mag noemen. Het algemeen Landbouwverslag van '92 en '93, samengesteld uit 1123 verslagen, is even lollig boek als een . . . logarithmentafel.

Onlangs heeft het Genootschap van Nijverheid in de prov. Groningen eene commissie benoemd, die een rapport zou uitbrengen over de wijzigingen en de inrichting van het landbouwverslag; deze commissie, uit 3 leden bestaande, van wie twee van het hoofdbestuur des Genootschaps, heeft zich op uitstekende wijze van haar taak gekweten en in een flink en zaakrijk rapport hare meening blootgelegd, dat in drie nummers der *Groninger Landbouwcourant*, het officieel orgaan van het Genootschap, het licht zag. De lezing van dit rapport wordt hun aangeraden, die belang in een g o e d verslag stellen. Natuurlijk is er een verschil tusschen de zienswijze der rapporteurs en de onze, want zij zijn, meen ik, allen oekonomen of deskundigen op landbouwgebied; maar zij zien als wij de groote gebreken van het huidige verslag duidelijk in en steken hunne grieven niet onder stoelen en banken. Zij komen ons nabij met hunne bezwaren, maar zij begrijpen niet volkomen, w a t w ij tegen het opmaken van het verslag hebben. Het hoofdbestuur van het Groningsch genootschap heeft zich met de conclusies der rapporteurs vereenigd en zond ons bestuur een afdruk van dit rapport met verzoek te willen bevorderen, dat de noodige wijzigingen in de samenstelling en in de inrichting van bedoeld verslag worden gebracht. Nu, dat *wij* daartoe willen medewerken, spreekt dunkt me van zelf.

Mezelf even in de rede vallende, lees ik zoo even, dat de secretaris van Dodewaard doctor in de staatswetenschappen geworden is, en dat een zijner stellingen voor zijne promotie luidt: De jaarlijksche opgaven, door de Regeering van de gemeentebesturen gevraagd, waar-

onder voor d e n l a n d b o u w, dienen in 't belang van eene goede statistiek, zeer bekort, gedeeltelijk tot 5 of 10-jarige teruggebracht te worden.

Dit tusschen twee haakjes!

Belangrijk is de vergelijking, die gemaakt wordt tusschen de wijze van samenstelling van het landbouw-verslag en de manier, waarop in '86 de landbouw-commissie, ingesteld bij K. B. van 28 Sept. van bedoeld jaar, een grondig onderzoek instelde naar den toestand van onzen vaderlandschen (sic!) landbouw in zijn ruimsten omvang. Wel een bewijs, dat het landbouw-verslag toen reeds onvoldoende was. Deze commissie dan verdeelde Nederland in 95 afdeelingen en van iedere afdeeling werd een type-gemeente aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen, waarmeê een verslaggever belast werd, die met de noodige vragen voorzien de verlangde gegevens ophaalde. Het doel van dezen arbeid en de middelen daartoe aangewend leveren een belangrijk verschil op, dat door de tegenwoordige bewerkers van het verslag uit het oog schijnt verloren te worden, zegt het rapport eigenaardig. De commissie heeft slechts één jaar geleefd, het Comité is permanent, al dadelijk een groot verschil; de wijze van werken en verzamelen is geheel verschillend; Staring heeft eenmaal eene fout begaan in de methode en deze fout wordt jaar in jaar uit door het Comité overgenomen; wat van begin af fout is, zegt een uitheemsch spreekwoord, wordt door den duur van den tijd niet verbeterd.

De commissie van '86 stond buiten Staring en was oorspronkelijk in haar onderzoek en laten wij zeggen veel ruimer in hare opvatting. Zij daalde niet af in onnoodige détails, wat nu gebeurt.

Laten wij hierbij even stilstaan.

Zou het niet mogelijk zijn, dat Nederland weder verdeeld werd in typen en dat eenige ambtenaren van het nieuwe ministerie de provincies afreisden voor de inlichtingen? Stel, men neemt als type-streek Zuid- en Noord-Beveland en daaruit als type-gemeente Wilhelminadorp, ik bedoel Kattendijke c. a., dan was men voor 29 gemeenten op eens klaar; de persoon, die den ambtenaar inlicht, wordt per uur betaald door het Rijk en door eene commissie van burgemeesters van de type-streek aangewezen. Dat iedere gemeente daarbij geeft een paar

staatjes als in den goeden ouden tijd, spreekt van zelf. Een volgenden keer wordt 's-Heer Arendskerke als type-gemeente genomen om niet altijd van dezelfde gemeente en vooral niet altijd van denzelfden persoon inlichtingen te krijgen. In iedere gemeente is toch allicht een bolleboos, die de *dan* ruim gestelde vragen kan beantwoorden. Is de burgemeester toevallig ook een knappe boer, welnu dat men hem dan kieze als verschaffer van landbouw-licht!

Op het rapport nu weer terugkomende, spijt het mij te moeten zeggen, dat de rapporteurs niet kunnen inzien, dat de burgemeesters de aangewezen personen n i e t zijn voor het opmaken van het verslag; dit bewijst, dat zij oekonomen zijn en anderen naar zich zelf meten; en waarom vooral willen zij ons er meê belast zien? Omdat het verslag dan zoo veel geld zou kosten; nu werken de burgemeesters, de commissies, de veldwachters gratis! Dit nu is geen reden; als er wezenlijk dringend behoefte is aan een beredeneerd verslag ('t is thans een onberedeneerde cijfermassa), dan moet het geld er komen even goed als voor congressen over wereldvrede en druifluizen.

En waarom i e d e r jaar een verslag? Is dit noodig? Waarom het spoor niet gevolgd der volkstellingen en om de 10 jaren eene commissie benoemd (is dit te lang dan om de 5 jaren), die een kranig en vooral beredeneerd verslag voor den landbouw het leven zou schenken. De koeien en paarden worden ieder jaar, de menschen om de 10 jaren geteld. Dan vervielen van zelf honderden vragen van het verslag en er zou met lust aan gewerkt worden. Nu wordt de ambitie om goed werk te leveren gedood.

Waartoe dient het verslag? Het rapport geeft het antwoord: Ter verzameling en rangschikking van de belangrijkste gegevens omtrent onzen nationalen (sic) landbouw, teneinde dien te kunnen beoordeelen, zijne gebreken te kunnen opsporen en de daarvoor passende middelen ter verbetering zoo mogelijk te kunnen aangeven. De kracht van de statistiek moet gezocht worden in vergelijking en n u wordt n i e t vergeleken. Dit is ook een grief tegen het verslag, dat wij bewerken moeten.

In het rapport wordt o. a. gewezen op de jaarlijksche vragen betreffende drainage. Deze vragen behooren thuis bij de commissie voor

de Rijksproefvelden, die veel licht over deze zaak kunnen verspreiden; nu wordt ĕr op goed geluk wat geantwoord.

In Den Haag worden de opgaven gegroepeerd naar de tien verouderde landbouwstelsels van Staring, waarmeê de rapporteurs willen breken; zij verlangen eene verdeeling van ons land in hoofdgrondsoorten. In 't algemeen zouden zij nagenoeg al de honderden vragen willen doen vervallen. Het geldt hier op zijn best — zeggen zij — eene quaestie van persoonlijke oordeelvellingen, steunende op zeer lossen grond en doorgaans een werktuigelijk doorhalen met de pen, waaraan niet de minste waarde te hechten is. Hoever de heeren van de waarheid af zijn, laat ik aan ieders binnenste ter beoordeeling over.

Men streeft dus, om het zoo kort mogelijk uit te drukken, naar een getrouw beeld van onzen landbouw in zijn ruimsten omvang en in dat streven is men steeds meer gaan letten op de onderdeelen. Wat denkt men van al diezelfde vragen bij ieder gewas, bij iedere plant om zoo te zeggen? Ze zijn gewoonweg niet te beantwoorden en ze moeten beantwoord worden; welnu dan op elke bladzijde hetzelfde, want verwijzen naar een zelfde soort gewas is niet geoorloofd. Gaat men door met al die onnoodige vragen — futiliteiten zegt het rapport — dan zou men moeten vragen: hoeveel kalveren worden er jaarlijks geboren met twee koppen? Dit is een grap uit het rapport!

Inderdaad er kan geen doodender weg worden ingeslagen dan de tegenwoordige; men beseft niet, dat wij en onze commissies een loopje nemen met de dwaze vragen over allerhande beuzelarijen en dat er van een ernstig antwoord geen sprake zijn kan. Geen grooter fout van de statistiek dan overdrijving van het streven naar volledigheid. De détails interesseeren niemand, ze kunnen geene gevolgtrekkingen opleveren; niet alleen zijn ze op zich zelf niets waard, ze schaden de rest, die wel belangrijk is. In *De Gemeentestem* heeft men eens kunnen lezen: „bij de beantwoording der dwaze vragen is er zelfs geen sprake van een slag er naar slaan; er wordt eenvoudig iets neer geschreven om er van af te zijn als er zoo in het dolle gevraagd wordt". De landbouwstatistiek moet zich alleen bezighouden met de hoofdfactoren, die de grootte en de richting der drijvende krachten van het bedrijf doen kennen.

In het rapport wordt heel het verslag voet voor voet gevolgd, *be*oordeeld en grootelijks *ver*oordeeld; vooral wil het gebroken zien met het stelsel-Staring en dit vervangen door verdeeling in hoofdgrondsoorten als oude, stijve klei, zavel, veen enz. De inrichting van het bedrijf is gebaseerd op de grondsoort, tenminste deze meening neemt toe; oude, overgeërfde gewoonten zullen, ten gevolge van landbouwonderwijs, uitbreiding van verkeersmiddelen en toeneming van landbouwlectuur, steeds minder gewicht in de schaal leggen.

En vooral dit: men vrage niet met lastigen, koppigen drang naar antwoorden, die men niet geven kan. Een burgemeester had twee jaren achtereen geweigerd op te geven hoeveel kilo boter in zijne gemeente gemaakt werd, om de geldige redenen, dat de boerinnen te zijnent geen boterstaten houden. Het Comité hield aan, hield dwingerig aan (zagen noemen ze dat) en telkens weer noodzaakte het den Commissaris der Koningin een drangbrief aan den schout te schrijven. De toestand werd onhoudbaar, het Comité verzon er iets op — een flauw loopje om den burgemeester het aantal kilo's te laten uitrekenen, doch hij wilde er geen gebruik van maken. Een jaar later, na veel gewrijf en gezeur, schreef hij aan het comité: Wij kennen een boer, die van 12 koeien 1285 kilo's boter gehad heeft in 't vervlogen jaar, dus 107 kilo per koe; wat te zeggen van de overige 168 koeien in de gemeente? Verscheidene landbouwers verkoopen de melk en maken geen boter; anderen geven de meeste melk aan de kalvers; kunnen wij nu op het eene gegeven afgaan en zeggen: 12 koeien geven 1285 kilo boter, dus 168 koeien 17990 kilo's? Aan zulk eene opgaaf heeft het Comité niets en aan zulk eene statistiek kan geen waarde gehecht worden. En toch het Comité was er gelukkig meê, het had den strijd gewonnen! Ook dit is onze grief, dat, als wij niet antwoorden op eenige der duizend vragen, men ons niet gelooft, van tegenzin verdenkt en op antwoord aanhoudt, ja er ons toe dwingt. En wij hebben 80 jaar voor onze vrijheid gestreden en ieder jaar in December wordt onze vrijheid aan banden gelegd.

Het rapport eindigt met eenige conclusies, die aldus geformuleerd, door het hoofdbestuur geaccepteerd werden en in ruimer kring verspreid zijn:

1. Het verslag van den landbouw berust ten deele op een onjuist inzicht in het wezen der statistiek, waardoor men blijkbaar sommige theoretische en praktische vraagstukken wil zien opgelost, die langs statistischen weg niet op te lossen zijn.

2. Het heeft ten onrechte de landbouwstelsels van Staring aangenomen.

3. Voor deze stelsels dienen in plaats te treden de hoofdgrondsoorten.

4. Tal van vragen, die met een woord in plaats van met een cijfer worden beantwoord, dienen uit de vragenlijst te verdwijnen.

5. Er wordt in het verslag te veel waarde gehecht aan absolute cijfers, uit het oog verliezende, dat het bij de beoordeeling van statistische gegevens vooral aankomt op hunne betrekkelijke waarde. Verscheidene tabellen behoeven daarom slechts om de 5 of 10 jaren te worden opgenomen.

6. De hoofdzaken worden te veel uit het oog verloren, de bijzaken veel te breed uitgemeten.

7. Ook worden daardoor de burgemeesters en hunne commissies *mis*bruikt en onnoodig ontstemd.

8. Het ware wenschelijk bij de tabellen conclusies op te nemen enz. enz.

Ik stel voor deze conclusies aan te nemen en bij de Regeering aan te dringen op verandering van de inrichting van het verslag en er nog deze conclusies aan toe te voegen:

a. Het Landbouwcomité wordt niet meer belast met de landbouwstatistiek; het bewerken van het landbouwverslag wordt opgedragen aan eene commissie, die haar taak opvat als die van '86: de typemethode met bezoldigde ambtenaren.

b. Eens in de 5 jaren en niet telken jare wordt een verslag geëischt.

c. Burgemeesters, geen landbouwers of landbouwkundigen, worden ontslagen van de medewerking aan het landbouw-verslag; zij stellen in hunne plaats een deskundige, die door het Rijk bezoldigd wordt.

Beantwoording der door de Redactie gestelde vragen.

VRAAG 21. De raden van drie gemeenten willen gezamenlijk eene haven aanleggen op het grondgebied van eene dier gemeenten. Stel de te sluiten overeenkomst.

De raden der gemeenten, in de vraag bedoeld, zullen natuurlijk met de zaak geen aanvang kunnen nemen, voordat een hunner het initiatief daartoe heeft genomen. Nemen wij tot voorbeeld drie gemeenten, A, B en C, welke naast elkander aan een goed onderhouden rijksweg in elkanders onmiddellijke nabijheid zijn gelegen, zoodat eene goede en gemakkelijke gemeenschap bestaat, terwijl bovendien door de gemeente B, in het midden gelegen, eene goed bevaarbare rivier loopt. Nu kan het om verschillende redenen, bv. in het belang van handel, scheepvaart, visscherij enz., wenschelijk of noodzakelijk zijn in de gemeente B eene haven aan te leggen, maar wijl het belang, hetwelk die gemeente alléen daarbij heeft, de groote uitgaven, welke hiervan het gevolg zijn, niet rechtvaardigt, zal medewerking der beide andere gemeenten, A en C, welke eveneens daarbij geïnteresseerd zijn, tot het tot stand brengen noodig zijn.

Het initiatief tot den aanleg voor gezamenlijke rekening zal in dit geval waarschijnlijk het best van de gemeente B kunnen uitgaan.

Het gemeentebestuur van B zal dus een schrijven moeten richten tot de besturen der gemeenten A en C, waarbij het de wenschelijkheid van den aanleg eener haven betoogt en tevens kenbaar maakt, dat de belangen dier gemeente in verband met de financiën eene zoo groote uitgaaf niet veroorloven, maar dat zij desniettemin toch een groot gedeelte in de kosten wil bijdragen, wanneer de andere gemeenten ook eenigszins in de kosten willen ten goede komen.

De raden der gemeenten A en C zullen over dit schrijven hebben te beschikken; komen deze alsdan door bespreking tot de overtuiging dat, hoewel de aanleg niet op het grondgebied hunner gemeente plaats heeft, zij toch hunne financieele medewerking moeten verleenen, wegens

het groote belang, hetwelk de ingezetenen bij den aanleg hebben, dan zullen zij aan den raad der gemeente B eene betuiging van adhaesie aan diens plan moeten zenden.

De werkzaamheden, welke nu moeten volgen, zijn niet wel voor schriftelijke afdoening vatbaar; daarom zal het m. i. de kortste en beste weg wezen, dat elk der betrokken gemeentebesturen een gelijk getal leden uit zijn midden benoemt, die te zamen eene commissie vormen, als bedoeld in art. 57 gemeentewet. Deze commissie zal het door onderlinge bespreking zoover kunnen brengen, dat men kan aannemen, dat de door de gemeentebesturen onderling toegezegde medewerking inderdaad ernst is en dat, wanneer zij eventueel tot overeenstemming zullen komen bij de te sluiten overeenkomst, de aanleg der haven is een fait accompli.

Wanneer het eenmaal zoover is gekomen, zullen de raden der drie betrokken gemeenten ieder afzonderlijk, desnoods onder overlegging van de gewisselde stukken enz., de machtiging tot regeling aan Ged. Staten der provincie moeten vragen.

Dezen toetsen de aanvraag aan de wet en het algemeen belang, en kan zij dien toets doorstaan, dan zal de machtiging worden verleend.

Zoodra de gemeentebesturen deze machtiging tot regeling hebben bekomen (maar ook niet eer), kan de bovenbedoelde commissie hare werkzaamheden voortzetten. Die werkzaamheden zullen hoofdzakelijk bestaan in het doen van voorstellen aan de raden der respectieve gemeenten, betreffende de wijze, waarop de aanleg het best kan geschieden, en het bedrag, dat elk der betrokken gemeentebesturen ter tegemoetkoming in de kosten zal behooren beschikbaar te stellen, en dit alles onder overlegging van eene begrooting van kosten van aanleg, van een ontwerp der door de gemeentebesturen te sluiten onderlinge overeenkomst en van de verdere tot toelichting noodige stukken, welke in het bezit der commissie zijn.

Nu worden de door de commissie ingezonden stukken en voorstellen door de respectieve raden in behandeling genomen, en wordt, bij aanneming der voorstellen van de commissie, de overeenkomst, welke de geheele zaak definitief regelt, gesloten.

Deze regeling behoeft de goedkeuring van Ged. Staten of van H. M.

de Koningin, wanneer dit college die weigert. Tot zoolang deze goedkeuring niet is verleend, mag aan de getroffen regeling geene uitvoering worden gegeven. (Besluit van 16 Sept. 1860, St.bl. no. 58.)

De raden der betrokken gemeenten zullen elk een afzonderlijk besluit moeten nemen, waarbij zij de overeenkomst sluiten.

Besluiten en overeenkomst luiden als volgt:

De Raad der gemeente A/B/C;

Gelet op de artt. 121 en 122 der gemeentewet en de dienovereenkomstig door Ged. Staten bij besluit de dato . . . . verleende machtiging tot regeling;

Overwegende, dat het in het belang der ingezetenen wenschelijk is, dat er in deze gemeente (de gemeente B) aan de rivier de . . . . . eene haven worde aangelegd;

O., dat het wenschelijk is daartoe onderling samen te werken met de gemeentebesturen van B en C (A en C, A en B);

Gezien de voorstellen, rapporten en verdere stukken der benoemde commissie;

besluit:

onder goedkeuring van Ged. Staten te sluiten de hier aangehechte overeenkomst tot regeling van den aanleg eener haven aan de rivier de . . . . . in deze gemeente (de gemeente B).

A/B/C, den . . . .

De gemeenteraad voornoemd,
. . . . . . , voorzitter.
. . . . . . , secretaris.

OVEREENKOMST, gesloten tusschen de besturen der gemeenten A, B en C, bij besluit dd. . . . .

Artikel 1. In de gemeente B zal ter plaatse van het perceel, thans kadastraal bekend sectie I nommer achthonderd veertig, eene haven worden aangelegd, welke uitloopt in de rivier de . . . . .

Art. 2. De aanleg geschiedt volgens hieraan gehecht bestek, terwijl de wijzigingen, welke daarin door onvoorziene omstandigheden zullen blijken noodig te zijn, de goedkeuring van ieder der betrokken gemeentebesturen van A, B en C behoeven.

Art. 3. De totale kosten van aanleg en verdere onkosten, die in art. 7 sub *a* genoemd niet medegerekend, zullen het bedrag van *f* 75000 niet te boven mogen gaan.

Art. 4. De Raad der gemeente B is verantwoordelijk voor de getrouwe naleving van het bestek en de daaraan verbonden voorwaarden, welke laatste eveneens aan deze overeenkomst zijn gehecht.

Art. 5. De aanbesteding van den aanleg geschiedt in het openbaar op den dag en ter plaatse, door het gemeentebestuur van B te bepalen, terwijl dit bestuur ook den dag bepaalt, waarop de haven voor het gebruik zal worden geopend, hetgeen uiterlijk zal geschieden op . . . .

De colleges van B. en W. der gemeenten A, B en C beslissen gezamenlijk, aan welken der inschrijvers het werk zal worden gegund.

Art. 6. De heffing van havengeld en andere rechten en loonen geschiedt volgens tarief, nader bij belastingverordening te regelen. Die belastingverordening wordt ontworpen door het gemeentebestuur van B en, na ingewonnen advies der besturen van A en C, vastgesteld door den raad van B, waarna het heffingsbesluit met de adviezen aan Ged. Staten wordt gezonden.

Art. 7. Het gemeentebestuur van A verbindt zich 25 percent, dat van B 50 percent en dat van C 25 percent te dragen in:

a. de kosten van de aan deze overeenkomst voorafgegane regeling en van deze overeenkomst zelve;

b. de som, waarvoor de aanleg bij openbare aanbesteding wordt aangenomen; en

c. de jaarlijksche kosten van beheer en onderhoud der haven.

Geschillen over de kosten van onderhoud of beheer of over dat onderhoud of beheer zelve ontstaan, worden beslecht door eene commissie van drie deskundigen, door den kantonrechter te B te benoemen.

Aan de uitspraak dezer commissie van deskundigen moeten de gemeentebesturen zich onderwerpen.

Art. 8. De besturen der gemeenten A en C zullen de bijdragen, sub *a* en *b* van het voorgaand artikel genoemd, na ontvangst van specifieke nota's bij den ontvanger der gemeente B tegen quitantie storten binnen veertien dagen, nadat de haven voor het gebruik zal zijn geopend.

Mocht het gemeentebestuur van B vóór dien tijd in strijd handelen met een der vorenstaande bepalingen, dan kan deze overeenkomst geacht worden ontbonden te zijn.

Wat betreft de sub *c* van het voorgaande artikel genoemde kosten, deze worden door het gemeentebestuur van B bij voorschot voldaan en door de besturen der gemeenten A en C na ontvangst van specifieke nota's bij den ontvanger der gemeente B tegen quitantie gestort, uiterlijk op 30 Juni van het jaar volgende op dat, waarover de nota's loopen.

Art. 9. De benoeming der ambtenaren, noodig voor het beheer der haven, en de vaststelling hunner instructiën geschiedt door het gemeentebestuur van B onder goedkeuring van de besturen der gemeenten A en C, terwijl bij geschil tusschen de besturen onderling dienaangaande art. 7 alinea 2 en 3 toepasselijk zijn.

Art. 10. Het zal aan elk der betrokken gemeentebesturen voortdurend vrijstaan zich van het gezamenlijk gevoerd beheer der haven te ontlasten, mits vooraf door de betrokken gemeentebesturen eene onderlinge regeling tot voorziening in het toekomstig beheer of onderhoud worde ontworpen, welke de goedkeuring van Ged. Staten moet verwerven.

Art. 11. Deze overeenkomst bindt voor den tijd van 50 jaar, ingaande 1 Januari 1900.

Vóór 1 Januari van het jaar 1950 zal door de betrokken gemeentebesturen eene regeling, aan de goedkeuring van de alsdan bij de wet aangewezen zijnde autoriteiten te onderwerpen, omtrent de continuatie van dit contract worden ontworpen.

Bij geschil tusschen de gemeentebesturen onderling omtrent de te treffen regeling gelden de alinea's 2 en 3 van art. 7.

Bij gebreke van zoodanige nieuwe regeling op 1 Januari 1950 zal deze overeenkomst weder worden geacht te zijn verlengd voor onbepaalden tijd.

Gesloten op heden den . . . . . . 1899.

De Raad der gemeente A.	De Raad der gem. B.	De Raad der gem. C.
. . . . . . , V.	. . . . . . , V.	. . . . . . , V.
. . . . . . , S.	. . . . . . , S.	. . . . . . , S.

THOLEN. A. B. MICHIELSEN.

Van de drie antwoorden, welke wij thans ontvingen, kwam ons het geplaatste stuk vollediger voor dan die der heeren A. H. Gijzels te Oudheusden en A. Van Zandvoort te Orthen. Daarom gaven wij er de voorkeur aan. Toch hebben wij er nog enkele kantteekeningen bij.

Het schijnt ons toe, dat geene onderhandelingen mogen worden gevoerd, ook niet door commissiën uit de gemeenteraden, alvorens de machtiging van Ged. Staten verkregen zij. Die machtiging zal dus aan het benoemen van dergelijke commissiën vooraf dienen te gaan.

Artt. 2 en 5 der overeenkomst dragen iets aan de goedkeuring of beslissing der drie gemeentebesturen op, zonder te bepalen, hoe bij verschil van gevoelen gehandeld moet worden.

De eventueel noodzakelijke wijziging van bepalingen in het bestek behoort o. i., ook in verband met de bepaling van art. 4, aan het gemeentebestuur van B. te worden overgelaten. Aan art. 5 zou bijv. kunnen worden toegevoegd: dat elk college ééne stem uitbrengt; dat de meerderheid beslist, en dat, als elk der colleges een anderen inschrijver wenscht, het lot den aannemer zal aanwijzen.

De Redactie.

Vraag 22. Een gezin heeft drie zonen. A, geboren in 1874, lootte vrij. B, geboren in 1878, stelde een plaatsvervanger. Kan C, geboren in 1887, vrijstelling krijgen? Zoo ja, krachtens welke bepaling?

Bovenstaande vraag, waarvan de beantwoording velen vaders en moeders eene teleurstelling zal berokkenen, moet ik in ontkennenden zin beantwoorden en wel op den volgenden grond.

A, behoorende tot de lichting 1894, lootte vrij; B, lichting 1898, stelde een plaatsvervanger; C, geboren in 1887, zal behooren tot de lichting 1907. De termijn tusschen de loting van B en C bedraagt negen jaren. Nu vinden wij bij de behandeling van het wetsontwerp betrekkelijk de laatste wijziging der wet op de nationale militie in de memorie van toelichting bij art. 3 het volgende:

„Het wordt niet wenschelijk geacht de bepalingen betrekkelijk de dienstvervanging bij de militie nog voor eene reeks van jaren te be-

stendigen ten aanzien van allen, die van de dienstvervanging hebben gebruik gemaakt.

„Raadzaam mag het heeten overgangsbepalingen vast te stellen alleen voor de gevallen, waarin dit in 's Rijks belang dringend wordt gevorderd of waarin gronden voor de billijkheid van den maatregel kunnen worden aangevoerd.

„Tot de laatstbedoelde gevallen behooren die, waarbij vrijstelling van den dienst voor derden werd verbonden aan den dienst van den plaatsvervanger."

Bij art. 3 der wet van 2 Juli 1898 (St.bl. no. 170) is thans bepaald:

„Vrijstelling van den dienst bij de militie wegens broederdienst wordt verleend, wanneer de wettige broeder of wettige halfbroeder van den loteling vóór het in werking treden der tegenwoordige wet:

„1o. zijnen vijfjarigen diensttijd (eenen diensttijd van ten minste vijf jaren) bij de militie heeft doen volbrengen of aanvullen door plaatsvervanging;

„2o. een plaatsvervanger bij de militie heeft gesteld, die:

„*a.* alsnog in dienst is;

„*b.* wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, door den dienst bekomen, ontslagen of gedurende zijn diensttijd overleden is;

„*c.* na drie jaren te hebben gediend, wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, niet door den dienst bekomen, is ontslagen;

„*d.* na drie jaren te hebben gediend, ten gevolge van eene uitspraak van den militieraad of van Gedeputeerde Staten of van Onze beslissing, uit den dienst is ontslagen.

„Ten aanzien van" enz.

Op het onder 1o. genoemde kan C. zich niet beroepen om vrijstelling te bekomen, aangezien zijn broeder B., lichting 1898, vóór de inwerkingtreding der tegenwoordige wet, dat is vóór 1 September 1898, zijn vijfjarigen diensttijd bij de militie niet heeft kunnen doen volbrengen of aanvullen door plaatsvervanging.

Op het sub 2o. *a* vermelde zou hij zich kunnen beroepen, indien onder „alsnog in dienst is" ook verstaan mag worden, dat de plaatsvervanger van zijn broeder als vrijwilliger bijgeteekend heeft en zoodoende alsnog in dienst is; hoewel dit de bedoeling van den

wetgever wel niet zal zijn geweest, zou toch tegen deze opvatting naar mijn bescheiden meening geen bezwaar bestaan, waar de wet in dezen eenigszins onduidelijk is.

Mocht een der gevallen onder *b*, *c* of *d* genoemd zich voordoen, dan zou hij op dien grond vrijstelling kunnen bekomen.

Kan C. zich op geen dezer bepalingen beroepen, dan zal hij, zoo hij wordt aangewezen, verplicht zijn bij oproeping voor zijn nummer te dienen.

WINKEL. J. BREEBAART Dz.

Hij, die ons de vraag ter opneming zond, vraagt of hij art. 3 der wet van 2 Juli 1898 (St.bl. no. 170) goed leest, of dat die wet eene onbillijkheid schept, veel grooter dan de door den heer Van Woerden in zijn ingezonden stuk (zie bladz. 28 van den loopenden jaargang) genoemde.

Acht inzenders, de heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, G. J. Van den Brink te Oldebroek, A. Edelbroek te Oosterhout, A. B. Michielsen te Tholen, J. L. Oosterhoff te IJlst, D. J. Van Oortmerssen te Zwolle, J. L. Switzar te Oosterhout en H. Van Veen te Urk (dien wij welkom heeten), meenen, evenals hij, dat de wetgever niet zoo onbillijk kan geweest zijn om in het door hem genoemde geval den dienst van B niet ten voordeele van C te doen strekken. Eén van hen, de heer Van Oortmerssen, is daarvan dermate overtuigd, dat hij schrijft:

„Eene oppervlakkige lezing van de bepaling sub 1o. zou ons in de meening brengen, dat de 5jarige diensttijd voor den wettigen broeder of wettigen halfbroeder moest zijn volbracht vóór het in werking treden dier wet, alzoo vóór den 1 September 1898, zoodat derhalve die broeder tot de lichting van 1893 of van daaraan voorafgaande jaren zou moeten behooren, waardoor natuurlijk de in de vraag bedoelde B, die tot de lichting van 1898 behoort, zijn broeder C niet zou vrijmaken. Voorts zou volgens de bepaling sub 2, litt. *a*, C te zijner tijd geen recht op vrijstelling kunnen doen gelden, wijl alsdan de plaatsvervanger van B zich niet meer in dienst bevindt, terwijl zulks wel het geval zou zijn, indien de plaatsvervanger in een der gevallen, vermeld sub 2o., litt. *b*, *c* of *d*, had verkeerd.

„Dat deze meening niet deugt, is te begrijpen.

„De wetgever heeft artikel 3 in 't leven geroepen om redenen van billijkheid, ten einde allen, die bij de invoering der wet reeds recht op broederdienst bij plaatsvervanging hadden, in dat zelfde recht te laten.

„De in het eerste lid van artikel 3 vermelde woorden „vóór het in werking treden der tegenwoordige wet" slaan dan ook niet op het volbrengen van een vijfjarigen diensttijd vóór den 1 September 1898, doch enkel op de omstandigheid, dat de plaatsvervanger vóor dien datum moest zijn gesteld.

„Op den betrokken persoon C is dus toepasselijk art. 2, sub 1 *a* van voornoemde wet van 2 Juli 1898 (St.bl. no. 170)."

Wij hebben de namen dezer inzenders genoemd, omdat zij hun gevoelen meer of minder goed motiveeren. Zij hebben echter geen van allen g o e d gelezen, want dan zouden zij tot eene andere conclusie gekomen zijn.

De wet zegt, dat de diensttijd van t e n m i n s t e v ij f j a r e n door den plaatsvervanger moet zijn v o l b r a c h t vóór 1 September 1898. Deze woorden laten aan duidelijkheid niets te wenschen over. Maar indien al twijfel mogelijk ware, zou deze ten eenenmale buitengesloten zijn door de toelichting, waaraan de heer Breebaart terecht herinnert. Alleen de heer D. Kooiman te Hoorn kwam tot dezelfde conclusie als hij; slechts de antwoorden dezer beide heeren konden voor plaatsing in aanmerking komen.

Vier antwoorden legden wij ter zijde.

Twee waren onvoldoende gemotiveerd. In de twee andere was beweerd, dat C vrij zou zijn, als de dienst van B's plaatsvervanger voldeed aan art. 3 der wet van 2 Juli 1898 (St.bl. no. 170). De inzenders zagen voorbij, dat de vraag juist was òf die dienst daaraan voldeed, en dat zij die vraag hadden moeten oplossen.

De Redactie.

VRAAG 23. Kan een krankzinnige lid blijven van Provinciale Staten of van den gemeenteraad? Zoo neen, wanneer houdt zijn lidmaatschap op?

Om benoembaar te zijn tot lid van Provinciale Staten of van den gemeenteraad wordt, ingevolge de artikelen 17 der provinciale en 19 der gemeentewet, o. m. vereischt, dat men is „in het volle genot der „burgerlijke en burgerschapsrechten".

De bewoordingen van deze artikelen zijn niet gelijkluidend aan die der artikelen 127 en 143 der grondwet, waarin o. m. voor het Staten- of gemeenteraadslid de eisch gesteld wordt, dat hij „niet bij rechter„lijke uitspraak de beschikking of het beheer over zijne goederen hebbe „verloren, noch van de verkiesbaarheid ontzet zij".

De voormelde artikelen van de provinciale en gemeentewet, ofschoon hetzelfde bedoelende als die der grondwet, daar men toch slechts door rechterlijk gewijsde in het genot zijner burgerlijke en burgerschapsrechten kan worden getroffen, dienen dus nog in overeenstemming met de grondwet gebracht te worden.

Volgens de artikelen 23 der provinciale en 25 der gemeentewet houdt een lid van de Provinciale Staten of van den gemeenteraad op dit te zijn, zoodra hij een der daarvoor gestelde vereischten verliest. Blijkens het Kon. besluit van 28 Mei 1855 is zulk een raadslid onbevoegd zitting te hebben.

Hoezeer ook een lid van de Provinciale Staten of van den gemeenteraad, die in staat van krankzinnigheid verkeert, voor de waarneming dezer functies niet meer de geschiktheid bezit, toch is hij daardoor niet onmiddellijk van zijn lidmaatschap verstoken. Eerst dan, wanneer er een rechterlijk vonnis bestaat, waarbij hij onder curateele is gesteld, ten gevolge waarvan hij geene handelingen meer mag verrichten, of wanneer hij in een krankzinnigengesticht is opgenomen, wat ook ten gevolge van een rechterlijk vonnis geschiedt, op grond waarvan hij krachtens artikel 32 der krankzinnigenwet het beheer over zijne goederen verliest, houdt hij van rechtswege op lid te zijn.

De verklaring, voorgeschreven in de artikelen 23 der provinciale en 25 der gemeentewet, zal in dezen wel achterwege blijven; de

kennisneming van de onder curateelestelling of plaatsing in een krankzinnigengesticht is voor Gedeputeerde Staten of burg. en weth. dan ook voldoende om eene nieuwe verkiezing uit te schrijven.

ZWOLLE. D. J. VAN OORTMERSSEN.

De heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, J. Breebaart te Winkel, G. J. Van den Brink te Oldebroek, J. Hora Adema te Bergum, D. Kooiman te Hoorn, F. Kroon te Monnikendam, A. B. Michielsen te Tholen, J. L. Oosterhoff te IJlst, J. L. Switzar te Oosterhout, D. P. Teenstra te Oldehove en P. F. Wittermans te Groenlo zijn allen, evenals de heer Van Oortmerssen, van oordeel, dat zoodra de onder curateelestelling in kracht van gewijsde is gegaan, de aftreding als lid van Prov. Staten of van den raad volgen moet.

Behalve de laatstgenoemde wijzen alleen de heeren Switzar en Teenstra er op, dat de plaatsing in een krankzinnigengesticht ook aanleiding geeft tot het verlies van het beheer over de goederen en derhalve leiden moet tot ontslag als Staten- of raadslid.

DE REDACTIE.

VRAAG 24. Vallen rechten voor eene weegbrug onder de toepassing van art. 254 gemeentewet?

Blijkens het onderschrift op vraag 4, betrekkelijk de verordening tot heffing van rechten voor het gebruik eener weegbrug, voorkomende op blz. 24 der eerste aflevering van den loopenden jaargang, wordt door de geachte redactie van dit Tijdschrift de leer gehuldigd, dat art. 254 der gemeentewet op die belasting-verordening niet van toepassing zou zijn.

Met den heer Van Zantvoort te Orthen behoorde ik tot diegenen, wien dit onderschrift der redactie gold.

Alvorens ik mijn standpunt te dezen opzichte nader ga motiveeren, zij het echter terloops gezegd, dat ik nog steeds, evenals bij de beantwoording van vraag 4, behoor tot de aanhangers der meening, dat deze vraag bevestigend moet worden beantwoord.

Wanneer wij het verslag van Gedeputeerde Staten in Noord-Holland

over 1897, voorkomende in no. 2450 van de *Gemeentestem,* nalezen, blijkt ons daaruit, dat over dit onderwerp eene briefwisseling is gevoerd tusschen gemeld college en den Minister van binnenlandsche zaken. Hieruit meen ik de gevolgtrekking te moeten maken, dat de Minister het woord „verkeer" in den meest uitgebreiden zin wil opgevat zien en dat daaronder niet allleen het personenverkeer maar ook het algemeen handelsverkeer moet worden verstaan.

Het doel, dat met de wijziging van art. 254 (oud) der gemeentewet den wetgever voor oogen stond, was — zegt de Minister — de heffingen wegens het gebruik of genot van openbare werken enz., bij welker tarieven zij, d i e b u i t e n d e g e m e e n t e zijn, evenzeer belang hebben als de ingezetenen, te houden onder den beperkenden regel van dat artikel, terwijl alleen, wanneer dat gebruik of genot tot de ingezetenen beperkt blijft, eene bate wegens hoogere tarieven zou kunnen worden toegelaten.

Bij eene weegbrug, als in de onderwerpelijke vraag werd bedoeld, zullen ongetwijfeld ook de niet-ingezetenen belang hebben en het was op grond hiervan, dat art. 254 der gemeentewet op die belasting-verordening door mij toepasselijk werd en nog-wordt geacht.

Mocht men dan ook het gevoelen van den Minister omtrent de bedoeling van den wetgever al niet deelen of onvoldoende achten, de woorden der wet laten toch ook zeker geenerlei ruimte open voor de opvatting, dat eenig verkeer, onder welken naam ook, zou zijn uitgesloten.

Mij is bovendien een geval bekend, dat de Minister eene specificatie van ontvangsten en uitgaven verlangde ten behoeve eener verordening op de heffing van een recht voor openbare aankondigingen in zekere gemeente. Het gebruik der aanplakborden in die gemeente is niet bij verordening voorgeschreven, zoodat de Minister hierbij enkel op het oog kon hebben het handelsverkeer, ook ten bate van niet-ingezetenen.

Redelijkerwijze zal men mij dan ook wel moeten toegeven, dat het in de practijk bezwaarlijk zou gaan de goedkeuring voor eene belasting-verordening te verwerven, welke bepalingen bevat in strijd met de wetsinterpretatie van den betrokken minister. Hiermede werd dan ook door

mij rekening gehouden bij de beantwoording van vraag 4 van den loopenden jaargang.

THOLEN. A. B. MICHIELSEN.

De beperkende regel van art. 254 der gemeentewet is toepasselijk op rechten, loonen en andere gelden, in art. 238 bedoeld, ter zake van het gebruik of genot van openbare werken en inrichtingen,

die strekken ten dienste van het verkeer, inrichtingen en werken enkel ten dienste van het verkeer binnen de gemeente daaronder niet begrepen,

waarvan het gebruik bij wet of verordening is voorgeschreven of

waarvan de oprichting en instandhouding door de wet aan de gemeente is opgelegd.

In haar onderschrift op blz. 24 van den loopenden jaargang teekende de Redactie van dit Tijdschrift reeds aan: „Wel zijn de weeggelden in art. 238 met name genoemd, maar onder de in art. 254 omschreven categorieën kunnen ze niet worden ondergebracht."

Het kan echter wel de moeite waard geacht worden de zaak eens nader onder de oogen te zien.

We willen beginnen met de laatste twee der drie categorieën van art. 254.

De oprichting en instandhouding eener weegbrug zal zeker wel nergens door de wet aan eene gemeente zijn of worden opgelegd, terwijl evenmin ergens het gebruik ervan bij wet of verordening zal zijn voorgeschreven, hoewel misschien het laatste in het belang der openbare orde zou mogen geschieden.

De vraag blijft derhalve over, of eene weegbrug eene inrichting is ten dienste van het verkeer. Is alleen aan de inwoners der gemeente het genot der weegbrug overgelaten, dan behoeft ook dit niet onderzocht te worden, want dan strekt zij in geen geval ten dienste van het verkeer ook buiten de gemeente. We willen echter aannemen, dat dit niet zoo is.

Het is zeer moeilijk uit te maken wat de wetgever met het woordje „verkeer" heeft bedoeld, nl. of daaronder alleen moet worden begrepen personen- en goederen-(transport-)verkeer, dan wel of hij ook aan

den beperkenden regel van het artikel heeft willen onderwerpen de heffingen voor die werken en inrichtingen, welke strekken ten dienste van handels-, markt-, gedachten- en misschien nog andere soorten van verkeer.

Hierover vinden we in het verslag vau Gedep. Staten van Noord-Holland over 1897 (zie ook *Gemeentestem* no. 2450) eene uitvoerige gedachtenwisseling tusschen genoemd college, dat de eerste, en den Minister van binnenlandsche zaken, die de laatstvermelde opvatting verdedigde.

Het betrof hier een heffing van marktgelden.

Gedep. Staten voerden aan, dat het woord „verkeer" in het gewone spraakgebruik niet anders beteekent dan „transportverkeer", terwijl zij nòch in de gewisselde stukken nòch in de gevoerde beraadslagingen eenige aanwijzing konden vinden, dat de wetgever daaraan eene andere dan de gewone beteekenis had willen hechten. Integendeel beriepen zij zich op eene redevoering van den Minister van binnenlandsche zaken in de Tweede Kamer (Handel. blz. 1067), waarin gezegd werd: „Ik meen, dat de telephoon, ofschoon men daarmede het gedachtenverkeer vergemakkelijkt, toch niet is te beschouwen als eene inrichting ten dienste van het verkeer. Wel zou ik daaronder moeten brengen eene tramlijn." Hier, merkten Gedep. Staten op, werd onderscheid gemaakt tusschen inrichtingen, welke het handelsverkeer bevorderen en die, welke ten dienste zijn van het verkeer in den door hun college bedoelden zin.

Ook de Minister beriep zich op de geschiedenis der wet. Bij de beperking van „verkeer" tot „personenverkeer" zou er tegenspraak ontstaan met verschillende uitingen in de gewisselde stukken, waarbij, behalve directe middelen van vervoer, in verband met verkeer genoemd waren b. v. loskranen en dokken. Naar de meening des Ministers moest de uitdrukking „ten dienste van het verkeer" verklaard worden naar de bedoeling van den wetgever om alleen dan het maken van winst te verbieden, wanneer het genot niet tot de ingezetenen der gemeente beperkt bleef.

Gedep. Staten meenden echter nog als hunne overtuiging te moeten opmerken, dat de wetgever met de bewuste uitdrukking eene andere

bedoeling had, dan de minister het deed voorkomen, nl. deze, om te voorkomen, dat de gemeenten winsten zouden behalen uit inrichtingen, die voor het onderling verkeer schier onmisbaar waren, waarvan het gebruik zoo niet rechtens dan toch feitelijk noodzakelijk was voor een ieder en die derhalve zoo licht tot middelen van vexatie der niet-ingezetenen konden worden aangewend.

Het is naar mijne meening niet gemakkelijk in dezen partij te kiezen. Toch wil ik mij met bescheidenheid veroorloven ter zake nog het een en ander op te merken.

Allereerst dan de letter van de wet.

Het wil mij voorkomen, dat in het gewone spraakgebruik in den regel aan de uitdrukking „verkeer" eene meer beperkte beteekenis wordt gehecht dan waartoe de opvatting des Ministers wel aanleiding geeft. M. i. bedoelt iemand, die in den gewonen zin het woord „verkeer" bezigt, zonder te spreken b. v. van handels- of marktverkeer, daarmede niets anders dan het verplaatsen of verplaatst worden van personen en voorwerpen, meer in den zin van vervoer. Alleen daar, waar reeds van eene andere soort van verkeer gesproken is, kan, zooals Ged. Staten aanvoerden, kortheidshalve het woord „verkeer" ook in dien zin gebezigd worden zonder tot misverstand aanleiding te kunnen geven. Maar toch, trots dit al, is het naar mijne bescheiden meening niet te loochenen, dat taalkundig ook dat, waarop de Minister het oog had, met de benaming „verkeer" bestempeld wordt, en op grond hiervan, op grond dus van de letter der wet, zal ik geneigd kunnen zijn met de opvatting mede te gaan, dat ook markt-, handels-, gedachtenverkeer enz. moet worden inbegrepen, indien niet uit de geschiedenis der wet duidelijk kan blijken, dat deze opvatting in strijd is met de bedoeling van den wetgever.

De meening van den Minister, dat deze bedoeling uitsluitend was, art. 254 zoo te stellen, dat slechts dàn winst zou mogen worden behaald, wanneer alleen ingezetenen van de inrichting gebruik maken en dit gebruik niet voor inwoners van andere gemeenten openstaat, kan ik niet deelen. Ware dit toch het geval geweest, dan had de regeering zeker wel reeds dadelijk in het ontwerp-artikel de bepaling opgenomen, dat inrichtingen, enkel ten dienste van het verkeer binnen de gemeente,

zouden zijn uitgesloten. Eerst veel later echter, aan het slot der gevoerde beraadslagingen, laschte de regeering deze bepaling in. Bovendien vallen ook bij de ruimst mogelijke opvatting van art. 254 niet alle inrichtingen daaronder, waarvan toch ook door niet-ingezetenen gebruik zou kunnen worden gemaakt (waartoe zeker bijna alle gemeentelijke inrichtingen behooren), zooals b.v. gemeentelijke musea, bewaarscholen enz. Ook zou met inachtneming van bedoeld beginsel haast geen enkele gemeentelijke instelling winst mogen afwerpen, en dat men zich zulks met de nieuwe bepalingen allerminst voorstelde, blijkt wel herhaaldelijk zoowel uit de stukken als uit de gehouden beraadslagingen.

Nadat de regeering in de memorie van toelichting de wenschelijkheid, om de heffingen te behouden en om aan den regel van art. 254 met betamelijke gestrengheid de hand te houden, had bepleit, zeide zij verder: „Die regel worde echter anderzijds niet buiten zijne natuurlijke grenzen uitgebreid. Treedt de gemeente buiten haren eigenlijken publiekrechtelijken werkkring, zoodat zij leveringen en dienstverrichtingen ter hand neemt of overneemt, van welke het publiek belang slechts eischt, dat zij tot concurreerende prijzen beschikbaar worden gesteld, dan vordert geen enkel algemeen belang, dat de prijs streng tot de kosten beperkt blijve." Buiten haren eigenlijken werkkring nu treedt de gemeente — naar mede in de M. v. T. werd opgemerkt — wanneer zij zaken ter hand neemt, die evenzeer door particulieren kunnen worden gedaan. Als tot die zaken behoorende werden dokinrichtingen en loskranen genoemd, die de regeering beschouwde als zelve geene inrichtingen van openbaar verkeer te zijn, doch dit te steunen en te bevorderen. Met name ten aanzien van loskranen en dokken scheen dus wel, dat de regeering aannam, dat het algemeen belang niet vorderde, dat de prijzen streng tot de kosten beperkt bleven. Maar hoe zulks te rijmen met de opvatting der regeering, dat deze inrichtingen het verkeer steunen en bevorderen? Dit doet ze toch onder art. 254 vallen, want als ze verkeer bevorderen, dan is dat stellig niet anders dan transportverkeer, wat echter toch wel niemand zal willen uitsluiten. De M. v. T. komt hier wel eenigszins met zichzelf in tegenspraak. Desniettegenstaande komt het mij voor

de bedoeling te zijn geweest, voornamelijk alleen op die inrichtingen van verkeer art. 254 toe te passen, die feitelijk slechts door gemeentebesturen, ten minste zeer bezwaarlijk door personen of vereenigingen kunnen worden daargesteld en in stand gehouden.

Deze bedoeling kwam ook uit, waar op blz. 10 der M. v. T. werd opgemerkt, dat het voorschrift van het nieuwe art. 254 werd beperkt tot die werken en inrichtingen, voor welke het naar hunnen aard behoorde gehandhaafd te worden om bij verplichte aanrakingen met het gezag onbillijke vexatiën en winstbejag ten koste van naburige gemeenten uit te sluiten.

Hier werd gesproken van verplichte aanrakingen met het gezag, waarbij zich aansloot het volgende uit de memorie van antwoord: „In de bestemming eener inrichting voor het verkeer ligt feitelijk reeds opgesloten, dat het gebruik daarvan, zoo niet rechtens, toch feitelijk door de omstandigheden noodzakelijk wordt voor een ieder."

De redactie van de *Gemeente-Stem* vraagt in haar no. 2403, of het licht, aan deze laatste opmerking te ontsteken, niet een weinig verder in de M. v. A. weder werd uitgebluscht door eene andere, nl. dat hetgeen omtrent bruggelden gevraagd was, voor geene algemeene beantwoording vatbaar was, daar de dienaangaande in het voorloopig verslag aangewezen verschillen in den regel een historischen oorsprong hadden, die bij de beoordeeling der heffingen niet kon worden voorbij gezien. Het was haar niet duidelijk, hoe de wordingsgeschiedenis eener brug en der voor haar gebruik geheven retributie invloed kon hebben op de oplossing der vraag, of zij strekt ten dienste van het verkeer.

De redactie plaatst hier m. i. de zaak in een verkeerd licht. In het V. V. (blz 45) was niet gevraagd, of eene brug strekt ten dienste van het verkeer, doch iets geheel anders, nl. of heffing van bruggeld zoo zou kunnen geschieden, dat van niet-ingezetenen eene hoogere retributie gevraagd werd dan van ingezetenen. Bij de beantwoording dezer vraag zal m. i. met de wordingsgeschiedenis in sommige gevallen zeer zeker rekening dienen te worden gehouden en doet het niets ter zake, of bruggelden al dan niet onder art 254 vallen, hoewel het eerste naar mijne meening ontwijfelbaar vaststaat. Anders was het met het

vroegere art. 254, dat ieder wilde doen bijdragen naar evenredigheid van het genot, in gelijkmatige verhouding dus. Het tegenwoordige artikel bevat dezen eisch niet, doch vordert alleen, dat de gezamenlijke opbrengst eener inrichting niet te boven ga de kosten, die de gemeente zich ter zake direct of indirect getroost. Niets belet, dat de gemeente niet-ingezetenen iets meer doet betalen dan de inwoners der gemeente.

Zoo mogelijk dan mag wel degelijk aan bewuste opmerking licht ontstoken worden.

Nu komt het mij in het algemeen voor, dat de omstandigheden iemand niet bepaald noodzaken, gebruik te maken van de weegbrug eener gemeente. Is het gebruik van zoodanige inrichting niet verplichtend gesteld, dan zullen in de meeste gevallen zeker ook de omstandigheden niemand dwingen ervan gebruik te maken; en mocht zulks soms voorkomen, wel dan kunnen immers de betrokken personen zich vereenigen en zelf eene dergelijke inrichting oprichten, indien onbillijke vexatiën zich mochten voordoen.

De gemeente is hier buiten haren eigenlijken publiekrechtelijken werkkring getreden en heeft zaken ter hand genomen, waarmede evengoed particulieren zich kunnen inlaten; en al moet eene weegbrug dan ook in sommige gevallen geacht worden het handelsverkeer te steunen en te bevorderen, toch is het m. i. niet de bedoeling geweest de heffing daarvoor onder art. 254 te brengen.

Deze opvatting is in overeenstemming met de volgende uitdrukking in het V. V.: „Voorts werd betoogd, dat in elk geval op verschillende heffingen, die onder art. 238 vallen, voortaan art. 254 niet meer toepasselijk zou zijn, hetgeen enz. Men wees hierbij bepaaldelijk op de wik- en weegloonen." Deze uitlegging werd door de regeering niet weersproken, wat zij, met het oog op den deswege in de laatste jaren gevoerden strijd, zeker wel niet zou hebben nagelaten, indien zij er zich niet mede had kunnen vereenigen.

Anders is het naar mijne meening b. v. met marktgelden. Het schijnt mij zoo toe, dat de omstandigheden de verkoopers bepaald noodzaken, gebruik te maken van de verschillende marktterreinen der gemeenten. Doen zij dit niet, dan vinden zij waarschijnlijk geen koopers of kunnen zij misschien niet dan lagere prijzen bedingen.

Hier is m. i. sprake van, hoewel niet rechtens, dan toch feitelijk door de omstandigheden verplichte aanraking met het gezag (particulieren toch stellen geen markten daar), die tot onbillijke vexatiën en tot winstbejag ten koste van naburige gemeenten aanleiding zoude kunnen geven, zooals het in de M. v. T. heet.

Zóó wil het mij voorkomen, dat alle soorten van heffingen afzonderlijk moeten worden beoordeeld, niet uitsluitend naar de letter van de wet, maar ook, of liever vooral, beschouwd in verband met de bedoeling, die de wetgever met het nieuwe art. 254 had, welke m. i. geene andere is geweest, dan om te voorkomen, dat de gemeenten onbillijke winsten zouden behalen met inrichtingen, waarvan de oprichting en instandhouding in het algemeen belang aan haar zijn opgelegd, of die alleen door gemeenten kunnen worden opgericht en in stand gehouden en waarvan het gebruik, hetzij rechtens, hetzij feitelijk, door de omstandigheden gedwongen is voor de belanghebbenden.

HOORN. D. KOOIMAN.

Bij de toepassing onzer wetten hebben wij er nog geene aangetroffen, welke tot zoo vele en zoo velerlei moeilijkheden aanleiding heeft gegeven als die van 24 Mei 1897 (St.bl. no. 156). Voor een deel ligt dit wel aan minder duidelijke redactie, maar voor een ander en grooter deel zeker aan de wijze, waarop de wet is toegelicht. Het heeft er allen schijn van, alsof de samenstellers zelf niet precies geweten hebben, wat zij wilden. Het nieuwe art. 254 is niet duidelijk, zegt de *Gemeentestem* in no. 2403; wij zouden er willen bijvoegen, dat de door de Regeering gegeven toelichtingen het nog onduidelijker maken dan het reeds is.

Zoover wij weten, heeft de Regeering zich nog niet rechtstreeks en duidelijk uitgelaten over de vraag, of heffing van rechten voor gebruik eener weegbrug vallen onder art. 254. De heer Michielsen wenscht blijkbaar den meest practischen weg te bewandelen door te redeneeren: „Waarschijnlijk acht de Regeering het artikel van toepassing; laat ik er dus maar op rekenen, want anders worden mijne verordeningen niet goedgekeurd.” Hij stond in zijne opvatting alleen.

In het gevoelen van den heer Kooiman werd gedeeld door de heeren

M. A. Bleiker te Aardenburg, G. J. Van den Brink te Oldebroek, J. Hora Adema te Bergum, F. Kroon te Monnikendam (die evenwel de mogelijkheid van verplicht gebruik krachtens verordening veronderstelde), P. Sikkes te Groningen en J. De Voogt te Kampen. Al erkennen wij gaarne het verdienstelijke in hunnen arbeid, vooral in dien der heeren Van den Brink en Hora Adema, zoo zullen zij wel willen erkennen, dat wij terecht eene plaats gunden aan het stuk van den heer Kooiman, met wiens gevoelen wij medegaan.

Alleen willen wij er nog op wijzen, dat wij de noodzakelijkheid van het gebruik van openbare marktterreinen niet inzien. Kort geleden (30 April 1899) stond in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* te lezen, dat de veehandelaars in Zeeuwsch-Vlaanderen, niet tevreden met den door het gemeentebestuur van Sas van Gent aangestelden keurmeester, besloten hadden, hun vee niet meer aan de openbare markt in die gemeente te brengen, maar het te verzamelen en ten verkoop ten toon te stellen op een daarvoor aangewezen afgesloten erf, waar het vee door een door hen bekostigden keurmeester zou worden onderzocht. Wij zien ook niet in, dat daartegen bezwaar kan bestaan.

De Redactie.

Vraag 25. Bij welke reglementen is gevolg gegeven aan het voorschrift van art. 61 B. W. en wat bepalen die?

Volgens art. 61 B. W. wordt bij bijzondere reglementen bepaald, op hoedanige wijze het overlijden van krijgslieden, die te velde, in den slag of in 's Rijks dienst buiten het Koninkrijk zijn gestorven, in de registers van den burgerlijken stand zal worden ingeschreven. Bij Kon. besluit van den 3 November 1888 (St.bl. no. 158), vervangende dat van 13 Juli 1830 (St.bl. no. 53), is aan dit voorschrift voldaan.

Art. 1 van dit besluit bepaalt, dat met het opmaken der akten van overlijden van krijgslieden te velde, in den slag of in 's Rijks dienst buiten het Koninkrijk gestorven, worden belast de officieren der militaire administratie, bij den troep aanwezig, of degenen, die als zoodanig fungeeren. Aangaande eene soortgelijke bepaling in het Kon. besluit

van 13 Juli 1830 werd in *De Gids* (1844, 15) de opmerking gemaakt, dat, waar art. 61 B. W. alleen wil, dat de bijzondere reglementen zullen regelen hoe het overlijden, in de daarbij opgenoemde gevallen, in de registers van den burgerlijken stand zal worden ingeschreven, die reglementen dus niets mogen bepalen omtrent het opmaken der akte, waarom de rechtsgeldigheid van het bedoelde besluit, voor zooveel het opmaken der akten betreft, aan twijfel onderhevig is.

De hiervoren genoemde officieren houden tot inschrijving der akten een register, waarvan de eerste en de laatste bladzijde zijn gekantteekend en voorts alle bladen zijn gewaarmerkt door den hoofdintendant. Evenals bij art. 15 B. W. heeft men ook hier vergeten nummering der bladen voor te schrijven.

Na de inschrijving der akte wordt daarvan een afschrift gezonden aan het Departement van Oorlog. Het afschrift wordt, nadat het door het hoofd van dit Departement is gelegaliseerd, toegezonden aan den a. v. d. b. s. der laatste woonplaats van den overledene, teneinde door dezen in de loopende registers te worden ingeschreven en daaraan te worden vastgehecht.

OLDEBROEK. G. J. VAN DEN BRINK.

Alle antwoorden op deze vraag waren goed. Behalve de heer Van den Brink waren inzenders de heeren: M. A. Bleiker te Aardenburg, J. Bouman te Nieuw-Beijerland, J. Breebaart te Winkel, A. Edelbroek te Oosterhout, J. Hora Adema te Bergum, F. Kroon te Monnikendam, A. B. Michielsen te Tholen, P. Sikkes te Groningen, J. L. Switzar te Oosterhout, D. P. Teenstra te Oldehove, J. De Voogt te Kampen en P. F. Wittermans te Groenlo.

Eén dezer inzenders wijdde echter meer dan 3/4 van zijn opstel aan het vervallen K. B. van 13 Juli 1830 (St.bl. no. 53), waardoor hij zich wel wat al te ver in het verledene had begeven.

De heer Breebaart herinnert terecht aan de in Vaillant's *Handboek* op bladz. 414 gemaakte opmerking.

DE REDACTIE.

Iets over het register van verlofgangers,

DOOR

G. W. VAN DUIJL,
ambtenaar ter secretarie van Monster.

De bij de militie ingelijfden worden, wanneer zij niet meer krachtens de artt. 122, 123, 124 en 153 der militiewet in werkelijken dienst behooren te blijven, met verlof huiswaarts gezonden (art. 131).

De verlofganger geniet gedurende zijn verloftijd geene soldij, noch toelage uit 's Rijks kas.

Zoodra hij zijn korps met groot verlof verlaten heeft en zich in de gemeente vestigt, moet hij zich binnen 30 dagen na den dag, waarop hem de verlofpas is uitgereikt, bij den burgemeester zijner woonplaats aanmelden, ten einde deze zijn verlofpas voor gezien teekene (art. 133).

Op elke gemeente-secretarie moet een register bijgehouden worden (model no. 26), dat de namen bevat van al de manschappen der nationale militie, die zich in de gemeente met groot verlof bevinden. Wanneer nu een verlofganger, die zijn korps met groot verlof verlaten heeft, zich in de gemeente vestigt, wordt de datum, waarop hem de verlofpas is uitgereikt, uit zijn zakboekje overgenomen en in kolom 9 van het register model no. 26 ingevuld, terwijl in kolom 10 vermeld wordt de datum, waarop hij zich bij den burgemeester heeft aangemeld.

De verlofganger, die zich in eene andere gemeente gaat vestigen, geeft daarvan kennis aan den burgemeester zijner woonplaats. Binnen 30 dagen na den dag, waarop hij komt in de gemeente, waarin hij zich vestigt, meldt hij zich aan bij den burgemeester dier gemeente, ten einde deze zijn verlofpas voor gezien teekene (art. 134).

Gaat dus een verlofganger uit de gemeente A zich vestigen in de gemeente B, dan moeten door den burgemeester van B kol. 9 en 10 in het bovengenoemde register worden ingevuld uit het zakboekje van den man. In kolom 9 komt dan de datum van uitreiking van den verlofpas en in kolom 10 de datum, waarop de verlofpas in de gemeente,

waar de verlofganger zich, met groot verlof vertrekkende, het eerst heeft gevestigd, door den burgemeester is afgeteekend.

Alvorens A voor vertrek naar B te verlaten geeft de verlofganger daarvan kennis aan den burgemeester van eerstgemelde gemeente. (Het afteekenen van het zakboekje voor vertrek is niet voorgeschreven).

De burgemeester van A houdt van dit vertrek direct aanteekening in kolom 11 van register model no. 26.

De vertrekkende blijft evenwel tot de verlofgangers der gemeente A behooren, tot aldaar van den burgemeester van B bericht is ontvangen, dat de man in het register der verlofgangers aldaar is ingeschreven.

De datum van inschrijving wordt door den laatstbedoelden burgemeester in kolom 12 van het register ingevuld. Voorts wordt dan door den burgemeester der gemeente A in kolom 2 eene dwarslijn door den naam van den verlofganger getrokken, welke alsdan definitief van het register is afgevoerd.

Nu kan het geval zich voordoen, dat de verlofganger bij vertrek uit A, alhoewel opgevende zich te B te willen vestigen, zich niet naar die gemeente begeeft, maar naar eene andere gemeente, b.v. C.

De burgemeester van A. zal nu de kennisgeving van inschrijving ontvangen uit C.; dit is evenwel geen bezwaar. In de aanteekening in kolom 11, gemaakt door den burgemeester van A., wordt in het minst geen verandering gebracht; de primitieve opgaaf van den man blijft daarin vermeld; dus ook de vermelding van „de gemeente B." Wil men aanteekening houden, dat de verlofganger niet naar B. maar naar C. is vertrokken, dan kan dit in de kolom „aanmerkingen" geschieden.

Alzoo, van iederen verlofganger, die zich in eene gemeente komt vestigen, hetzij hij rechtstreeks van zijn korps met groot verlof komt of wel uit eene andere gemeente, worden in de gemeente, waar hij zich vestigt, in het register ingevuld kol. 1 tot en met 10; komt hij uit een andere gemeente ook kol. 12 en 13. Kolom 11 moet evenwel open blijven, ingeval de man zich later elders wil gaan vestigen.

Komt na eenigen tijd een verlofganger, die vroeger tot de verlofgangers der gemeente behoord heeft, weder in de gemeente terug, dan wordt zijn naam opnieuw in het register ingeschreven, alsof hij nooit in de gemeente ware geweest.

Wanneer de verlofganger naar zijn korps terugkeert, wordt hiervan aanteekening gehouden in kolom 14 en wordt zijn naam ook in kolom 2 doorgehaald.

Wanneer een verlofganger komt te huwen, wordt aanteekening gehouden in de kolom „aanmerkingen."

Bij overlijden wordt in kolom 15 de datum vermeld en de naam in kolom 2 doorgehaald.

Wanneer dus de invulling der kolommen volgens het vorenstaande is geschied, zooals dit behoort te geschieden, dan moet onmiddellijk uit het register blijken, of de verlofganger voldaan heeft aan hetgeen is voorgeschreven in artt. 133 en 134 der wet op de N. M.

Mocht b. v. door de kennisgeving van inschrijving van den burgemeester van B. aan den burgemeester der gemeente A. blijken, dat door den verlofganger in strijd is gehandeld met het eerste lid van art. 134, dan moet de burgemeester van A. daarvan onmiddellijk kennis geven aan den Commissaris der Koningin.

Komt hij ook het voorgeschrevene in het tweede lid van dat artikel niet na, hetgeen pas gemerkt kan worden bij oproeping onder de wapenen of bij het jaarlijksch onderzoek, dan wordt ook van dit verzuim door den burgemeester der gemeente, waar hij gevestigd is, kennis gegeven aan den Commissaris der Koningin.

Examen der Nederl. vereeniging voor gemeentebelangen.

Het schriftelijk gedeelte is dit jaar gehouden Woensdag 10 Mei te Utrecht, Zwolle en Breda.

Het toezicht werd gehouden:

te Utrecht door de heeren mr. J. G. Patijn, advocaat-generaal bij den Hoogen Raad der Nederlanden, oud-burgemeester van 's-Gravenhage, en R. A. Verploegh Chassé, burgemeester van Vlaardingen;

te Zwolle door de heeren C. W. A. M. Groskamp, burgemeester van Sloten (N. H.), en jhr. mr. C. A. Elias, burgemeester van Harderwijk;

te Breda door de heeren G. R. C. M. Raupp, burgemeester van Roermond, en mr. L. A. Bybau, secretaris van Delft.

Als beoordeelaars van het schriftelijk werk traden, onder presidium van mr. J. G. Patijn, met de genoemde heeren op de heeren jhr. mr. W. Th. C. Van Doorn, advocaat bij den Hoogen Raad der Nederlanden, oud-burgemeester van Naaldwijk, Th. Pels, secretaris van 's-Hertogenbosch, A. De Vulder van Noorden, secretaris van Middelburg (secretaris der commissie), en jhr. mr. E. A. O. De Casembroot, lid van Gedeputeerde Staten van Zeeland.

Niettegenstaande de verhooging van het examengeld van ƒ 5 op ƒ 10, als gevolg van de schrapping door de Tweede Kamer van het bij Hoofdstuk V der Staatsbegrooting voor 1899 voorgedragen subsidie van ƒ 500 ten behoeve van het examen, was de deelneming belangrijk grooter dan in vorige jaren; 134 candidaten hadden zich aangemeld. Opgekomen waren 125 candidaten; van deze zijn er 80 voor het mondeling gedeelte teruggeroepen.

De opgaven voor het schriftelijk werk waren:

D. Burgerlijke Stand.

2 uren.

Door invulling van de verstrekte formulieren — zóódanig als gold het werkelijke akten en dus met stipte inachtneming van al wat de wet ter zaak eischt — op te maken:

I. de akte van het bij volmacht voltrokken huwelijk van Jan Peer, 22 jaren, klerk te Batavia, zoon van Piet Peer, tijdens de voltrekking van het huwelijk als hofmeester aan boord van de Stella op reis naar Hamburg, en van Maria Kers, wonende te Rotterdam, — en Anna Geel, 20 jaren, als vondeling opgenomen en verpleegd in het Maria-gesticht te Amsterdam.

II. de akte van erkenning van Jan, zoon van Keetje Pal, door Piet Pluim, sinds 1 Juli 1875 echtgenoot van Lise Pook.

III. de akte van geboorte van Willem, natuurlijk kind van Anna Ros; zijnde de aangifte geschied door Wouter Loof als vader, en de moeder vóór het tijdstip der aangifte overleden zonder het kind als het hare erkend te hebben.

De verstrekte formulieren luiden als volgt:

Heden den tienden Mei des jaars achttien honderd negen en negentig, zijn voor ons Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente . . . . . in het Raadhuis in het openbaar verschenen . . . .

. . . .

Comparanten hebben ons verzocht het door hen voorgenomen huwelijk te voltrekken, waarvan de afkondigingen alhier hebben plaats gehad op den . . . .

. . . .

Door comparanten zijn aan ons overgelegd de navolgende stukken:

. . . .

Geene verhindering tegen de voltrekking van dit huwelijk te onzer kennis gebracht zijnde, hebben wij comparanten afgevraagd, of zij elkander aannemen tot echtgenooten en getrouw alle plichten vervullen, welke door de wet aan den huwelijken staat verbonden zijn, en na bevestigend antwoord in naam der wet verklaard, dat zij door den echt aan elkander verbonden zijn.

Van hetwelk wij deze akte hebben opgemaakt in tegenwoordigheid van:

. . . .

Na gedane voorlezing is deze akte door ons onderteekend met de . . .

. . . .

De Ambtenaar voornoemd,

Heden den tienden Mei des jaars achtien honderd negen en negentig, is voor ons Ambtenaar van den Burgerlijken Stand te Rotterdam verschenen: . . . . ,
oud . . . . jaren, van beroep . . . ., wonende te . . . ., die ons verklaarde, dat op den . . . ., ... middags ten . . . . uur, binnen deze gemeente, in . . . .
is geboren een kind van het . . . . . . geslacht uit: . . . .

. . . .

en dat aan het kind de voorna . . . word . . . gegeven van . . . .

. . . .

Deze verklaring is geschied in tegenwoordigheid van . . . .
. . . ., oud . . . . jaren, van beroep . . . ., en . . . .
oud . . . . jaren, van beroep . . . ., wonende te . . . .

Waarvan wij hebben opgemaakt deze akte, welke na gedane voorlezing door ons is onderteekend met . . . .

E. Proeven van practische bekwaamheid.

3 uren.

I. Ontwerp de notulen van de vergadering van een raad van 13 leden, waarin, na discussie tusschen één der leden en den voorzitter, besloten is:

a. tot schorsing van het lid Jan Troost, op grond van levering van straatsteenen ten behoeve van de gemeente;

b. tot verhooging van den borgtocht van den in dienst zijnden ontvanger met *f* 10000,— inschrijving Grootboek;

c. tot benoeming van een derden wethouder, noodig geoordeeld om de afwezigheid van den burgemeester wegens reden van gezondheid;

d. tot het ondershands aan Jan Top aanbesteden van de bestrating van Den Kleiweg voor *f* 20000,—, nadat bij openbare aanbesteding geene aannemelijke inschrijving was ontvangen.

II. Ontwerp:

1o. het voorstel van burg. en weth. aan den raad tot schorsing, bedoeld sub *a* van I;

2o. het besluit met begeleidend schrijven, waarbij die schorsing wordt onderworpen aan de beslissing van Gedeputeerde Staten;

3o. het voorstel van burg. en weth. aan den raad tot verhooging van den borgtocht, bedoeld sub *b* van I;

4o. het voorstel van burg. en weth. aan den raad tot benoeming van een derden wethouder, bedoeld sub *c* van I;

5o. het aan Gedeputeerde Staten toe te zenden besluit betreffende de onderhandsche aanbesteding, bedoeld sub *d* van I.

VRAGEN,

WAARVAN DE BEANTWOORDING BIJ DEN HOOFDREDACTEUR WORDT INGEWACHT VÓÓR DEN 20 JUNI 1899.

31. Zie E I, hiervoren.
32. Zie E II, 1o en 2o, hiervoren.
33. Zie E II, 3o, hiervoren.
34. Zie E II, 4o, hiervoren.
35. Zie E II, 5o, hiervoren.
36. Zie D I, hiervoren.

Loop eener verkiezing van raadsleden,

DOOR

C. SPAANS,

te Haringcarspel.

De leden van den gemeenteraad worden gekozen door de kiezers, d. w. z. door hen, die aan de door de kieswet gestelde eischen voldoen, om kiezer voor leden van den gemeenteraad te zijn. Behalve de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht, waaromtrent andere bepalingen zijn vastgesteld, worden gemeenten boven de 15000 zielen voor de verkiezing van gemeenteraadsleden gesplitst in 3 kiesdistricten. Gemeenten van 15000 zielen en daar beneden vormen één kiesdistrict.

Kiesdistricten kunnen in stemdistricten worden verdeeld bij plaatselijke verordening, aan Ged. Staten mede te deelen, in welke verordening dan het stemdistrict wordt aangewezen, waarin het hoofdstembureau zitting heeft.

De gewone tijd ter verkiezing van raadsleden is de laatste Dinsdag in Juni, ter vervulling der plaatsen van leden, die met den eersten Dinsdag in September moeten aftreden. Plaatsen, die door ontslag, overlijden, bedanken enz. openvallen, worden binnen zes maanden aangevuld. Hiervoor bepalen burg. en weth. den dag der verkiezing; vóór elke verkiezing, zoo periodieke als buitengewone, bepalen zij de dagen, waarop, zoo noodig, de stemming en de herstemming zullen plaats hebben. Bij periodieke verkiezingen geschieden de stemming en de herstemming in alle kiesdistricten op dezelfde dagen, evenzoo in alle stemdistricten.

Na deze inleiding wil ik verder omschrijven, hoe de eigenlijke verkiezing in haar werk gaat.

Op den dag der verkiezing kunnen bij den burgemeester opgaven van candidaten worden ingeleverd. Deze houdt daartoe eene zitting van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur. De opgaven moeten

inhouden den naam, de voorletters en de woonplaats van den candidaat en onderteekend zijn door ten minste 40 kiesbevoegden. In kiesdistricten evenwel, waar het getal kiezers minder dan 2000 bedraagt, is de onderteekening van $^{1}/_{50}$ der kiezers voldoende.

Bedraagt het aantal kiezers minder dan 150, dan wordt de onderteekening van ten minste drie kiezers vereischt.

De opgaven worden persoonlijk door één of meer der onderteekenaars tegen bewijs van ontvangst ingeleverd. De burgemeester mag de opgaaf weigeren, wanneer deze niet het vereischt aantal onderteekeningen draagt. Hij nummert de opgaven en brengt de namen der candidaten in alphabetische volgorde op eene lijst, die hij te 4 uren sluit.

Is nu geen enkele candidaat op de lijst gebracht, dan verklaart de burgemeester, dat niemand is benoemd, in welk geval binnen 14 dagen eene nieuwe verkiezing plaats heeft op een door burg. en weth. te bepalen dag.

Zijn er evenveel of minder candidaten opgegeven dan er plaatsen te vervullen zijn, dan verklaart de burgemeester deze tot leden van den raad te zijn benoemd. Zijn er minder candidaten opgegeven, dan heeft voor de onvervulde plaatsen binnen 14 dagen eene nieuwe verkiezing plaats.

De burgemeester maakt van zijne zitting onmiddellijk proces-verbaal op, dat ter secretarie voor een ieder ter lezing wordt nedergelegd, in afschrift wordt aangeplakt en tegen betaling der kosten verkrijgbaar wordt gesteld.

Wanneer er meer candidaten zijn opgegeven, dan er leden moeten worden benoemd, dan moet over hen uiterlijk binnen 14 dagen eene stemming plaats hebben.

De stemming geschiedt — en het stembureau is ingericht op de in de kieswet bepaalde wijze; verkort aldus:

Elke kiezer ontvangt ten minste 3 dagen vóór de stemming van den burgemeester eene oproepingskaart tot deelneming aan de stemming. De vorm en de inhoud dezer kaart zijn aangegeven bij Kon. besluit van 26 Februari 1897 (Staatsblad no. 69). De burgemeester doet tevens openbare kennisgeving van de stemming.

Het stembureau is samengesteld uit drie leden, waarvan er één als

voorzitter fungeert. Ze worden benoemd door den raad uit zijn midden, die tevens voor elk stembureau ten minste twee plaatsvervangende leden benoemt.

In gemeenten met meerdere stemdistricten kunnen door den raad ook kiezers, geen raadsleden zijnde, tot leden en plaatsvervangende leden van stembureaux worden benoemd, mits zij kiezers zijn in het kiesdistrict, waartoe het stembureau behoort. Hunne benoeming geschiedt voor den tijd van twaalf maanden.

De burgemeester is voorzitter van het hoofdstembureau in de gemeente, of zijn er meer in eene gemeente, dan van het hoofdstembureau van het kiesdistrict, waarbinnen het gemeentehuis is gelegen.

In het laatste geval worden de voorzitters van de andere hoofdstembureaux door den gemeenteraad uit zijn midden benoemd en wordt voor de stembureaux een der leden daarvan bij de benoeming als voorzitter aangewezen.

Is in eene gemeente geen hoofdstembureau gevestigd, dan is de burgemeester voorzitter van het stembureau in het eerste stemdistrict.

In deze gevallen kan de burgemeester zich doen vervangen door een lid van den gemeenteraad, daartoe door den raad aan te wijzen.

De benoeming der voorzitters van alle andere stembureaux geschiedt door den raad, zooveel mogelijk uit zijn midden. Mocht het getal beschikbare raadsleden niet toereikend zijn om daaruit voorzitters voor alle stembureaux aan te wijzen, dan kunnen daartoe door den raad ook inwoners van de gemeente, tevens kiezers in het kiesdistrict, waartoe het stembureau behoort, worden benoemd.

De voorzitter, de leden of plaatsvervangende leden, die bij de opening der zitting van het stembureau fungeeren en die kiezers zijn in het district, waarbinnen het stembureau zitting houdt, kunnen slechts aan dat stembureau hunne stem uitbrengen.

De voorzitter en de twee leden zijn gedurende de stemming steeds in het stembureau aanwezig. Is de voorzitter door ziekte of door eene andere oorzaak verhinderd, dan treden de leden, naar volgorde van benoeming, in zijne plaats op. De tijdelijke vervanging der leden wordt, zoo daaraan behoefte bestaat, door den voorzitter geregeld.

Wanneer nu geen plaatsvervangende leden beschikbaar zijn, dan

benoemt de voorzitter, voor den tijd hunner ontstentenis, uit de in het lokaal aanwezige kiezers een of meer leden.

Van zulke verwisselingen in de samenstelling van het stembureau wordt op het proces-verbaal der stemming aanteekening gehouden, met opgaaf van de reden en van den tijd der vervanging.

Voor elk stembureau wordt bij plaatselijke verordening, waarvan afkondiging geschiedt, een geschikt stemlokaal aangewezen. De burgemeester draagt zorg voor de inrichting daarvan.

In elk stemlokaal moeten aanwezig zijn een exemplaar van de kieswet en van de algemeene maatregelen van bestuur, die op de verkiezing betrekking hebben, een afschrift of afdruk van de kiezerslijst en eene stembus van voldoende afmeting.

De burgemeester draagt zorg, dat bij elk stembureau in zijne gemeente aanwezig zijn stembiljetten, tot een getal, twintig ten honderd grooter dan het getal kiezers, dat bij het bureau kan komen stemmen.

De stemming duurt van 8 uur voormiddags tot 5 uur namiddags.

Vóór den aanvang der stemming opent het stembureau het pak met stembiljetten, telt de biljetten en sluit de bus, na zich overtuigd te hebben, dat ze volkomen ledig is. Hierop volgt de stemming.

De kiezer brengt zijn oproepingskaart op den stemdag mede. Heeft een kiezer zijne kaart verloren, dan kan hem door of vanwege den burgemeester eene andere uitgereikt worden, mits hij van zijne identiteit voldoende doe blijken.

Hij overhandigt de kaart aan het stembureau, waarna hij uit handen van den voorzitter een stembiljet ontvangt.

De beide leden houden aanteekening van het aantal verstrekte biljetten. Een der leden stelt zijne paraphe vóór den naam van den kiezer, die komt stemmen, op een afschrift van de kiezerslijst.

Met het uit handen van den voorzitter ontvangen stembiljet begeeft de kiezer zich onverwijld naar een niet in gebruik zijnden in het stemlokaal aanwezigen lessenaar en stemt aldaar, door zwart te maken een wit stipje, geplaatst in het stemvak vóór den naam van den candidaat zijner keuze. Daarna steekt hij het stembiljet in de bus.

Mocht een kiezer zich bij de invulling van zijn biljet vergissen, dan mag hij een nieuw stembiljet aanvragen (éénmaal); het eerst ontvangene

geeft hij terug; dit wordt door afstempeling onbruikbaar gemaakt.

Een kiezer, die na waarschuwing de omtrent de stemming gegeven wettelijke voorschriften niet opvolgt, wordt niet tot de stembus toegelaten en is verplicht het stembiljet, zoo dit hem reeds is overhandigd, terug te geven.

Weigert een kiezer het stembiljet in de bus te steken, dan is hij eveneens tot teruggaaf verplicht.

Volgens art. 156 is niet-opvolging van een dezer verplichtingen strafbaar met eene geldboete van ten hoogste *f* 300 of hechtenis van ten hoogste twaalf dagen.

Ook deze teruggegeven stembiljetten worden door afstempeling onbruikbaar gemaakt.

Aan een kiezer, die lichamelijk hulpbehoevend is, mag, met vergunning van den voorzitter van het stembureau, bijstand worden verleend.

Des namiddags te 5 uren kondigt de voorzitter van het stembureau aan, dat de voor de stemming bepaalde tijd verstreken is; de op dat oogenblik in de zaal aanwezige kiezers worden nog tot de stembus toegelaten. Daarna worden het aantal kiezers, dat aan de stemming heeft deelgenomen, het aantal der niet gebruikte en dat der teruggegeven stembiljetten aan de aanwezige kiezers bekendgemaakt.

Het afschrift van de kiezerslijst wordt door het stembureau, met opgaaf van het aantal gestelde paraphen, gewaarmerkt. Vervolgens sluit het stembureau zoowel dit afschrift als de ingeleverde oproepingskaarten en de overgehouden stembiljetten in verzegelde pakken.

Bovengenoemde werkzaamheden geëindigd zijnde, kan tot de opening der stembus worden overgegaan. Strekt de stemming echter tot verkiezing van meer dan één lid, dan k a n het stembureau tusschen de zooëven genoemde verzegeling en de opening der bus een uur rust nemen, mits het stemlokaal niet verlatende en de stembus onder zijn toezicht houdende. Hiervan wordt aanteekening gehouden in het proces-verbaal der stemming.

Ook w o r d t alsdan het stembureau met een vierde lid vermeerderd, doch uitsluitend voor die werkzaamheden, die aanvangen met de opening der stembus.

De stembiljetten worden dooreengemengd, geteld en vergeleken met

het getal kiezers, welke volgens de aanteekening der stemopnemers aan de stemming hebben deelgenomen.

De voorzitter opent de stembiljetten, leest ze voor, het oudste lid ziet ze na en de beide overige leden houden aanteekening van elke uitgebrachte stem.

Welke biljetten van onwaarde zijn, leert ons art. 89 der kieswet.

Het stembureau beslist terstond na de opening over de waarde van een stembiljet. Indien de stemmen staken, beslist de stem des voorzitters.

Zijn de biljetten geopend, dan maakt de voorzitter den uitslag bekend. De geldige en van onwaarde verklaarde biljetten worden, elke soort afzonderlijk, in een verzegeld papier gesloten.

Van de stemming wordt vervolgens proces-verbaal opgemaakt, waarin ook moeten worden vermeld de eventueele door de kiezers ingebrachte bezwaren.

Is eene gemeente in stemdistricten verdeeld, dan worden van ieder stembureau het proces-verbaal met de bovengenoemde verzegelde pakken door het jongste lid van het stembureau overgebracht naar den voorzitter van het hoofdstembureau.

Dit hoofdstembureau houdt den volgenden dag des voormiddags 9 uren eene zitting tot het vaststellen van den uitslag der stemming. In deze zitting kan eene nieuwe opneming der stembiljetten uit één of meer stemdistricten plaats hebben.

Bij eerste stemming worden de raadsleden benoemd bij volstrekte meerderheid van stemmen. Hebben meer candidaten de volstrekte meerderheid verkregen dan er plaatsen te vervullen zijn, dan zijn zij, die de meeste stemmen hebben verkregen, en bij gelijk getal stemmen de oudsten in jaren benoemd. In geval van gelijken ouderdom beslist het lot.

Is bij de eerste stemming geene volstrekte meerderheid verkregen, dan heeft eene herstemming plaats. De meerderheid wordt vastgesteld naar het aantal van waarde zijnde in de stembussen gevonden biljetten.

Moet herstemming plaats hebben, dan maakt de voorzitter van het hoofdstembureau van het kiesdistrict eene lijst op, bevattende de namen der candidaten, die bij de eerste stemming de meeste stemmen hadden,

met tweemaal zooveel namen als er plaatsen te vervullen zijn. Komen ten gevolge van een gelijk aantal stemmen meer dan het hierboven bepaald getal candidaten voor plaatsing op de lijst in aanmerking, dan worden d e z e allen daarop geplaatst.

De herstemming heeft plaats uiterlijk binnen 14 dagen na de stemming.

Daarbij heeft de benoeming plaats met de meeste stemmen. Bij staking is de oudste in jaren benoemd; bij gelijken ouderdom beslist het lot.

Het hoofdstembureau, waarvan hierboven werd melding gemaakt, maakt van de zitting tot het vaststellen van den uitslag proces-verbaal op en zendt dit met alle bij hem ingekomen verzegelde pakken aan het bestuur der gemeente.

Het gemeentebestuur bewaart dit proces-verbaal, doet het in afschrift aanplakken en voor een ieder ter inzage nederleggen. Zoodra over de toelating van den gekozene is beslist, kunnen de verzegelde pakken en ook het proces-verbaal worden vernietigd, hetwelk bij proces-verbaal wordt geconstateerd.

De benoemde ontvangt onverwijld van den burgemeester der gemeente een afschrift van het proces-verbaal, waaruit zijne candidaatstelling of zijne benoeming blijkt. Heeft eene stemming en ook eene herstemming plaats gehad, dan zendt de voorzitter van het hoofdstembureau hem tevens afschriften van de daarvan opgemaakte processen-verbaal. Deze afschriften strekken den gekozene tot geloofsbrief.

Hij geeft binnen 3 dagen een bewijs van ontvang daarvoor af en verklaart binnen 4 weken daarna aan burg. en weth., of hij de benoeming aanneemt.

Verzuimt hij dezen termijn, dan wordt het er voor gehouden, dat hij de benoeming niet aanneemt.

Is iemand in meer dan één kiesdistrict benoemd, dan verklaart hij aan burg. en weth., voor welk district hij wenscht zitting te nemen.

Doet hij dit niet, dan wordt hij geacht geene der op hem uitgebrachte benoemingen aan te nemen.

Eene nieuwe verkiezing heeft plaats binnen veertien dagen: *a.* wanneer een candidaat vóór de stemming of de herstemming komt te overlijden; *b.* wanneer een benoemde zijne benoeming niet aanneemt; *c.* wanneer een benoemde den termijn van 4 weken zonder verklaring

laat voorbijgaan; *d.* wanneer iemand in één district voorkomt op de lijst der candidaten, over wie eene stemming of herstemming moet plaats hebben, maar in een ander district de benoeming reeds heeft aangenomen. Burg. en weth. bepalen den dag dezer verkiezing.

Verder zorgen burg. en weth. er voor, dat Ged. Staten afschrift bekomen van de aan den benoemde toegezonden processen-verbaal. Zij geven hun kennis van het al of niet aannemen eener benoeming en van den dag, waarop, naar aanleiding van het hierboven omschrevene, eene nieuwe verkiezing zal plaats hebben.

Binnen 4 maanden moet een benoemde zijn geloofsbrief aan den raad indienen. Verzuimt hij dit, dan valt de plaats opnieuw open.

Nevens zijn geloofsbrief worden door hem aan den raad overgelegd: eene geboorteakte of akte van bekendheid; eene verklaring van den burgemeester, waaruit blijkt, dat hij het laatste aan zijne verkiezing voorafgaande jaar zijne woonplaats binnen de gemeente heeft gehad, en eene verklaring, door hem zelf af te geven, vermeldende alle openbare betrekkingen, die hij bekleedt.

De raad onderzoekt den geloofsbrief en de daarbij behoorende stukken, beslist de geschillen, welke aangaande die geloofsbrieven of de verkiezing zelve oprijzen, en geeft van elke door hem genomen beslissing terstond kennis aan Ged. Staten en aan den benoemde. Wordt iemand niet als raadslid toegelaten, dan wordt hij met de redenen, die daartoe hebben geleid, bekendgemaakt.

De nieuw inkomende leden nemen geen deel aan het onderzoek en de beoordeeling hunner eigene geloofsbrieven en wonen zelfs de daarover te houden beraadslaging niet bij.

De niet-toegelatene en elk lid van den raad, ook de burgemeester, al is deze geen lid, kan tegen de beslissing van den raad bezwaren (schriftelijk) inbrengen bij Ged. Staten. Dit moet geschieden binnen 8 dagen na den dag, waarop de raad heeft beslist. Ged. Staten doen dan binnen 14 dagen na die 8 dagen hunne uitspraak, die, met redenen omkleed, terstond wordt medegedeeld aan den raad en aan den niet-toegelatene.

Ged. Staten kunnen ook ambtshalve hieromtrent uitspraak doen. Zij geven van hun voornemen daartoe kennis aan den raad binnen

14 dagen, nadat hun 's raads beslissing is medegedeeld. Hunne uitspraak volgt dan wederom binnen 14 dagen.

Berust de raad of de niet-toegelatene niet in de uitspraak, dan staat gedurende 14 dagen voor hen beroep open bij de Koningin. Dus ook, wanneer een gekozene door den raad is toegelaten, doch Ged. Staten tot zijne niet-toelating beslissen (ambtshalve), dan kan de raad in beroep komen bij de Koningin.

Hare beslissing, zoo spoedig mogelijk te nemen, wordt aan Ged. Staten gezonden, die voor de uitvoering zorg dragen.

Is over de toelating van een gekozene beslist, dan kunnen — ik heb dit reeds te voren gemeld — alle stembriefjes worden vernietigd; niet vroeger, want de raad en Ged. Staten en ook de Koningin mogen over de geldigheid van een stembriefje oordeelen.

Wanneer in de beslissing van den raad niet is berust, wordt ter vervulling der plaatsen van hen, die niet als leden van den raad zijn toegelaten, geene nieuwe verkiezing uitgeschreven, alvorens de zaak bij einduitspraak zij afgedaan.

Bij het aanvaarden van hunne betrekking leggen de leden van den raad in de vergadering, in handen van den voorzitter, den eed af van trouw aan de grondwet en aan de wetten des Rijks, evenwel voorafgegaan door den zuiveringseed.

Sedert 1896 kunnen de leden van den raad ook volstaan met beloven (St.bl. no. 88 van 1896).

Hierna nemen de leden voor 6 jaren zitting.

Beantwoording der door de Redactie gestelde vragen.

VRAAG 26. Moet eene commissie tot uitdeeling van eetwaren en brandstoffen op Nieuwjaarsdag gebracht worden op de lijst der instellingen van weldadigheid?

Alvorens een antwoord op deze vraag te geven, dient te worden uitgemaakt of de commissie is eene instelling van weldadigheid in den zin van art. 1 der wet van 28 Juni 1854 (St.bl. no. 100), zooals die is gewijzigd bij de wet van 1 Juni 1870 (St.bl. no. 85).

Onder het gebied der wettelijke regeling valt de individueele liefdadigheid niet; ook niet a l l e instellingen met een meer of minder liefdadig doel. Instellingen van weldadigheid in den zin der wet zijn alleen die, welke:

1o. a r m e n v e r z o r g i n g ten doel hebben, en

2o. v o o r t d u r e n d armenverzorging t e n d o e l hebben.

Waar alzoo geene v e r z o r g i n g (d. i. ondersteuning door verstrekking in geld of in natura, door werkverschaffing, opvoeding, onderwijs of op eenige andere wijze) van a r m e n — waaronder zij worden verstaan, die in hun noodzakelijk levensonderhoud niet uit eigen middelen kunnen voorzien — het doel is, daar is geene instelling van weldadigheid in den zin der wet. Evenmin zal eene commissie, die zich slechts voor éénmaal tijdelijk vereenigt om armen te verzorgen, zonder het d o e l te hebben dat v o o r t d u r e n d te doen, vallen onder het begrip van instellingen van weldadigheid in den zin der wet, schoon uit haar boezem soms weldaden aan armen mogen voortkomen. In art. 1 der bovengenoemde wet wordt dan ook niet gezegd, dat de instelling v o o r t d u r e n d armen moet verzorgen, maar zij moet armenverzorging v o o r t d u r e n d ten d o e l hebben. 't Is alzoo niet noodig, dat eene instelling onophoudelijk, onafgebroken, bezig is met hare taak, om in den zin der wet instelling van weldadigheid te zijn; heeft zij slechts voortdurend t e n d o e l, om b. v. alléén gedurende

de wintermaanden zich met de armenzorg op te houden, dan valt zij reeds onder het bereik der wet.

Vereenigingen, die zich ten gevolge van watersnood, brand of meer algemeene volksrampen tot oogenblikkelijke leniging voorbijgaand vormen, vallen niet onder de instellingen van weldadigheid, welke de wet bedoelt.

De vraag, wat instellingen van weldadigheid zijn, heeft zich vooral voorgedaan ten opzichte van genootschappen, die aan schamele armen onderstand verleenen, en commissiën of vereenigingen tot het uitdeelen van levensmiddelen en brandstoffen gedurende den winter. Naar de meening der regeering (circulaire van den Min. v. B. Z. van den 24sten October 1855 no. 147, 7de afd.) zijn in 't algemeen deze als instellingen van weldadigheid te beschouwen, tenzij het overtuigend mocht blijken, dat de eene of andere inrichting in een bijzonderen, van den algemeenen aard dier inrichtingen afwijkenden toestand verkeert. Volgens 's Ministers meening schijnen toch in den regel inrichtingen als de bovengenoemde, die voor een onbepaalden tijd bestaan en dus redelijkerwijze geacht moeten worden „voortdurend te werken" en die òf uitsluitend door vrijwillige liefdegaven òf ook voor een gedeelte door bijdragen uit openbare fondsen worden in staat gesteld, armen te ondersteunen, instellingen van weldadigheid in den zin der wet te zijn, zonder dat de omstandigheid, dat de werking van deze of gene zich beperkt tot armen, die in een of anderen bepaalden toestand verkeeren, iets aan die beschouwing verandert.

Op grond van het bovenstaande behoeft m. i. eene commissie, als waarvan in de vraag de rede is, niet geplaatst te worden op de lijst der instellingen van weldadigheid. De reden, waarom zoodanige commissiën worden geconstitueerd, is deze, dat in de laatste jaren vele klachten worden geuit door ingezetenen van kleine gemeenten, wien het op den Nieuwjaarsdag zeer lastig wordt gemaakt door het aanhoudend vragen om eene nieuwjaarsgift. Om hieraan een einde te maken wordt uit het midden der gemeentenaren eene commissie benoemd, die zich ten doel stelt eetwaren en brandstoffen onder hen, die daarom vragen, uit te reiken.

Dat dergelijke commissiën geen armenverzorging ten doel hebben,

behoeft geen betoog, daar de uitdeeling niet plaats vindt om de heerschende armoede te lenigen, maar alleen om de mingegoeden op dien dag van de huizen der ingezetenen te weren.

GRONINGEN. H. DASSEL.

De heeren M. A. Bleiker te Aardenburg, J. Breebaart te Winkel, G. J. Van den Brink te Oldebroek, A. Edelbroek te Oosterhout, D. Kooiman te Hoorn, A. B. Michielsen te Dreumel, D. J. Van Oortmerssen te Zwolle, A. G. Van der Roest te Oudewater en J. L. Switzar te Oosterhout beantwoordden eveneens allen de vraag ontkennend. De motiveering der heeren Van den Brink, Dassel en Kooiman was het best.

Den heer Van der Roest heeten wij welkom.

DE REDACTIE.

VRAAG 27. De broeder van een zetter wordt tot burgemeester benoemd. Tot welke beschouwingen geeft dit aanleiding?

Het college van zetters, belast met werkzaamheden bij verschillende wetten opgedragen, bestaat in gemeenten van 10.000 zielen en daarboven uit 7 leden en in de overige gemeenten uit 5 leden.

Van dit college is, behalve voor de werkzaamheden betreffende de bedrijfs- en andere inkomstenbelasting, de burgemeester ambtshalve lid en voorzitter. Bij ongesteldheid, afwezigheid of ontstentenis wordt hij op de in artikel 77 der gemeentewet bepaalde wijze vervangen, alzoo door den wethouder, die van de aanwezigen de oudste in jaren is, of, deze ongesteld zijnde, door den daarop in jaren volgenden wethouder en, bij ongesteldheid of afwezigheid van alle wethouders, door het oudste lid in jaren van den raad. Ten gevolge van die vervanging is de burgemeester dus niet uitgesloten van het lidmaatschap.

Op voordracht van burgemeesters van gemeenten van 10.000 zielen en daarboven kan de Commissaris der Koningin in hunne plaats een wethouder of een ander lid van den raad aanwijzen, waardoor zij dus in geenerlei betrekking meer tot gemeld college staan.

De leden van het college van zetters mogen o. m. elkaar niet in den

len of 2en graad van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan. Geraakt een lid na zijne benoeming in den verboden graad van zwagerschap, dan behoeft hij vóór den afloop van zijn tijd van zitting niet af te treden.

Vermits de wet geene bepaling bevat als de bovenstaande, wanneer er, zooals in dezen, een verboden graad van bloedverwantschap ontstaat (door zijne betrekking wordt de broeder immers van rechtswege lid en voorzitter), verliest dus de zetter zijn lidmaatschap, doch m. i. niet eer dan na het aanvaarden der betrekking door den burgemeester.

Ook al heeft dit geval plaats in eene gemeente van 10.000 zielen of daarboven, dan nog kan de burg. zijn broer niet diens lidmaatschap laten behouden door zich zelf te doen vervangen door een wethouder of ander raadslid, omdat hij eerst *na* de aanvaarding zijner betrekking van die bevoegdheid gebruik kan maken. Voor den zetter kan er dan evenwel kans zijn, dat hij opnieuw wordt benoemd, indien nl. de Commissaris der Koningin de opgaaf, waaruit destijds de zetter is benoemd, niet meer voldoende acht om daaruit eene benoeming te doen en hij den gemeenteraad eene nieuwe opgaaf vraagt, waarop deze den zetter weder kan plaatsen.

ZWOLLE. D. J. v. OORTMERSSEN.

Volgens art. 2 alinea 2 der wet van 5 April 1870 (St.bl. no. 63) is de burgemeester of diegene, welke hem volgens de gemeentewet vervangt, ambtshalve lid en voorzitter van het zetterscollege.

Daar nu volgens art. 5 alinea 4 der bovenbedoelde wet geen bloedverwantschap of zwagerschap in den eersten of tweeden graad tusschen de zetters onderling mag bestaan, meen ik, dat de in de vraag bedoelde personen elkander in een verboden graad van bloedverwantschap bestaan, wijl de tot burgemeester benoemde niet alleen ambtshalve voorzitter van het zetterscollege, maar ook zetter wordt.

Het gevolg hiervan zal zijn, dat de broeder van den burgemeester bij het einde van zijn tijd van zitting niet weder benoembaar is.

Dat de burgemeester niet steeds de functie van voorzitter en lid van het zetterscollege uitoefent, maar voor werkzaamheden betreffende de belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten in die functie

door een hoofdambtenaar der directe belastingen wordt vervangen, doet m. i. hier niets ter zake, en ik ben daarom van oordeel, dat de verhouding der leden tot den burgemeester, ambtshalve lid (en voorzitter), aan dezelfde beperking onderhevig is als die tusschen de overige leden van het zetterscollege onderling.

DREUMEL. A. B. MICHIELSEN.

Met beide inzenders zijn de heeren M. A. Bleiker te Aardenburg, J. Breebaart te Winkel, G. J. Van den Brink te Oldebroek, L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch, D. Kooiman te Hoorn, P. Sikkes te Groningen en J. L. Switzar te Oosterhout het er over eens, dat het recht der Kroon, om tot burgemeester te benoemen wien Zij wil, onaangetast moet blijven en dat dus de zetter, broeder van den burgemeester, voor dezen wijken moet.

Zij verschillen echter in opvatting over de vraag, wanneer de broeder wijken moet. De heeren Breebaart en Sikkes beweren, dat hij overeenkomstig art. 6, slotzinsnede, der wet zitting houdt, totdat zijn opvolger is benoemd; de heer Michielsen wil hem zitting doen houden, tot zijn tijd van aftreding dáár is. Bij deze laatste opvatting wordt o. i. uit het oog verloren, dat art. 5, voorlaatste lid, wel daartoe vrijheid geeft bij het ontstaan van zwagerschap na de benoeming, maar niet bij het ontstaan van bloedverwantschap. Met de andere heeren meenen ook wij, dat de broeder dadelijk moet wijken en dat hij dan ook in dit geval niet mag blijven zitten, totdat zijn opvolger benoemd is.

De vraag is intusschen, wat gebeuren moet, als de broeder geen zin in wijken heeft. Hij houdt van rechtswege op, lid te zijn, zeggen eenigen. Daarin gaan zij o. i. te ver. Wanneer art. 6 der wet op de colleges van zetters eene bepaling inhield, in vorm overeenkomende met die van art. 151 der gemeentewet, zouden zij gelijk hebben; maar dit is nu eenmaal niet zoo. Wanneer iemand krachtens eene wetsbepaling volkomen wettig bevoegd is, verliest hij zijne bevoegdheid maar niet zoo op eens, wanneer eene andere wetsbepaling dit niet gebiedt.

De broeder zal, zeggen anderen, zijn ontslag moeten inzenden.

Goed; maar als hij dat nu eens niet doet? De wet geeft noch aan den Commissaris der Koningin, noch aan eenige andere macht bevoegdheid, een zetter ontslag te verleenen; zij spreekt alleen van ontslag nemen (art. 6, laatste lid). Wellicht zou beweerd kunnen worden, dat de Comm. der Kon. het besluit tot benoeming kan intrekken; bij gebreke van eene uitdrukkelijke bepaling daaromtrent is dit echter voor het minst betwistbaar.

Neemt de broeder zijn ontslag niet, dan behoudt hij dus o. i. zijne bevoegdheid. De inzenders waren allen dermate overtuigd, dat de broeder moet aftreden, dat zij deze mogelijkheid niet hebben besproken. Hoe nu, als hij ter vergadering komt? Er is alweder geene bepaling, die den voorzitter de macht geeft, den broeder toegang en deelneming aan de beraadslagingen en de besluiten te beletten. Het college zal dan voortdurend aan toepassing van art. 16 der wet blootstaan.

Onze opvatting is alzoo, dat er eene leemte is in de wet. Intusschen zal het geval, dat wij stelden, in de praktijk wel niet tot bezwaren aanleiding geven, omdat de Regeering eene andere opvatting heeft dan de boven ontwikkelde. Toen in 1894 in eene gemeente in Zeeland zich dit geval voordeed, vroeg de Commissaris der Koningin in die provincie inlichting aan den Minister van Financiën, van wien, onder dagteekening van 18 Juni 1894 no. 38, afd. D. B., het volgende antwoord werd ontvangen: „In antwoord op de nader door UHEdG. gedane vraag, of de heer . . . . te . . . . zetter kan blijven, nadat zijn broeder burgemeester aldaar geworden is, strekke, dat mijns inziens de vierde alinea van art. 5 der zetterswet ook in dit opzicht door art. 2 tweede alinea der wet beheerscht wordt en dat dus eerstgenoemde wegens de bedoelde benoeming niet behoeft af te treden, hoewel hij onder de gegeven omstandigheden niet zal kunnen herbenoemd worden."

Met het oog hierop plaatsten wij het stuk van den heer Michielsen, al zijn wij het niet met hem, maar met den heer Van Oortmerssen eens.

De Redactie.

VRAAG 28. Een verkozen raadslid zendt tijdig zijn geloofsbrief in, maar legt niet over de andere stukken, bedoeld in art. 17 der gemeentewet. Kan de raad nu eene beslissing nemen?

Bij de wet van 28 April 1897 (St.bl. no. 110) is van de gelegenheid gebruik gemaakt om eene in de gemeentewet bestaande leemte op te heffen. Vóór dien tijd was niet bepaald, binnen welken termijn een benoemd raadslid aan den raad zijn geloofsbrief moest zenden. Zoolang nu deze niet was ingekomen, belette art. 31 den raad omtrent de toelating van den benoemde eene beslissing te nemen. Het gevolg van een en ander was, dat b. v. een in strijd met de wet verkozene de plaats in den raad zoolang onvervuld kon houden als hem goeddacht. Met het oog hierop werd bij genoemde wet aan art. 17 de bepaling toegevoegd, dat de geloofsbrief binnen 4 maanden na zijne dagteekening moet worden ingezonden, terwijl bij niet-inachtneming van dien termijn de plaats opnieuw zal openvallen. Voor overlegging van de andere stukken is ook thans nog geen termijn bepaald. Is daarmede in de leemte op onvoldoende wijze voorzien? Of mag de raad, wanneer de benoemde tijdig inzendt zijn geloofsbrief (afschrift der processen-verbaal van verkiezing, stemming en herstemming) zonder bijvoeging evenwel van de overige stukken bij art. 17 genoemd, desniettegenstaande omtrent de toelating eene beslissing nemen? De laatste vraag moet m. i. toestemmend beantwoord worden.

Een krachtig argument voor mijne opvatting levert reeds art. 31. De voor zoover mij bekend algemeen gehuldigde leer toch, dat vóór het inkomen van den geloofsbrief niet beslist mag worden, grondt zich op dat artikel, hetwelk van den raad vordert een o n d e r z o e k v a n d e g e l o o f s b r i e v e n der nieuw inkomende leden, zoomede eene beslissing omtrent de daaruit voortkomende geschillen. Het spreekt dan ook van zelf, dat de raad geen geloofsbrief kan beoordeelen, zoolang hij dien niet in handen krijgt. Dit bezwaar geldt echter ten aanzien van de andere stukken niet. Deze worden in het verband der artt. 31 en volg. geheel niet genoemd en een onderzoek of verplicht gebruik maken daarvan is nergens voorgeschreven.

Doch er is meer. De overlegging der bedoelde stukken is voorge-

schreven om het den raad gemakkelijker te maken te beoordeelen, of de verkozene al dan niet bevoegd is zitting te nemen. Gewis echter zal niemand de bevoegdheid van den raad willen betwisten, om ook buiten deze stukken om ter zake een zelfstandig onderzoek in te stellen en op grond van de uitkomsten van dat onderzoek tot niet-toelating te besluiten. Uit de geboorte-akte, de verklaring van den burgemeester betreffende inwoning in de gemeente en de lijst van door den benoemde bekleed wordende openbare betrekkingen zal meermalen niet voldoende blijken, of deze de vereischten in zich vereenigt om te mogen worden toegelaten. Zoo zal de geboorte-akte niet altijd voldoende licht verstrekken ten aanzien van de nationaliteit, de burgemeester zou bewust of onbewust eene onjuiste verklaring kunnen afgeven, of wel de verklaring van den verkozene zelf zou verkeerd kunnen zijn. Zoo kan de raad ook in de stukken niet zien, of de benoemde in het volle genot is van burgerlijke en burgerschapsrechten, dan wel of misschien verboden bloedverwantschap of zwagerschap in den weg staat. Maar als dan vaststaat de bevoegdheid van den raad om eene beslissing te nemen, gegrond op feiten, waarvan niet blijkt uit de bedoelde stukken, of die misschien niet in overeenstemming zijn met hetgeen daarin wordt vermeld, waarom zou hij dan niet evengoed mogen beslissen, als die stukken niet zijn ingekomen? En ten slotte, hoe te handelen, wanneer de burgemeester, om welke reden dan ook, eens weigerde de verklaring van ingezetenschap af te geven? Zou aldus ook de burgemeester de zaak kunnen tegenhouden? Dat zou wel wat ver gaan.

Neen, zooals gezegd, de nevens den geloofsbrief over te leggen stukken strekken den raad alleen tot nadere voorlichting bij het onderzoek, dat hij zedelijk verplicht is in te stellen, doch niets belet hem, ook zonder die stukken eene beslissing te nemen, als met andere gegevens de zaak voldoende kan beoordeeld worden.

HOORN. D. KOOIMAN.

Art. 17 der gemeentewet bepaalt, dat de tot lid van den raad benoemde nevens zijn geloofsbrief aan den raad overlegt:

a. een geboorte-extract of bij gebreke daarvan eene akte van bekendheid;

b. eene verklaring van den burgemeester, dat hij het jaar, voorafgaande aan de verkiezing, zijne woonplaats binnen de gemeente heeft gehad;

c. eene door hem zelven afgegeven verklaring, inhoudende de openbare betrekkingen, die hij bekleedt.

Nu moet volgens art. 31 der wet de raad den ingekomen geloofsbrief met de daarbij behoorende en hierboven genoemde stukken onderzoeken en de geschillen beslissen, die aangaande dien geloofsbrief of de verkiezing zelve zijn gerezen, en hiervan terstond kennis geven aan Gedeputeerde Staten en den benoemde. Maar hoe kan de raad eene beslissing nemen, indien alléén de geloofsbrief tijdig is ingezonden?

De raad kan nu immers niet nagaan, of de benoemde wel aan de vereischten, in art. 19 voor het lidmaatschap van den raad gesteld, voldoet; hij kan nl. niet beoordeelen, wat uit het over te leggen geboorte-extract moet blijken, of de benoemde meerderjarig is; verder, of deze reeds een jaar, voorafgaande aan zijne verkiezing, in de gemeente gewoond heeft en of hij een ambt bekleedt, dat hem van het lidmaatschap uitsluit of niet.

De commissie, met het onderzoek belast, zal dus moeten rapporteeren, dat de stukken niet in orde zijn bevonden, zoodat de raad geene beslissing kan nemen.

LOOSDUINEN. W. F. VAN SPENGLER.

Een geval als dit zal zich niet licht voordoen. Of men zal ter secretarie voor de in art. 17 der gemeentewet bedoelde stukken zorgen, òf men zal den verkozene daaromtrent inlichten, zoodat deze licht een of meer der vereischte stukken zal overleggen, tenzij hij (een haast ondenkbaar geval) weigere dit te doen.

In haar verslag over het ontwerp der gemeentewet heeft dan ook de commissie van rapporteurs, hoewel overigens met het voorgestelde artikel 31 niet zeer ingenomen, omtrent deze quaestie geene opmerkingen gemaakt (Bijl. Hand. Tweede Kamer 1850—1851, blz. 446).

Art. 31 spreekt van eene beslissing over de geschillen, welke aangaande de geloofsbrieven of de verkiezing zelve oprijzen, zonder iets over de in art. 17 bedoelde stukken te vermelden.

In *Gem.-Stem* no. 1895 (blz. 2, kol. 2) is te vinden het rapport eener raadscommissie, belast met het onderzoek der geloofsbrieven van een nieuw inkomend lid. In dit rapport werd overwogen, dat „de geloofsbrieven niet in orde waren bevonden, wegens het ontbreken van eene verklaring van den burgemeester, dat de benoemde gedurende het laatste aan zijne verkiezing voorafgaande jaar zijne woonplaats binnen de gemeente gehad heeft."

Bij het daarop genomen raadsbesluit tot niet-toelating teekende de redactie der *Gem.-Stem* aan, dat haar het raadsbesluit goed genomen voorkwam, omdat een gekozene, zonder dat aan art. 17 voldaan is, niet mag worden toegelaten.

Bij Kon. besluit van 15 Dec. 1853 no. 73 (bij v. Oosterwijk blz. 232) werd eene beslissing van een college van Ged. Staten, waarbij eene ongunstige beschikking was gegeven op het beroep van iemand, die bij raadsbesluit niet was toegelaten, op grond, dat uit het door hem bij geloofsbrief overgelegd doopattest van zijne identiteit met den benoemde niet was gebleken, in hooger beroep bevestigd, o. a. met de overweging, dat de bewering van den adressant, als zou het raadsbesluit geene beslissing omtrent zijnen geloofsbrief, noch omtrent de gehoudene verkiezing zijn, maar slechts eene voorloopige uitspraak omtrent het onvoldoende der overeenkomstig art. 17 der gemeentewet overgelegde stukken, onjuist was, omdat bij dat raadsbesluit uitdrukkelijk de niet-toelating van den adressant was uitgesproken en hiervan overeenkomstig art. 31 der wet zoowel aan hem, als aan Ged. Staten terstond was kennisgegeven.

Nog eene beslissing in dezen werd genomen door Ged. Staten van Gelderland, die, met aanhaling van het Kon. besluit van 21 Febr. 1865 no. 114 (Prov. blad Geld. no. 23 van 1865), beslisten, dat, bij het ontbreken van de hier bedoelde stukken, de raad desniettemin bevoegd en, zoo er geschil bestaat, verplicht is na te gaan, in hoever de gekozene aan de door de wet gestelde vereischten voldoet en om volgens den uitslag van dit onderzoek tot zijne al- of niet-toelating te besluiten (*Gem.-Stem* no. 887, blz. 3, kol. 1).

Al staat het er niet met zoovele woorden, toch is stellig de bedoeling der gemeentewet, waar zij in art. 19 de vereischten voor het

lidmaatschap van den raad en in art. 23 de daarmede onvereenigbare betrekkingen opneemt, dat onder beslissing over de geschillen, aangaande geloofsbrief of verkiezing opgerezen, ook geacht wordt te behooren die over de bij art. 17 geëischte stukken, welke immers als bewijsmiddelen moeten dienen, dat de gekozene is Nederlander, meerderjarig, ingezetene enz. en geen verbodene betrekking bekleedt.

Oppenheim noemt het het voorschrift van art. 31 gemeentewet, „den geloofsbrief te onderzoeken en de geschillen, die, hetzij met betrekking tot dat stuk en de bewijsstukken, die het vergezellen, of nopens de verkiezing zelve rijzen." (Het Ned. Gem. recht, blz. 114).

Ook bij Mr. E. L. Van Emdem, vervolg op Mr. D. Léon, deel 5, blz. 32, is eene overeenkomstige meening te vinden.

Al is bij geen der aangehaalde beslissingen of schrijvers een geval, geheel gelijk aan het in de vraag gestelde, behandeld, toch is, op grond daarvan en wanneer men let op de bedoeling der wet, wel aan te nemen, dat de raad in dezen eene beslissing mag nemen.

Deze kan tweeërlei zijn. Of hij besluit tot niet-toelating, òf tot het aanhouden der beslissing tot eene volgende vergadering (*Gem.-Stem* no. 1457, blz. 2 kol. 3), hetzij om zelf een onderzoek in te stellen, hetzij om den benoemde alsnog in de gelegenheid te stellen zijne stukken in te zenden.

Deze laatste beslissing zal altijd wel de beste zijn, omdat zij rekening houdt met het beginsel, dat de raad zooveel mogelijk den uitgesproken wil der kiezers behoort te eerbiedigen.

DEN HAAG. R. LIJNDRAJER.

Van hetzelfde gevoelen als de heer Kooiman waren de heeren M. A. Bleiker te Aardenburg, J. Breebaart te Winkel, A. B. Michielsen te Dreumel en J. De Voogt te Kampen.

Met den heer Van Spengler beantwoordden de heeren G. J. Van den Brink te Oldebroek en A. G. Van der Roest te Oudewater de vraag ontkennend.

De heeren H. Dassel te Groningen, A. Edelbroek te Oosterhout, A. A. Eijkelhoff te Wilnis, J. L. Switzar te Oosterhout en D. P. Teenstra te Oldehove meenen met den heer Lijndrajer, dat de raad

wel eene beslissing kan nemen, maar dan alleen tot niet-toelating; alleen laatstgenoemde wijst er op, dat de raad de beslissing zou kunnen uitstellen, om alsnog gelegenheid tot overlegging der ontbrekende stukken te geven.

Het begin van zijn antwoord geeft ons nog aanleiding tot de opmerking, dat, evenals eenmaal iemand in de niet-inzending van den geloofsbrief een middel vond om eene vacature bijna zes jaar te laten bestaan, men nu dat middel zou kunnen zoeken in het niet-inzenden der bijlagen van den geloofsbrief.

Wij gelooven, dat hem dit niet helpen zou en vereenigen ons geheel met het juist gemotiveerde antwoord van den heer Kooiman. Volgens het door den heer Lijndrajer geciteerde Kon. besluit van 21 Febr. 1865 no. 114 (ook te vinden in *Gem.-Stem.* no. 701) moest reeds onder de werking van het oude art. 17 der gemeentewet de raad, bij het ontbreken der nevens den geloofsbrief over te leggen stukken, zelfstandig onderzoeken. De wetgever verbond in 1897 wel aan het niet-inzenden van den g e l o o f s b r i e f een gevolg, maar niet aan het ontbreken der b ij l a g e n daarvan; ook daaruit is af te leiden, dat het overleggen dier bijlagen niet noodzakelijk werd geacht, om eene beslissing te kunnen nemen. DE REDACTIE.

VRAAG 29. Stel de beschikking van den raad op het adres van iemand, die zich beklaagt, dat hij van het burgerlijk armbestuur geen onderstand kan krijgen.

De raad der gemeente O. . . . . ;

Gelezen het adres van A. . . . , wonende alhier, dd. 1 Mei 1899, waarbij deze zich beklaagt, dat het burgerlijk armbestuur hem geen onderstand wil verstrekken, waarom adressant zich met verzoek daartoe tot den raad wendt;

Overwegende, dat blijkens art. 22 der wet op het armbestuur op eene aanvrage om onderstand z o n d e r b e r o e p wordt beslist door het burgerlijk of algemeen of het gemengd armbestuur en eerst bij gebreke van dien door het bestuur der gemeente;

dat de raad dus in dezen onbevoegd is eene beslissing te nemen;

Gelet op art. 22 der wet op het armbestuur;

Besluit:

Adressant te berichten, dat de Raad zich onbevoegd acht op zijn adres te beschikken.

O, 12 Mei 1899. De Raad voornoemd,
H., Voorzitter.
Y., Secretaris.

OLDEBROEK. G. J. VAN DEN BRINK.

Met het geplaatste antwoord kwamen in aanmerking die der heeren J. Breebaart te Winkel en D. J. Van Oortmerssen te Zwolle.

De heeren H. Dassel te Groningen, A. Edelbroek te Oosterhout, P. Sikkes te Groningen en J. L. Switzar te Oosterhout gaven prijzenswaardige beschouwingen over art. 22 der armenwet. Hunne besluiten waren echter niet zoo goed als dat van den heer Van den Brink. Wij hebben reeds vroeger opgemerkt, dat het dictum van het besluit, datgene wat na het woord „besluiten" volgt, zoo kort mogelijk behoort te zijn; de gronden, waarop het rust, behooren in den vorm van „overwegingen" te worden vermeld. Wanneer we lezen, dat de raad besluit: „aan den adressant te kennen te geven, dat de raad niet bevoegd is in dezen zijne tusschenkomst te verleenen, aangezien art. 22 der wet het beschikken op de aanvragen om onderstand uitsluitend opdraagt aan de daarin genoemde besturen, zonder dat van de beschikkingen eenig beroep is toegelaten," dan achten we het besluit minder goed. Dit doen we evenzeer, als de raad alleen „let" op art. 22 der wet, maar niet den korten inhoud van dat artikel onder de overwegingen opneemt; vooral uit eene beschikking als deze, welke wordt uitgereikt aan iemand, van wien niet verwacht kan worden, dat hij met de wet vertrouwd is, behoort te blijken, waarom ze aldus en niet anders genomen wordt. De besluiten der genoemde heeren moesten daarom achterstaan bij het geplaatste. Den heer Dassel, die beweerde, dat de wet van 28 Juni 1854 (St.bl. no. 100) het laatst is gewijzigd bij die van 1 Juni 1870 (St.bl. no. 85), herinneren wij aan de wet van 15 April 1886 (St.bl. no. 64).

De heer A. B. Michielsen te Dreumel wil het adres aannemen voor

kennisgeving en hiervan mededeeling doen aan den adressant. Dit schijnt ons toe, moeilijk met elkander overeen te brengen.

Een inzender wil aan den adressant te kennen geven, „dat zijn verzoek in handen is gesteld van het dagelijksch bestuur tot onderzoek en zoo het burgerlijk armbestuur zijne administratieve verplichtingen niet nakomt, die maatregelen te zullen nemen, welke het noodig zal oordeelen." Afgescheiden daarvan, dat uit een oogpunt van stijl deze beschikking verre van onberispelijk is, is zij bovendien onjuist.

De raad kan besluiten, het adres om bericht in handen te stellen van het armbestuur; maar als dit eenvoudig mededeelt, dat het voor het verleenen van onderstand geen termen gevonden heeft, is de raad nog even ver. De inzender beroept zich op *Gemeentestem* no. 979 en 989, maar is daarmede o. i. niet gelukkig. Met de administratieve verplichtingen van het armbestuur heeft deze zaak niets te maken: de al of niet voldoende opvolging der wettelijke voorschriften betreffende begrooting en rekening is geheel iets anders dan de juiste toepassing van het wettelijk voorschrift betreffende de beslissing op aanvragen om onderstand. De beslissing daaromtrent heeft de wet nu eenmaal in handen gelegd van het burgerlijk armbestuur; kan de raad zich met de wijze, waarop de leden van dit lichaam te dezen opzichte de wet toepassen, niet vereenigen, dan blijft hem o. i. niets anders over, dan hen bij aftreding niet opnieuw te benoemen. Een besluit om ze tusschentijds te ontslaan, omdat zij eene bedeeling geweigerd hebben, welke naar 's raads inzien had moeten worden gegeven, komt ons niet in overeenstemming met de wet en dus voor vernietiging vatbaar voor.

Op ongeveer gelijke gronden achten wij eene andere inzending onjuist. Op grond van een rapport van den commissaris van politie, „waaruit blijkt, dat ondersteuning van adressant volstrekt onvermijdelijk is", van eene mededeeling van B. en W., dat kerkelijke en bijzondere instellingen den adressant niet ondersteunen en dat de volgens artt. 376 en volg. B. W. tot zijn onderhoud verplichte personen daartoe niet in staat zijn, wordt in deze inzending door den raad besloten, „het burgerlijk armbestuur op bovenvermelde omstandigheden te wijzen." Dit leidt tot niets; bovendien is deze beslissing, gebaseerd op een rapport

van den commissaris van politie, die er heelemaal niets mee te maken heeft, en met de klaarblijkelijke bedoeling om het armbestuur te dwingen op zijn besluit terug te komen, een ingrijpen in de bevoegdheid van dat bestuur, dat op wettelijken grond niet te verdedigen is.

DE REDACTIE.

VRAAG 30. Waardoor kan het bestaan van een huwelijk worden bewezen?

In mr. Leon's Rechtspraak wordt ad art. 155 B. W. medegedeeld de beslissing van den Hoogen Raad, dd. 19 Februari 1869, dat het bewijs van het bestaan van een huwelijk volgens ons recht alleen kan worden geleverd overeenkomstig de artt. 155 en 156 B. W.

Volgens art. 155 kan het bestaan van een huwelijk niet anders worden bewezen, dan door de akte van deszelfs voltrekking, in de registers van den burgerlijken stand ingeschreven, behoudens de gevallen, bij de volgende artikelen voorzien. De vraag zou kunnen rijzen, of dat bewijs dan niet te leveren ware overeenkomstig art. 157, dat toch mede is opgenomen in de afdeeling van het burgerlijk wetboek, die handelt over het bewijs van het bestaan des huwelijks, terwijl ook het slot van art. 155 wijst naar het bestaan van meer dan één artikel, dat eene uitzondering op den regel van genoemd artikel daarstelt.

Art. 157 zegt: „De wettigheid van een kind kan, uithoofde van het gebrek van het vertoonen der trouwakte zijner overledene ouders, niet worden betwist, indien hetzelve het uiterlijk bezit heeft van zijnen staat, overeenkomstig zijne geboorteakte, en de ouders openlijk als man en vrouw hebben geleefd.” Dit artikel nu is niet voor de ouders doch voor het kind geschreven. Immers het kan slechts toepassing erlangen, als het huwelijk reeds door den dood ontbonden is.

Overeenkomstig art. 157 kan derhalve niet worden bewezen, dat het huwelijk bestaat, doch wanneer vaststaat, dat de wettigheid van het kind niet kan worden betwist, dan sluit dit toch in zich de bewijslevering, dat het huwelijk heeft bestaan. Vandaar zeker, dat art. 157 in deze afdeeling is opgenomen.

Bij arrest van den Hoogen Raad van 7 Mei 1846 werd uitgemaakt,

dat art. 155 alleen ziet op huwelijken, die binnenslands, doch niet op die, welke buitenslands voltrokken zijn. Het bestaan van deze laatste kan volgens het arrest bewezen worden door de overgelegde buitenlandsche huwelijksakte, in de registers van den burgerlijken stand behoorlijk ingeschreven, welk stuk, ofschoon buitenslands en in den aldaar gebruikelijken vorm opgemaakt, zoowel naar art. 10 der algemeene bepalingen [1]), als speciaal met opzicht tot de akte van huwelijksvoltrekking naar art. 139 B. W., hier te lande als wettig bewijsmiddel gelden kan.

Echter moet hij, die beweert, dat in een vreemd land andere regelen gelden om een aldaar voltrokken huwelijk te bewijzen, van het bestaan daarvan het bewijs leveren, zal overeenkomstig die andere regelen het huwelijk ook hier te lande bewezen kunnen worden (arr. H. R. 19 Febr. 1869).

Opdat een in het buitenland voltrokken huwelijk wettig bewezen zal kunnen worden, is niet noodig, dat blijke, dat aan de artt. 138 en 139 is voldaan. Ook zonder dat moet het huwelijk hier geacht worden te bestaan, totdat de nietigheid ervan door den rechter mocht worden uitgesproken. Bovendien is herhaaldelijk beslist, dat de wettigheid onafhankelijk is van de vervulling der formaliteit van art. 139. De buitenlandsche akte, of wel hetgeen naar de vreemde wet daarvoor in de plaats treedt, levert dus op zichzelf volledig bewijs op. Is evenwel aan art. 139 voldaan, dan kan m. i. ook door de daarvan opgemaakte akte, zonder meer, het huwelijk worden bewezen. Wel spreekt art. 155 van *in*- en art. 139 van *over*schrijven, doch de oorzaak van dit verschil moet naar mijne meening alleen gezocht worden in de bedoeling van den wetgever om uit te drukken, dat de akte in haar geheel en woordelijk zou worden o v e r g e s c h r e v e n.

„Wanneer het blijkt, dat er geene registers hebben bestaan, of dat dezelve zijn verloren geraakt, of ook dat *de* huwelijksakte daaraan ontbreekt, wordt de genoegzaamheid der bewijzen van het bestaan des

[1]) Volgens hetwelk de vorm van alle handelingen wordt beoordeeld naar de wetten van het land of de plaats, alwaar die handelingen zijn verricht.

huwelijks ter beoordeeling van den rechter overgelaten, mits er een uiterlijk bezit van den huwelijken staat aanwezig zij" (art. 156).

Al behoeft zulks m. i. dan ook niet bepaald te worden, de toepassing van dit artikel zal toch zeker in de praktijk meestal wel gepaard gaan met aanvulling der registers overeenkomstig de artt. 70 en volg.

Door nauwkeurigheid munten de woorden van art. 156: „of ook dat *de* huwelijksakte daaraan ontbreekt", niet uit, want eigenlijk zeggen ze, dat er tweeërlei moet blijken: 1o. dat de huwelijksakte is opgemaakt en 2o. dat zij ontbreekt. Maar als het eerste bewezen is, dan is daarmede het bestaan zelf van het huwelijk reeds bewezen. De ware zin dient dus wel deze te zijn: „er moet blijken, dat er bladen b. v. uitgescheurd zijn, waarop naar de plaats, die zij innamen, de beweerde akte kon geschreven zijn" (Van den Helm, p. 231). Beter ware dus, indien in plaats van „de" in het bewuste zinsgedeelte stond „eene".

Steeds moet voor den rechter, zal hij de bewijzen van het bestaan des huwelijks genoegzaam oordeelen, een uiterlijk bezit van den huwelijken staat aanwezig zijn. Volgens arrest van het Hof van Gelderland van 11 November 1863 is daartoe niet voldoende samenleving van man en vrouw, doch moeten andere feiten en omstandigheden dat bezit staven.

Volgens eene definitie, voorkomende in *Handleiding I*, pag. 191, van Mr. C. Asser, moet onder uiterlijk bezit van staat worden verstaan: de uitwendige vorm van zekere familiebetrekking, kenbaar uit feiten en omstandigheden, hetzij afzonderlijk, hetzij in onderling verband en samenhang, die betrekking bewijzende.

HOORN. D. KOOIMAN.

Wij ontvingen goede antwoorden van de heeren M. A. Bleiker te Aardenburg, J. Breebaart Dz. te Winkel, G. J. Van den Brink te Oldebroek, A. A. Eijkelhoff te Wilnis, L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch, R. Lijndrajer te 's-Gravenhage, A. B. Michielsen te Dreumel, J. L. Switzar te Oosterhout, D. P. Teenstra te Oldehove, B. A. Van der Wielen te Druten en P. F. Wittermans te Groenlo.

Wij wenschen hierbij eene algemeene opmerking te maken. Het is ons gebleken, dat velen de meeningen van verschillende schrijvers weergeven; op zich zelf beschouwd is dit zeer goed, maar sommigen nemen die meeningen letterlijk over, zooals ze in de bekende handboeken vermeld staan, en dit is verkeerd. Men moet zooveel mogelijk alles met zijn eigen woorden weergeven, doch dan moet men zorgen goed over te brengen, zoodat niet — zooals wij ook wel eens hebben opgemerkt — het tegenovergestelde gezegd wordt van hetgeen bedoeld is.

DE REDACTIE.

VRAGEN,

WAARVAN DE BEANTWOORDING BIJ DEN HOOFDREDACTEUR WORDT INGEWACHT VÓÓR DEN 15 JULI 1899.

---

37. Zie D II op blz. 170.

38. Zie D III op blz. 170.

39. Welke handteekening moet gestempeld worden op stembiljetten, welke worden verzonden in een tijdvak, waarin de burgemeester met verlof uit de gemeente afwezig is?

40. Kan de raad bij belastingverordening bepalen, dat voor het hebben van eigen graven op de begraafplaats een zeker bedrag wordt betaald, maar dat het recht op die graven vervalt, zoodra de begraafplaats wordt verklaard niet meer ten openbaren dienst bestemd te zijn?

Examen der Nederl. Vereeniging voor gemeentebelangen.

Het mondeling gedeelte van het examen werd, onder voorzitterschap van den heer mr. J. G. Patijn, advocaat-generaal bij den Hoogen Raad, oud-burgemeester van 's-Gravenhage, afgenomen te 's-Gravenhage op Maandag 5 tot en met Zaterdag 10 Juni 1899.

Examinatoren waren:

Voor staatsrecht en burgerlijken stand de heeren mr. L. A. Bijbau, secretaris van Delft, jhr. mr. E. A. O. De Casembroot, lid van Gedeputeerde Staten van Zeeland te Middelburg, G. R. C. M. Raupp, burgemeester van Roermond, C. W. A. M. Groskamp, burgemeester en secretaris van Sloten (N.-H.). Laatstgenoemde werd 7 Juni en volgende dagen vervangen door den heer R. A. Verploegh Chassé, burgemeester van Vlaardingen.

Voor wetten en besluiten de heeren: Th. Pels, secretaris van 's-Hertogenbosch, P. J. De Hoop, burgemeester van Veendam, A. De Vulder van Noorden, secretaris van Middelburg, en R. A. Verploegh Chassé, burgemeester van Vlaardingen. Laatstgenoemde werd 7 Juni en volgende dagen vervangen door den heer U. J. Mijs, burgemeester van Middelharnis.

Eén candidaat, die blijkens overgelegd geneeskundig getuigschrift niet in staat was geweest den 10 Mei schriftelijk examen af te leggen, werd den 5 Juni nog in de gelegenheid gesteld zulks te doen (met andere vraagstukken). Hij werd voor het mondeling examen teruggeroepen, zoodat, met inbegrip van de vroeger bij het schriftelijk examen geslaagden, het aantal teruggeroepenen 81 bedroeg.

Van deze 81 candidaten werd aan 59 het diploma uitgereikt. De gediplomeerden zijn *(alphabetisch)*:

Naam en Voorletters.	Betrekking.	Woonplaats.
Atema, K.	Ambt. ter secr.	Amsterdam.
Bakker, D.	Ambt. ter secr.	Helder.
Bergsma Hz., J.	Ambt. ter secr. van Aengwirden.	Oranjewoud.

Naam en Voorletters.	Betrekking.	Woonpaats.
Bessem, H.	Vol. ter secr.	Zutphen.
Boezer, J.	Ambt. ter secr.	Made en Drimmelen.
Bottema, J.	Ambt. ter secr. van Achtkarspelen.	Buitenpost.
Bouwmeester, A.	Eerste klerk ter Prov. griffie v. Gelderland.	Arnhem.
Brink, G. J. Van den	Ambt. ter secr.	Oldebroek.
Bruggen, R. Van	Ambt. ter secr.	Zuidhorn.
Brune, D. F.	Vol. ter secr. van Heusden.	Genderen.
Cauers, F. G.	Secr. van Deursen c. a.	Ravenstein.
Cavaljé, U. P.	Vol. ter secr.	Ommen.
Donselaar, A. Van	Ambt. ter secr.	Harmelen.
Dorsser, M. F. J. Van	Ambt. ter secr.	Rotterdam.
Folkerts, F. J.	Ambt. ter secr.	Oldekerk.
Gijzels, A. H.	Ambt. ter secr. van Nieuwkuik.	Oudheusden.
Hemminga, P. J.	Ambt. ter secr. van Aengwirden.	Heerenveen.
Huizinga, D.	Ambt. ter secr.	Oldehove.
Hulst, A. Van de	Ambt. ter secr.	Olst.
Janssens, J. J.	Ambt. ter secr.	Deurne.
Jong, K. C. De	Ambt. ter secr.	Zaandam.
Kaptein, P.	Ambt. ter secr.	Aalsmeer.
Kläucke, J. E.	Ambt. ter secr.	Zuidlaren.
Kroon, M. J.	—	Oud-Karspel.
Krudop, A. J.	Ambt. ter secr.	Baarn.
Kuijper, E. A. J.	Ambt. ter secr.	Gemert.
Laarse, A. C. Van der	Ambt. ter secr.	Amsterdam.
Laban, H. J.	Ambt. ter secr.	Tholen.
Legro, J. G.	Ambt. ter secr.	Leens.
Lenshoek, W. M.	Vol. ter secr.	Zalt-Bommel.
Lotsy, P.	Vol. ter secr. van Zwijndrecht.	Dordrecht.
Maters, C.	Ambt. ter secr.	Valburg.

Naam en Voorletters.	Betrekking.	Woonplaats.
Meijer, E.	Ambt. ter secr.	Hillegom.
Michels, W. A. J.	Ambt. ter secr.	Heusden.
Michielsen, A. B.	Ambt. ter secr.	Dreumel.
Mollerus, Jhr. C. A.	Vol. ter secr. van Warnsveld.	Apeldoorn.
Munnik, D. J.	Ambt. ter secr. van Hof van Delft.	Delft.
Muskeijn, A. C. M.	Ambt. ter secr.	's-Hertogenbosch.
Nahuys, Jhr. J. L.	Vol. ter secr. van 's-Graveland.	Hilversum.
Niekerken, W. R. C. F.	—	Beetsterzwaag.
Nouwen, H.	Ambt. ter secr.	Thorn.
Pals, Ch.	Ambt. ter secr. van Ooststellingwerf.	Oosterwolde.
Peters, Ch.	Ambt. ter secr.	Velsen.
Reddingius, J. H. W.	Vol. ter secr.	Groningen.
Ripping, C.	—	Nijmegen.
Roggeveen, A. C.	Ambt. ter secr.	Schagen.
Santen, J. H. Von	Vol. ter secr. van Opsterland.	Beetsterzwaag.
Snijder, A. M.	Ambt. ter secr.	Enschedé.
Spaans, C.	Ambt. ter secr.	Haringcarspel.
Stroink, A. F.	Ambt. ter secr.	Enschedé.
Veenstra, A. R.	Ambt. ter secr.	Sliedrecht.
Verdijk, A.	Beambte ter Prov. griffie v. N.-Brabant.	's-Hertogenbosch.
Verkaart, H. A. M.	Ambt. ter secr.	's-Hertogenbosch.
Vliet, H. J. M. Van de	Ambt. ter secr.	Amsterdam.
Wiel, P. P. A. Van de	Ambt. ter secr. van Bezoijen.	Waalwijk.
Winters, Y. J. J.	Ambt. ter secr. van Het Bildt.	St.-Annaparochie.
Wijker, G.	Ambt. ter secr.	Helder.
Zaalberg, J. C.	Ambt. ter secr. van Sloten (N.-H.)	Sloterdijk.
Zantvoort, A. Van	Ambt. ter secr.	's-Hertogenbosch.

INGEZONDEN STUKKEN.

Mijnheer de Redacteur!

Op bl. 151 van Uw tijdschrift vind ik antwoord op mijne vraag omtrent vrijstelling van broederdienst. Het spijt me wel, dat U mijn ingezonden stuk als vraag heeft omgewerkt, te meer nog omdat U me thans woorden in de pen legt, welke ik niet heb gebruikt. Gij zegt toch (bl. 153), dat ik meen, dat de wetgever niet zoo onbillijk kan geweest zijn, om in het door mij genoemde geval den dienst van B ('s plaatsvervanger) niet ten voordeele van C te doen strekken. Eene dergelijke uitdrukking heb ik niet gebezigd om de eenvoudige reden, dat ik van den wetgever àlles verwacht.

Wanneer U lezen wìl, dan had U duidelijk kunnen zien, dat in mijn stuk, in vragenden vorm gesteld, direct een antwoord ligt. Herinnert gij U den laatsten zin niet van het tweede geval, dat ik noemde: „gesteld, dat hij een jaar vroeger geboren ware, hoe zou dan het antwoord zijn?"

Toen ik voor eenige maanden de wijzigingswet bestudeerde, stuitte ik op art. 3. Reeds direct stelde ik mij vragen (gelijk aan die onder no. 22), die ik ontkennend beantwoordde. Ik schreef een klein artikel over dit zaakje en wilde 't aan *De Gemeente-Stem* en aan U verzenden, toen ik juist op bl. 28 het stuk van den heer Van Woerden te zien kreeg. Zonder het te lezen m e e n d e ik, dat hij over 't zelfde had geschreven en 'k vernietigde toen mijn epistel. Later bemerkte ik, dat genoemde heer ons slechts eene oudheid (er was immers in alle couranten over geschreven en 't beestje was al lang op stal gezet) voor iets nieuws in de schoenen wou schuiven. Ik schreef toen mijn brief en zond dien aan U.

Ik zou op dit zaakje niet teruggekomen zijn, wanneer we niet op bl. 152 en 154 hadden kunnen lezen, dat het de bedoeling van den wetgever is geweest, in het door mij bedoelde geval geene vrijstelling te verleenen.

Dit is onjuist. De wetgever was m. i. wel degelijk van plan vrijstelling te verleenen, maar hij heeft vergeten zich in de wet duidelijk uit te drukken.

Ziehier een overzicht van de behandeling van 't ontwerp.

Oorspronkelijk ontwerp, ingediend 24 Januari 1898:

„Vrijstelling wegens broederdienst wordt verleend, wanneer de broeder van den loteling vóór het in werking treden dezer wet:

„1o. zijn 5jarigen diensttijd heeft doen volbrengen of aanvullen door plaatsvervanging;

„2o. een plaatsvervanger heeft gesteld, die in een der gevallen verkeert, omschreven in 1o., 4o., 5o. en 6o. van art. 50."

Memorie van Toelichting. Zie bl. 151 en 152 van 't Tijdschrift. Met nadruk vestig ik de aandacht op de laatste zinsnede.

Voorloopig Verslag. „Eenige leden waren van meening, dat *meer gevallen moeten worden aangewezen, waarin wegens het stellen van een plaatsvervanger alsnog op vrijstelling wegens broederdienst aanspraak kan worden gemaakt* [1]). Er waren huns inziens redenen van billijkheid om allen, die bij de invoering der wet een plaatsvervanger hebben gesteld, in dezelfde positie te plaatsen en alleen voor hen, die eerst nà de invoering een plaatsvervanger zouden willen stellen, de gelegenheid af te snijden."

En wat antwoordde nu de Regeering in de memorie van antwoord? Opgemerkt dient, dat art. 3 toen een vorm kreeg als het nu heeft.

„Welke gevallen volgens eenige leden nog zijn te noemen, *waarin wegens het stellen van een plaatsvervanger alsnog op vrijstelling wegens broederdienst aanspraak kan worden gemaakt,* kunnen de ondergeteekenden niet bevroeden. Naar hun inzien is in allen deele billijkheid betracht, zoodat allen, die bij de invoering der wet een plaatsvervanger hebben gesteld, in dezelfde positie worden geplaatst en alleen voor hen, die eerst na de invoering een plaatsvervanger zouden willen stellen, de gelegenheid hiertoe wordt afgesneden."

In de Tweede Kamer is er niet meer over gesproken.

Ik vraag: welke bedoeling had de Regeering toen?

[1]) De cursiveering hier en later is van mij.

Ik geloof om trouw te blijven aan het stelsel der wet; van 3 : 1 van 4 : 2! Maar zooals ik reeds opmerkte, zij heeft zich m. i. niet duidelijk uitgedrukt in de w e t zelve. Vandaar, dat we nu staan voor 'n fout, die schade en teleurstelling brengt — maar nog verbeterd zoude kunnen worden.

Onder dankzegging voor de verleende plaatsruimte

Uw dw.,

LEEUWARDEN, 5 Juni '99. F. POSTMA,

cand.-secr.

De heer Postma vroeg ons zoo dringend, dit stuk te plaatsen, dat wij meenden aan zijn verzoek te moeten voldoen, al was het papier aan beide zijden beschreven en al komt het ons voor, dat de schrijver in zijne wijze van zeggen niet gelukkig is geweest.

De opmerking, dat wij van het eerste stuk van den heer P. eene vraag hebben gemaakt, klinkt als een verwijt. De lezer oordeele.

De brief van den heer P., dd. 2 Maart 1899, begint: „Vergun mij, dat ik een vraag tot U richt, 'n vraag namelijk, waarboven ik, in navolging van het voorbeeld op bladzijde 28, kon plaatsen: „Ook een gevolg der wet van 2 Juli 1898 (St.bl. no. 170)?"" Na het stellen van twee vragen (de eene namen wij over als no. 22) vervolgt dan de brief: „Mocht U voor het vorenstaande geen plaats in Uw Tijdschrift over hebben en er dus ook geene beschouwing aan vast willen knoopen, doe me dan s. v. p. het genoegen mij te berichten, òf dat ik art. 3 der wet van 2 Juli 1898 (St.bl. no. 170) niet goed lees, òf dat die wet eene onbillijkheid schept, veel grooter dan de door den heer Van Woerden genoemde."

Nu vragen wij in gemoede, of wij aan dezen brief beter hadden kunnen voldoen, dan door de vraag in het Tijdschrift over te nemen en er eene beschouwing aan vast te knoopen? Hebben wij niet begrepen, dat 's heeren P.'s bedoeling eene andere was, dan ligt dat enkel en alleen aan de inkleeding van zijn eerste stuk.

In verband daarmede meenen wij den tweeden zin van bovenstaand stuk met stilzwijgen te kunnen voorbijgaan. Alleen dit: wij meenen den heer Postma nooit aanleiding gegeven te hebben tot het verwijt,

dat wij zijn stukken niet lezen willen; dit is al even onverdiend als het eerste.

Wel moeten we iets zeggen van den volgenden zin. Wanneer iemand, na zeker stuk niet gelezen en toch ter wille daarvan eene bijdrage vernietigd te hebben, tot de ontdekking komt, dat dit stuk een ander onderwerp behandelt, dus dat hij zich vergist heeft, zou hij allicht zichzelf beschuldigen van onoplettendheid. De heer P. echter maakt er der redactie een verwijt van, dat zij plaats inruimde voor dat andere stuk, voor „eene oudheid, een beestje, al lang op stal gezet".

Ja, dat is nu eenmaal een gebrek van een maandelijksch Tijdschrift, dat het niet juist het allernieuwste nieuws heeft, vooral als een stuk wegens plaatsgebrek nog een of twee maanden moet blijven liggen. Maar behoeft ook ons Tijdschrift wel mêe te doen aan nieuwtjes-jagerij? Kan eene beschouwing over een onderwerp van administratief recht niet leerzaam zijn, al behandelt zij eene oude vraag? Of meent de heer Postma, dat bijvoorbeeld de wet op het recht van vereeniging en vergadering (blz. 128 van den loopenden jaargang) geen bespreking meer waard is, omdat zij ook al zachtjes aan tot de dagen der „oudheid" gaat opklimmen en niet meer behoort tot de piepjonge „beestjes", die in de wei loopen?

Begrijpen wij het nader door den heer Postma tot ons gericht schrijven — dat wij om zijnentwille niet zullen publiceeren — goed, dan is hij boos geworden, omdat wij niet hebben medegedeeld, dat hij het geweest is, die het eerst op de door de wet van 2 Juli 1898 in het leven geroepen onbillijkheid heeft gewezen. De heer P. is lang genoeg lezer van het Tijdschrift om te weten, dat de namen van hen, die vragen inzonden, daarbij niet werden vermeld; had hij anders gewild, hij had zijn stuk anders kunnen inkleeden. Intusschen, hadden wij ook maar een oogenblik kunnen bevroeden, dat de heer P. dit wenschte, wij hadden hem gaarne terstond de eer gegund, die wij hem thans geven: „De „hij", in ons onderschrift op bladz. 153 bedoeld, is de heer F. Postma, candidaat-secretaris te Leeuwarden."

Doch thans meer dan genoeg over de bijzaken. De hoofdzaak is deze: staat in de wet datgene, wat de wetgever bedoeld heeft?

Wie de redactie van het oorspronkelijk ontwerp legt naast die, welke

wet geworden is, zal in den vorm een groot verschil ontdekken. In het wezen der zaak duiden echter de beide redactiën precies hetzelfde aan. Ter vergelijking drukken wij ze naast elkander af.

Ontwerp.	Wet.
Vrijstelling wegens broederdienst wordt verleend, wanneer de broeder van den loteling vóór het in werking treden dezer wet:	Vrijstelling van den dienst bij de militie wegens broederdienst wordt verleend, wanneer de wettige broeder of wettige halfbroeder van den loteling vóór het in werking treden der tegenwoordige wet:
1°. zijn vijfjarigen diensttijd heeft doen volbrengen of aanvullen door plaatsvervanging;	1°. zijnen vijfjarigen diensttijd bij de militie heeft doen volbrengen of aanvullen door plaatsvervanging;
2°. een plaatsvervanger heeft gesteld, die in een der gevallen verkeert, omschreven in 1°, 4°, 5° en 6° van art. 50.	2°. een plaatsvervanger bij de militie heeft gesteld, die:
(De aangehaalde bepalingen van art. 50 *luiden:*	
1°. alsnog in dienst is;	*a.* alsnog in dienst is;
4°. wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, door de dienst bekomen, ontslagen of gedurende zijn diensttijd overleden is;	*b.* wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, door den dienst bekomen, ontslagen of gedurende zijn diensttijd overleden is;
5°. na drie jaren te hebben gediend, wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, niet door de dienst bekomen, is ontslagen;	*c.* na drie jaren te hebben gediend, wegens ziekelijke gesteldheid of gebreken, niet door den dienst bekomen, is ontslagen;
6°. na drie jaren bij de militie te hebben gediend, ten gevolge van eene uitspraak van den militieraad of van Gedeputeerde Staten uit de dienst is ontslagen).	*d.* na drie jaren te hebben gediend, ten gevolge van eene uitspraak van den militieraad of van Gedep. Staten of van Onze beslissing uit den dienst is ontslagen.

Wij weten zeer goed, dat onze wetgever alles behalve duidelijk en juist in zijne uitdrukkingen is. Maar wanneer de Regeering eene bepaling voorstelt en op de pertinente vraag: „Hebt Gij daarbij nu de billijkheid betracht, die betracht moest worden?" antwoordt: „Ja, in

allen deele; wij weten niet, wat Gij nog meer zoudt kunnen verlangen!" en wanneer de Tweede Kamer zich daarbij neerlegt, dan is het ons wat al te machtig, om dan nog aan te nemen, dat de, in den grond der zaak onveranderd gebleven, bepaling niet hare bedoeling weergeeft.

Nu wil de heer P. wel uit de memorie van antwoord lezen, dat men eene andere bedoeling gehad heeft, maar waar hij zelf zegt (blz. 205 bovenaan) dit slechts te gelooven — niet dus met zekerheid te lezen — daar vergunne hij ons, vast te houden aan de bedoeling, die met de ondubbelzinnige en niet onduidelijke woorden der wet overeenkomt, ook al wordt daardoor ook in onze oogen eene onbillijkheid geschapen.

Wellicht zal men ons willen wijzen op art. 26 der drankwet en ons daarmede willen aantoonen, dat het niet de eerste maal is, dat de wet niet de bedoeling van den wetgever uitdrukt. De vergelijking daarmede is echter niet zuiver. Daar betrof het eene aanvulling, die eerst tijdens de behandeling in de wet gebracht werd, waarbij de gelegenheid tot behoorlijke overweging van de redactie niet in alle opzichten heeft bestaan. Thans echter geldt het eene bepaling, welke het geheele onderzoek van *a* tot *z* heeft doorloopen en aanleiding heeft gegeven tot eene vraag, die door de Regeering op haar gemak kon worden overwogen en het antwoord heeft uitgelokt, dat wijziging der voorgestelde bepaling niet noodig was. Wij herhalen het: in dat geval kunnen wij niet gelooven, dat het vastgestelde niet in overeenstemming met de bedoeling der Regeering is.

Dit zijn wij intusschen met den heer Postma eens, dat eene wijziging der wet eene verbetering zou zijn.

De Redactie.

Beantwoording der door de Redactie gestelde vragen.

VRAAG 31. Ontwerp de notulen enz. Zie E I, blz. 172.

Openbare vergadering van den raad der gemeente Nergenshuizen van Woensdag 10 Mei 1899, 's namiddags 1 uur.

Tegenwoordig zijn alle (13) leden.

Voorzitter is de heer K. Kroon, wethouder, waarn[d]. burgemeester.

1. De voorzitter opent de vergadering, waarop de notulen der vorige worden gelezen, goedgekeurd en geteekend.

2. De voorzitter doet hierop mededeeling van de volgende ingekomen stukken:

a. enz.

welke alle voor kennisgeving worden aangenomen.

Aan de orde van behandeling worden gesteld de volgende punten:

3. Eene missive, dd. 5 dezer no. 399, van burgemeester en wethouders, houdende voorstel tot vaststelling van een daarbij overgelegd ontwerp-besluit, waarbij het lid van den raad Jan Troost in zijne betrekking wordt geschorst, op grond van levering van straatsteenen ten behoeve der gemeente, in strijd met het bepaalde bij art. 24, laatste lid, der gemeentewet.

De heer Troost verlaat de vergadering. *)

De heer Bos is van meening, dat het raadslid Troost zich niet heeft schuldig gemaakt aan eene overtreding van art. 24 der gemeentewet. Zooals in het aangeboden ontwerp-besluit wordt vermeld, heeft hij een partijtje straatsteenen geleverd aan den aannemer van den van gemeentewege aan te leggen Oosterstraatweg. Dat de aannemer deze steenen gebruikte ten behoeve van dien straatweg, is geschied geheel onafhankelijk van den wil van den heer Troost en de aannemer had

---

*) Hoewel de wet zulks niet vereischt, acht ik het toch met het oog op de vrijheid van spreken beter, dat in een dergelijk geval het betrokken raadslid zich verwijdere.

ze dan ook evengoed voor een ander doel kunnen bestemmen. Volgens den heer Bos is klaarblijkelijk de bedoeling, welke de wetgever met art. 24 had, geene andere dan te voorkomen, dat een raadslid zijn invloed zoude aanwenden om ten koste der gemeenschap zijne persoonlijke belangen te bevorderen. Aan deze bedoeling heeft de heer Troost niet te kort gedaan, waar hij met den aannemer omtrent de bewuste levering is overeengekomen, terwijl deze laatste, nà het sluiten der overeenkomst, geheel zelfstandig en zonder dat de heer T. het in zijne macht had zulks te verhinderen, de steenen voor het gemeentewerk bestemde. Waren de steenen dan ook niet goedgekeurd, dan was alleen het belang van den aannemer daarmede gemoeid geweest. Indien de opvatting van burgemeester en wethouders juist was, dan zou gewis af en toe menigeen in de gelegenheid zijn, een raadslid zijn lidmaatschap te doen ontnemen en zou het raadslid-leverancier daartegen slechts kunnen waken, door bij de betrekkelijke overeenkomst de uitdrukkelijke voorwaarde te stellen, dat het geleverde niet aan de gemeente mocht worden overgedragen. En wat — vraagt spreker — zou eene consequente doorvoering van de opvatting van burg. en weth. ten gevolge hebben? Dat ook dan, wanneer het door een raadslid geleverde in bezit komt van een derde en het door dezen aan de gemeente wordt overgedragen, dat raadslid in strijd met art. 24 zou hebben gehandeld. Met deze consequentie zal echter gewis niemand medegaan.

De voorzitter, de gegrondheid van de door den heer Bos aangevoerde argumenten niet geheel willende ontkennen, meent toch, dat de levering niet had mogen plaats hebben. Reeds bij Kon. besluiten van 3 October 1884 en 15 Juni 1888 werd uitdrukkelijk beslist, dat een raadslid zich schuldig maakt aan overtreding van art. 24, wanneer het aan een aannemer bouwstoffen levert met de wetenschap, dat deze moeten dienen ten behoeve van een gemeentewerk. Deze wetenschap nu bezat de heer T., want de steenen zijn rechtstreeks uit zijne fabriek naar het terrein voor den straatweg vervoerd. Weliswaar bestaat de mogelijkheid, dat hij met deze bestemming niet bekend was, toen de betrekkelijke overeenkomst werd aangegaan, doch bij Kon. besluit van 23 April 1894 werd overwogen, dat dit den strijd met het artikel niet wegneemt,

omdat het raadslid zich door het maken van het noodige voorbehoud of door het stellen van eene ontbindende voorwaarde voor de mogelijkheid van eene overtreding van art. 24 kan vrijwaren; en het kan dan ook niet ontkend worden, dat, ook bij eene latere bekendheid van den heer T. met de bestemming der steenen, zijne belangen nog wel met die der gemeente in botsing konden komen, hetzij bij afkeuring der steenen voor het werk, waardoor zijn goede naam als koopman geschaad kon worden, hetzij op andere wijze.

Het voorstel van burgemeester en wethouders, hierop in stemming gebracht, wordt aangenomen met 7 tegen 5 stemmen. Tegen stemden de heeren Bos, Krooning, Koster, Wormer en Koning.

4. Eene missive, dd. 6 dezer no. 400, van burgemeester en wethouders, waarbij, in verband met de uitbreiding dezer gemeente, door toevoeging daaraan van een gedeelte der gemeente Waterveld, en wegens de zoowel daaruit als ook uit anderen hoofde voortvloeiende meerdere inkomsten der gemeente, wordt voorgesteld, den indertijd tot eene reëele waarde van *f* 20,000 gestelden borgtocht van den in functie zijnden gemeente-ontvanger te verhoogen met eene inschrijving op een der grootboeken der N. S., bedragende *f* 10,000 reëel, onder bepaling, dat deze verhooging moet worden gesteld vóór 1 September a. s.

De heer Bloem zou eene verhooging met *f* 6000 willen voorstellen. De tegenwoordige ontvanger heeft indertijd een hoogeren borgtocht gesteld dan het bij art. 109 der gemeentewet bedoelde $^1/_{10}$ gedeelte van de gewone jaarlijksche inkomsten der gemeente. Thans is de borgtocht niet meer toereikend, doch uit den door burgemeester en wethouders overgelegden staat blijkt, dat reeds bij eene verhooging met *f* 6000 het bij de wet gevorderde minimum met *f* 1000 zal worden overschreden. Meerdere verhooging acht spreker tegenover den tegenwoordigen titularis niet gerechtvaardigd. Zij zou hem zonder noodzaak in moeielijkheden kunnen brengen.

De voorzitter geeft toe, dat op het oogenblik eene verhooging met *f* 5000 wettelijk voldoende zou zijn, doch het komt hem gewenscht voor bij de berekening van de gemiddelde jaarlijksche inkomsten der gemeente niet die jaren in aanmerking te nemen, waarin de gemeente

nog niet door grenswijziging was uitgebreid, in welk geval ƒ 10,000 verhooging noodzakelijk is. Doet de raad zulks wel, dan zal de borgtocht zeker spoedig opnieuw verhoogd moeten worden. De voorzitter zegt verder, dat de ontvanger verklaard heeft, tegen de voorgestelde verhooging geen bezwaar te hebben.

Het voorstel van burgemeester en wethouders wordt vervolgens aangenomen met 10 tegen 2 stemmen. Tegen stemden de heeren Bloem en Bos.

5. Een schrijven, dd. 6 dezer no. 401, van burgemeester en wethouders, houdende voorstel tot benoeming van een tijdelijken wethouder ter vervanging van den heer Kroon, zoolang deze, wegens afwezigheid van den burgemeester om redenen van gezondheid, met de waarneming van het burgemeesterschap belast is.

De heer Koster wijst op de onbillijkheid, die zou ontstaan, indien de vervanging langer dan eene maand duurde. In dat geval zal de tijdelijke wethouder, volgens art. 90, laatste lid, der gemeentewet, aanspraak verkrijgen op jaarwedde en presentiegeld, aan het wethouderschap van den heer Kroon verbonden. De waarnemende burgemeester kan echter, volgens art. 78, nimmer rechten doen gelden op de jaarwedde van den burgemeester, omdat de waarneming plaats heeft wegens ongesteldheid. Op grond hiervan en omdat hij de vervanging niet bepaald noodzakelijk acht, verklaart hij zich tegen het voorstel.

De voorzitter zegt, dat de bedoelde onbillijkheid ook aan burgemeester en wethouders niet ontgaan is, doch hij acht zich verplicht zich deze te laten welgevallen, waar de vervanging geacht moet worden een geregelden gang der gemeentezaken te zullen bevorderen.

De heer Koster verklaart zich thans met het voorstel te kunnen vereenigen, dat hierop met algemeene stemmen wordt aangenomen.

Met 10 stemmen wordt vervolgens tot tijdelijk wethouder benoemd de heer Koster, die deze benoeming aanneemt. De heer Bloem verkreeg 2 stemmen.

6. Een missive, d.d. 5 dezer no. 398, van burgemeester en wethouders, waarbij wordt medegedeeld, dat bij de gehouden openbare

aanbesteding van de bestrating van „Den Kleiweg" het werk niet is gegund, omdat daarbij geene naar hun oordeel aannemelijke inschrijving is ontvangen, waarop zij zich in verbinding hebben gesteld met den aannemer Jan Top te Amsterdam, die heeft aangeboden het werk ondershands aan te nemen voor ƒ 20,000, op bij de openbare aanbesteding gegolden bestek en voorwaarden, zijnde gemeld bedrag ƒ 5000 beneden de laagste inschrijving en ƒ 1000 beneden de raming. Aangezien de heer Top voldoende soliede bekend staat, stellen burgemeester en wethouders voor, met deze aanbieding genoegen te nemen en daartoe vast te stellen een door hen overgelegd ontwerp-besluit.

De heer Blauw meent te moeten opkomen voor de belangen van de in deze gemeente wonende aannemers. Hij zou wenschen met een der alhier wonende inschrijvers nader te onderhandelen of wel te trachten met een ander ingezetene overeen te komen. In elk geval zou hij, waar in het algemeen onze aannemers voldoende betrouwbaar zijn te achten, aan een van hen het werk willen gunnen, al moet zulks dan ook iets meer kosten.

De voorzitter zegt, dat ook burgemeester en wethouders gaarne aan een ingezetene het werk zouden zien opgedragen. Met een der inschrijvers in nader overleg te treden acht hij echter onbillijk tegenover de anderen. Dan zou hij nog liever de voorkeur geven aan eene openbare herbesteding, doch mochten daarbij al eenigszins lagere inschrijvingen inkomen, met grond is te verwachten, dat geene daarvan die van den heer Top zal evenaren. Waar nu deze aannemer als zeer soliede bekend staat, komt het den voorzitter voor, dat met eene hoogere inschrijving van een ingezetene te aanvaarden de belangen der gemeenschap onrechtmatig zouden worden opgeofferd aan die van enkelen. De heer Top heeft bovendien de gewoonte om bij de uitvoering van gemeentewerken zooveel mogelijk ingezetenen der betrokken gemeenten in dienst te stellen. Buiten de inschrijvers zou de voorzitter in de gemeente niemand kunnen aanwijzen, met wien met kans op succes onderhandelingen kunnen worden aangeknoopt.

Het voorstel, alsnu in stemming gebracht zijnde, wordt aangenomen met 8 tegen 4 stemmen. Tegen stemden de heeren Blauw, Koster, Koning en Wormer.

Niets meer aan de orde zijnde en niemand meer het woord verlangende, sluit de voorzitter de vergadering.

K. Kroon, Voorzitter.
J. Bakker, Secretaris.

Hoorn. D. KOOIMAN.

Zij, die ditmaal aan het examen deelnamen, zullen niet te klagen hebben gehad, dat de opgaven voor het schriftelijk werk te moeilijk waren. De onderwerpen zijn eenvoudig, en wat daarover kan worden in het midden gebracht, ligt voor de hand. Uit de bepaling, dat slechts één lid en de voorzitter over elk onderwerp mogen discussiëeren, blijkt verder, dat uitvoerigheid niet verlangd, veeleer op beknoptheid prijs gesteld werd.

Toch waren er enkele bepalingen, waar sommige medewerkers niet om gedacht hebben.

Dat Jan Troost niet mag medestemmen over het voorstel, om hem als raadslid te schorsen, hebben allen begrepen. Maar niet allen lieten hem de vergadering verlaten. Dit nu moet geschieden; de schorsing van Troost belet hem, verder aan de handelingen van den raad mede te werken.

Volgens art. 111, tweede lid, der gemeentewet wordt de ontvanger, die binnen den door den Raad bepaalden tijd de verhooging van zijn borgtocht niet heeft gesteld, beschouwd zijn ontslag te hebben gevraagd. Die tijd moet dus door den Raad uitdrukkelijk worden aangewezen.

Verscheidene inzenders schijnen niet te weten, althans uit hunne stukken blijkt het niet, dat er verschil bestaat tusschen de nominale en de reëele waarde van inschrijving op een der grootboeken van de Nationale Schuld.

Voor rijksambtenaren zal na de invoering der borgtochtenwet (wet van 14 Juli 1898, St.bl. no. 180; zie art. 6) de verhouding tusschen het nominale bedrag van zoodanige inschrijvingen en het bedrag, waarvoor zij geacht worden waarborg te geven, door den Minister van Financiën worden vastgesteld en, zoo dikwijls noodig, gewijzigd.

Voor die ambtenaren geldt thans nog de regel, gesteld bij Kon.

besluit van 12 Juni 1825 (St.bl. no. 54), laatstelijk gewijzigd bij dat van 8 Mei 1895 (St.bl. no. 82), volgens welken de verhouding van de ten behoeve van het Rijk gedane borgstelling zal zijn van honderd gulden aan (werkelijke) schuld voor iedere tachtig gulden in geld, welke de borgtocht bedraagt. Dat wil zeggen, dat iedere inschrijving van *f* 100 nominaal op het grootboek geacht wordt in werkelijkheid een waarborg van *f* 80 te geven. Moet dus hun borgtocht reëel *f* 10,000 bedragen, dan zal naar deze verhouding eene inschrijving van *f* 12,500 nominaal moeten genomen worden.

Voor de gemeente-ontvangers bestaat dergelijke algemeene regeling niet. In Zeeland hebben Ged. Staten bij circulaire van 19 Juli 1889 (Prov. blad no. 79) aan de colleges van burg. en weth. medegedeeld, dat bij hen geene bedenking zou bestaan tegen eene berekening van door gemeente-ontvangers eventueel nieuw te stellen of te vernieuwen zekerheid naar de verhouding van 70 ten honderd voor de 2½ pct. en van 84 ten honderd voor de 3 pct. inschrijving op de grootboeken der Nationale Schuld. Voor een borgtocht, welke reëel *f* 10000 bedraagt, zal men naar dezen maatstaf moeten aankoopen nominaal *f* 14300 op het grootboek der 2½ pct. of *f* 12000 op dat der 3 pct. N. S.

Nog verdient opmerking, dat, nu onder E II verscheidene notulen of besluiten afzonderlijk worden gevraagd, het blijkbaar niet de bedoeling geweest is, die in de notulen te vermelden.

Wij ontvingen 19 inzendingen. Als in de laatst voorgaande jaren zullen we ook nu elke inzending afzonderlijk vermelden. Wij doen daarbij opmerken, dat, nu de opgaven niet moeilijk geacht kunnen worden, wij bij onze waardeering in het bijzonder op den stijl en de deugdelijkheid der discussiën hebben gelet.

No. 1. Inzender v. A.

De inzender laat den raad van Heukelum vergaderen. Daar deze gemeente slechts even 1500 zielen telt, heeft de raad 7 leden en niet 13, zooals de vraag veronderstelt. Bij punt *c* wordt gezegd, dat de gemeente 20.005 zielen telt; in dat geval zouden er 19 raadsleden moeten zijn.

De voorstellen en besluiten zijn in de notulen opgenomen.

Jan Troost verlaat de vergadering niet. Wel worden volgende besluiten met 12 stemmen genomen, maar er blijkt niet, wie niet heeft medegestemd.

Verhooging van den borgtocht van *f* 2000 tot *f* 12.000 is al te onwaarschijnlijk; de inkomsten zouden dan van *f* 20.000 tot *f* 120.000 moeten gestegen zijn. De voorzitter zegt trouwens, dat de inkomsten bijna elk jaar *f* 20.000 te boven gaan; hij zou moeten betoogen, dat zij tot *f* 120.000 naderen.

Blijkbaar wordt bedoeld, dat de borgtocht met *f* 10.000 *reëel* zal worden verhoogd; dat is niet in overeenstemming met de vraag, die verhooging met *f* 10.000 *nominaal* veronderstelt. In verband daarmede moet worden aangegeven, op welk grootboek de inschrijving moet worden gesteld.

Niet juist is de uitdrukking, een der sprekers in den mond gelegd, dat *het* grootboek slechts 2½ % geeft. Er is ook een *drie percents* grootboek.

Nederlandsche *werkelijke* schuld wordt niet meer gezegd of geschreven sedert den tijd, dat alle *uitgestelde* schuld in werkelijke schuld is omgezet (wet van 27 September 1841, St.bl. no. 35). Wij hebben nu niets anders dan Nederlandsche schuld of Nationale schuld.

In het voorstel ad punt *c* haalt de inzender art. 79 der gemeentewet aan, waarschijnlijk, omdat hij 20.005 zielen in de gemeente veronderstelt. De benoeming wordt echter voorgesteld en gedaan, omdat de burgemeester afwezig is en dus de oudste wethouder als burgemeester optreedt; art. 90 der gemeentewet moet dus worden toegepast.

Uit de mede-onderteekening van voorstellen door den wethouder is af te leiden, dat de burgemeester tevens secretaris is. Het schijnt dan raadzaam, daar de burgemeester niet aanwezig is, te vermelden, wie als secretaris in de vergadering fungeert.

No. 2. J. Bouman te Nieuw-Beijerland.

De discussie ad punt *a* is niet voldoende. Wanneer een lid verklaart, dat hem niet duidelijk is, dat het raadslid Troost straatsteenen ten behoeve der gemeente geleverd heeft, kan de voorzitter niet volstaan

met „in het licht te stellen”, op welke wijze B. en W. hun onderzoek gedaan hebben en hoe hun daarbij gebleken is, dat de levering ten behoeve der gemeente wel degelijk heeft plaats gehad. Over de deugdelijkheid van het onderzoek en over het daarbij geblekene moet de raad oordeelen; een en ander moet dus worden medegedeeld.

Er blijkt niet, dat de verhooging van den borgtocht met *f* 10.000 *nominaal* moet plaats hebben.

Voor de verhooging wordt geen termijn gesteld.

No. 3. J. Breebaart te Winkel.

Deze heeft terecht doen besluiten, dat de borgtocht met *f* 10.000 nominaal wordt verhoogd; daarmede is echter niet overeen te brengen, dat de inkomsten der gemeente met *f* 100.000 zouden zijn gestegen.

Meerdere stortingen, als bedoeld in art. 109 der gemeentewet, worden voorgeschreven, hetzij in de instructie (art. 107 j°. art. 103), hetzij bij afzonderlijk raadsbesluit. Daarvoor behoeft de goedkeuring van Ged. Staten niet gevraagd te worden; wel echter voor het raadsbesluit, dat daarvan het gevolg kan zijn, om den borgtocht beneden het een tiende van de gemiddelde ontvangsten te bepalen.

Enkele voorstellen en besluiten waren in de notulen opgenomen.

No. 4. Inzender D.

Troost verlaat de vergadering niet en blijft zelfs medestemmen.

Het verschil tusschen de reëele verhooging der inkomsten en de nominale verhooging van den borgtocht is uit het oog verloren. Er wordt besloten, den borgtocht (niet de verhooging daarvan) te bepalen op *f* 10.000.

Het voorstel van den voorzitter, om een derden wethouder te benoemen, wordt „in stemming gebracht, waaruit bleek dat het lid de heer E. met 7 van de 12 uitgebrachte stemmen als wethouder werd benoemd, terwijl een briefje in blanco werd bevonden”. Hoe dit resultaat uit de stemming over dat voorstel kan blijken, is ons een raadsel. Een voorstel als het onderhavige wordt aangenomen of verworpen met voor of tegen; dat is iets geheel anders dan eene hoofdelijke stemming. De inzender leze art. 51 der gemeentewet nog eens na.

De discussie is zeer onbeduidend. Ad punt *b* bijvoorbeeld vinden wij alleen het volgende: „Het lid A. het woord gevraagd en bekomen hebbende, geeft te kennen dat met een lager*e* borgtocht genoegen genomen zoude kunnen worden; waarop de Voorzitter antwoordt dat een*e* hooge borgtocht d*e* meest*e* waarborg biedt tegen frauduleuze handelingen van ambtenaren." Dergelijke „discussie" mag dien naam niet dragen.

Wij vestigen de aandacht op de cursief gedrukte woorduitgangen. In zoo'n klein zinnetje vier taalfouten, dat is toch wel een beetje al te erg.

No. 5. A. A. Eijkelhoff te Wilnis.

Burg. en weth. verklaren wel, dat hun ten duidelijkste is gebleken, dat Jan Troost als leverancier der straatsteenen bekend staat, maar welke blijken zij daarvoor gekregen hebben zeggen zij niet. Dit is te meer noodzakelijk na hetgeen daaromtrent door het lid G. is aangevoerd.

Het verschil tusschen *f* 10000 nominaal en reëel is niet in het oog gehouden.

Er is niet bepaald, binnen welken tijd de verhooging moet gesteld zijn.

Er zijn verscheidene taalfouten in het werk.

De uitdrukking: „*Z.Ed.* opent de beraadslaging" is in notulen niet op hare plaats.

No. 6. L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch.

Over punt *b* wordt door *twee* leden en den voorzitter gesproken, hetgeen in strijd is met de vraag. De tijd, waarbinnen de verhooging moet gesteld zijn, is niet bepaald.

Bij punt *c* wordt art. 79 gemeentewet door een lid aangehaald; de voorzitter verzuimt er op te wijzen, dat dit niet van toepassing is. Omtrent het voorstel van B. en W. wordt geene beslissing genomen; toch gaat de raad tot benoeming over.

Bij punt *d* steunen 4 leden het door een lid gesprokene; dit is weder eene afwijking van de vraag.

De discussie is zeer sober en de stijl laat nog al wat te wenschen over. Als voorbeeld citeeren wij: „...... brengt het voorstel van

B. en W. in stemming, dat met 11 tegen 1 stem aangenomen en het ontwerp-besluit mitsdien vastgesteld wordt."

No. 7. Inzender K.

Geertruidenberg heeft ruim 2100 zielen en dus een raad van z e v e n leden.

De stijl laat te wenschen over. In den zin: „De voorzitter wil niet tegen spreken dat dit laatste niet waar kan zijn," moet klaarblijkelijk het tweede „niet" geschrapt worden.

Het verschil tusschen reëel en nominaal is niet aangegeven. De tijd voor het stellen der verhooging is niet bepaald.

De discussie over punt *c* beweegt zich om de vraag, of het wel noodig is, dat de burgemeester de gemeente verlaat, omdat er in de gemeente toch ook bekwame geneeskundigen gevestigd zijn. Volgens het opponeerende raadslid „zijn het slechts verzinsels van den burgemeester om buiten deze gemeente te kunnen verblijven." Dit nu is iets, dat den raad in het geheel niet aangaat; niet hij heeft te beoordeelen, of de burgemeester de gemeente mag verlaten. De o o r z a a k van 's burgemeesters afwezigheid heeft niets te maken met de vraag, of tijdens die afwezigheid v e r v a n g i n g van den als waarnemend burgemeester optredenden w e t h o u d e r noodig is.

Na het vertrek van het lid Troost blijven 12 leden over. Bij de stemming worden uitgebracht 8 stemmen op S., 1 op P., terwijl een lid buiten stemming bleef. Waar zijn de andere twee leden gebleven?

No. 8. D. Kooiman te Hoorn.

De borgtocht wordt verhoogd met *f* 10000 reëel. Dit schijnt ons niet in overeenstemming met de vraag toe.

No. 9. F. Kroon te Monnikendam.

Ook hier is het verschil tusschen nominaal en reëel niet in acht genomen.

De dag van ingang der verhooging van den borgtocht is niet bepaald.

No. 10. D. J. Van Oortmerssen te Zwolle.

De dag van ingang der verhooging van den borgtocht is niet bepaald.

No. 11. . J. L. Oosterhoff te Dordrecht.

Als no. 9.

Tegen de bewering van een lid, dat art. 79 der gemeentewet zich tegen de benoeming van een derden wethouder verzet, had de voorzitter moeten aanvoeren, dat niet dit artikel, maar art. 90 toepasselijk is.

Enkele taal- en stijlfouten troffen wij aan.

No. 12. T. H. De Roo te Rotterdam.

Als no. 9.

De derde wethouder wordt niet benoemd. Het schijnt ons toe, dat de vraag deze benoeming wenscht; er is dan ook geene reden om haar nog aan te houden.

Het werk, dat zich overigens aangenaam liet lezen, werd ontsierd door enkele taal- en stijlfouten. Zoo vonden wij o. a.: „De heer D. jui*gt* het voorstel toe, doch heeft met leedwezen gezien dat wederom de*n* aloude*n* sleur wordt gevolgd.”

No. 13. L. P. Rooij te Brouwershaven.

De heer Troost verlaat de vergadering niet.

De raad gaat tot benoeming over, vóórdat de quaestie is uitgemaakt, of er wel een tijdelijke wethouder zal worden benoemd.

In de notulen wordt telkens verwezen naar de antwoorden op de andere vragen. Op zich zelf is dit niet onjuist, maar het werk werd daardoor voor plaatsing minder geschikt.

No. 14. P. Sikkes te Groningen.

Opneming der besluiten in de notulen was niet gevraagd.

Het verschil tusschen nominaal en reëel is niet in acht genomen.

No. 15. C. Spaans te Haringcarspel.

Het verschil tusschen nominaal en reëel is niet in het oog gehouden.

De dag, waarop de verhooging moet zijn gesteld, is niet bepaald.

De waarnemende wethouder wordt benoemd, zonder dat een besluit tot zijne aanstelling genomen is.

No. 16. J. L. Switzar te Oosterhout.

Bij het laatste punt besluit de raad, B. en W. tot het doen der onderhandsche aanbesteding te machtigen. Dit is niet juist. De raad besluit zelf tot de aanbesteding; hij bepaalt aannemer en prijs. Geschiedt dit niet, dan zouden Ged. Staten, wier goedkeuring den waarborg moet geven, dien anders de publieke mededinging oplevert, moeilijk zich een oordeel kunnen vormen.

Het overigens goede werk werd ontsierd door fouten tegen den zinsbouw. Zoo vonden wij: „Liever zou hij 't volgende jaar, als de verhuringen en verpachting, zijn afgeloopen te herzien." En iets verder: „Wanneer de raad zich daarnaar moest regelen, konnen de leden alle posten der inkomsten, die nu aanmerkelijk hooger zijn, dan ten tijde dat de borgtocht van den ontvanger is vastgesteld, in bespreking worden gebracht."

No. 17. D. P. Teenstra te Oldehove.

Ad punten *a* en *c* spreken t w e e leden en de voorzitter.

No. 18. P. J. Terwoert te Koudekerke.

Koudekerke heeft ongeveer 2200 zielen en dus een raad van 7 leden. Bij punt *c* wordt echter medegedeeld, dat de gemeente 9000 zielen telt.

De discussie omtrent punt *a* wordt gevoerd door t w e e leden en den voorzitter.

De borgtocht wordt verhoogd met *f* 10,000 reëel.

No. 19. Inzender v. V.

Deze notulen waren de eenige, waarin we vermeld vonden, dat de voorzitter de vergadering opent en sluit m e t g e b e d.

Urk heeft ruim 2600 zielen en dus een raad van 7 leden.

Opneming der besluiten was niet gevraagd.

Het besluit tot schorsing moet niet door Gedep. Staten worden g o e d g e k e u r d.

Troost verlaat de vergadering niet.

Ad punt *b*, *c* en *d* spreken t w e e leden en de voorzitter.

Het verschil tusschen nominaal en reëel is uit het oog verloren.

Ook hier vinden wij de uitdrukking: Nederlandsche Werkelijke Schuld en is de dag, waarop de verhooging moet zijn gesteld, niet bepaald.

Het besluit tot bepaling van den borgtocht behoeft de goedkeuring van Ged. Staten niet, daar het geval, bedoeld in art. 109, derde lid, der gemeentewet, niet aanwezig is.

Omtrent het voorstel tot benoeming van een derden wethouder wordt geene beslissing genomen; toch wordt tot die benoeming overgegaan.

De discussie mag nauwelijks dien naam dragen.

Er waren vrijwat taal- en stijlfouten in het werk. Wij citeeren o. a.: „De voorzitter antwoor*d*: dat de huizen of landerijen, op welke men een hypotheek nam, achteruit of in waarde zeer sterk kunnen dalen, dat een hypotheek lang zoo secuur niet is, als het Grootboek der Nederlandsche Werkelijke Schuld, redenen waarom B. en W. dit voorstellen."

Uit de niet-vermelding der namen van hen, die no. 1, 4, 7 en 19 inzonden, kunnen onze lezers opmaken, dat hun werk niet als voldoende kon aangemerkt worden. Zetten we onzen indruk in cijfers om, dan kunnen no. 5 en 6 maar even het getal halen, dat noodig is om als goed te kunnen worden beschouwd. Van de overige inzendingen waren no. 8, 9, 10, 14 en 17 de beste. Bij verdere nauwkeurige schifting hielden we de inzendingen der heeren Kooiman, Sikkes en Teenstra over, welke alle drie uitmuntend genoemd konden worden; de keus daartusschen was zeer moeilijk. Meenden wij ten slotte aan het geplaatste stuk de voorkeur te moeten geven, zoo kunnen de beide andere heeren toch gerustelijk de overtuiging medenemen, dat hunne inzendingen daarmede wedijveren.

Wij hebben gemeend, zonder omwegen ons oordeel te moeten mededeelen. Moge dat wellicht een enkelen der medewerkers minder aangenaam geklonken hebben, zij zullen, naar wij hopen, begrijpen, dat het verzwijgen hunner fouten in geen geval kan leiden tot eene betere opvatting voor het vervolg.

De Redactie.

VRAAG 32. Ontwerp:

1o. Voorstel van burg. en weth. aan den raad tot schorsing van het lid Jan Troost, op grond van levering van straatsteenen ten behoeve van de gemeente.

2o. Het besluit met begeleidend schrijven, waarbij die schorsing wordt onderworpen aan de beslissing van Gedeputeerde Staten.

Aan den Raad.

Aan de den 16 Mei jl gehouden aanbesteding voor de levering van 50.000 stuks straatsteenen ten behoeve van deze gemeente is o. m. deelgenomen door de vennootschap onder de firma Hermsen en Co., gevestigd te Zwollerkerspel. Aan deze firma is, als zijnde de laagste inschrijfster, gemelde levering gegund.

Dezer dagen is ons evenwel ter oore gekomen, dat de heer Jan Troost, lid van den raad, deelgenoot is van voormelde firma, welk gerucht ons, na ingesteld onderzoek, gebleken is juist te zijn. Vermits een vennoot geacht wordt deel te nemen aan leveringen, welke door een vennootschap onder eene firma gedaan worden, als hebbende hij daarbij rechtstreeks belang, heeft de heer Troost dus eene handeling gepleegd, die hem bij art. 24 der gemeentewet verboden is.

Wij stellen u mitsdien voor den heer Troost, ingevolge artikel 26 der gemeentewet, in zijne betrekking van raadslid te schorsen.

Zw., den 28 Mei 1899.

Burgemeester en Wethouders,
J. BLOM, weth., lo. burg.
W. LOOF, secretaris.

—

De Raad der gemeente Zw. . . . ;

Gelezen een voorstel van Burg. en Weth. dd. 28 Mei jl., tot schorsing van het raadslid Jan Troost;

Overwegende, dat gemelde heer lid is van de vennootschap onder de firma Hermsen en Co., gevestigd te Zwollerkerspel, aan welke firma, bij de den 16 Mei jl. gehouden aanbesteding, de levering van 50000 stuks straatsteenen ten behoeve van deze gemeente is opgedragen;

Overwegende, dat een vennoot geacht wordt deel te nemen aan de leveringen, welke door eene vennootschap onder eene firma worden gedaan, als hebbende hij daarbij rechtstreeks belang;

dat de heer Troost mitsdien eene handeling heeft gepleegd, die hem bij artikel 24 der gemeentewet verboden is;

Gelet op de betrekkelijke artikelen van de gemeentewet;

besluit:

den heer Troost in zijne betrekking van raadslid te schorsen;

hiervan onmiddellijk kennis te geven aan heeren Gedeputeerde Staten dezer provincie.

Zw. . . ., den 5en Juni 1899.

De Raad voornoemd,
J. Blom, Voorzitter.
W. Loof, Secretaris.

—

Zw. . . ., den 5 Juni 1899.

No. 425. *Aan Heeren Gedeputeerde Staten*
Gemeentebestuur. *der provincie Overijssel.*

Wij hebben de eer U hiernevens te doen toekomen een door den raad in zijn heden gehouden vergadering genomen besluit tot schorsing van het raadslid, den heer Jan Troost.

Burgemeester en Wethouders van Zw. . . .,
J. Blom, Weth., lo. Burg.
W. Loof, Secretaris.

Zwolle. D. J. v. OORTMERSSEN.

Twee inzendingen waren ongeteekend.

In eene was het besluit alleen gemotiveerd met de overweging, „dat de redenen tot schorsing gegrond zijn." Dat is niet voldoende; de redenen behooren uit het besluit te blijken.

In een ander besluit waren evenmin motieven opgenomen; bovendien werd dit genomen onder goedkeuring van Ged. Staten, hetgeen onjuist is. Voorts luidde het voorstel: „Burg. en Weth. der gemeente . . . .; overwegende enz.; stel*t* voor enz."

Deze vier inzendingen legden wij ter zijde.

De overige waren goed, doch gaven toch aanleiding tot eenige opmerkingen.

De heeren F. Kroon te Monnikendam en J. L. Switzar te Oosterhout namen aan, dat het raadslid stille vennoot is in de leverende firma. Wij betwijfelen zeer, of het goed gezien is, dan art. 26 der gemeentewet toe te passen. De stille vennoot is, zooals de heer Kroon terecht opmerkt, volkomen onbekend met de door de firma gedane leveringen. Hij mag (art. 20 wetboek van koophandel) geene daad van beheer verrichten of in de zaken van de vennootschap werkzaam zijn, zelfs niet uit kracht eener volmacht. Nu is bij Kon. besluit van 15 Juni 1886 beslist, dat in het algemeen een vennoot geacht moet worden deel te nemen aan leveringen, welke gedaan worden door een vennootschap *onder eene firma* [1]), waarvan hij lid is, *daar hij tot de handelingen der vennootschap medewerkt* [1]) en zijn belang rechtstreeks met dat der vennootschap verbonden en gemoeid is. Verder is bij verscheidene Kon. besluiten (zie o. a. Vos, *Gemeentewet*, aant. 11 ad art. 24) beslist, dat moet vaststaan en uitgemaakt zijn, *dat de levering is geschied door een raadslid met de wetenschap, dat die levering moest strekken ten behoeve van een gemeentewerk* [1]). In verband met deze o. i. juiste opvattingen kunnen wij met de besluiten der heeren Kroon en Switzar geen vrede hebben.

Op denzelfden grond vinden wij de inzending van den heer T. H. De Roo te Rotterdam niet zonder bedenking. Daarbij geldt het een firmant, die eerst bij zijne terugkomst uit het buitenland van zijn compagnon heeft vernomen, dat de firma eene leverantie had gedaan, en die toen met zijn firmant is overeengekomen, dat door hem uit deze leverantie geen voordeelen zullen worden genoten.

De heeren J. Breebaart te Winkel, A. Edelbroek te Oosterhout, A. A. Eijkelhoff te Wilnis, L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch en C. Spaans te Haringcarspel hebben de levering door het raadslid rechtstreeks aan de gemeente laten doen. Dit komt ons wel een beetje àl te eenvoudig, wij zouden haast zeggen: van de zijde van het raadslid àl te

[1]) Wij cursiveeren.

naïf, voor. Wij hebben daarom de voorkeur gegeven aan een iets meer ingewikkeld geval.

Uit de stukken der heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, D. J. Van Oortmerssen te Zwolle, J. L. Oosterhoff te Dordrecht, L. P. Rooij te Brouwershaven, P. Sikkes te Groningen, D. P. Teenstra te Oldehove en P. J. Terwoert te Koudekerke kozen wij ten slotte het geplaatste.

DE REDACTIE.

VRAAG 33. Ontwerp het voorstel van B. en W. aan den raad tot verhooging van den borgtocht van den in dienst zijnden ontvanger met ƒ 10000 inschrijving grootboek.

Wernhout, 7 Juni 1899.

No. 155.

Onderwerp:
Verhooging van den borgtocht
van den gemeente-ontvanger.

Zooals U uit bijgaande berekening zal blijken, heeft het gemiddeld bedrag van de ontvangsten der gemeente, over de laatste vijf jaren, ƒ 158000 bedragen.

De tegenwoordige borgtocht van den gemeente-ontvanger bedraagt ƒ 6000 en is vastgesteld in de raadsvergadering van 12 Mei 1883. Het gemiddeld bedrag, waarnaar die borgtocht ingevolge artikel 109, 2e lid, der gemeentewet was berekend, bedroeg ƒ 59000.

Aangezien nu het gemiddeld bedrag der inkomsten ƒ 99000 meer bedraagt, hebben wij de eer Uwen raad voor te stellen, den borgtocht met ƒ 10000 te verhoogen en te bepalen, dat deze zal moeten worden gesteld vóór 1 Augustus a. s., door inschrijving op het grootboek der Nationale Schuld tot de reëele waarde van genoemde som.

Burgemeester en Wethouders van Wernhout,
J. VAN ZUNDERT, loco-Burgemeester.
C. BUIJS, Secretaris.

Aan
den Raad der gemeente Wernhout.

OOSTERHOUT. J. L. SWITZAR.

Aan den Raad!

Bij Uw besluit van 16 Juli 1890 no. 4 zijn laatstelijk de aard en het bedrag van den borgtocht van den gemeente-ontvanger geregeld en is bepaald, dat die zal bestaan in eene inschrijving op het Grootboek der 3 % N. S. van een kapitaal, nominaal groot *f* 12000, onder verplichting van den ontvanger evenwel, dat hij geregeld moet storten ten kantore van den door B. en W. aan te wijzen kassier, wanneer het aanwezige kasgeld meer dan *f* 14000 bedraagt.

Door ons college was den ontvanger aangewezen het kantoor van de kassiers A. en B. alhier. Thans evenwel is dat kantoor opgeheven en weten wij in onze gemeente niet meer een alleszins betrouwbaar kantoor, dat wij gerust kunnen aanwijzen voor de storting der kasgelden. Blijft dus de thans geldende regel bestaan, dan zullen B. en W. eene kassiersfirma moeten aanwijzen in de naastbijgelegen stad, hetgeen o. i. in de practijk te lastig zal kunnen worden. We hebben daarom gemeend U te moeten voorstellen, het bedrag van den borgtocht opnieuw te regelen.

Volgens de regelen, gesteld bij art. 109 der gemeentewet, zou de borgtocht op dit oogenblik moeten bedragen ongeveer *f* 20000. Wijl evenwel het budget der ontvangsten en uitgaven dezer gemeente jaarlijks hooger wordt, meenen wij U in overweging te moeten geven het bedrag van den borgtocht nu reeds iets hooger te stellen en te bepalen op *f* 22000, ook bestaande in eene inschrijving op het Grootboek der N. S. Deze wijze van borgstelling is o. i. de meest zekere. Voor den betrokken ambtenaar ware het wellicht gemakkelijker en voordeeliger, wanneer hij kon volstaan met hypothecair verband op vaste goederen. Evenwel, de tegenwoordige functionnaris bezit zelf weinig vast goed, zoodat in dit geval anderen, familieleden of vrienden, hunne goederen te zijnen behoeve zouden moeten verbinden, terwijl bovendien de waarde dier goederen soms binnen enkele jaren, ten gevolge van onvoorziene omstandigheden, belangrijk kan dalen.

Om deze reden ook geven wij de voorkeur aan eene inschrijving op het Grootboek boven hypothecair verband.

Wij hebben mitsdien de eer U voor te stellen te besluiten:

1o. tot herziening van Uw besluit van 16 Juli 1890 no. 4 in dier

voege, dat het bedrag van den borgtocht worde gesteld op *f* 22000 in den vorm eener inschrijving op het Grootboek der 3 % Nederl. Schuld en dat de verplichting tot storting vervalt;

2o. te bepalen, dat de verhooging van den borgtocht tot het evengenoemd bedrag door den ontvanger zal moeten zijn gesteld vóór 1 Juli e. k.

Burgemeester en Wethouders
der gemeente N.

N., 5 Juni 1899.

(Volgen de handteekeningen).

OLDEHOVE. Dj. P. TEENSTRA.

Zooals in ons onderschrift onder no. 31 is gemeld, hebben wij bij de beoordeeling der notulen in het bijzonder gelet op den stijl en de deugdelijkheid der discussiën. Eene enkele fout gaf nog geene aanleiding, om die notulen onvoldoende te verklaren.

Bij de beoordeeling der afzonderlijke voorstellen hebben wij gemeend, strenger te moeten oordeelen, vooral nu zij zoo eenvoudig zijn als het onderhavige. Wie op zijn gemak thuis een voorstel maakt als in deze vraag wordt verlangd, mag niet over het hoofd zien, dat de raad den dag moet bepalen, waarop de verhooging van den borgtocht moet zijn gesteld; burg. en weth. dienen in hun voorstel dien dag aan te geven. Tien inzendingen, waarbij dit niet is geschied, legden wij ter zijde.

Bij al de andere inzendingen, die der heeren A. Edelbroek te Oosterhout, D. Kooiman te Hoorn, D. J. Van Oortmerssen te Zwolle, T. H. De Roo te Rotterdam, P. Sikkes te Groningen, J. L. Switzar te Oosterhout, D. P. Teenstra te Oldehove en P. J. Terwoert te Koudekerke, rees twijfel, of het verschil tusschen de nominale en de reëele waarde der inschrijvingen op het grootboek den schrijvers volkomen duidelijk was.

De inzending van den heer Switzar was eene van die, waarbij die twijfel in de geringste mate kon rijzen; daarom, en ook omdat zij verwijst naar eene berekening, welke den raad in staat stelt zelfstandig te oordeelen, verleenden wij haar eene plaats.

Gaven wij bovendien eene plaats aan het werk van den heer Teenstra, dan is dit in hoofdzaak geschied om de eigenaardige reden, welke

deze inzender voor de verhooging aanvoert. Wij achten het echter voor eene gemeente minder goed, de overtollige gelden te doen storten bij eene particuliere firma en kunnen ook moeilijk gelooven, dat deze wijze van „storting" den wetgever voor oogen stond, toen hij art. 109 der gemeentewet schreef. Wij denken daarbij veeleer aan eene „storting" in eene kast met verschillend werkende sleutels.

De Redactie.

Vraag 34. Ontwerp het voorstel van B. en W. aan den raad tot benoeming van een derden wethouder, noodig geoordeeld om de afwezigheid van den burgemeester wegens redenen van gezondheid.

Aan den Gemeenteraad.

Zijne Excellentie de Minister van Binnenlandsche Zaken heeft bij missive van 8 Juni jl. no. 3012, afd. BB., aan den heer burgemeester dezer gemeente een verlof om gezondheidsreden verleend van 3 maanden.

Gedurende dien tijd zal de burgemeester dus onze vergaderingen niet kunnen bijwonen, kan hij geen deel hebben in de dagelijksche leiding der zaken en zal het burgemeesterschap dienen te worden waargenomen door den heer J. A. Smit als oudsten wethouder.

Ten einde in onze vergaderingen gedurende de afwezigheid van den burgemeester staking van stemmen te voorkomen en om tegemoet te komen aan de bezwaren en drukte, welke het dagelijksch bestuur dezer gemeente geeft, wanneer dit bestuur door slechts twee personen wordt waargenomen, komt het ons wenschelijk voor, dat door U gebruik worde gemaakt van de U in artikel 90 der *Gemeentewet* verleende bevoegdheid om, ter vervanging van den wethouder, die met de tijdelijke waarneming van het burgemeesterschap belast is, een ander lid van den raad aan te wijzen.

Mitsdien stellen wij U voor:

over te gaan tot de benoeming van een tijdelijken wethouder, voor zoolang de afwezigheid van den burgemeester om gezondheidsredenen diens vervanging als zoodanig noodig maakt.

Burg. en Weth.

Groningen. P. SIKKES.

De inzendingen waren van de heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, J. Breebaart te Winkel, N. Dijkhoff te Terheijden, A. Edelbroek te Oosterhout, A. A. Eijkelhoff te Wilnis, L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch, D. Kooiman te Hoorn, F. Kroon te Monnikendam, D. J. Van Oortmerssen te Zwolle, J. L. Oosterhoff te Dordrecht, T. H. De Roo te Rotterdam, L. P. Rooy te Brouwershaven, P. Sikkes te Groningen, C. Spaans te Haringcarspel, J. L. Switzar te Oosterhout, D. P. Teenstra te Oldehove en P. J. Terwoert te Koudekerke.

Men zou denken, dat eene opgaaf, zoo eenvoudig als deze, moeilijk anders dan goed kan zijn. Toch hebben wij nog ééne inzending op zijde gelegd. Daarin werden voor de benoeming van een tijdelijken wethouder in het geheel geen motieven opgegeven; bovendien lezen wij er in: „Burg. en Weth. stel*t* voor."

In de andere antwoorden trokken eenige taal- en stijlfouten onze aandacht. Zoo vonden wij bij den heer:

Dijkhoff: „Wij achten het . . . . noodzakelijk, een derd*e* wethouder te benoemen."

Eijkelhoff: „Aanstaanden Dinsdag wenscht de EdelAchtbare*n* heer . . . . eene reis te ondernemen."

Hüpsch: „Wegens voortdurende ziekelijkheid van den burgemeester gaat deze . . . . zich buiten de gemeente *ophouden,* ten einde zich naar Aken *te begeven.*"

Switzar: „dat het . . . . wenschelijk is, dat in de*ze* toestand worde voorzien." En verder: „stellen voor . . . . een derd*e* (tijdelijk*e*) wethouder te benoemen."

Wij kunnen onzen medewerkers niet genoeg op het hart drukken, om voor hunne taal en hunnen stijl de meest mogelijke zorg te dragen.

De Redactie.

Vraag 35. Ontwerp het aan Gedep. Staten toe te zenden besluit tot het ondershands aan Jan Top aanbesteden van de bestrating van den Kleiweg voor *f* 20000.

De raad der gemeente H. . . . .;

Overwegende, dat bij de gehouden openbare aanbesteding van de

bestrating van den Kleiweg in deze gemeente geene aannemelijke inschrijving is ontvangen, doordat alle inschrijvingssommen de raming (zijnde *f* 20000) te boven gingen;

Overwegende, dat Burg. en Weth. daarna in onderhandeling zijn getreden met den in deze gemeente wonenden aannemer Kamp, die evenwel verklaarde, het werk niet beneden *f* 22000 te willen uitvoeren;

Overwegende, dat van eene herbesteding geene betere uitkomst te verwachten is, aangezien de inschrijvers, naar het schijnt, met elkander zijn overeengekomen, om niet beneden de raming in te schrijven;

Overwegende, dat de te B. wonende aannemer J. Top later verklaard heeft, de bestrating voor *f* 20000 te willen uitvoeren;

Overwegende, dat het in het financieel belang der gemeente zal zijn, tot eene onderhandsche aanbesteding over te gaan;

Gelet op het voorstel van Burg. en Weth.;

Gelet op artt. 142 en 194 *f* der gemeentewet;

Besluit, onder goedkeuring van Ged. Staten:

De bestrating van den Kleiweg in deze gemeente ondershands aan te besteden aan Jan Top, aannemer te B., voor *f* 20000.

Aldus gedaan in de openbare vergadering van den raad der gemeente H. . . . . den 6 Juni 1899.

De Secretaris, De Voorzitter,

. . . .

HARINGCARSPEL. C. SPAANS.

De inzendingen der heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, J. Breebaart te Winkel, N. Dijkhoff te Terheijden, A. Edelbroek te Oosterhout, A. A. Eijkelhoff te Wilnis, L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch, D. Kooiman te Hoorn, F. Kroon te Monnikendam, D. J. Van Oortmerssen te Zwolle, J. L. Oosterhoff te Dordrecht, T. H. De Roo te Rotterdam, L. P. Rooy te Brouwershaven, P. Sikkes te Groningen, J. L. Switzar te Oosterhout, D. P. Teenstra te Oldehove, P. J. Terwoert te Koudekerke en H. Van Veen te Urk waren alle goed.

Sommige inzenders namen het verschil tusschen de raming en de laagste inschrijving bij de openbare aanbesteding wel wat erg groot.

De heer Teenstra maakt eene schrijffout, als hij het werk laat aanbesteden voor *f* 22,500.

De heer Switzar laat B. en W. machtigen, om het werk bij onderhandsche aanbesteding te gunnen aan Jan Top. Deze vorm is minder juist. De raad moet zelf besluiten, het werk ondershands aan te besteden aan den aannemer en voor den prijs, in het besluit te noemen; B. en W. hebben dan dit besluit uit te voeren.

De Redactie.

Vraag 36. Zie D I, blz. 170.

Heden den tienden Mei des jaars achttienhonderd negen-en-negentig zijn voor ons, Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente Amsterdam, in het Raadhuis in het openbaar verschenen:

Cornelis Pals, oud zes-en-dertig jaren, kantoorbediende, wonende te Rotterdam, handelende als gevolmachtigde voor Jan Peer, oud twee-en-twintig jaren, klerk, geboren en wonende te Rotterdam, minderjarigen zoon van Piet Peer, hofmeester, en van Maria Kers, zonder beroep, beiden wonende te Rotterdam; en

Anna Geel, oud twintig jaren, zonder beroep, minderjarige dochter, wonende te Amsterdam.

Comparanten hebben ons verzocht, * het door hen voorgenomen huwelijk te voltrekken, waarvan de afkondigingen alhier hebben plaats gehad op den drie-en-twintigsten en dertigsten April dezes jaars, zoomede in de gemeente Rotterdam op dezelfde dagen.

* de eerste namens zijn lastgever, de tweede voor zich zelf,

Renvooi goedgekeurd.

C. Pals. L. Peer.
A. Geel. C. Peer.
M. Kers. M. Stork.
J. Kist. P. Mol.
P. Vos. C. J. Poelman.

De bruid heeft ons onder eede verklaard, dat zij zich geene geboorte-akte, noch eene akte van bekendheid kan verschaffen en dat gegevens omtrent hare ouders en grootouders haar onbekend zijn, aangezien zij eene vondelinge is.

De moeder van den bruidegom, alsmede Jan Kist en Pieter Vos, regenten van het Mariagesticht te Amsterdam, waarin de bruid wordt verpleegd, beiden wonende aldaar,

als zoodanig de voogdij over haar uitoefenende, allen hierbij tegenwoordig, hebben ons verklaard tot dit huwelijk hunne toestemming te geven.

Door comparanten zijn aan ons overgelegd de navolgende stukken:

de geboorte-akte van den bruidegom;

een authentiek afschrift van het Koninklijk besluit van den twaalfden April jongstleden, nummer tien, waarbij aan de bruid vergunning is verleend haar huwelijk bij gevolmachtigde te doen voltrekken;

eene voor den notaris Jan Crans en getuigen te Batavia verleden akte, de dato drie Maart dezes jaars, behoorlijk geregistreerd en gelegaliseerd, waarbij de bruidegom den comparant Cornelis Pals heeft gemachtigd tot het doen voltrekken van zijn huwelijk;

eene voor den notaris Willem Post en getuigen te Rotterdam verleden akte de dato acht-en-twintig April jongstleden, behoorlijk geregistreerd, waarbij de vader van den bruidegom zijne toestemming tot dit huwelijk verleent;

het bewijs van den ongehinderden afloop der huwelijksafkondigingen te Rotterdam;

het bewijs van voldoening aan de nationale militie door den bruidegom.

Geene verhindering tegen de voltrekking van dit huwelijk te onzer kennis gebracht zijnde, hebben wij comparanten * afgevraagd, of zij elkander aannemen tot echtgenooten en getrouw alle plichten zullen vervullen, welke door de wet aan den huwelijken staat verbonden zijn, en na bevestigend antwoord in naam der wet verklaard, dat zij ** door den echt aan elkander verbonden zijn.

Van hetwelk wij deze akte hebben opgemaakt in tegenwoordigheid van Louis Peer, oud vijf-en-twintig jaren, klerk, en Charles Peer, oud vier-en-twintig jaren, onderwijzer, beiden wonende te Rotterdam, broeders van den bruidegom, Maurits Stork, oud zes-en-dertig jaren, koopman, en Pieter

* den eersten als lasthebber, de tweede voor zich zelf,

** Jan Peer en Anna Geel,

Deze twee renvooien goedgekeurd.

C. Pals. L. Peer.
A. Geel. C. Peer.
M. Kers. M. Stork.
J. Kist. P. Mol.
P. Vos. C. J. Poelman.

Mol, oud zeven-en-twintig jaren, koetsier, beiden wonende te Amsterdam.

Na gedane voorlezing is deze akte onderteekend met de comparanten, de moeder van den bruidegom, de regenten van het Mariagesticht en de getuigen.

De Ambtenaar voornoemd,
C. J. POELMAN.

C. PALS. L. PEER.
A. GEEL. C. PEER.
M. KERS. M. STORK.
J. KIST. P. MOL.
P. VOS.

OOSTERHOUT. A. EDELBROEK.

Van de 21 antwoorden konden wij er drie zeer goed noemen, nl. die van de heeren A. Edelbroek te Oosterhout, C. Spaans te Haringcarspel en W. F. Van Spengler te Loosduinen. De overige stukken moesten wij afkeuren.

Toen wij dit resultaat overzagen, hebben wij ons afgevraagd, of wij niet te streng hadden geoordeeld. 18 van de 21 inzendingen ter zijde leggen, schijnt wel wat erg kras! Nader hebben wij toen overwogen, of wij nog eenige andere inzendingen als goed konden qualificeeren; in enkele waren de fouten van dien aard, dat zij wellicht door de vingers zouden kunnen worden gezien.

Toch hebben wij ten slotte gemeend, onze eerste opvatting te moeten handhaven. Waar het hier geldt als het ware een proefstuk in het onderdeel der administratie, dat in de practijk aan strenge regels gebonden is, waarbij elk verzuim kan leiden tot opmerkingen en zelfs grootere verzuimen de meest nadeelige gevolgen kunnen hebben, meenden wij ten slotte elke fout te moeten laten wegen.

De opmerkingen, waartoe de stukken aanleiding gaven, volgen hieronder.

Vooraf ga de mededeeling, dat wij, indien wij de modellen hadden moeten geven, daarin niet zouden hebben opgenomen de woorden „des jaars" en dat wij den ambtenaar in den enkelvoudsvorm zouden hebben

laten spreken. Zoowel het opnemen der genoemde woorden als het gebruik van het meervoudig „wij" en „ons" in de akten van den burgerlijken stand schijnt ons niet meer van dezen tijd toe.

No. 1. v. A. Vermeldt, dat de bruidegom „jonkman" en de bruid „jongedochter" is, en dat hij tijdelijk verblijft te Batavia. De vermelding van „minderjarige" bij de bruid vergeten. Cijfers in de akte gebezigd en art. 127 B. W. niet toegepast.

No. 2. B. Vermeldt, dat de gemachtigde is geboren te Rotterdam. Art. 127 B. W. niet toegepast.

No. 3. B. Verblijfplaats van den bruidegom vermeld, evenals die van zijn vader. Cijfers in de akte gebezigd.

No. 4. B. Ouderdom van den gemachtigde vergeten. Art. 127 B. W. niet toegepast.

No. 5. D. Het woord „minderjarig" tusschen de regels geschreven zonder goedkeuring. Art. 127 B. W. niet toegepast. Laat de moeder des bruigoms eene beëedigde verklaring afleggen, inhoudende, dat de vader in de onmogelijkheid was zijn wil te verklaren, hetgeen hier niet kan worden toegelaten, daar de vader niet vertrokken is zonder orde op zijne zaken te hebben gesteld, terwijl men zeer wel bekend is met zijne verblijfplaats; hij kan dus bij authentieke akte toestemming geven. Drie woorden doorgehaald zonder goedkeuring.

No. 6. Dit is het geplaatste stuk van den heer Edelbroek, dat zeer goed is. Waar oorspronkelijk stond, „dat zij door den echt aan elkander verbonden zijn", hebben wij in plaats van „zij" genomen „Jan Peer en Anna Geel". In deze akte (huwelijk bij volmacht) kwam ons dat beter voor.

No. 7. E. Cijfers in de akte gebruikt. Kwalificeerde den ambtenaar nu eens met „ons," dan weer met „mij."

No. 8. H. Ouderdom van den gemachtigde vergeten. Woorden doorgehaald zonder goedkeuring.

No. 9. K. Geboorteplaats van den bruidegom vergeten. Uit den aanhef der akte blijkt feitelijk niet, dat Anna Geel is verschenen: „Piet Pen . . ., strekkende genoemde volmacht om in naam van Jan Peer een huwelijk aan te gaan met Anna Geel, oud" enz.

No. 10. K. Ouderdom en woonplaats van den gemachtigde ver-

geten. Overlegging der akte van vinding der bruid is niet noodig, daar art. 127 B. W. wordt toegepast.

No. 11. K. Het meervoud van datum is datums of data, maar nooit data's. Met eene beëedigde verklaring, dat de vader des bruigoms in de onmogelijkheid is zijn wil te verklaren, kan hier niet worden volstaan.

No. 12. v. O. Heeft de verblijfplaats van den bruidegom vermeld. Laat overleggen een afschrift der akte van vinding der bruid.

No. 13. O. Vermeldt de verblijfplaats van den bruidegom. Vergeet de geboorteplaats van den bruidegom en den staat van minderjarigheid der bruid te vermelden. Laat eene akte van vinding der bruid overleggen.

No. 14. d. R. Vermeldt de verblijfplaats van den bruidegom en vergeet het beroep der bruid.

No. 15. Stuk van den heer C. Spaans, dat wij als zeer goed bestempelen. Voor hem geldt dezelfde opmerking als bij no. 6.

No. 16. Stuk van den heer W. F. Van Spengler; ook zeer goed. Heeft één zin (die over de toestemmingen), welke minder mooi is.

No. 17. S. Vergeten de geboorteplaats van den bruidegom en de woonplaats der bruid; zondigt tegen taal en stijl.

No. 18. T. Vermeldt de verblijfplaats van den bruidegom. Vergeet den staat van minderjarigheid der bruid. Vermeldt de woonplaats der bruid niet duidelijk genoeg. Past art. 127 B. W. niet toe.

No. 19. T. Laat de verklaring der bruid (bedoeld in art. 127 B. W.) niet *onder eede* afleggen.

No. 20. v. V. Vermeldt de verblijfplaats van den bruidegom. Vergeet den staat van minderjarigheid der bruid. Meldt, dat zij te Amsterdam is *geboren* (hoe weet men dat?). Neemt voor hare woonplaats U. Laat toestemming geven door haar voogd en toezienden voogd. Laat hare *geboorte*-akte overleggen en vergeet de Koninklijke dispensatie.

No. 21. d. V. Vermeldt de verblijfplaats van den bruidegom. Vergeet den staat van minderjarigheid der bruid en past art. 127 B. W. niet toe.

Nog moeten wij opmerken ten aanzien van no. 2, dat hij zijn antwoord niet nummerde, zijne woonplaats niet bij de onderteekening ver-

meldde en de antwoorden op de beide andere examenvragen voor burgerlijken stand mede inzond, hetgeen niet gevraagd was; dit laatste deed ook no. 16. Aan no. 5 doen wij opmerken, dat mededeelingen over verzending van het Tijdschrift wegens woonplaatsverandering enz. gericht moeten worden niet tot ons, maar tot de uitgevers of tot zijn gewonen boekhandelaar. DE REDACTIE.

Art. 264 der gemeentewet.

Op bladz. 123 van den vorigen jaargang plaatsten wij een antwoord van den heer G. J. Van den Brink te Oldebroek op de vraag, of krachtens het nieuwe art. 264 der gemeentewet voor de belasting op de honden kohieren opgemaakt en aan de goedkeuring van Gedep. Staten onderworpen moeten worden? In verband met dat antwoord en met ons onderschrift geven wij eene plaats aan het volgende, ontleend aan het verslag van Gedeputeerde Staten van Zeeland over 1898, blz. 52 en volg.:

„Een door een gemeentebestuur ons gedaan verzoek om inlichting gaf ons aanleiding, tot den Minister van Binnenlandsche Zaken onder dagteekening van 25 Juni 1898 no. 3647/4, 1e afdeeling, het volgende schrijven te richten:

„„Burgemeester en wethouders eener gemeente vragen ons, of het gewijzigd art. 264 der gemeentewet medebrengt, dat ook de kohieren der belasting op de honden onze goedkeuring behoeven.

„„Het komt ons voor, dat de *letter* van het artikel geen ander dan een bevestigend antwoord gedoogt. Er staat duidelijk, dat de kohieren van *alle* plaatselijke belastingen worden opgemaakt door burgemeester en wethouders en vastgesteld door den raad. De bepaling geeft geene vrijheid, om eene willekeurige onderscheiding te maken en het artikel, benevens de beide volgende artikelen, voor de eene belasting wèl, voor de andere niet toe te passen. En zelfs al mocht men eene onderscheiding willen maken, al mocht men bijv. willen aannemen, dat de bepalingen van het artikel toepasselijk zijn op de daarin met name genoemde

belastingen (art. 240 *c, i* en *j*) en op de andere alleen dan, wanneer daarvoor kohieren worden opgemaakt, dan zouden toch nog nagenoeg alle plaatselijke belastingen onder de toepassing van het artikel vallen, want er is, buiten de opcenten op de Rijksbelastingen, moeilijk eene plaatselijke belasting te vinden, waarvoor niet wordt opgemaakt een kohier of lijst of staat, welke den ontvanger dient tot leidraad bij de invordering.

„„Hoe groote bezwaren uit de bevestigende beantwoording der gestelde vraag voortspruiten zullen, hoe moeilijk het moge zijn, om de bepalingen toe te passen op alle plaatselijke belastingen, bijv. op die op tooneelvertooningen, toch meenen wij, dat naar de letter der wet geene andere uitlegging denkbaar is dan deze, dat de artt. 264 tot 266 der wet op alle plaatselijke belastingen van toepassing zijn.

„„De vraag is echter gerezen, of dit reeds terstond het geval is. Sommige verordeningen tot regeling der belasting op de honden eischen uitdrukkelijk de goedkeuring van Gedeputeerde Staten op de door burgemeester en wethouders opgemaakte en door den Raad vastgestelde kohieren, andere zwijgen daarover. Deze verordeningen zijn niet genoemd in art. 14 der wet van 24 Mei 1897 (Staatsblad no. 156) en blijven dus van kracht. Wordt nu, zoolang de verordeningen ongewijzigd blijven, onze goedkeuring niet vereischt op de kohieren of lijsten der belasting op de honden voor die gemeenten, waar de verordening die goedkeuring niet uitdrukkelijk vordert?

„„Het zou ons zeer aangenaam zijn, wanneer wij omtrent een en ander het welnemen van Uwe Excellentie mochten vernemen.”

„Van den Minister ontvingen wij daarop het volgende antwoord dd. 14 Juli 1898 no. 3131, afdeeling BB.:

„„Ik heb de eer U mede te deelen, dat art. 264 der gemeentewet inderdaad de onderscheiding bedoelt, in Uw nevengemeld schrijven aangehaald.

„„Genoemde wetsbepaling gebiedt mitsdien het opmaken van kohieren alleen voor de door haar met name genoemde belastingen en heeft eene facultatieve beteekenis ten aanzien der overige gemeentebelastingen of daarmede gelijkgestelde heffingen. Maakt de raad eener gemeente van deze bevoegdheid ten aanzien van daarvoor vatbare belastingen

gebruik, dan zijn de overige bepalingen van art. 264 voornoemd, benevens de artt. 265 en 266, mede van toepassing.

„„Met Uwe op dezen wetsuitleg gebouwde conclusie, waarbij kohieren, lijsten en staten, voor de invordering der belasting opgemaakt, met elkander worden gelijkgesteld, kan ik mij echter niet vereenigen. Waar bij onderscheidene heffingen sprake is van staten of lijsten, waarop de belastingplichtigen worden gebracht, moet doorgaans aan een louter administratieven maatregel worden gedacht, welke niet dient tot vaststelling van het bedrag der belasting, doch waarvan het doel alleen is een overzicht te geven van de volgens de verordening te betalen sommen. Ook zonder den staat of de lijst zijn in dat geval de verschuldigde sommen voor elk belanghebbende onmiddellijk uit de verordening zelve af te leiden.

„„Ten aanzien van een kohier bestaat op dit punt principieel verschil. Een kohier dient om den aanslag, welke zonder dat kohier niet dadelijk aan den belastingschuldige uit de verordening zoude blijken, vast te stellen en wordt, na vaststelling, grondslag van den belastingplicht. Daarom juist is het opmaken en vaststellen van kohieren omkleed met de waarborgen van de artt. 264—266 der gemeentewet.

„„Wordt evenwel, te oordeelen naar de wijze waarop eene heffing is geregeld, met het opmaken van een staat, ter zake van zoodanige heffing, in de eerste plaats beoogd het onherroepelijk vaststellen van het door elk verschuldigde bedrag, dan zoude een dergelijke staat het karakter van een kohier verkrijgen en de artt. 264—266 bovenbedoeld van toepassing zijn.

„„Ten aanzien der vraag, aan het slot van nevengemeld schrijven gedaan, heb ik de eer U mede te deelen, dat, indien een verordening, regelende hondenbelasting, onder de werking van vroegere wettelijke bepalingen goedgekeurd, voorschrijft het opmaken en vaststellen van kohieren, op de wijze als bedoeld in het tegenwoordig art. 264, 1e lid, der gemeentewet, doch over de verdere behandeling dier kohieren zwijgt, thans de artt. 264—266 naar mijne meening, in hun geheel, op die kohieren van toepassing zijn.

„„Bevat zoodanige verordening echter eene regeling, waarbij, ofschoon kohieren worden voorgeschreven, overigens wordt afgeweken van de in

genoemde wetsartikelen gestelde bepalingen, dan wordt door zoodanige afwijking de toepassing dier artikelen belet en is de goedkeuring van Uw College op die kohieren, tenzij die in de verordening wordt gevorderd, niet vereischt.""

Vasthoudende aan de door het Departement van Binnenl. Zaken uitgevonden onderscheiding, dat men voor de in art. 264 met name genoemde belastingen kohieren m o e t opmaken en dit voor alle andere k a n doen, gaat de Minister in dit schrijven nog iets verder, door te verklaren, wat z. i. onder k o h i e r moet worden verstaan. Dit dient, zegt hij, „om den aanslag, welke zonder dat kohier niet dadelijk aan den belastingschuldige uit de verordening zoude blijken, vast te stellen en wordt, na vaststelling, grondslag van den belastingplicht".

Wordt deze opvatting aangenomen en consequent doorgevoerd, dan zullen er zeker zeer weinig belastingen zijn, welke aan de procedure van artt. 264 tot 266 der gemeentewet ontsnappen.

Niet iedereen kan uit de verordening zien, of zijn hond door het gemeentebestuur wordt beschouwd als een hond van weelde, waarvoor de volle, of als een ten dienste van nijverheid, waarvoor slechts een deel der belasting moet betaald worden.

Evenmin kan iemand uit de verordening lezen, of hij gerekend wordt tot de vermogenden, min- of onvermogenden en dus voor zijne kinderen vol, verminderd of geen schoolgeld moet betalen.

Wanneer eene verordening tot heffing van havengeld bepaalt, dat bij gemis van legale meetbrieven de havenmeester de grootte van het vaartuig schat en dat bij verschil tusschen hem en den schipper de eene of andere autoriteit beslist, dan kan de schipper evenmin dadelijk uit de verordening zien, hoeveel hij betalen moet.

Meer voorbeelden liggen voor het grijpen. Zou nu in al die gevallen art. 264 moeten worden toegepast? Wij kunnen het nauwelijks gelooven. Trouwens, de Regeering schijnt de doorvoering van haar denkbeeld tot in de uiterste consequentie niet te verlangen, want reeds herhaaldelijk werden verordeningen, van aard als de bovenbedoelde, goedgekeurd, zonder dat kohieren voorgeschreven waren. Het zou ook voor de gemeentebesturen al te belemmerend en voor de colleges van Gedep. Staten al te omslachtig worden.

Bovenstaand opstel was reeds gezet, toen wij kennis maakten met hetgeen de heer J. N. Elenbaas in zijn bekroond *Handboek voor het Nederlandsche administratieve recht* over art. 264 schreef (dl. I, blz. 344). Hij meent gerechtigd te zijn, het eerste lid van art. 264 te lezen, alsof het woord „directe" er nog in stond. „Zooals art. 264 nu luidt, beveelt het de opmaking van kohieren voor alle mogelijke plaatselijke belastingen. Was dat de bedoeling van den wetgever geweest, dan zouden stellig de hoofdelijke omslag, het straatgeld en het bouwgeld niet afzonderlijk genoemd zijn. Bovendien, de wet zou iets bevelen, dat onmogelijk uit te voeren was; immers voor de meeste der rechten, loonen en andere gelden, in art. 238 bedoeld, de opcenten op de rijksbelastingen, de belasting op tooneelvertooningen kunnen geen kohieren worden opgemaakt. Ook de geschiedenis van de laatste wijziging van art. 264 wijst er op, dat het woord „directe" voor de woorden „plaatselijke belastingen" in 1897 geheel bij vergissing is weggelaten."

Aan de hand der in 1897 gewisselde stukken komt de schrijver tot de conclusie, dat het woord „directe" geheel onwillekeurig is uitgevallen. „De reden van de weglating van een woord, welke zoo gewichtige gevolgen heeft, zou stellig anders wel opgegeven zijn en als men nu daarbij in acht neemt, dat zonder dat woord de wetsbepaling in vele gevallen niet uitvoerbaar is, dan geloof ik gerechtigd te zijn om te concludeeren, dat art. 264 toegepast moet worden, alsof dat woord er in stond."

Vervolgens de door den Minister van Binnenlandsche Zaken in 1897 gegeven interpretatie van het artikel besprekende, meent de schrijver evenals wij, dat die niet aannemelijk is.

„Als men aan de letter der wetsbepaling blijft hangen, moet men noodzakelijk tot de conclusie komen, dat art. 264 het opmaken van kohieren voor alle soorten van plaatselijke belastingen verplichtend stelt en er geen ruimte is voor een onderscheiding, zooals de Minister maakt. Ook moet men niet vergeten, dat volgens de leer van den Minister het opmaken van kohieren voor de hoofdelijke omslagen verplichtend is, doch daarentegen facultatief is voor de andere directe belastingen naar het inkomen of naar de vertering. Mij dunkt, dat kan de wetgever toch niet bedoeld hebben.

„De artikelen 264—266 der gemeentewet zijn naar mijn gevoelen alleen geschreven voor de hoofdelijke omslagen en andere directe belastingen, het straatgeld en het bouwgeld. Tot de directe belastingen naar het inkomen of de vertering behoort de belasting op de honden niet. Desniettemin wordt in eene missive van den Minister van Binnenl. Zaken van 16 April 1853 gezegd, dat dit echter niet belet, dat, wanneer men het wenschelijk acht, de voorschriften van de artt. 264—266 op de belasting op de honden geheel of gedeeltelijk van toepassing kunnen worden verklaard. Dit gaat evenwel te ver. Prof. Oppenheim (*Handb.* bl. 353 en 354) toont dit duidelijk aan. De raad kan onmogelijk bevoegd zijn bij verordening te bepalen, dat op de kohieren voor de belasting op de honden of voor retributies ook van toepassing zullen zijn de bepalingen dier artikels, omtrent goedkeuring van en beroep op Gedep. Staten. De raad kan niet bepalen, wat Gedep. Staten zullen hebben te doen of te laten en mocht men willen beweren, dat, door de inmenging van hooger gezag, de opdracht van Gedep. Staten door de invorderingsverordening eigenlijk uitgaat van den Koning, dan is die voorstelling, aangenomen dat zij juist is, niet afdoende, omdat administratieve rechtspraak niet door den Koning, maar alleen door de wet aan Gedep. Staten kan worden opgedragen.

„Als men de hiervoor aangehaalde meening van den Minister van Binnenl. Zaken deelt, dan moet men natuurlijk tot eene geheel andere conclusie komen."

Het doet ons genoegen, in den geachten schrijver een bondgenoot te ontmoeten. Trouwens, dien vinden we overal, behalve . . . . aan het Departement van Binnenlandsche Zaken.

Intusschen schijnt het, nu toch eene wijziging van art. 243 der gemeentewet in het uitzicht is gesteld, wenschelijk, dat de Regeering een stapje verder ga en, gehoor gevende aan den van verscheidene zijden geuiten wensch, in art. 264 het uitgevallen woord „directe" weder in eere herstelle; dan is de quaestie in eens van de baan.

De Redactie.

Leestafel.

Handboek voor de beoefening van het Nederlandsche administratieve recht, door J. N. Elenbaas, burgemeester en secretaris van Krabbendijke.

Het ontstaan van dit handboek, waarvan wij het eerste deel (650 bladzijden) ontvingen, mogen wij bij onze lezers bekend veronderstellen. Warme aanbeveling er van onzerzijds is evenmin noodig. Waar de heeren prof. mrs. J. Oppenheim, J. De Louter en H. Krabbe, hoogleeraren in ons staats- en administratief recht, de volgende verklaring afleggen:

„Ons oordeel over den geheelen arbeid kan beslist gunstig luiden. Op ordelijke wijze het Nederlandsche administratieve recht tot een handboek, als gevraagd werd, samenvattende, voldoet dit in ruime mate aan de eischen van volledigheid, nauwkeurigheid en klaarheid, zoodat het doel, dat de Vereeniging met het uitschrijven der prijsvraag beoogde, o. i. met dit werk kan worden bereikt. Wij spreken daarom als ons gevoelen uit, dat thans de bekroning van het werk van den schrijver kan volgen,"

meenen wij ons daarbij gerust te kunnen neerleggen.

Alleen nog dit. Voor zoover wij bij vluchtige kennismaking konden nagaan, heeft de schrijver alleen dan van rechterlijke en administratieve beslissingen gebruik gemaakt, wanneer dit tot opheldering van een of ander artikel noodig en tot recht verstand onmisbaar te achten was. Deze beperking komt ons zeer juist gezien voor. Voorts treffen wij hier en daar eene enkele beschouwing van den schrijver aan (getuige die over art. 264 der gemeentewet, waarover op eene andere plaats in deze aflevering wordt gehandeld), maar ook te dien aanzien is, volgens onzen eersten indruk, de schrijver niet de perken te buiten gegaan.

De typographische uitvoering van het werk is niet boven allen lof verheven. Het papier is o. i. niet al te best; de uitvoering van den titel is eenvoudig leelijk; een ander lettertje voor de aanduiding der paragraphen ware voor de duidelijkheid wenschelijk geweest; de noten op verschillende bladzijden staan, alsof zij er neergegooid zijn. Het

komt ons voor, dat beter werk ware te leveren en ook verwacht zou kunnen worden van bekende uitgevers op dit gebied. Wij kunnen er dan ook alleen vrede mede hebben, wanneer men met een en ander genoegen genomen heeft, om te kunnen komen tot den werkelijk bespottelijk lagen prijs van ƒ 5, waarvoor het geheele werk verkrijgbaar wordt gesteld. Die kan zeker voor niemand een beletsel zijn.

Wettelijke bepalingen betrekkelijk de strandvonderij enz., door J. C. Beth. Uitg. N. Samsom, Alfen, ƒ 1,75.

Zoover ons bekend is, bestaat er geene verzameling van de voorschriften betreffende de strandvonderij en de opruiming en het beheer van vaartuigen en andere voorwerpen, in openbare wateren gestrand of gezonken. Het werk van den heer Beth voorziet dus in eene bepaalde behoefte. Want dat die behoefte bestond, zal niemand ontkennen, die met het onderwerp te maken heeft. Voor zoover wij bij eene eerste kennismaking konden nagaan, is de schrijver volledig geweest. Eene uitgebreide inhoudsopgave en een alphabetisch register verhoogen de bruikbaarheid van het werk.

De typographische uitvoering is van Samsom, d. w. z. goed.

De Redactie.

VRAGEN,

WAARVAN DE BEANTWOORDING BIJ DEN HOOFDREDACTEUR WORDT INGEWACHT VÓÓR DEN 20 AUG. 1899.

41. Hoe onderscheidt men de aan de inwoners van den Staat toegekende vrijheden of rechten? Geef met enkele woorden aan, welke in ons land zijn toegekend.

42. Hoe behoort het nieuw archief eener gemeente te zijn ingericht?

43. Mag de beslissing van een geschil tusschen de gemeente en een ingezetene worden opgedragen aan onpartijdige personen?

44. Stel eene verordening op de heffing van begrafenisrecht met verordening op de invordering en memorie van toelichting.

45. Moet, wanneer een huwelijk wordt voltrokken, waartegen stuiting is beteekend geweest, behalve het bewijs van de opheffing der stuiting ook nog worden overgelegd het bewijs, dat de afkondigingen zijn gedaan?

Het in beleening geven van kasgelden,

DOOR

W. MOLENAAR,
secretaris van Beemster.

In tegenstelling met het gevoelen, geuit in het Koninklijk besluit van 15 December 1866 no. 51 *(Gem.Stem* no. 798), is bij Koninklijk besluit van 15 December 1870 (Staatsblad no. 196) de bevoegdheid erkend, om aan tijdelijk stilliggende gelden eene bestemming te geven, door ze op prolongatie of in beleening uit te geven, alhoewel daarin wordt te kennen gegeven, dat de gemeentewet daarover het stilzwijgen bewaart.

De erkenning van die bevoegdheid grondt zich hierop: „dat toch art. 140 der grondwet aan de gemeentebesturen hunne autonomie heeft gewaarborgd en voor zoover de wet, die uitvoering aan dat grondwettig voorschrift gaf, de macht dier besturen niet heeft beperkt, deze geacht moeten worden bevoegd te zijn, om datgene, wat zij in het belang hunner gemeente nuttig oordeelen, te verrichten." En dit belang kan medebrengen, dat het aan het hoofd dezes vermeld onderwerp moet worden in toepassing gebracht.

In de instructies van vele gemeente-ontvangers, vooral in gemeenten van eenigen omvang, komt de verplichting voor, om het onder hunne bewaring zijnde kasgeld, boven het bedrag hunner borgstelling, te storten. Het kan voorkomen, dat dit geld niet zoo spoedig door den gemeente-ontvanger zal worden opgevraagd, om daarmede zijne betalingen voort te zetten.

Wel is door Gedeputeerde Staten van Overijssel bij besluit van 22 Maart 1855 aanbevolen, om, zoodra het bedrag der gelden in de gemeentekas des ontvangers borgtocht te boven gaat, het meerdere over te brengen en zoolang noodig te bewaren in eene ijzeren brandkast met drie verschillend werkende sloten, van welke één sleutel bij den burgemeester, één bij een der wethouders en één bij den ontvanger

berust, doch vele gemeentebesturen zullen er zijn, die zich niet met dien maatregel ingenomen gevoelen, wijl de gelden ook op eene wijze bewaard kunnen worden, dat zij het productievermogen er niet bij ingeschoten hebben, nl. door ze in beleening of op prolongatie uit te zetten.

Het zal onnoodig zijn met nadruk er op te wijzen, dat daarbij de grootste omzichtigheid, evenals bij andere „geldzaken", moet worden in acht genomen, opdat er geene schade uit voortkome.

Zooals boven is vermeld, is niet altijd de bevoegdheid van de gemeentebesturen, tot het beleenen of prolongeeren van gemeentegelden, erkend. Genoemd Koninklijk besluit van 1866 bestreed haar uit overweging:

„dat de wet van 14 Januari 1815 (St.bl. no. 4) niet vergunt, dat de gemeenten certificaten Nationale Schuld bezitten, maar de inschrijving daarvan op het grootboek beveelt;

„dat de wet van 31 Mei 1824 (St.bl. no. 36) haar buitendien verbiedt, buitenlandsche fondsen aan te koopen, en

„dat het met den geest dezer wetsbepalingen weinig zou strooken, indien de gemeenten dezelfde waarden als onderpand van uitgezette gelden aannamen en in haar bezit hielden."

Bij Koninklijk besluit van 15 December 1870 is echter overwogen, dat uit die wetsbepalingen niet volgt, dat de gemeenten geene schuldbrieven, hetzij in eigendom, hetzij in onderpand mogen bezitten, daar de gemeentewet (art. 179*c*) zelf de mogelijkheid onderstelt, dat de gemeenten schuldbrieven in eigendom hebben, en er geene reden bestaat, waarom haar het bezit van schuldbrieven [ook buitenlandsche (Oppenheim blz. 375)] als onderpand voor ter leen verstrekte gelden zou zijn verboden.

„De bewijsvoering in dit besluit steekt gunstig af bij de argumentatie van het door den minister Heemskerk vier jaren vroeger uitgelokt besluit in tegengestelden zin". (Oppenheim blz. 376).

De beslissing over de vraag, of de gelden ongebruikt in de kas blijven liggen, dan wel rentegevend worden uitgezet, komt uitsluitend den raad toe. Deze bevoegdheid kan niet anders dan uit art. 135 der gemeentewet voortvloeien; zij betreft een onderwerp van huis-

houdelijken aard, dat door den raad bij verordening (besluit; art. 150) geregeld moet worden.

Delegatie van macht is den raad niet geoorloofd; dit is meermalen en op verschillende plaatsen aangetoond. We zullen daarover maar niet verder uitweiden, overtuigd als we zijn, dat niemand daaromtrent in twijfel verkeert.

We nemen dus aan, dat de raad niet aan B. en W. mag opdragen, het prolongeeren van gemeentegelden te bewerkstelligen, als zij (B. en W.) oordeelen, dat er gelden voor beschikbaar zijn. De raad zal o. i. bij elke gelegenheid moeten beslissen, of, en zoo ja, op welke wijze, voor welken intrest en voor hoelang er zal worden beleend.

Aan B. en W. is de uitvoering van dat raadsbesluit opgedragen.

Dit kan niet geschieden, dan nadat de gemeentebegrooting die uitvoering gedoogt, d. w. z. de begrooting een post van uitgaaf en een van ontvangst aanwijst, of eene suppletoire begrooting is opgemaakt, zoodat B. en W. niet in conflict komen met art. 213. Immers het geldt hier ook eene uitgaaf.

Het raadsbesluit, dat de begrooting wijzigt of eene suppletoire begrooting daarstelt, is aan de goedkeuring van Ged. Staten onderworpen (art. 207).

Eene andere vraag doet zich voor: of het besluit, waarbij tot beleenen besloten wordt, aan de goedkeuring van Ged. Staten onderworpen is.

Deze vraag is verschillend beantwoord; en de belangrijkheid daarvan is reden, dat we die verschillende beantwoordingen eenigszins uitvoerig willen vermelden.

Naar aanleiding van eene vraag, of de besluiten van gemeenteraden tot belegging van gelden op hypotheek de goedkeuring van Ged. Staten behoeven, werd door den Minister van Binn. Zaken Heemskerk, bij missive dd. 13 Augustus 1877, te kennen gegeven, dat die vraag z. i. toestemmend moet worden beantwoord. Z.Exc. geloofde zelfs, dat dit evenzeer *van elke andere belegging van gemeentegelden te zeggen is*, en voerde daartoe de volgende gronden aan:

„Onder de raadsbesluiten, waarop art. 194 der gemeentewet de

goedkeuring van Gedeputeerde Staten vordert, behooren ook die tot het koopen van schuldbrieven.

„Wel is waar denkt men, wanneer van het koopen van schuldbrieven gesproken wordt, gemeenlijk aan het koopen van schuldbrieven, die bij geldleening reeds uitgegeven en in omloop gebracht zijn, maar hetzelfde heeft insgelijks plaats bij het uitleenen van geld. Door het geven van geld koopt men inderdaad een schuldbrief van den geldnemer. Neemt men dit niet aan, dan zou het den gemeentebesturen vrij staan, bij het uitschrijven eener geldleening door eenig bestuur of kantoor, daaraan zonder hoogere goedkeuring [1]) deel te nemen, terwijl daarentegen, wanneer de leening tot stand gebracht is en daarvoor schuldbrieven uitgegeven zijn, een gemeentebestuur zoodanigen schuldbrief niet zonder goedkeuring van Gedeputeerde Staten zou mogen aankoopen.

„Daarenboven kan men met grond beweren, dat het beleggen van gelden onder 1°. *a* van art. 194 der gemeentewet: „het aangaan eener geldleening" valt. Wel wordt bij deze uitdrukking in de eerste plaats gedacht aan het door de gemeente o p n e m e n van gelden, doch het in leen u i t g e v e n van gelden is er rechtskundig evenzeer onder te begrijpen. Immers geldleening is eene b i l a t e r a l e overeenkomst, en waar zoodanige overeenkomst gesloten wordt, valt van b e i d e partijen te zeggen, dat zij eene overeenkomst a a n g a a n. Niet alleen degene, die ter leen neemt, maar ook hij, die ter leen geeft, de uitleener, gaat eene overeenkomst van verbruikleen aan.

„Er bestond zelfs voor den wetgever ruim zooveel reden, om het uitleenen van geld door het gemeentebestuur aan hooger toezicht te onderwerpen, als het opnemen van geld, omdat bij het eerste grof misbruik zou kunnen plaats hebben door het in gevaar stellen van kapitalen der gemeente in handen van kwade debiteuren. Ook strookt deze opvatting geheel met art. 141 der grondwet.

„Hoe men ook het beleggen van gemeente-gelden beschouwe, hetzij als aankoop van een schuldbrief, hetzij als het aangaan eener geld-

---

[1]) »Zonder hoogere goedkeuring"; dit is niet geheel juist; de begrooting moet 't toch toestaan, en deze is immers aan hoogere goedkeuring onderworpen.

leening, in elk geval behoeft het besluit van den gemeenteraad, alvorens het uitvoering kunne erlangen, de goedkeuring van Ged. Staten."

Geheel in strijd met het gevoelen van Minister Heemskerk werd bij K. B. van 21 Februari 1896 over bovenstaande vraag geoordeeld.

Hierin werd overwogen:

„dat bij art. 144 der grondwet (in zoover overeenkomende met art. 140 der grondwet van 1898) aan den raad wordt overgelaten de regeling en het bestuur van de huishouding der gemeente;

„dat door art. 146 der grondwet (in zoover overeenkomende met art. 141 der grondwet van 1848) op die algemeene bepaling deze uitzondering wordt gemaakt, dat de besluiten der gemeentebesturen, rakende zoodanige beschikking over gemeente-eigendommen of zoodanige burgerlijke rechtshandelingen, als de wet aanwijst, aan de goedkeuring van Gedeputeerde Staten zijn onderworpen;

„dat in art. 194 der gemeentewet met name is aangewezen, welke beschikkingen over gemeente-eigendom en andere burgerlijke rechtshandelingen deze goedkeuring behoeven;

„dat in die aanwijzing, welke als uitzondering is strictissimae interpretationis, niet zijn opgenomen besluiten van gemeentebesturen tot het ter leen verstrekken van gelden, zij het al dan niet onder waarborg vóor terugbetaling, zooals die eener hypothecaire inschrijving;

„dat toch litera *a* van art. 194 met het aangaan van geldleeningen kennelijk alleen bedoelt besluiten tot het in leen opnemen van geld ten laste der gemeente, en litera *c* . . . . daarin niet begrepen, noch daaronder bedoeld kan hebben het uitleenen van geld, omdat de overeenkomst van koop en verkoop en die van verbruikleening in het burgerlijk recht geheel van elkander verschillen;

„dat mitsdien het besluit — om geld ter leen te verstrekken — de goedkeuring van Ged. Staten niet behoeft."

In het door den minister Heemskerk aangevoerde wordt terecht opgemerkt, dat bij de uitdrukking „het aangaan van geldleeningen," (litera *a* van art. 194) in de eerste plaats gedacht wordt aan het door de gemeente o p n e m e n van gelden. Maar waar Z.Exc. beweert, dat daaronder evenzeer te begrijpen is het u i t g e v e n van gelden, daar

kunnen we ons niet daarmede vereenigen; in dit geval gaat men geen geldleening aan, doch men neemt er deel in. Wel kan men van beide zeggen, dat men eene overeenkomst aangaat.

Voerde men de gedachte van minister Heemskerk door, dan zoude het besluit tot deelneming in eene geldleening „de middelen moeten aanwijzen, waaruit de renten en aflossing der leening zouden moeten worden gevonden" (art. 136 gem.-wet). Dit achten we toch de bedoeling niet.

Beter kunnen we ons vereenigen met de overwegingen in het Koninklijk besluit van 21 Februari 1896, want we zijn van gevoelen, dat de aanwijzing, in art. 194, der besluiten van den gemeenteraad, aan de goedkeuring van Ged. Staten onderworpen, strikt genomen moet worden. En het uitleenen of beleenen van gelden wordt daarin niet genoemd.

Het is daarom, dat het K. B. van 15 December 1870 (Staatsblad no. 196) besliste, dat bedoeld raadsbesluit niet aan hoogere goedkeuring is onderworpen, met welke beslissing Oppenheim (blz. 375) zich goed kan vereenigen.

Wet op de toelating en uitzetting van vreemdelingen,

DOOR

A. H. C. BROUWER,

ambtenaar ter secretarie te Naaldwijk.

De wet van 13 Augustus 1849 (St.bl. no. 39), tot regeling der toelating en uitzetting van vreemdelingen, gewijzigd bij de wet van 6 April 1875 (St.bl. no. 66) en de invoeringswet op het wetboek van strafrecht, is een uitvloeisel van art. 4 alinea 2 der grondwet, welke zinsnede beveelt: „de wet regelt de toelating en uitzetting van vreemdelingen."

De grondwet machtigt den wetgever de toelating te regelen en in die machtiging ligt de bevoegdheid opgesloten, om aan bepaalde reeksen van vreemdelingen den toegang tot ons land te ontzeggen. De vreemde-

ling heeft door deze wet dit groote voorrecht verkregen, dat het verbod van toelating moet steunen op de wet, waardoor voor een groot deel willekeur van de zijde van het publiek gezag wordt buitengesloten.

Eene andere bevoegdheid, den wetgever toegestaan, is die, ook de gevallen te regelen, waarin de vreemdeling zal kunnen worden verwijderd, hetzij dit geschiede louter uit eigen staatsbelang, hetzij ook andere motieven daarbij eene rol vervullen.

Hebben de vreemdelingen over het algemeen niet te klagen over de gastvrijheid, welke hun in Nederland bewezen wordt — onze oostelijke nabuurstaat moge daaraan een voorbeeld nemen —, dan danken zij dit meer aan de humaniteit van onze autoriteiten, dan wel aan hun goed gewaarborgd recht, want ook onze wet op de toelating en uitzetting van vreemdelingen maakt hen vrijwel afhankelijk van de politie.

„Alle vreemdelingen" — zegt art. 1 —, „die voldoende middelen van bestaan hebben of door werkzaamheid kunnen verkrijgen, worden hier te lande toegelaten."

In deze woorden ligt het hoofdbeginsel der wet, want zij, die niet aan deze voorwaarde mochten voldoen, worden niet toegelaten of, zijn ze reeds in Nederland doorgedrongen, daaruit verwijderd.

Men moet echter niet denken, dat de politie steeds aan de grenzen van ons land staat, om, zoodra een vreemdeling inkomt, hem of haar den pas af te vragen. Dit zou moeielijk gaan, want vele vreemdelingen komen met de vervoermiddelen het land binnen en zijn in een oogenblik over het geheele land verspreid. Neen, men laat allen binnenkomen; eerst dan wordt beoordeeld, of de vreemdeling al dan niet op voldoende wijze in zijn onderhoud kan voorzien of zich door werkzaamheid een voldoend bestaan kan verzekeren.

De toelating heeft plaats op een regelmatig buitenlandsch paspoort. Om regelmatig te zijn, moet het paspoort aan de drie onderstaande eischen voldoen, t. w.:

1o. afgegeven door of vanwege de regeering van het land, waartoe de vreemdeling behoort;

2o. geviseerd voor de reis herwaarts door een Nederlandschen diplomatieken of consulairen agent bij die regeering, en

3o. niet verjaard.

Men zal echter bij nadere kennisneming van de wet opmerken, dat men met toelating uiterst vrijgevig is; immers, ook zonder aan bovenstaande eischen te voldoen is toelating gewettigd op vertoon van andere geleibrieven, mits maar blijkt, wie de houder is, en van waar en met welk doel hij naar hier komt. Zelfs op bloote aanmelding van hunne personen, zonder meer, kan toelating plaats hebben. In dit laatste geval kan echter gevorderd worden een bewijs van bekendheid, geteekend door twee of meer bij de politie bekende personen.

In Ned.-Indië zijn de bepalingen ten opzichte der toelating strenger; daar moet zelfs iedere aankomende Hollander van een pas voorzien zijn. De wet van 13 Augs. 1849 is echter op Ned.-Indië niet van toepassing; anders zou in deze wet uitdrukkelijk met zooveel woorden vermeld zijn, dat zij ook op Ned.-Indië van toepassing is.

Door het hoofd van de politie (den burgemeester) van de gemeente aan de grenzen of ter plaatse van eerste aankomst geschiedt de toelating door uitreiking van een reis- en verblijfpas, geldig voor den tijd van drie maanden; door denzelfden ambtenaar ter plaatse, waar de vreemdeling zich bevindt, kan deze pas verlengd worden. Weigert het hoofd van de politie de verlenging van den pas toe te staan, dan mag hij dit alleen doen op grond van het hem gebleken feit, dat de vreemdeling *geen voldoende middelen van bestaan heeft of door werkzaamheid kan verkrijgen.*

Wanneer er redenen bestaan, waarom de betrokken burgemeester meent eene verlenging van den reis- en verblijfpas te moeten weigeren, dan is hij niet bevoegd, den vreemdeling zonder eenigen vorm van proces over de grenzen te doen zetten, maar moet hij de weigering onverwijld aan het oordeel van den kantonrechter onderwerpen.

De kantonrechter zal in dat geval den vreemdeling hooren of hem daartoe tenminste behoorlijk oproepen; blijkt hem, dat hij rondzwerft zonder bestaansmiddelen, dan beveelt hij bij een met redenen omkleed bevel de uitzetting. Van dit bevel tot uitzetting, benevens, zoo de vreemdeling verhoord is, van het proces-verbaal van verhoor, worden door den kantonrechter afschriften aan den Comm. der Koningin in de provincie toegezonden.

De vreemdeling in het bezit van een pas heeft veel voor boven hem,

die zonder reis- of verblijfpas hier te lande wordt aangetroffen. De eerste toch — wordt hem verlenging van zijn pas geweigerd — kan alleen op uitspraak van den kantonrechter en na behoorlijk verhoor worden uitgezet, terwijl de laatste, zoo hem alsnog geen pas is uitgereikt, aan de willekeur der politie is overgelaten en over de grenzen wordt gebracht.

„Aan vreemdelingen, die binnen 's lands zonder reis- en verblijfpas worden aangetroffen, kan door het hoofd van politie der gemeente, binnen welke zij zich bevinden, zoodanige pas alsnog worden afgegeven, met inachtneming der regelen, voor de toelating van eerstaankomende vreemdelingen vastgesteld." (art. 8).

Het duidelijkst blijkt uit dit art., dat de vreemdelingen veelal in het land komen zonder pas; de wetgever is er op bedacht geweest, voor hen eene regeling te stellen, als voor eerstaankomende vreemdelingen bepaald.

Volgens art. 10 kunnen toegelaten vreemdelingen, volgens art. 12 vreemdelingen, *gevaarlijk voor de publieke rust,* op last van den Koning worden uitgezet. Waar aan de uitvoerende macht deze bevoegdheid is gegeven, kan dit niet geschieden door den kantonrechter.

De vreemdeling, wiens uitzetting door den Koning is bevolen, moet binnen 14 dagen het Rijk verlaten hebben; zoo hij echter beweert Nederlander te zijn of volgens art. 8 van het burgerlijk wetboek een met Nederlander gelijkgestelde vreemdeling, die met betrekking tot deze wet voor ingezeten wordt gehouden, is hem het recht verleend, om zich binnen dien tijd bij verzoekschrift tot den Hoogen Raad te wenden, ten einde te doen verklaren, dat deze wet op hem niet van toepassing is.

Wat wil dit laatste zeggen?

Het beroep bij den Hoogen Raad is geenszins een „in beroep komen", maar alleen een middel, om te doen uitmaken of het individu al of niet „Nederlander" is. Het staat dus niet ter beoordeeling van den Hoogen Raad, of de vreemdeling gevaarlijk is voor de publieke rust, noch of hij genoegzame middelen van bestaan heeft, doch *alleen of hij Nederlander dan wel vreemdeling is.*

Art. 12 der wet zegt: „De vreemdeling, gevaarlijk voor de publieke rust, kan op Onzen last worden uitgezet."

Hier wordt niet gesproken van n i e t-toegelaten vreemdelingen; voor allen, die gevaarlijk en niet toegelaten zijn, bestaat eigenlijk geene regeling; op de zoodanigen past men art. 9 toe, m. a. w.: zij worden gelijkgesteld met niet-toegelaten vreemdelingen, die geen reis- en verblijfpas kunnen bekomen.

Het bevel van uitzetting, door den kantonrechter gegeven, of de uitvoering daarvan kan op last des Konings worden opgeheven; het is echter uitvoerbaar, niettegenstaande beroep op den Koning of overeenkomstig art. 20 op den Hoogen Raad.

Art. 13 geeft den Koning het recht, om aan vreemdelingen, gevaarlijk voor de publieke rust, eene *bepaalde plaats binnen het koninkrijk tot verblijf aan te wijzen,* of hun het verblijf *op bepaalde plaatsen van het Rijk te ontzeggen.*

Bij de behandeling van deze wet in de Tweede Kamer werd bezwaar geopperd, dit artikel in te voegen, als zoude het in strijd zijn met de *gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen,* aan allen, die zich op Nederlandsch grondgebied bevinden, verzekerd.

Niet alle vreemdelingen echter loopen gevaar door den Koning te worden g e ï n t e r n e e r d; immers dit recht is Hem alleen toegekend tegenover de zoodanigen, die *gevaarlijk zijn voor de publieke rust,* dat wil zeggen, tegenover personen, die kunnen worden u i t g e z e t; de bepaling komt dus hierop neer, dat men aan personen, wien op hetzelfde oogenblik het verblijf in het g e h e e l e Rijk zou kunnen worden ontzegd, dat i n b e p a a l d e p r o v i n c i ë n verbiedt. Waar de grondwet het mogelijk maakt het geheele land uit te zetten, daar zal het mindere, om die uitzetting dan uit een bepaald deel te doen plaats hebben, toch wel in het meerdere liggen opgesloten.

Enkele artt. dezer wet zijn vervallen. De vroegere artt. 14 en 15 al. 1 zijn afgeschaft bij art. 3*a* der invoeringswet op het wetboek van strafrecht.

De artt. 16—18, handelende over uitlevering van vreemdelingen, zijn ingetrokken bij art. 1 der wet van 6 April 1875 en daarin meer uitgebreid overgenomen.

Beantwoording der door de Redactie gestelde vragen.

VRAAG 37. Stel de akte van erkenning van Jan, zoon van Keetje Pal, door Piet Pluim, sinds 1 Juli 1875 echtgenoot van Lise Pook.

Heden den tienden Mei des jaars achttienhonderd negen-en-negentig is voor ons, ambtenaar van den burgerlijken stand te Rotterdam, verschenen:

PIET PLUIM, oud acht-en-veertig jaren, van beroep arbeider, wonende te Rotterdam, die ons verklaarde, *dat op den* [1] blijkens overgelegde, behoorlijk geregistreerde notariëele akte met toestemming der moeder, als het zijne *middags ten* te *uur binnen deze gemeente, in* erkennen *is geboren* een kind van het mannelijk geslacht, *uit* genaamd Jan, alhier geboren den achtsten Maart achttienhonderd twee-en-zeventig uit KEETJE PAL, *en dat aan het kind de voorna* zonder *word* beroep, wonende te Delft.

De doorhaling van *negen-en-dertig* gedrukte woorden in nevenstaande de akte goedgekeurd...

(get.) P. Pluim.

(Handteekening van den ambtenaar van den burgerlijken stand.)

Deze verklaring is geschied in tegenwoordigheid van . . ., oud . . . jaren, van beroep . . . en . . . oud . . . jaren, van beroep . . . wonende te . . .

Waarvan wij hebben opgemaakt deze akte, welke na gedane voorlezing door ons is onderteekend met den comparant.

(get.) P. PLUIM. *(Handteekening van den ambtenaar van den burgerlijken stand.)*

DEN HAAG. R. LIJNDRAJER.

Goede akten ontvingen wij nog van de heeren M. A. Bleiker te Aardenburg, J. Breebaart Dz. te Winkel, T. E. Bouma te Alkmaar, J. Bouman te Nieuw-Beijerland, A. Edelbroek te Oosterhout, D. Kooi-

---

[1]) De cursief gedrukte woorden worden beschouwd als te zijn doorgehaald.

man te Hoorn, F. Kroon te Monnikendam, H. Ninteman te Stadskanaal, D. J. Van Oortmerssen te Zwolle, W. F. Van Spengler te Loosduinen, J. L. Switzar te Oosterhout, P. J. Terwoert Jr. te Koudekerke en J. De Voogt te Kampen.

Tien akten moesten wij ter zijde leggen.

Enkele medewerkers keurden de doorhaling van gedrukte woorden aan het slot der akte goed; dit moet op den kant geschieden. Anderen namen getuigen bij het passeeren der akte. Een inzender vermeldde in de akte, dat Piet Pluim vroeger ongehuwd was en dat hij sedert 1 Juli 1875 echtgenoot is van Lise Pook; deze toevoegingen dienen nergens toe. Bovendien, dat hij vroeger ongehuwd was, is eene waarheid als een koe; we zijn nog niet zoo ver gevorderd, dat de mensch getrouwd op de wereld komt.

Een akte is buiten beoordeeling gelaten, omdat ze niet op afzonderlijk papier geschreven was, maar gesteld was onder het antwoord op eene andere vraag.

Enkele inzenders hadden niet het examen-model gebruikt. Zoo had één zijne akte gedateerd op 10 Mei 1874; ofschoon dit niet bepaald fout is te noemen, is dit toch niet de bedoeling geweest.

De heeren Bouma en Ninteman heeten wij welkom.

De Redactie.

Vraag 38. Stel de akte van geboorte van Willem, natuurlijk kind van Anna Bos; zijnde de aangifte geschied door Wouter Loof als vader, en de moeder vóór het tijdstip der aangifte overleden zonder het kind als het hare erkend te hebben.

Heden den tienden Mei des jaars achttien honderd negen-en-negentig is voor ons, ambtenaar van den burgerlijken stand te Rotterdam, verschenen: Wouter Loof, oud zes-en-twintig jaar, van beroep arbeider, wonende te Rotterdam, die ons verklaarde, dat op den achtsten Mei dezes jaars, des namiddags te drie uur, binnen deze gemeente, in het huis wijk D nommer tien, is geboren een kind van het mannelijk geslacht uit Anna Bos, zonder beroep, wonende alhier, doch op den negenden dezer maand overleden, en dat aan het kind de voornaam

wordt gegeven van Willem, verklarende de aangever verder de vader van dit kind te zijn en het als het zijne te erkennen.

Deze verklaring is geschied in tegenwoordigheid van Karel Bol, oud negen-en-dertig jaren, van beroep koopman, en Louis De Boer, oud zeven-en-dertig jaren, van beroep verver, beiden wonende te Rotterdam.

Waarvan wij hebben opgemaakt deze akte, welke na gedane voorlezing door ons is onderteekend met den aangever en de getuigen.

W. Loof.
K. Bol. K. L. Dorreboom.
L. De Boer.

Oosterhout. A. EDELBROEK.

Goede akten zonden ons nog de heeren M. A. Bleiker te Aardenburg, J. Huisman te Siddeburen (van wien wij hopen, dat hij het niet bij deze eerstelinge zal laten), D. Kooiman te Hoorn, F. Kroon te Monnikendam. R. Lijndrajer te 's-Hage, H. Ninteman te Stadskanaal, D. J. Van Oortmerssen te Zwolle, H. Van der Sluis te Beemster, W. F. Van Spengler te Loosduinen, J. L. Switzar te Oosterhout, D. P. Teenstra te Oldehove, P. J. Terwoert Jr. te Koudekerke, J. De Voogt te Kampen en P. F. Wittermans te Groenlo.

Elf akten legden wij ter zijde. In vele kwam voor, dat Anna Bos ongehuwd was; die vermelding is niet geoorloofd. Een ander gebruikte een cijfer in de akte (Vischsteeg 8). Enkelen maakten doorhalingen en bijvoegingen zonder goedkeuring op den kant der akte. Eén liet het kind niet erkennen door Wouter Loof, maar nam hem eenvoudig als aangever. Een paar inzenders verklaarden, dat de bevalling had plaats gehad „in tegenwoordigheid" van Wouter Loof; nu deze blijkt de vader van het kind te zijn, moet die toevoeging achterwege blijven.

De Redactie.

VRAAG 39. Welke handteekening moet gestempeld worden op stembiljetten, welke worden verzonden in een tijdvak, waarin de burgemeester met verlof uit de gemeente afwezig is?

Volgens artikel 72 der kieswet moeten de stembiljetten aan de keerzijde voorzièn zijn van eene gestempelde handteekening van den burgemeester der hoofdplaats van het kiesdistrict.

Als voorzitter van een stembureau wordt hij, zoo noodig, vervangen op de wijze, zooals door artikel 62 van genoemde wet wordt aangegeven.

De stempeling der biljetten wordt door hem echter verricht als burgemeester; moet hij als zoodanig vervangen worden, dan wordt hierin voorzien door art. 77 der gemeentewet.

Mocht hij dus afwezig zijn, dan zullen de biljetten moeten worden voorzien van de gestempelde handteekening van den oudsten wethouder of, bij ongesteldheid van dezen, van dengene, wien verder de waarneming is opgedragen.

BEEMSTER. H. VAN DER SLUIS.

Volgens art. 72 der kieswet moet op elk stembriefje, voor welke verkiezing ook, gestempeld zijn de naam van den burgemeester der gemeente van het hoofdkiesdistrict of waarin het is gelegen. Wordt in andere gevallen, b. v. in art. 62 dier wet, bepaald, wie den burgemeester bij afwezigheid moet vervangen, hier geschiedt zulks niet. Waarom zou het ook noodig zijn? De burgemeester eener gemeente, die met verlof uit de gemeente afwezig is, mag zeer goed binnen den tijd van dat verlof thuis komen en kan dan dadelijk zijne functie als burgemeester weer aanvaarden. Het zou dus kunnen voorkomen, dat een burgemeester, die op den datum, dat de stembiljetten werden verzonden, afwezig was, op den stemdag weer in functie was [1]). En was dat zoo, dan zou de

---

[1]) Omdat art. 72 voorschrijft, dat de stembiljetten voorzien moeten zijn van de gestempelde handteekening van den burgemeester, zou men kunnen zeggen, dat de wetgever op afwezigheid van den burgemeester in zooverre gerekend heeft, dat, nu de naam er op gestempeld mag worden, die stempeling ook kan geschieden door een ander, dan den burgemeester zelf. BOUMAN.

handteekening van den burgemeester vereischt zijn. Maar bovendien — waartoe dient die naam van den burgemeester? Immers alleen, om zich van de echtheid van het biljet te kunnen overtuigen. Juist daarom is het geraden zooveel mogelijk denzelfden naam op de stembiljetten te stempelen, en zouden we dus als ons oordeel te kennen geven, dat in een tijdvak, waarin de burgemeester met verlof uit de gemeente afwezig is, toch zijn naam op de stembiljetten moet worden gestempeld.

NIEUW-BEIJERLAND. J. BOUMAN.

In art. 72 der kieswet staat, dat op de keerzijde der stembiljetten de handteekening van den burgemeester (der hoofdplaats van het kiesdistrict) moet worden gestempeld, zonder meer.

De kieswet geeft dus niet aan, dat zijns plaatsvervangers handteekening er op gesteld wordt, wanneer de burgemeester zelf afwezig is. Men mag dus gerust van de veronderstelling uitgaan, dat de wetgever steeds, ontstentenis van dien ambtenaar natuurlijk uitgezonderd, de handteekening van den burgemeester zelf op de biljetten wenscht gestempeld te zien, dus ook in 't geval, dat de burgemeester met verlof is en overeenkomstig art. 77 wordt vervangen door den oudsten wethouder.

Mij dunkt evenwel, dat men, wanneer de burgemeester met verlof uit de gemeente is, met betrekking tot de keuze der handteekening niet per sé aan art. 72 der kieswet is gebonden. Immers men kan zich hier steeds verdedigen. Stempelt men, in zulk geval, 's burgemeesters handteekening, wanneer die beschikbaar is, toch op de biljetten, dan heeft men zich op de letter der kieswet te beroepen. Stempelt men echter de handteekening van zijn vervanger er op, dan beroept men zich op art. 77 der gemeentewet, welk artikel in het algemeen de vervanging van den burgemeester regelt. Voor den tijd dus, dat de burgemeester uit de gemeente is, is de oudste wethouder metterdaad burgemeester en voldoet men door het plaatsen zijner handteekening op de stembiljetten m. i. even goed aan art. 72 der kieswet, als wanneer men die bij ontstentenis van den burgemeester er op zou plaatsen.

RAVENSTEIN. F. G. CANERS.

Met den heer Van der Sluis waren de heeren G. Van Andel te Leerdam, M. A. Bleiker te Aardenburg, J. Breebaart te Winkel, A. Edelbroek te Oosterhout, A. A. Eijkelhoff te Wilnis, J. Huisman te Siddeburen, H. Ninteman te Stadskanaal, W. E. Van Oyen te Wamel, D. J. Van Oortmerssen te Zwolle, A. G. Van der Roest te Oudewater, J. L. Switzar te Oosterhout, P. J. Terwoert te Koudekerke, B. A. Van der Wielen te Druten en P. F. Wittermans te Groenlo van oordeel, dat de biljetten moeten worden gestempeld met de handteekening van den wethouder, die als waarnemend burgemeester optreedt.

Het gevoelen van den heer Bouman werd ook voorgestaan door den heer H. Dassel te Groningen.

De heer Caners, die meent, dat zoowel de eene als de andere naam kan worden gestempeld, stond in deze opvatting alleen.

Wij vereenigen ons met het gevoelen van den heer Van der Sluis. De stempeling dient natuurlijk, om aan het biljet authenticiteit te geven; het lijkt ons eene dwaze gedachte toe, dat dit zou gebeuren op naam van iemand, die bijvoorbeeld met verlof in Rusland zit. Van dit gevoelen zijn ook de redactie der *Gem.-Stem* (no. 2370) en Mr. N. J. E. De Voogt in zijn kieswet (blz. 91); de redactie van het *Weekblad voor de Burg. Admin.* (no. 2489) meent echter, dat alleen wanneer de burgemeester overleden zou zijn of zijn ontslag heeft gekregen, m. a. w. wanneer de werkelijke burgemeester niet bestaat, de handteekening van den waarnemer moet worden gestempeld.

Blijkens de inzending van den heer Terwoert deelt de tegenwoordige Minister van Binnenlandsche Zaken in de meening van den heer Van der Sluis. In die inzending toch lezen wij:

„Uit een als antwoord op een schrijven van den Commissaris der Koningin in Zeeland onlangs ontvangen en aan den burgemeester dezer gemeente medegedeeld, bericht blijkt, dat bovenstaande ook het gevoelen van den Minister van Binnenlandsche Zaken is; immers daarin werd medegedeeld, dat naar de meening van Zijne Excellentie de handteekening van den waarnemenden burgemeester op het stembiljet moet worden gestempeld, indien ongesteldheid, afwezigheid of ontstentenis van den burgemeester zich voordoet (dus ook, wanneer hij met verlof is) op het oogenblik, waarop de stempeling geschiedt."

Den heeren Caners en Van Oyen roepen wij het welkom toe.

DE REDACTIE.

VRAAG 40. Kan de raad bij belastingverordening bepalen, dat voor het hebben van eigen graven op de begraafplaats een zeker bedrag wordt betaald, maar dat het recht op die graven vervalt, zoodra de begraafplaats wordt verklaard niet meer ten openbaren dienst bestemd te zijn?

Eene algemeene begraafplaats is eene openbare gemeente-inrichting, d. i. eene zoodanige, die bestemd is ten algemeenen nutte en door het gemeentelijk gezag wordt beheerd.

„Eigenaar van een graf is hij, die het uitsluitend recht tot begraven in eene bepaalde grafruimte voor onbepaalden tijd heeft"; aldus luidt de tweede alinea van art. 12 der wet van 10 April 1869 (St.bl. no. 65). Eigenaar van den grond wordt men dus niet. De bedoeling is, dat men zich niet koopt het stuk grond, maar het uitsluitend recht om daar te begraven. Bij de beraadslagingen in de Tweede Kamer over deze wet was de Minister van oordeel, dat dit recht geen eigendomsrecht was, maar een publiek recht, een recht van gebruik en genot van die openbare inrichting.

Art. 20, tweede lid, der evenaangehaalde wet bepaalt de wijze van vaststelling van den te betalen prijs, welken men als eigenaar van een graf aan de gemeente verschuldigd is. Zij zal namelijk moeten geschieden als die van het begrafenisrecht, bij wijze van belastingheffing ingevolge art. 232 en volg. der gemeentewet, onder goedkeuring van de Kroon.

Kan evenwel de prijs voor het uitsluitend recht tot begraven in een bepaald graf als belasting worden aangemerkt? De Minister verklaarde indertijd als de bedoeling van art. 20, dat men zich niet koopen zou een stuk grond, maar het uitsluitend recht om daar te begraven. En dat zou dan niet betaald worden als eene belasting, maar er zou eenvoudig worden bepaald, dat men voor het uitsluitend recht om ergens te begraven zal betalen, in eens af, eene zekere som. Die bepaling zou dan door de Kroon goedgekeurd worden. Volgens

deze verklaring van den Minister wordt de prijs niet betaald als eene belasting.

In art. 238 der gemeentewet worden evenwel voor plaatselijke belastingen gehouden, of daarmede, wat de artt. 232—237 betreft, gelijkgesteld de in naam der gemeente gevorderde begrafenisrechten en andere gelden voor het gebruik of genot van openbare gemeentewerken, bezittingen en inrichtingen en dat van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten.

De wetgever heeft onder belasting begrepen: „al wat van de inwoners der gemeente wordt geheven, wanneer dezen gebruik maken of genot hebben van iets, waarvan hun het gebruik of genot om niet zou toekomen, ware door de plaatselijke verordeningen aan dat gebruik of genot niet het betalen eener som gelds verbonden". Nog een ander kenmerk geeft de wet op: „de bedoeling is alleen, om de gelden voor het gebruik of genot van openbare gemeentewerken, bezittingen en inrichtingen, de gelden alzoo, die krachtens publiek recht gevorderd worden, als eene belasting tot stand te brengen." (M. v. B. Z. 31 Mei 1876, La. F, afd. B. B.)

Mijns inziens geldt een en ander ook den in art. 20 bedoelden prijs. In naam der gemeente wordt hij krachtens regeeringsrecht ten behoeve van den publieken dienst gevorderd voor het gebruik of genot van eene openbare gemeente-inrichting, zoodat hij ongetwijfeld tot de rechten van art. 238 behoort en het karakter van belasting er dan ook niet aan kan worden ontzegd. Door te bepalen, dat de vaststelling van den prijs voor het recht op dezelfde wijze geschiedt als het begrafenisrecht, en wel door het vereischte der Koninklijke goedkeuring van het bedrag, wordt het grondwettig karakter van belasting eveneens aan den bedoelden prijs gehecht.

Art. 25, derde alinea, zegt, dat eigen graven op eene gesloten begraafplaats, voorzoover in hun onderhoud behoorlijk wordt voorzien, onaangeroerd worden gelaten. Wanneer nu de begraafplaats als zoodanig, dus als begraafplaats, buiten gebruik wordt gesteld, m. a. w. gesloten wordt verklaard, dan verliest daardoor de eigenaar van een graf tevens het recht in zijn graf te begraven, maar blijft niettemin eigenaar van het graf met wat daarin is. Daarom zal een gemeente-

bestuur, wil dit na verloop van tien jaren na de sluiting der begraafplaats tot bezaaiïng of beplanting van den grond overgaan, de eigen graven — voorzoover in hun onderhoud behoorlijk wordt voorzien — moeten eerbiedigen en deze dus onaangeroerd moeten laten.

Op grond van het boven ontwikkelde kom ik tot de conclusie, dat de raad bij belastingverordening wel kan bepalen, dat voor het hebben van eigen graven op de begraafplaats een zeker bedrag wordt betaald, doch in dezen de bevoegdheid mist in die verordening mede eene bepaling op te nemen, dat het recht op die graven vervalt, zoodra de begraafplaats wordt verklaard niet meer ten openbaren dienst bestemd te zijn.

GRONINGEN. H. DASSEL.

De inzendingen, welke wij ontvingen, waren behalve de geplaatste die van de heeren M. A. Bleiker te Aardenburg, J. Breebaart te Winkel, F. G. Caners te Ravenstein, F. Kroon te Monnikendam, W. E. Van Oyen te Wamel, W. F. Van Spengler te Loosduinen, J. L. Switzar te Oosterhout en B. A. Van der Wielen te Druten.

Alle heeren, behalve de heer Switzar, achten den raad bevoegd, voor het hebben van eigen graven een zeker bedrag te heffen. Het komt ons voor, dat de verkeerde opvatting van den heer Switzar voortkomt uit het onjuist begrip van wat onder eigen graven te verstaan zij. Het komt ons niet twijfelachtig voor, dat daarvoor een recht kan worden geheven.

Het tweede gedeelte der vraag wordt toestemmend beantwoord door de heeren Van Spengler en Van der Wielen. Zij zullen, naar wij vertrouwen, thans tot de ontdekking komen, dat zij dwaalden.

Enkele der andere heeren grondden hun oordeel op artt. 12 of 20 der begraafwet. Met den heer Dassel meenen wij, dat vooral art. 25 vóór eene ontkennende beantwoording van het tweede deel der vraag pleit. DE REDACTIE.

Schetsen van burgerlijk recht,

IN VERBAND MET PUBLIEK EN ADMINISTRATIEF RECHT,

DOOR

H. M. J. WATTEL.

XI.

HUWELIJK.

(Vervolg).

Het huwelijk is eene openbare handeling. Allen die deze verbintenis willen aangaan, zijn verplicht daarvan eene verklaring af te leggen bij den ambtenaar van den burgerlijken stand der woonplaats van één der partijen.

Het gebruik brengt mede, die aangifte in persoon te doen ten kantore van den ambtenaar der woonplaats van de bruid, omdat in den regel dáár het huwelijk voltrokken wordt.

De persoonlijke aangifte is echter geen verplichting. De verklaring kan ook schriftelijk worden afgelegd of door eenen schriftelijk gemachtigde plaats hebben, wanneer het voornemen der aanstaande echtgenooten slechts op volkomen duidelijke wijze aan den ambtenaar wordt kenbaar gemaakt.

Er bestaat eene oude decisie van het bestuur der registratie (naar wij meenen van 1847), waarbij is uitgemaakt, dat de huwelijksaangifte bij geschrifte moet worden gesteld op zegel van 25 cents (37 ½), omdat hier sprake is van eene wederzijds verbindende akte. Of die snuggere beslissing steeds gehandhaafd is, durven wij niet te zeggen; wel weten wij, dat men er zich in de praktijk terecht niet aan houdt en het zegel van 22 ½ ct. gebruikt. Men moet eene sterke verbeeldingskracht hebben, om eene verbintenis, en dan nog wel eene wederzijdsche, in de huwelijksaangifte te zien.

De aangifte wordt ter openbare kennis gebracht door de zoogenaamde a f k o n d i g i n g e n. Er moeten t w e e afkondigingen geschieden voor de deur van het huis der gemeente of gemeenten, waar de aanstaande echtgenooten hunne woonplaats hebben, en indien zij daar nog

niet langer dan zes maanden die woonplaats hadden, ook waar zij laatstelijk zijn gevestigd geweest (art. 109).

Het huwelijk wordt dus dikwijls in drie of vier gemeenten afgekondigd.

De uitdrukking „gevestigd geweest" in art. 109 is klinkklare onzin. Het is volstrekt niet de vraag waar men gevestigd was, dat wil zeggen feitelijk verblijf hield, maar wel waar de wettelijke woonplaats was. Nog al geen klein verschil!

Groote practische waarde kan men niet toekennen aan het voorlezen, dikwijls meer in naam dan metterdaad openbaar, eener akte, op de twee Zondagen, onmiddellijk volgende op de huwelijksaangifte.

Bovendien werkt de wet niet doeltreffend. Dit wordt onder meer bewezen door het feit, dat de huwelijksafkondiging van een minderjarige geschiedt ter plaatse, waar b. v. de voogd woont. Maar het kan zeer goed voorkomen, dat een voogd en een minderjarige op zeer grooten afstand van elkander verblijf houden en de laatste in het geheel niet bekend is ter plaatse, waar zijn wettelijke vertegenwoordiger woont.

Welk nut kan de afkondiging dan hebben met het oog op haar doel: de stuiting mogelijk te maken?

De officier van justitie, als daartoe reeds aangewezen bij Kon. besluit van 17 Juni 1830 (St.bl. no. 26), kan dispensatie van de tweede huwelijksafkondiging verleenen.

In het algemeen ware wenschelijk eene verkorting van den termijn, die tusschen het aanteekenen en de huwelijksvoltrekking verloopen moet, en ééne, maar dan op meer doelmatige wijze gedane, afkondiging.

Wordt geene dispensatie verleend, dan mag het huwelijk niet worden voltrokken vóór den derden dag na dien der laatste afkondiging, dus niet vóór Woensdag.

Daarentegen staat het den aanstaanden echtgenooten vrij om, desverkiezende, na de afkondigingen het huwelijk nog eenigen tijd uit te stellen, zonder dat er nieuwe formaliteiten noodig zijn. Is er een jaar na de eerste afkondiging verloopen, dan moeten nieuwe afkondigingen de huwelijksvoltrekking voorafgaan, want in dien tijd kunnen nieuwe oorzaken ontstaan zijn, om zich tegen het sluiten der verbintenis te verzetten.

Immers, het doel der openbare afkondigingen, door aanplakking gevolgd, is, om aan personen, die daartoe volgens de wet het recht hebben, gelegenheid te geven zich tegen de voltrekking te verzetten. Dat verzet noemt men s t u i t i n g. De voortgang der zaak wordt er door gestuit. (Zie art. 114 e. v. B. W. en, wat betreft den vorm der stuiting en de procedure tot opheffing, art. 801 e. v. Wetboek van burgerlijke rechtsvordering).

Stuiting is zoowel een middel om de wet te doen eerbiedigen, als om het sluiten van huwelijken te voorkomen, die door de wet als nietig worden beschouwd en dus aan vernietiging blootstaan.

De noodzakelijkheid van het rechtsmiddel der stuiting kan in het algemeen niet worden ontkend. Evenwel, wanneer de wet op het punt van huwelijks t o e s t e m m i n g werd vereenvoudigd, zou dit van zelf ten gevolge hebben, dat de gevallen, waarin, of de omstandigheden, waaronder de stuiting van een voorgenomen huwelijk mogelijk is, eenigszins werden ingekrompen.

Overigens is de stuiting een rechtsmiddel, dat nagenoeg alleen in theorie bestaat. Practisch komt het bijna niet voor, wat trouwens bij ons goed ingericht administratief beheer ook niet anders wezen kan.

De officier van justitie, door den ambtenaar van den burgerlijken stand ingelicht, is v e r p l i c h t, wanneer wetsbepalingen, die in het belang van de algemeene maatschappelijke orde of de goede zeden gemaakt zijn, dreigen te worden overtreden, het huwelijk te stuiten. Deze ambtenaar zal dus daartoe overgaan, wanneer bevoegde personen die stuiting niet aanvragen.

De omstandigheden, die de openbare macht tot stuiting verplichten, zijn de volgende:

gevaar voor dubbel huwelijk;

vermoeden, dat de toestemming van een der aanstaande echtgenooten door ongeoorloofde middelen verkregen is;

onvoldoende leeftijd;

te nauwe bloedverwantschap;

bewezen overspel;

bestaande echtscheiding;

te spoedige nieuwe verbintenis der vrouw, die reeds gehuwd is geweest.

In al deze gevallen kan ook de vader en, wanneer deze overleden of niet tot handelen in staat is, de moeder het huwelijk stuiten. Zoo beide ouders ontbreken zijn de grootouders, in de volgorde, die voor huwelijkstoestemming is aangenomen, tot de stuiting bevoegd, en bij ontbreken van dezen kunnen zelfs de broeders, zusters, ooms en tantes, voogd en toeziende voogd zich tegen de voltrekking verzetten.

Er zijn andere gevallen, die niet zoozeer geacht worden met het algemeen maatschappelijk belang in verband te staan, maar slechts het familiebelang betreffen. In die gevallen mag de officier van justitie zich niet met de zaak bemoeien en hebben alleen bloedverwanten, voogd en toeziende voogd curator en toeziende curator en echtgenoot het recht van verzet.

De vader of de moeder, de laatste wanneer de vader overleden of buiten staat is, kunnen het voorgenomen huwelijk van hun kind stuiten, wanneer de huwelijksafkondiging geschied is, terwijl het aan hunne toestemming ontbrak; eene vrij onbeduidende bepaling, daar zonder die toestemming het huwelijk toch niet voltrokken zou worden, tenzij men den ambtenaar van den burgerlijken stand mocht kunnen verschalken. Verder wanneer het kind meerderjarig maar nog geen dertig jaar oud is en de toestemming niet gevraagd werd, en wanneer een der aanstaande echtgenooten wegens krankzinnigheid onder curateele is gesteld of de curateele verzocht werd. Ook wanneer de vereischte huwelijksafkondigingen geen plaats hebben gehad (mede een vrij onmogelijk geval), en wanneer een der aanstaande echtgenooten, dat zal dan de man wel wezen, wegens verkwisting onder curateele staat en het huwelijk blijkbaar het ongeluk van hun kind, hunne dochter, teweeg zoude brengen. Dit is ten minste eene gezonde bepaling, omdat de mogelijkheid bestaat, dat de curators geen reden vinden om hunne toestemming te weigeren.

In al de gevallen, waarin de ouders het recht van stuiting hebben, komt dit, ingeval van hun overlijden of van verhindering, aan de grootouders toe, in de bekende volgorde; behalve dan natuurlijk waar het betreft meerderjarige kinderen; want met de toestemming, die dezen aan hunne ouders moeten verzoeken, hebben de grootouders niets te maken.

Wanneer de grootouders niet meer aanwezig zijn of niet in staat

zijn om zich te verklaren, dan kunnen broeders en zusters, ooms en tantes, voogd en toeziende voogd of curator en toeziende curator zich, in verschillende gevallen, tegen de voltrekking van het voorgenomen huwelijk verzetten; de laatsten natuurlijk vooral, wanneer het aan hunne toestemming en, in het algemeen, allen, wanneer een der vereischten voor het huwelijk ontbreekt.

Eenigszins opmerkelijk is het daarbij wel, dat juist het geval, waarover wij hierboven spraken, het geval dat een der partijen wegens verkwisting onder curateele staat, geen recht van tusschenkomst geeft aan broers en zusters, ooms en tantes.

Voor de volledigheid kunnen wij hier nu nog mededeelen, dat het recht van stuiting ook is toegekend aan dengene, die met een der partijen alsnog door het huwelijk verbonden is, en aan de kinderen, die uit het huwelijk geboren zijn, met het doel om een dubbel huwelijk te voorkomen; en dat de man, wiens huwelijk door echtscheiding ontbonden is, zich tegen het huwelijk zijner vroegere echtgenoote kan verzetten, wanneer nog geen driehonderd dagen na de ontbinding van het vroegere huwelijk verloopen zijn.

Heel veel gevaar voor de toepassing dezer bepalingen bestaat er niet. Wat het laatste geval betreft zal de ambtenaar van den burgerlijken stand wel voor wetsovertreding waken en het te spoedige huwelijk der vrouw beletten. 't Zou anders nog al treurig wezen, wanneer de vroegere man uit plaagzucht stuiting vroeg, en het zou werkelijk niets dan plagen zijn, wanneer er geen sprake was van zwangerschap der vrouw. Anders zou de man er belang bij kunnen hebben, te verhinderen, dat zijn kind niet voor het wettig kind van een ander gehouden wordt.

Ook voor de voltrekking des huwelijks eischt de wet openbaarheid, en zeker mag er geen gevaar voor geheime huwelijken bestaan. Het is echter zeer de vraag, of er wel eenige waarborg in gelegen is, dat men de aanstaande echtgenooten noodzaakt het huwelijk te sluiten in tegenwoordigheid van een publiek, slechts opgekomen met het doel om zijne nieuwsgierigheid te bevredigen.

Voor wij hierop verder ingaan, verwijzen wij nog even naar de

artikelen 126 e. v., handelende over de benoodigde stukken en het verzet tegen de weigering van den ambtenaar. Op pag. 436 van den jaargang 1895 wordt eene vraag behandeld, waartoe art. 126 nr. 6 aanleiding geeft.

Wat nu de openbaarheid betreft, voldoende waarborg is gelegen in de leiding der plechtigheid door een openbaren ambtenaar en de tegenwoordigheid van de getuigen en van bloedverwanten der partijen. Daarom moet men er zich over verbazen, dat de wetgever zoo groote waarde hechtte aan de voltrekking van het huwelijk op eene voor allen toegankelijke plaats in het huis der gemeente, zóó zelfs dat, wanneer bij uitzondering die voltrekking in een bijzonder huis plaats vindt, de tegenwoordigheid van zes, in plaats van vier, getuigen gevorderd wordt.

Maar de wetgever hecht er groote waarde aan, dat niet dan in geval van noodzakelijkheid van den gewonen regel worde afgeweken. Alleen wanneer een behoorlijk bewezen beletsel bestaat om ten raadhuize te verschijnen, kan het huwelijk in een bijzonder huis in tegenwoordigheid van zes getuigen worden voltrokken. Of het opgegeven beletsel wezenlijk gewichtig is, dit is intusschen overgelaten aan het oordeel van den ambtenaar van den burgerlijken stand, en zóó wordt weder de gelegenheid geopend om den eenen een voorrecht te verleenen, dat den anderen geweigerd wordt.

Het beste zou zijn, de openbaarheid van het huwelijk op het huis der gemeente te beperken tot den ambtenaar, zijne getuigen en de bloedverwanten of andere uitdrukkelijk uitgenoodigde personen, en daarnaast gelegenheid te geven om het huwelijk in een bijzonder huis te doen voltrekken, onder voorwaarde dat de localiteit, die partijen daarvoor aanwezen, naar het oordeel van den ambtenaar voldoende en voegzaam zij.

Wat de getuigen betreft, die bij het huwelijk moeten tegenwoordig zijn, vordert de wet bepaald de aanwezigheid van meerderjarige, mannelijke ingezetenen. De wet verbiedt geenszins, dat bloed- of aanverwanten als getuigen optreden, en het is zelfs gewenscht dezen bij voorkeur te kiezen, omdat zij de aanstaande echtgenooten het best kennen en later, mocht het noodig wezen, met de meeste zekerheid zullen kunnen

verklaren, dat het huwelijk werkelijk voltrokken is, wanneer en onder welke omstandigheden.

Vestigt men hierop de aandacht, dan mag men er den wetgever een ernstig verwijt van maken, dat hij geen vrouwelijke getuigen bij deze plechtigheid toeliet. Hoe licht toch zal het voorkomen, dat mannelijke bloedverwanten, van meerderjarigen leeftijd, niet in genoegzaam aantal voorhanden zijn of in de gelegenheid hunne diensten aan te bieden; vrouwelijke bloedverwanten daarentegen wel. Nu zal men wellicht verplicht wezen een tot dusver geheel vreemden man te verkiezen in de plaats eener zuster, of iets dergelijks.

De aanstaande echtgenooten verschijnen in den regel persoonlijk voor den ambtenaar van den burgerlijken stand. Dit is dan ook een stellig voorschrift, waarvan alleen wordt afgeweken om gewichtige redenen; en het is niet de ambtenaar van den burgerlijken stand, maar de hooge regeering, die deze redenen beoordeelen moet. Wanneer b. v. een man, in de overzeesche bezittingen gevestigd, een huwelijk wenscht te sluiten met eene nog hier te lande wonende vrouw, die zich ook naar de verblijfplaats van haren aanstaanden man wil begeven, dan is het voor haar wenschelijk als gehuwde vrouw de reis te maken en wordt in den regel het huwelijk door eenen gevolmachtigde voltrokken. De aanstaande echtgenoot zendt dan eene volmacht en de gevolmachtigde, b. v. een der naaste bloedverwanten, treedt dan voor hem op bij de plechtigheid.

Dit huwelijk bij gevolmachtigde noemt men in de wandeling: het huwelijk met den h a n d s c h o e n.

Wanneer de aanstaande echtgenooten voor den ambtenaar van den burgerlijken stand verschenen zijn, moeten zij voor hem en in tegenwoordigheid der getuigen verklaren, dat zij elkander tot echtgenooten aannemen en getrouw al de plichten zullen vervullen, die door de wet aan het huwelijk verbonden zijn. Feitelijk geschiedt dit door met „ja" te antwoorden op de vragen, die de ambtenaar daartoe aan bruidegom en bruid doet. Van de handeling wordt eene akte, de huwelijksakte, opgemaakt, die door partijen en getuigen met den ambtenaar geteekend wordt.

Men zou de vraag kunnen doen, hoe partijen kunnen verklaren, dat

zij alle wettelijke plichten zullen vervullen, wanneer zij die verplichtingen niet kennen? De Fransche wet gelastte aan den ambtenaar van den burgerlijken stand, om de artikelen der wet over de rechten en verplichtingen der echtgenooten voor te lezen. Het is waarschijnlijk een gevolg van dit voorschrift, dat die voorlezing in sommige plaatsen nog geschiedt, en het kan niet ontkend worden, dat de opsomming van deze op zich zelf vrij onbeduidende bepalingen niet bijzonder geschikt is om het indrukwekkende der plechtigheid te verhoogen. Evenmin kan het trouwens ontkend worden, dat in vele gemeenten het indrukwekkende der plechtigheid veel te wenschen overlaat en niet geschikt is om den eerbied voor de huwelijksvoltrekking te verhoogen. De schuld ligt weder aan de wet, die voorschrijft, dat de ambtenaren van den burgerlijken stand door den gemeenteraad uit de leden van den raad gekozen worden, terwijl de burgemeester steeds benoembaar is. In vele gemeenten is de burgemeester met deze betrekking belast. Hij wordt echter bij verhindering vervangen door een ander, die nevens hem is benoemd, en van eenvoudige lieden, die op het platte land veelal den raad uitmaken, kan men, hoe braaf en gemoedelijk zij ook wezen mogen, niet verwachten, dat zij steeds de noodige bekwaamheid zullen bezitten, om eene zoo gewichtige en zoo diep in het leven ingrijpende plechtigheid naar eisch te volbrengen.

De wet zou daarom eenigen waarborg moeten geven, dat de plechtigheid niet anders kon geschieden dan ten overstaan van eenen ambtenaar, die bekwaamheid bezit en bij wien de noodige geschiktheid mag worden aanwezig geacht, om de geheele handeling met passende waardigheid te volbrengen.

Wat betreft de huwelijksvoltrekking in een bijzonder huis, wordt in den jaargang 1896, pag. 111, geleerd, dat ook die huwelijksplechtigheid openbaar zou *moeten* zijn, in dien zin, dat men verplicht zou wezen het geëerde publiek toe te laten.

Die meening komt ons vreemd voor, daar toch uit de geschiedenis der wet blijkt, dat art. 132 eene uitzondering op art. 131 maakt en het getal van zes getuigen is voorgeschreven om op die wijze het gemis van openbaarheid te vervangen.

Nadat de ambtenaar van den burgerlijken stand in naam der wet verklaard heeft, dat partijen door den echt aan elkander verbonden zijn, wordt daarvan door hem een bewijs afgegeven, welk schriftelijk stuk dan de echtgenooten aan den geestelijke of bedienaar van den godsdienst vertoonen, wanneer het burgerlijk huwelijk door kerkelijke plechtigheden wordt gevolgd.

Vooral in onzen tijd, waarin tusschen de verschillende natiën zoovele betrekkingen worden aangeknoopt en onderhouden, zijn huwelijken tusschen personen van verschillenden landaard geene zeldzaamheid.

Trouwt b. v. een Nederlander met eene vreemde vrouw, in het vreemde land, dan heeft men er belang bij, dat het huwelijk door de Nederlandsche wet als geldig wordt beschouwd, vooral met het oog op de kinderen, die er uit mochten geboren worden, op de huwelijks-gemeenschap en het erfrecht.

Onze wet bepaalt, dat die huwelijken, wanneer zij gesloten zijn met inachtneming van de vormen, die de buitenlandsche wet vereischt, hier als geldig worden beschouwd onder twee voorwaarden.

Vooreerst moet het huwelijk hier behoorlijk volgens de wet zijn afgekondigd, zonder dat door iemand stuiting is gedaan, tenzij die stuiting weer mocht zijn opgeheven.

In de tweede plaats moeten Nederlandsche echtgenooten voldoen aan de vereischten en voorwaarden, die onze wet voor de bestaanbaarheid van het huwelijk stelt.

De afkondigingen hier te lande zijn niet noodig, wanneer het huwelijk in het vreemde land gesloten is ten overstaan van een consulairen ambtenaar.

Onze koloniën en bezittingen in andere werelddeelen worden niet als een vreemd land beschouwd.

Voor huwelijken buiten 's lands gesloten is nog eene andere formaliteit voorgeschreven, wanneer namelijk de echtgenooten zich op het grondgebied van Nederland vestigen. Dan moet de buitenlandsche trouwakte binnen het jaar worden ingeschreven in het huwelijksregister hunner woonplaats.

Uit art. 138 schijnt te moeten volgen, dat, bij gebreke van de daar

vermelde afkondiging, het huwelijk niet door de Nederlandsche wet wordt erkend. Volgens de jurisprudentie van den Hoogen Raad is het huwelijk toch geldig. Meer aannemelijk komt ons de meening van vele rechtsgeleerden voor, dat er wel een huwelijk bestaat, doch een dat aan vernietiging blootstaat. Tot zoolang heeft de verbintenis hare gevolgen.

De vermelde overschrijving der huwelijksakte wordt ook na het jaar toegelaten, zelfs wanneer het huwelijk hier niet is afgekondigd. Bij de toepassing van dit administratief beginsel houde men in het oog, dat, wanneer geene afkondiging heeft plaats gehad, de overschrijving der huwelijks-akte eigenlijk eene aanvulling is der registers van den burgerlijken stand, die, zonder rechterlijk bevel, niet is toegelaten.

De door den ambtenaar van den burgerlijken stand opgemaakte huwelijks-akte levert volledig bewijs op van het bestaan des huwelijks. Over het geval, dat de akte ontbreekt, spraken wij vroeger reeds. Is dit bewezen en is er tevens een uiterlijk bezit van den huwelijken staat, dan kan de rechter elk aannemelijk bewijs toelaten, waardoor men wil aantoonen, dat het huwelijk werkelijk bestaat of bestaan heeft. Uiterlijk bezit van den huwelijken staat is dan aanwezig, wanneer partijen werkelijk als man en vrouw hebben geleefd en als zoodanig zijn beschouwd en behandeld.

(Wordt vervolgd.)

Op welke wijze komt eene wet tot stand,

DOOR

A. B. MICHIELSEN,

candidaat-secretaris te Dreumel.

Alvorens het onderwerp, aan het hoofd van dit opstel geplaatst, in behandeling te nemen, wensch ik allereerst de vragen te beantwoorden, wat eene wet is en hoe de wetten worden onderscheiden.

Eene wet is eene algemeene bindende verordening, door den Koning aan de Staten-Generaal (of door de Tweede Kamer aan den Koning)

voorgesteld, door de beide Kamers der Staten-Generaal aangenomen, door den Koning bekrachtigd en behoorlijk afgekondigd.

De wetten worden onderscheiden in twee soorten. Die, welker bestaan door de grondwet wordt verlangd, zooals de provinciale, kies- en gemeentewetten enz., noemt men organieke wetten. Andere wetten, welke door den drang der omstandigheden, zoowel op politiek als maatschappelijk gebied, geboren worden, noemt men noodzakelijkheidswetten. Hiertoe behooren o. a. de hinderwet, begraafwet, arbeidswet, drankwet, ziektenwet enz.

Na deze korte inleiding, welke m. i. diende vooraf te gaan aan hetgeen volgt, meen ik tot het onderwerp zelf te kunnen overgaan.

Een voorstel van wet kan uitgaan van den Koning en van de Tweede Kamer. Wanneer het voorstel daartoe uitgaat van den Koning, wordt het wetsontwerp gewoonlijk opgemaakt door den betrokken Minister of, liever gezegd, aan zijn departement bewerkt. Over het ontwerp wordt alsdan het advies van den Raad van State ingewonnen, waarna het, zoo noodig nog gewijzigd, bij Koninklijke boodschap en vergezeld van eene memorie van toelichting, aan de Tweede Kamer wordt ingezonden.

Het onderzoek in de afdeelingen dier Kamer is geen grondwettelijk voorschrift meer, zooals dat vóór 1887 wel was. Het onderzoek geschiedt nu op de wijze, bij het reglement van orde te bepalen.

Het tegenwoordig reglement van orde bepaalt intusschen, dat de Kamer in afdeelingen zal zijn gesplitst tot het onderzoek van wetsvoorstellen enz.

Elke afdeeling benoemt haren rapporteur en ook haren voorzitter. De rapporteurs van de verschillende afdeelingen vormen de commissie van rapporteurs, en een hunner, door de commissie te kiezen, is belast met de functie van centraal-rapporteur. De commissie van rapporteurs (eigenlijk de centraal-rapporteur) stelt het centraal-rapport vast, hetwelk met het wetsontwerp wordt teruggezonden naar den Minister, die daaraan eene memorie van beantwoording toevoegt, somtijds ook vergezeld van eene nota van wijzigingen, wanneer de bemerkingen in het centraal-rapport van dien aard zijn, dat wijziging door den minister noodzakelijk wordt geacht.

Het centraal-rapport, waarvan hiervoren sprake is, wordt algemeen Voorloopig verslag genoemd.

De memorie van antwoord van den Minister en de nota van wijzigingen worden somtijds nogmaals in de afdeelingen onderzocht, waarna de commissie van rapporteurs het eindverslag vaststelt.

Alsnu is het wetsontwerp rijp voor openbare beraadslaging.

Hierbij wordt de Koningin vertegenwoordigd door één of meer Ministers, terwijl H. M. ook aan bijzondere personen kan opdragen deze Ministers in hunne taak bij te staan.

Allereerst vangen aan de „algemeene beschouwingen" over doel en strekking van de wet. Daarna wordt de wet artikelsgewijze behandeld en wordt elk artikel afzonderlijk gestemd, zoo noodig met zijne amendementen en sub-amendementen. Alsdan komt de considerans van de wet in stemming en eindelijk heeft de eindstemming plaats.

Vervolgens komt de wet in de Eerste Kamer, alwaar zij dezelfde phasen doorloopt, echter met dit verschil, dat daarin geene wijzigingen meer kunnen worden gebracht, dat de verschillende artikelen dus niet afzonderlijk worden gestemd, maar dat bij ééne stemming de wet aangenomen of verworpen wordt.

Is zij aangenomen, dan gaat de wet met het gebruikelijke formulier naar de Regeering terug ter bekrachtiging door de Koningin, waarna zij, door plaatsing in het *Staatsblad* en in den regel ook in de *Staatscourant*, wordt afgekondigd.

Zooals boven reeds werd gezegd, kan een voorstel van wet echter ook van de leden der Tweede Kamer uitgaan.

Zoodra een of meer Kamerleden van hun recht van initiatief hebben gebruik gemaakt, overweegt de Tweede Kamer eerst of er termen bestaan, om het wetsvoorstel in behandeling te nemen.

Is die vraag bevestigend beantwoord, dan begint het onderzoek in de afdeelingen volgens het reglement van orde.

De memoriën van toelichting en van beantwoording, alsmede de verdediging van het wetsvoorstel gaan dan niet uit van de Regeering, maar van den voorsteller, aan wien ook kan worden opgedragen, hetgeen in den regel gebeurt, om de wet in de Eerste Kamer te verdedigen.

Het verschil bestaat verder hierin, dat de Raad van State eerst

gehoord wordt, als de wet reeds door de Eerste en Tweede Kamer is aangenomen en dus niet vóór de behandeling daarvan in de Kamers, zooals bij regeeringsvoorstellen is bepaald.

Tot slot van deze bijdrage volge hier de inhoud van art. 2 der wet van 15 Mei 1829 (St.bl. no. 28), houdende algemeene bepalingen der wetgeving van het Koninkrijk:

„De wetten zijn in het geheele Koningrijk verbindende, uit krachte van derzelver afkondiging door den Koning gedaan.

„Zij werken terstond nadat derzelver afkondiging in alle deelen van het Koningrijk zal kunnen bekend zijn.

„Wanneer bij de wet geen nader tijdstip is vastgesteld, wordt de afkondiging gerekend in het geheele Koningrijk bekend te zijn op den 20sten dag na dien der dagteekening van het Staatsblad, in hetwelk de wet geplaatst is."

VRAGEN,

WAARVAN DE BEANTWOORDING BIJ DEN HOOFDREDACTEUR WORDT INGEWACHT VÓÓR DEN 15 SEPT. 1899.

---

46. Op welke wijze wordt inkwartiering verschaft? Wie komt er voor in aanmerking?

47. Beschrijf het opmaken der inkwartieringslijst. Tot welke opmerkingen geven deze voorschriften aanleiding?

48. Welke voorschriften bestaan er voor de rekeningen der schutterijen?

49. Stel een rapport op een verzoek om toestemming tot uitwoning door een burgemeester.

50. Tot welke opmerkingen geven de artikelen 20 en 21 van het burgerlijk wetboek aanleiding? Wijs de leemten en gebreken in die artikelen aan.

De contrôle op den gemeente-ontvanger.

Voordracht,

gehouden in de algemeene vergadering der Nederlandsche vereeniging voor gemeentebelangen te Heerenveen op 26 Augustus 1899,

DOOR

H. J. G. HARTMAN.

Het onderwerp is niet nieuw, ook niet in deze vereeniging. De commissie uit haar midden, belast met het onderzoek naar de wenschelijkheid van wijzigingen in de gemeentewet, liet er zich ook over uit. In het rapport der tweede sub-commissie, bestaande uit de heeren mrs. W. J. Van Welderen baron Rengers, N. Cramer en H. J. C. Van Tienen, uitgebracht April 1896 en opgenomen in het eerste stuk der Mededeelingen over 1897, is omtrent de „contrôle van den ontvanger" het volgende aangeteekend:

„Deze gelegenheid is, naar ons gevoelen, door de thans geldende wet voldoende geregeld. Waar in den laatsten tijd enkele ergerlijke feiten zijn voorgevallen, bleek de schuld steeds te liggen aan de luchthartige opvatting, welke het betrokken college van burg. en weth. van zijne taak als contrôleur toonde te hebben. En tegen een dergelijk plichtverzuim zijn geene wettelijke voorschriften te maken. Bij eene stipte contrôle door het dagelijksch bestuur komt ons (ook in verband met art. 116 al. 2) de toevoeging van nieuwe voorschriften geheel overbodig voor. Door de positie van den ontvanger te verbeteren wordt bovendien een betere waarborg tegen mogelijke oneerlijkheid verkregen dan ooit door eenig wettelijk contrôle-voorschrift kan worden bereikt."

Tegelijkertijd teekent de commissie echter als noot het volgende aan:

„Tegen de meening, dat de thans in de wet neergelegde contrôle afdoende zou wezen, werd van verschillende zijden oppositie gevoerd. Men wees op de omstandigheid, dat vele colleges van B. en W. tot het voeren van eene behoorlijke contrôle niet in staat waren, en veelal ook daarbij belemmerd werden door de vrees, om tegenover den ont-

vanger al te wantrouwend op te treden. Daarom werd aanbevolen een stelsel van Rijkscontrôle — of wel door provinciale ambtenaren uitgeoefend — die een minder hatelijk karakter zou dragen. Daarbij zouden dan uniforme voorschriften moeten worden gegeven voor de comptabiliteit. Het bezwaar van de altijd zeer moeilijke contrôle op de ontvangsten ware daarbij — meende men — grootendeels te ondervangen door het bijwonen der zitdagen van den gemeente-ontvanger."

Ik voor mij geloof, dat evenmin de eene als de andere der hierin uitgedrukte meeningen volkomen juist is; dat ook hier de waarheid, als in zoovele gevallen, in het midden ligt.

Het onderwerp, al is het dan niet nieuw, is in mijn oog belangrijk genoeg, om het opnieuw aan de orde te brengen en tot een punt van opzettelijk onderzoek te maken. Met genoegen heb ik dan ook gevolg gegeven aan de uitnoodiging van het bestuur der Nederlandsche Vereeniging voor gemeentebelangen, om mijne denkbeelden daarover hier mede te deelen.

—

Wanneer er sprake is van contrôle op den gemeente-ontvanger, zal ongetwijfeld bij velen Uwer terstond de gedachte gewekt worden aan Alkmaar, waar in den loop van 1896 een tekort in de gemeentekas werd geconstateerd. Inderdaad was deze zaak wel geschikt, om de aandacht te trekken. In eene betrekkelijk aanzienlijke gemeente (ruim 17000 zielen), waar de secretaris en de ontvanger de algemeene achting genoten, was het toch mogelijk gebleken, dat door hunne samenwerking aan de gemeentekas een bedrag van ongeveer *f* 59,000 (*Gemeente-Stem* no. 2430) werd onttrokken.

Trok dit geval de bijzondere opmerkzaamheid door de belangrijkheid van de gemeente en de grootte van het tekort, het stond, helaas! niet op zich zelf. Een drietal jaargangen van een onzer administratieve bladen, *de Gemeente-Stem*, naslaande, vond ik, buiten het geval te Alkmaar (zie no. 2334 en 2336 van 22 Juni en 6 Juli 1896), de volgende feiten:

No. 2322 van 30 Maart 1896: De ontslagen ontvanger van Hoedekenskerke is ter zake van verduistering van gelden gearresteerd en naar de gevangenis te Middelburg overgebracht.

No. 2339 van 27 Juli 1896: De ontslagen ontvanger van Ooststellingwerf is door de rechtbank te Heerenveen veroordeeld tot 2 jaren gevangenisstraf; bij arrest van het Gerechtshof te Leeuwarden is de duur verminderd tot 1½ jaar (no. 2347 van 21 September 1896).

No. 2354 van 9 November 1896: De secretaris-ontvanger van Scherpenisse, tevens ontvanger-griffier van verschillende polders, is wegens verduistering van gelden door de rechtbank te Zierikzee tot een jaar gevangenisstraf veroordeeld.

No. 2381 van 17 Mei 1897: In de kas van den ontvanger der gemeente Smilde is door het gemeentebestuur een tekort ontdekt, dat echter naar alle waarschijnlijkheid door den borgtocht kan gedekt worden; de ontvanger heeft de gemeente verlaten.

No. 2383 van 31 Mei 1897: Toen de griffier der Staten en een commies ter Prov. griffie van Drenthe te Westerbork aan de woning van den ontvanger kwamen, verliet deze door een achterdeur zijn huis. Naar men vermoedt, was er een aanzienlijk tekort in de kas.

No. 2443 van 25 Juli 1898: De door den gemeenteraad van Baarn ontslagen (no. 2427) ontvanger is door de rechtbank te Utrecht vrijgesproken. Wel was van groote slordigheid gebleken, maar niet van opzet om de gelden, hem in zijne functie toevertrouwd, ten eigen bate aan te wenden.

No. 2428 van 11 April 1898: De ontvanger van Leeuwarderadeel is gearresteerd. Het tekort in zijne kas wordt op *f* 7000 geschat.

No. 2465 van 26 December 1898: De eisch van het O. M. bij de rechtbank te Almelo tegen den gearresteerden ontvanger van Denekamp (zie nis. 2442 en 2455) luidt: 2½ jaar gevangenisstraf.

Bij zooveel verschillende feiten — en wie zal nu nog zeggen, hoeveel er niet openbaar worden? — moet wel de vraag rijzen: Hoe is dat mogelijk? Is de op dit stuk bestaande regeling dan wel voldoende?

Gaan wij na, wat de wet te dezen aanzien zegt.

Art. 116 der gemeentewet bevat de volgende bepaling:

„De ontvanger geeft aan burgemeester en wethouders, zoo dikwijls zij het vorderen, inzage in de boeken en kas.

„Gedeputeerde Staten kunnen, zulks noodig achtende, opneming der kas van hunnentwege gelasten.”

Art. 179 *f* derzelfde wet brengt onder het dagelijksch bestuur der gemeente, aan burgemeester en wethouders opgedragen:

„het opnemen der boeken en kas van den ontvanger."

Art. 181 bepaalt voorts:

„Het opnemen der boeken en kas van den ontvanger geschiedt ten minste ééns in de drie maanden. Proces-verbaal wordt daarvan opgemaakt en aan den raad en Gedeputeerde Staten medegedeeld."

Op zichzelf beschouwd, schijnen deze bepalingen betreffende de controleering van den gemeente-ontvanger alleszins voldoende. Toch is het gebleken, dat zij dit niet zijn; getuigen de genoemde gevallen.

Waaraan is dit toe te schrijven?

Ter beantwoording dezer vraag zij het mij vergund, enkele gevallen, welke mij van nabij bekend werden, te ontleden.

Te H. waren, als in meer kleine gemeenten, ongeveer alle administratieve betrekkingen in ééne hand. De secretaris-ontvanger der gemeente was tevens ontvanger van het burgerlijk armbestuur en ontvanger-griffier van een waterschap. Hij werd tot burgemeester zijner gemeente benoemd en wist te bewerken, dat in zijne plaats tot ontvanger van de gemeente en van het armbestuur werden benoemd twee menschen, der zake niet kundig, die feitelijk niet meer waren dan stroopoppen. Voor hen bleef de burgemeester het grootste deel der administratie voeren. Toezicht op den ontvanger was dus van hem in geenen deele te wachten. De wethouders, eenvoudige landbouwers, hadden geen het minste begrip van administratie, stelden alle vertrouwen in en waren bovendien bang voor den burgemeester. Kasopneming werd dan ook eenvoudig niet gehouden; zij bepaalde zich tot het onderteekenen van het door den burgemeester zelf opgemaakte proces-verbaal. Geld werd, zooals de wethouders voor den rechter-commissaris verklaarden, nooit vertoond. De ontvanger zelf had zoo weinig begrip van zijne administratie, dat hij een in zijne kas geconstateerd tekort van ongeveer *f* 2000 in het geheel niet verklaren kon. De zaak kreeg echter een geheel ander aanzien, toen de burgemeester zich enkele maanden daarna van het leven beroofde en in de kas van het waterschap een tekort van plm. *f* 5700 werd ontdekt.

Te S. was de ontvanger der gemeente ook ontvanger-griffier van een

waterschap. Daar werd, evenals in de gemeente Ooststellingwerf (*Gem.-Stem* no. 2346) den ontvanger daags te voren bericht van te houden opneming der gemeentekas gezonden. Die opneming bepaalde zich dan tot het optellen der laatste bladzijde van het journaal en het vergelijken der daar verkregen uitkomsten met de door den ontvanger getoonde gelden. Geen wonder, dat dit klopte! Weet men nu nog, dat de waterschapskas niet opgenomen werd, dan begrijpt men, dat het lang duurde, voordat fraude ontdekt werd. Intusschen was er gelegenheid geweest, om de gemeentekas met *f* 1600 en die van het waterschap met ongeveer *f* 6000 te ontlasten.

Eigenaardig was de wijze, waarop het tekort in de kas der gemeente W. ontstond. In Zeeland geeft de provincie rentelooze voorschotten voor den aanleg van wegen, welke in twintig jaar moeten worden terugbetaald. In Juni van zeker jaar had de ontvanger op behoorlijk mandaat een termijn van ongeveer *f* 800 betaald. In Juni van het volgende jaar, bij het verzamelen der stukken voor zijne rekening, miste hij dit mandaat. Fluks werd een duplicaat geslagen en geteekend maar . . . ook weder op hetzelfde journaal in uitgaaf gebracht. Dat toen dit journaal een batig saldo opleverde, ongeveer *f* 800 kleiner dan de gemeenterekening aanwees, viel noch ontvanger, noch wethouders, noch burgemeester op; men bracht eenvoudig het lagere saldo op een nieuwen dienst over. Had men journaal en grootboek met begrooting en rekening vergeleken, dan had men de fout moeten ontdekken; nu bleef zij loopen. Kort daarop stierf de ontvanger; eerst nadat décharge voor zijn beheer verleend was, werd de flater ontdekt, toen de nieuwe ontvanger, die toch al ongeveer anderhalf jaar aan het bewind was, zich ongerust begon te maken over zijn kassaldo, dat niet met de cijfers zijner rekening overeenkwam.

Iets dergelijks, voortvloeiende uit onjuiste boeking, deed zich voor in de gemeente L. Ten einde bij de invoering der wet van 7 Juli 1865 (St.bl. no. 79) de gemeentebesturen niet in ongelegenheid te brengen, hadden Gedep. Staten van Zeeland bij Koninklijk goedgekeurd voorschrift (Prov. blad no. 27 van 1867) toegestaan, dat de uitkeering van het vier vijfde deel der personeele belasting volgens genoemde wet mocht worden verantwoord als volgt: in 1866 $^{11}/_{12}$ van het belasting-

jaar 1866/7, in 1867 1/12 van 1866/7 en 10/12 van 1867/8, in 1868 2/12 van 1867/8 en 9/12 van 1868/9, in 1869 3/12 van 1868/9 en 8/12 van 1869/70. In 1870 was dan de boeking in het reine. De ontvanger der gemeente paste deze wijze van boeking toe in de rekening, maar niet in zijn journaal, met het gevolg, dat hij volgens zijn journaal over elk der jaren 1867, 1868 en 1869 meer moest hebben dan volgens zijne rekening. Onbewust, waar dit overschot vandaan kwam en gewoon, zijne eigen kas bij die der gemeente te voegen, gebruikte hij het overschot kalmweg als het zijne. Maar in 1886, toen de uitkeering van Mei tot April vervangen werd door de vaste uitkeering van Januari tot December, kwam de man natuurlijk vier maanden te kort. Tot geluk der gemeente was dezelfde ontvanger nog aan het roer, herinnerde hij zich, dat hij vroeger meermalen te veel in kas had gehad, en was hij eerlijk, zoodat de gemeente onmiddellijk het haar toekomende kreeg.

Tracht ik nu uit deze gevallen, welke met vele zouden kunnen worden vermeerderd, de oorzaken der tekorten op te sporen, dan stuit ik op drie voorname factoren: gebrek aan toezicht, vermenging van kassen en onkunde of slordigheid van ontvangers.

Wat de laatste oorzaak aangaat, behoef ik U alleen te wijzen op de zooëven genoemde voorbeelden in W. en L. En wie in verscheidene gemeenten de boeken van ontvangers zag, zal met waardeering melding maken van de zeer nette en accurate wijze, waarop meerdere worden bijgehouden, maar zich evenzeer verbazen over de slordigheid, waarvan andere getuigenis afleggen.

De vermenging van kassen werkt natuurlijk knoeierij zeer in de hand. Want wat is gemakkelijker, dan hetzelfde geld te toonen eerst aan het eene, dan aan het andere controleerend bestuur? Maar wat is ook alweer eenvoudiger dan het geneesmiddel voor deze kwaal: gelijktijdige opneming van alle kassen, welke de ontvanger onder zijne berusting heeft. Voor zooveel de gemeente-ontvanger tevens Rijkscomptabele is, zijn in dien geest instructiën gegeven bij resolutie van den Minister van Financiën van 2 November 1860 en 8 Februari 1861 (verg. Vos, Gemeentewet, aant. 1 op art. 116). Maar de ontvanger kan ook ontvanger van een armbestuur, van een waterschap

of van eenige andere openbare instelling zijn, kan ook rentmeester van bijzondere corporatiën of personen wezen. Dan helpt slechts één middel: het streng afzonderlijk houden der gemeentekas.

Waar men echter ook tekorten vinde, telkens en telkens stuit men bij het onderzoek op de eerste der genoemde oorzaken: zeer gebrekkige contrôle of totaal gemis daarvan.

Tot op zekere hoogte vloeit dit voort uit de intimiteit, die vooral in kleine gemeenten tusschen de hoofden, leden en ambtenaren van gemeentebesturen bestaat. Men kent elkaar van jongs af; men gaat dagelijks met elkander om; de zaken marcheeren immers goed; de ontvanger is een door en door vertrouwd man; hij zou het een bewijs van wantrouwen vinden, wanneer men zijne kas en boeken van *a* tot *z* kwam naspeuren. Wat heeft men er aan, om elkaar het leven lastig te maken voor niemendal? Zoo redeneerde men o. a. te S. en de kasopneming bleef achterwege.

Elders vertrouwt men op één man, den burgemeester of den secretaris. Deze maakt, zooals te H. geschiedde, een proces-verbaal van kasopneming op, brengt dit in de vergadering van het dagelijksch bestuur ter tafel, en de wethouders, eenvoudige lieden als zij zijn, gewoon om door burgemeesters oogen te zien, vragen niet eens, of de kasopneming wel behoorlijk heeft plaats gehad, of er zelfs wel een geweest is.

Maar erger dan intimiteit en zorgeloosheid is in dit opzicht onkunde. Het moge hard klinken, maar ik schroom niet te verklaren, dat vele hoofden en leden van gemeentebesturen tot het doen eener behoorlijke kasopneming niet in staat zijn.

Al weder kan dit geen verwondering wekken, wanneer men nagaat, hoe weinig sommige besturen op de hoogte hunner taak in het algemeen zijn. Het zij mij vergund, U daarvan enkele staaltjes aan te halen. Wanneer bijv. een gemeenteraad het getal der opcenten op de grondbelasting op de gebouwde eigendommen bepaalt op 75; wanneer een andere in de begrooting brengt de Rijksuitkeering krachtens de wet van 7 Juli 1865 (St.bl. no. 79) en tevens de daarvoor in de plaats getreden uitkeering krachtens art. 1 der wet van 24 Mei 1897 (St.bl. no. 156); wanneer een derde de uitkeering krachtens art. 10 der laatstgenoemde wet raamt op een vierde deel van de door Gedep. Staten

vastgestelde verhoogde jaarwedden van burgemeester en secretaris, maar die jaarwedden zelf tot het lagere bedrag in de begrooting brengt; wanneer eindelijk een gemeentebestuur in vollen ernst vraagt: „wat is voor mijne gemeente het dubbel en wat het vijfvoud van de som, in art. 12 der wet van 16 April 1896 (St.bl. no. 72) bepaald?" — dan is er, dunkt mij, alleszins grond voor twijfel, of de hoofden of hoofdambtenaren dier gemeentebesturen tot eene behoorlijke kasopneming bevoegd zijn.

De ondervinding trouwens bevestigt dien twijfel. Ik wijs op de straks genoemde voorbeelden in W. en L. Ik wil er nog drie sterk sprekende bijvoegen.

In eene gemeente was in het journaal in ontvang gebracht een post van *f* 380 voor verkochte roerende goederen, in plaats van *f* 3.80; toch was volgens de kasopneming het resultaat der boeken overeenkomende met de vertoonde gelden.

In eene andere gemeente was tweemaal in ontvang geboekt een aanzienlijk bedrag, van het Rijk ontvangen wegens subsidie voor schoolbouw. Verder waren, bij eene kasopneming, welke in September door burgemeester en wethouders heette te zijn gedaan, de vergunningsrechten over dat jaar nog niet geboekt. Een en ander was niet opgemerkt.

In eene gemeente werd een tekort, na het ontslag van den ontvanger, onmiddellijk aangezuiverd. Terwijl nu de nieuwe ontvanger alle inkomsten en uitgaven overnam, alsof zij werkelijk gedaan waren, boekte hij bovendien op verzoek van zijn burgemeester in ontvang de door zijn voorganger gestorte som.

Waar men voor dergelijke bedroevende feiten staat, waar de ondervinding zulke treurige zaken aan het licht bracht, waar aldus bewezen werd, dat het vertrouwen van den wetgever op de colleges van dagelijksch bestuur in verschillende gemeenten is beschaamd en dat de contrôle, op de wijze, die de wetgever zich heeft voorgesteld, niet behoorlijk wordt uitgeoefend, kan ik niet instemmen met het oordeel der commissie uit de Nederl. Vereen. voor gemeente-belangen, dat deze aangelegenheid door de thans geldende wet voldoende zou geregeld zijn, maar meen ik mij gerechtigd te mogen houden tot mijne eerste conclusie:

„De contrôle op den gemeente-ontvanger is bij de wet op onvoldoende wijze geregeld.”

—

Het spreekt van zelf, dat, waar van verschillende zijden het feit werd geconstateerd, de aanwijzing van middelen, om tot verbetering te geraken, niet achterwege bleef.

Zoo geeft in *de Gem.-Stem* no. 2322 van 30 Maart 1896 de heer G. J. Putman Cramer, oud-gemeente-ontvanger te Apeldoorn, in overweging, in gemeenten van meer dan 30.000 zielen twee ontvangers aan te stellen, waarvan één uitsluitend met de ontvangsten en één uitsluitend met de uitgaven is belast, terwijl hij verder meent, dat de opneming der kas en boeken van den gemeente-ontvanger jaarlijks éénmaal op een niet vooraf bepaald of bekend tijdstip dient plaats te hebben door de heeren inspecteurs van de Rijksbelastingen.

In *de Gem.-Stem* no. 2327 van 4 Mei 1896 doet een inzender, die zich bescheiden C. te Br. teekent, het middel aan de hand, om geen, of althans zoo weinig mogelijk, betalingen op jaarrekening te doen, maar zooveel doenlijk alles contant of op zeer korten termijn te betalen. In no. 2329 van 18 Mei 1896 wordt hetzelfde systeem door J. J. R. te Amsterdam (doorzichtige initialen) op grond van opgedane ondervinding sterk aanbevolen.

B., in het *Weekblad voor de burg. adm.* no. 2494 van 1 April 1897, wil het geneesmiddel zoeken in verbetering van het gehalte der ontvangers, door kleine gemeenten tot ééne gemeente samen te voegen, met instandhouding van eigen inkomsten en uitgaven, en door de betrekking van eenige gemeenten aan één persoon op te dragen, zoodat de ambtenaar een behoorlijk bestaan heeft. Het laatste denkbeeld ondersteunt ook V. in het *Weekblad* no. 2552 van 13 Mei 1898.

Een ander middel geeft de heer Putman Cramer aan in *de Gem.Stem* no. 2335 van 29 Juni 1896, waar hij schrijft:

„Wanneer verder in de wet een artikel werd opgenomen, waarbij den ontvangers imperatief wordt voorgeschreven, dat zij elke maand een staat van gedane ontvangsten en uitgaven aan B. en W. moeten indienen vóór of op den 8en der volgende maand en voor elken dag verzuim *f* 3 boete in de gemeentekas hadden te storten, dan zouden

B. en W. op eene eenvoudige en gemakkelijke wijze een overzicht verkrijgen van den stand der gemeente-financiën en tevens te weten komen, hoe door den ontvanger wordt gewerkt."

Hetzelfde middel wordt aangeprezen in *de Gem.Stem* no. 2429 van 18 April 1898 door den heer C. Kok, ambtenaar ter secretarie van Utingeradeel, en in no. 2430 van hetzelfde blad door den heer J. Lakeman, secretaris en ontvanger van Wilnis.

De laatste meent tevens, dat een weinig kostbaar middel tot voorkoming van fraude is te vinden in de aanschaffing eener brandkast, welke is ingericht op de volgende wijze: een vierde gedeelte, afzonderlijk af te sluiten, voor geldswaarden onder berusting van het dagelijksch bestuur; een vierde gedeelte voor de gelden onder berusting van den ontvanger, en de overige helft voor de boeken.

„Bij de te houden kasverificatie", schrijft hij, „wordt van het saldo zooveel geborgen in het gedeelte, waarvan de burgemeester b. v. den sleutel heeft, als voor den ontvanger in éène maand niet noodig zal zijn tot het doen van uitgaven. Het restant neemt de ontvanger onder zijne verantwoording. In het algemeen zal het niet moeilijk vallen om te constateeren, hoe groot het bedrag ongeveer zal zijn, dat de ontvanger behoeft, daar zich die uitgaven gewoonlijk bepalen tot jaarwedden, arbeidsloonen enz. Zijn er gemeenten, waar voor uitgevoerde werken per maand, per drie maanden, per halfjaar of per jaar wordt betaald, dan zal men bij de verificatie volgens een door den secretaris over te leggen staat daarop kunnen rekenen."

Bij eene zaak als deze, waarbij zoo nauw de belangen van de gemeenten en van hare ingezetenen zijn betrokken, kan het geen verwondering wekken, dat ook buiten de organen der administratieve wereld velen zich tot medespreken geroepen achten. Evenmin kan het verwondering wekken, dat, waar door het Rijk inspecteurs voor verschillende takken van dienst zijn aangesteld, het denkbeeld opduikt, om ook inspecteurs over de gemeente-financiën aan te stellen. Zoo vind ik in de *Middelb. Courant* van 20 Juni 1896, naar aanleiding eener toen ontdekte malversatie in eene Zeeuwsche gemeente, het volgende:

„Er moest, dunkt ons, een permanente contrôle gehouden worden. In elke provincie moest een vast ambtenaar worden aange-

steld, een inspecteur, wiens uitsluitende taak moest zijn het contrôleeren namens Gedeputeerde Staten der gemeente-ontvangers en der secretaris-ontvangers of ontvanger-griffiers van polders, voor zoover die onder het toezicht van Gedeputeerden vallen of met het oog op kasopneming daaronder later gebracht mochten worden.

„Zulk een inspecteur, die tevens de leden van het dagelijksch bestuur zou kunnen voorlichten over de wijze van nazien der kas, moest, zonder voorafgaande aankondiging, zijn onderzoek instellen; zoodat de ontvangers nooit wisten op welk tijdstip zij een dergelijk bezoek konden ontvangen. Het idee alleen, dat die persoon elk oogenblik voor hunne oogen kan staan, zou een heilzamen invloed kunnen uitoefenen en ook in hun eigen belang en in dat der gemeenten of polders wezen. Zij zouden minder zorgeloos of lichtvaardig handelen; en degenen, die hen dagelijks moeten controleeren, zouden meer op hun hoede wezen.

„Bleek er eenig verzuim of eenige onregelmatigheid, te goeder trouw gepleegd, dan behoefde nog niet dadelijk de justitie daarin gemengd te worden, maar bij herhaling, bij fraude, zouden niet alleen zij, die haar pleegden, moeten gestraft worden, maar ook de personen, die, met het dagelijksch toezicht belast, in dezen geruimen tijd hun plicht verzaakten.

„Het salaris, dat zulk een persoon zou moeten ontvangen, zou ruimschoots rente opbrengen, omdat bij allen, die bij dergelijke administratiën betrokken zijn, het bewustzijn levendiger zou wezen hun plicht te moeten doen, wat het algemeen ten nutte zou komen. Zijn optreden zou allerlei aanschrijvingen onnoodig en de taak van Gedeputeerde Staten gemakkelijker maken."

Het spreekt wel van zelf, dat het denkbeeld der afzonderlijke inspecteurs ook in de administratieve pers is besproken. Zoo laat o. a. B. in *W. B. A.* no. 2494 van 1 April 1897 zich uit in deze bewoordingen:

„Beter zou het, naar mijne bescheiden meening, zijn, dat de ontvangers, evenals bij 's Rijks belastingen, gecontroleerd worden door inspecteurs, mannen, geroutineerd in de practijk en met de noodige kennis uitgerust.

„Tusschen dezen en de ontvangers zou niet gemakkelijk die intieme verstandhouding ontstaan, welke B. en W. wel eens te goeder trouw doet dwalen.

„De inspecteurs konden weer gesteld worden onder enkele directeurs.

„Indien de salarissen dezer ambtenaren onmogelijk door het Rijk kunnen betaald worden, dan zou het bedrag daarvan kunnen omgeslagen worden over eenige gemeenten naar hun zielental, of naar het gemiddeld bedrag der ontvangsten en uitgaven over een zeker aantal jaren."

In *de Gemeente-Stem* no. 2429 van 18 April 1898 werkt de reeds genoemde heer Kok het denkbeeld verder uit op de volgende wijze:

„Het tweede punt zou ik wenschen verwezenlijkt te zien door aanstelling, door Gedep. Staten, van ambtenaren, uitsluitend belast met de contrôle der gemeente-ontvangerskantoren. Zij zouden geheel onafhankelijk moeten zijn, geene andere betrekking mogen bekleeden, en benoemd worden voor een district, waar zij geregeld de boeken en kas der ontvangers kunnen opnemen. Die opneming zou ik verplicht wenschen b.v. eenmaal in 't kwartaal, doch met de bevoegdheid dit zoo dikwijls te doen als 't mocht worden noodig bevonden. Van iedere opneming zou een proces-verbaal moeten worden opgemaakt, de cijfers en de uitkomsten van het onderzoek vermeldende, terwijl een afschrift hiervan behoorde te worden ingezonden aan Gedep. Staten en aan het gemeentebestuur. Daarentegen behoorde de bedoelde ambtenaar te ontvangen een afschrift van elken door den ontvanger in te leveren maandstaat en afschriften van de begrootingen en de daarin aangebrachte wijzigingen, voor zooveel de gemeenten van zijn district aangaat.

„Mocht hij grove nalatigheid of onregelmatigheid in het beheer ontdekken, dan zou hij verplicht moeten zijn, daarvan onmiddellijk aan het gemeentebestuur kennis te geven. Overigens zou eene instructie zijne werkzaamheden behooren te regelen."

In haar no. 2430 van 25 April 1898 stemt de redactie der *Gemeente-Stem* met het denkbeeld der contrôle door afzonderlijke ambtenaren in; zij stelt echter eene afwijking voor. „Zulke ambtenaren", zegt zij, „zouden wij aan de Prov. griffiën willen zien verbonden, bv. twee in elke provincie, wier taak uitsluitend zou zijn, de kassen der gemeente-ontvangers op te nemen en hunne boeken te controleeren. Een noemenswaard financiëel bezwaar kan daartegen niet bestaan; jaarwedde

en reiskosten zouden voor ieder misschien *f* 2000 bedragen, en de ingezetenen der gemeenten zouden gaarne, in den vorm van eene kleine verhooging van Rijks- of provinciale belasting, in die kosten bijdragen."

De laatste bijzonderheden zijn intusschen niet naar den zin van V. in het *W. B. A.* no. 2552 van 13 Mei 1898; althans hij schrijft:

„Wil men de contrôle afdoend regelen, dan geloof ik, dat de *Gemeente-Stem* in de middelen daartoe te optimistisch is.

„Ik geloof niet, dat twee ambtenaren in *ééne* provincie het niet veel te volhandig zouden hebben, om de contrôle goed te kunnen uitoefenen.

„Om de controleurs goed hun taak te doen verrichten, moeten zij vóór alles onafhankelijk zijn. Nu zou naar mijne bescheiden meening die onafhankelijkheid in gevaar gebracht worden, wanneer hun geen hoogere bezoldiging werd toegekend.

„Eene belooning van *f* 2000 met vergoeding van reis- en verblijfkosten zou, het gewicht en de beteekenis van het ambt in aanmerking genomen, zeker niet te hoog zijn."

Nog een ander denkbeeld, vond ik, mede naar aanleiding van een in Zeeland voorgekomen geval, geopperd in de *Goesche Courant* van 12 Maart 1896 in de volgende bewoordingen:

„Het wordt hoog tijd, dat er commissies benoemd worden, die de kassen van de gemeente-ontvangers nazien; die commissies zouden volgens ons oordeel moeten bestaan uit een burgemeester, een gemeente-ontvanger en een ambtenaar der provinciale griffie, die de gemeenten hunner provincies op onbepaalde tijden bezochten en de boeken en kassen inspecteerden.

„Van iedere kasopneming moesten zij een verbaal geven met eene nota van aan- en opmerkingen aan B. en W. en aan Gedep. Staten. Het Rijk, de provincies en de gemeenten gezamenlijk zouden de reis- en verblijfkosten der commissies hebben te betalen, welker regeling makkelijk te maken is. Weten de Staten van een ontvanger, dat hij zwak staat, dan kunnen zij de commissie op onderzoek uitzenden. Heeft de ontvanger nog meer financieele betrekkingen, dan moeten door de commissie van onderzoek ook deze kassen in 't bijzijn van een lid van ieder bestuur worden nagezien. Te ontkennen is het niet, dat

de ontvangers-griffiers der polders heel zelden of nooit lastig gevallen worden met kasopnemingen en toch dient het tweemaal per jaar te geschieden. Kassen van ontvangers van armeninstellingen en -middelen en die van kerkelijke ontvangers worden nooit gecontroleerd en van welk groot belang is het richtig beheer in dezen! En juist tal van deze postjes zijn vaak in ééne hand!"

Eindelijk vind ik nog gewag gemaakt van een ander denkbeeld in het Octobernummer van 1897 van de *Vragen des Tijds*. Daar bepleit de hoogleeraar dr. P. Van Geer, te Leiden, het onttrekken van het toezicht op de gemeentebesturen aan de colleges van Gedep. Staten. Door de aanstelling van een provinciaal college, uitsluitend belast met het toezicht op de gemeente-financiën, zou z. i. een goed toezicht kunnen worden verkregen. Dit college zou dan voor de gemeente zijn wat de Rekenkamer is tegenover het Rijksbestuur. De taak van dit college zou bestaan in de contrôle der gemeente-rekeningen, terwijl de begrootingen vooraf aan zijn goedkeuring zouden moeten worden onderworpen, zoomede alle verordeningen van financieelen aard. Plannen van geldleening zouden door algemeene regelen moeten gebonden zijn, die voor alle gemeenten in het Rijk gelden, zoodat niet meer zou kunnen voorkomen, dat een leening, die in de eene provincie geen genade vindt, in de andere onvoorwaardelijk wordt goedgekeurd.

Het is niet duidelijk, of de hooggeleerde schrijver ook bedoelt, aan dit college de bijzondere contrôle op den gemeente-ontvanger op te dragen. Vermoedelijk is dit wel het geval; althans de schrijver heeft voor zijn artikel aanleiding gevonden in de onvoldoende wijze, waarop de gemeente-financiën worden beheerd.

(Wordt vervolgd.)

Beantwoording der door de Redactie gestelde vragen.

VRAAG 41. Hoe onderscheidt men de aan de inwoners van den Staat toegekende vrijheden of rechten? Geef met enkele woorden aan, welke in ons land zijn toegekend.

De aan de inwoners van den Staat toegekende vrijheden of rechten onderscheidt men in burgerlijke en burgerschapsrechten. De laatste noemt men ook staatkundige of politieke rechten.

Ik geloof geene betere omschrijving dezer rechten te kunnen geven, dan door aanhaling van een paar zinsneden uit de werkjes van den heer Wattel: „Uit de huishouding van den Staat" en „Het burgerlijk recht voor iedereen."

„Onder burgerlijke rechten verstaan wij alle bevoegdheden, die wij in de onderlinge samenleving tegenover onze medemenschen en ten opzichte van onze goederen en bezittingen hebben."

Op eene andere plaats: „De burgerlijke rechten zijn die, welke de menschen in hun onderling verkeer, dus tegenover elkander, uitoefenen en welke op hunne eigene bijzondere levensverrichtingen betrekking hebben.

„Tot de burgerschapsrechten behooren die rechten, welke men bezit, juist omdat men burger, lid der vereeniging van den Staat is, en die dus ook het bestuur of de huishouding van den Staat betreffen."

Het genot der burgerlijke rechten is onafhankelijk van de staatkundige rechten, welke alleen overeenkomstig de grondwet worden verkregen (art. 1 B. W.)

Nederlanders en vreemdelingen, onverschillig of zij al of niet ingezetenen zijn, hebben dezelfde burgerlijke rechten. (Verg. art. 2 B. W.)

De burgerlijke en burgerschapsrechten kunnen ten gevolge van een strafvonnis verloren gaan. (Zie wetboek van strafrecht art. 28).

Ontzetting van alle rechten is echter verboden.

Hieruit volgt, dat de mensch voor het recht bestaat, zoolang hij leeft en dat hij niet, zooals vroeger wel gebeurde, burgerlijk dood kan worden verklaard (art. 4 B. W.).

Tot de burgerlijke rechten behooren:

Het recht om te huwen, om een huwelijk te stuiten en om toestemming te geven tot een huwelijk;

het recht om vernietiging of ontbinding van een huwelijk te vorderen;

het recht tot erkenning en ontkenning van kinderen;

het recht tot uitoefening der vaderlijke macht;

het recht om raadsman of bewindvoerder te zijn over goederen;

het recht om voogd of curator te zijn;

het recht om uitvoerder te zijn van uitersten wil;

het recht van beschikking over eigendom en nalatenschap;

het recht om contracten te sluiten, verbintenissen aan te gaan en proces te voeren.

De burgerschapsrechten zijn de volgende:

Gelijke aanspraak op bescherming van personen en goederen (grondw. art. 4);

het recht om tot elke landsbediening benoemd te kunnen worden (alleen voor Nederlanders; grondw. art. 5);

vrijheid van drukpers (grondw. art. 7);

recht van petitie (grondw. art. 8);

recht van vereeniging en vergadering (alleen de ingezetenen; grondw. art. 9);

het recht om leden te kiezen van de Staten-Generaal, van de Provinciale Staten en van den gemeenteraad, mits nog voldaan wordt aan andere eischen (alleen voor Nederlanders; grondw. artt. 80, 127, 143);

het recht om tot lid van de Staten-Generaal, van de Provinciale Staten en van den gemeenteraad gekozen te kunnen worden, mits nog voldaan wordt aan andere eischen (alleen voor Nederlanders; grondw. artt. 84, 90, 127, 143);

onschendbaarheid van eigendom (grondw. art. 151);

rechtscompetentie (grondw. art. 156);

persoonlijke vrijheid (grondw. art. 157);

woningrecht (grondw. art. 158);

onschendbaarheid van het brievengeheim (grondw. art. 159);

bescherming van eigendom (grondw. art. 160);

vrijheid van godsdienst (grondw. art. 167);

belastinggelijkheid (grondw. art. 175);
vrijheid van onderwijs (grondw. art. 192).

SPRANG. H. N. B. VAN SANTEN.

Waar verplichtingen zijn, zijn ook rechten. Zoo ook in een staat en in onzen staat. Den bewoners van onzen staat zijn plichten opgelegd, doch daar tegenover genieten zij ook vrijheden, worden hun rechten geschonken.

De rechten in onzen staat worden onderscheiden in twee categorieën, te weten: burgerlijke en burgerschapsrechten.

De burgerlijke rechten betreffen de betrekkingen, waarin de bewoners, wat hun persoon, hunne goederen en hunne verbintenissen aangaat, tot elkander staan.

Burgerschapsrechten, ook wel staatkundige rechten genoemd, zijn die, welke de Nederlander als burger van den staat geniet.

Burgerlijke rechten zijn:

1. *Gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen* (art. 4 grondwet). Het doel van dit oude recht, dat reeds in de Republiek werd toegekend, is om ten aanzien van bescherming van persoon en goederen aan elk een gelijk recht tegenover de wet te verleenen. Art. 4 wil niet zeggen gelijke bescherming van persoon en goederen, maar gelijke aanspraak daarop.

2. *Recht van gedachtenvrijheid* (art. 7 grondwet). Dit schoone recht, dat aan ieder de gelegenheid geeft, zijne gedachten te openbaren, mag zeker niet te licht worden geacht. Het geeft den ingezetenen de gelegenheid, door het openbaar maken hunner gedachten invloed uit te oefenen op wetgeving en bestuur. Het geeft hun de macht, te protesteeren tegen alles, wat naar hunne meening ten onrechte wordt uitgevoerd of daargesteld. Nederland heeft dan ook zeer veel gebruik van dat recht gemaakt; volgens mr. Fruin geen land in evenredigheid zooveel als Nederland.

Opdat van dat recht echter geen misbruik zal worden gemaakt, bepaalt de grondwet, dat ieder voor het door hem gesprokene verantwoordelijk is tegenover de wet.

3. *Recht van petitie* (art. 8 grondwet). Het recht van petitie was reeds in de staatsregeling van 1798 toegekend. Art. 8 der grondwet bepaalt thans, dat een ieder het recht heeft verzoeken aan de bevoegde macht in te dienen, mits elk verzoek door den verzoeker onderteekend is.

Onderteekening uit naam van anderen is alleen dan geoorloofd, indien de verzoeker nevens zijn verzoek eene schriftelijke volmacht van zijn lastgever overlegt. Wettig bestaande lichamen kunnen ook petitionneeren, doch alleen over onderwerpen, tot hun bepaalden werkkring behoorende.

4. *Recht van eigendom* (art. 151 grondwet). De wetgever heeft dit recht in het leven geroepen, om een ieder het bezit zijner eigendommen te waarborgen, om hem te beveiligen voor het naar willekeur ontnemen van zijne goederen.

Niemand kan nu van zijn eigendom worden ontzet, dan nadat de wet heeft verklaard, dat de onteigening ten algemeenen nutte is, en alsdan tegen vooraf genoten of verzekerde schadeloosstelling. De wet van 28 Aug. 1851 (St.bl. no. 125), gewijzigd 1 Juni 1861 (St.bl. no. 54) en 29 Maart 1877 (St.bl. no. 52), heeft de wijze van onteigening nader geregeld.

5. *Rechtszekerheid* (art. 156 grondwet). Dit recht verzekert een ieder de onpartijdige aanwijzing van den rechter, die over eene zaak moet beslissen. De wet wijst den rechter aan en omschrijft zijn rechtsgebied, zoodat er geen macht in den Staat bevoegd is den ingezetene voor een rechter te brengen, dien de wet niet aanwijst.

Het is thans niet mogelijk, dat in buitengewone omstandigheden voor zekere zaken de rechtspraak aan bijzondere commissiën wordt opgedragen, zooals in vroeger tijden dikwijls gebeurde.

6. *Burgerlijke vrijheid* (art. 157 grondwet). Het schoone recht, hier bedoeld, dient om waarborg te schenken tegen willekeurige inhechtenisneming. Geen macht is bevoegd iemand in hechtenis te nemen, zonder voorzien te zijn van een bevel van den rechter, waarin de reden der inhechtenisneming vermeld staat.

7. *Woningrecht* (art. 158 grondwet). Alleen in de gevallen, waarin het tot opsporing van een misdrijf of iets anders noodig en bij de wet bepaald is, mag de woning tegen den wil des bewoners binnengetreden worden en alsdan met inachtneming der voorgeschreven formaliteiten.

8. *Brievengeheim* (art. 159 grondwet). Even noodig als het was, dat de wetgever in de grondwet regelen stelde ten opzichte van het woningrecht, even noodzakelijk was het, dat het brievengeheim daarbij werd gewaarborgd. Het openen van eens anders brieven mag toch zeer zeker als een zwaar misdrijf gequalificeerd worden.

9. *Recht van eigendom* (art. 160 grondwet). Wat den naam aangaat, komt dit recht overeen met dat, genoemd sub 4, doch de beteekenis hiervan is geheel anders.

Deze grondwettige bepaling geeft te kennen, dat geen a l g e m e e n e verbeurdverklaring der goederen, den schuldige toebehoorende, op eenig misdrijf als straf gesteld mag worden, hetgeen vroeger wel geoorloofd was.

10. *Vrijheid van godsdienst* (art. 167 grondwet). Nederland, dat ten allen tijde bekend is geweest om de verdraagzaamheid in zake godsdienst, is dienaangaande vrijgevig geweest tegenover zijne bewoners.

Ieder heeft het recht zijn godsdienstige meeningen met volkomen vrijheid met woord en daad te verkondigen, behoudens de bescherming van de maatschappij en hare leden tegen de overtreding der strafwet. De grondwet verleent dus de genoemde vrijheid, maar wil tevens, dat de bepalingen omtrent hoon en laster, aanranding der openbare orde, rust en zedelijkheid niet door haar verlamd worden.

11. *Belastinggelijkheid* (art. 175 grondwet). De grondwetgever heeft in dit recht ten aanzien der belastingen de gelijkheid neergelegd voor allen, die tot die belastingen moeten bijdragen. Geen privileges worden verleend.

Wel zijn de Koning en de Prins van Oranje vrij van alle personeele lasten. Ook is bij de wet van 26 Mei 1870 (St.bl. no. 82)

vrijdom van belasting of van verhoogde belasting toegekend voor droogmakingen en ontginning van landen of voor het stichten van gebouwen, doch dit is geen privilege, omdat een ieder, die in de gemelde gevallen verkeert, die vrijstelling kan erlangen.

12. *Vrijheid van onderwijs* (art. 192 grondwet). Door deze bepaling heeft de wetgever een ieder de vrijheid verleend om onderwijs te geven, mits hij voldoet aan de eischen, door de wet gesteld.

Wel wilde de wetgever vrijheid van onderwijs verleenen, doch het groote gewicht, dat aan het onderwijs is gelegen, verplichtte hem tevens beperkende bepalingen daaromtrent te geven, ten einde verwaarloozing van het opkomend geslacht te voorkomen.

Deze rechten, genoemd onder no. 1 tot en met 12, worden genoten door allen, die zich op het grondgebied van den staat bevinden.

Er is nog een burgerrecht, maar dat alleen aan ingezetenen toekomt; het is het recht van vereeniging en vergadering (art. 9 grondwet). De wet van 22 April 1855 (St.bl. no. 32) heeft dit recht nader omschreven. De ingezetenen mogen vrij met elkander vergaderen, mogen vrij vereenigingen in het leven roepen, mits die vergaderingen of vereenigingen niet ten doel hebben: aanranding der goede zeden, ongehoorzaamheid aan de wetten des lands of stoornis in de uitoefening van iemands rechten, en die vergaderingen in besloten plaatsen worden gehouden.

Art. 187 maakt echter eene kleine uitzondering op deze rechten, althans op enkele. Dit artikel toch bepaalt, dat, voor het geval een of meer gedeelten van het grondgebied des Rijks in staat van oorlog of beleg zijn verklaard, de wet, die dat onderwerp regelt, kan bepalen, dat de rechten sub 2, 7, 8 en het recht van vereeniging en vergadering in die plaatsen of landstreken worden beperkt of opgeheven. In tijd van oorlog kan ook het recht sub 5 ontnomen worden.

Staatkundige rechten zijn:

1. *Benoembaarheid tot landsbedieningen* (art. 5 grondwet).

Volgens de redactie zou ieder Nederlander tot elke landsbediening

benoembaar zijn. Dit is echter niet het geval, daar toch voor de meeste landsbedieningen zware eischen gesteld worden. De wetgever heeft de gelijkheid voor de wet willen uitdrukken.

2. *Recht om te kiezen* de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, van de Provinciale Staten en van den gemeenteraad.

3. *Recht om te worden gekozen* als lid van een dezer colleges of van de Eerste Kamer.

Veel zou er over deze beide rechten te zeggen vallen, doch naar mijne meening is dit de bedoeling der vraag niet. Alleen wil ik opmerken, dat deze rechten m. i. de voornaamste rechten zijn, die den Nederlander worden toegekend.

Door het medekiezen van de leden der drie corporatiën, hierboven genoemd, en door het optreden als lid dier vergaderingen neemt men toch, hetzij indirect, hetzij direct, aan de regeering van ons land deel, althans kan men er invloed op uitoefenen. Als lid neemt men deel aan het maken der wetten, verordeningen enz.; als kiezer neemt men deel aan het benoemen der afgevaardigden, die het land mede moeten helpen besturen.

Burgerschapsrechten worden alleen door Nederlanders genoten.

SLIEDRECHT. A. E. VEENSTRA.

De oogst was voor deze aflevering klein. Lag dit aan de keus der vragen? Wij hopen het niet en kunnen ons ook nauwelijks voorstellen, dat bijv. eene vraag als no. 41 door onze medewerkers niet van genoeg belang zou worden geacht. Liever schrijven wij het kleine getal antwoorden op rekening van de warme dagen en van de vacantiën en hopen we, dat een volgende maal de oogst beter zijn zal.

Op no. 41 kregen we vijf antwoorden, waaronder twee van nieuwelingen. De opvatting van deze beide heeren was verschillend en daar hunne antwoorden overigens goed samengesteld waren, besloten wij beider werk te plaatsen.

Onze lezers zullen bemerken, dat de heer Van Santen bij de splitsing der rechten heeft vastgehouden aan het letterlijk begrip van burgerlijk recht, zooals dat in het burgerlijk wetboek is belichaamd,

in tegenstelling van staatkundig recht, zooals dat in de grondwet gevonden wordt. De heer Veenstra hecht aan eene andere onderscheiding: hij stelt het recht, dat iederen burger, iedereen, die zich op het grondgebied van den staat bevindt, toekomt, tegenover dat, hetwelk alleen aan den staatsburger, hem, die in het staatsverband is opgenomen, is toegekend.

Voor beide opvattingen kan veel worden aangevoerd. Wij gevoelen meer voor de laatstgenoemde, welke o. m. ook aangetroffen wordt bij prof. L. De Hartog (Gronden der staats-, provinciale- en gemeente-inrichting, blz. 17).

De andere inzendingen waren van de heeren D. Kooiman te Hoorn (wiens werk niet volledig was en, naar het ons voorkwam, niet was behandeld met de zorg, die wij van hem gewoon zijn), J. L. Switzar te Oosterhout (wien wij de opmerking moeten maken, dat het gebruiken van degelijke handboeken uitstekend, maar het letterlijk overschrijven van gedeelten daaruit minder goed is), en P. F. Wittermans te Groenlo (die zich wel wat al te gemakkelijk van zijne taak had afgemaakt, zoodat zijn werk ten gevolge van te groote beknoptheid aan duidelijkheid leed).

De Redactie.

Vraag 42. Hoe behoort het nieuw archief eener gemeente te zijn ingericht?

De heer Van Visvliet heeft in zijne verhandeling over de wijze, waarop de gemeente-archieven behooren te worden gesplitst in oud en nieuw archief (*T. A. R.* jaargang XIV, bladz. 289) medegedeeld, dat naar zijne meening tot het oud archief behooren te worden gebracht:

a. alle stukken, behoorende tot opgeheven takken van dienst;

b. alle stukken, behoorende tot nog bestaande takken van dienst, voor zoover zij voorafgaan aan de laatste belangrijke verandering van beheer, en

c. alle andere niet onder de rubrieken *a* en *b* vallende stukken, wanneer zij ouder zijn dan een bepaald, voor elken tak van dienst vast te stellen, aantal jaren.

Dit beginsel van scheiding aannemende, rest mij niets dan die stukken, welke niet onder de drie genoemde categorieën vallen, zoodanig te rangschikken, dat steeds een goed overzicht worde behouden van alles, wat tot de verschillende takken van dienst behoort.

Daartoe zou naar mijne bescheiden meening het z. g. loketstelsel alle aanbeveling verdienen. Voor alle onderdeelen der administratie heeft men een loket; alle stukken, daarop betrekking hebbende, worden bewaard in doozen (doozenstelsel van den uitgever Samsom) en van het geheel wordt een nauwkeurige inventaris aangelegd en bijgehouden.

Eene korte bespreking van die onderdeelen komt mij zeer gewenscht voor; daarbij verdient het agendeeren van stukken eene eerste plaats.

Bij besluit van den Staatsraad, Gouverneur der provincie Utrecht, van 16 September 1835 no. 12 A. Z. werd voor de provincie Utrecht bepaald, dat, onverminderd het behouden van alle zoodanige registers en staten als de besturen tot gemak van hun beheer noodzakelijk zullen oordeelen, zij het navolgende zouden in acht nemen.

„1o. De burgemeesters zullen op de aanschrijvingen, van welken aard ook, die aan hen zullen worden gericht, den dag der ontvangst en het ordenummer aanteekenen en deze aanschrijvingen op eene agenda brengen, welke alphabetisch zal zijn ingericht; dat is: de stukken zullen naar gelang van het onderwerp, waarover ze handelen, op die agenda's gebracht worden, welke de eerste letters van zoodanige onderwerpen aanwijzen.

„Indien zoodanige aanschrijving eene dadelijke uitvoering, dat is tenzelfden dage der ontvangst, moet erlangen, dan zal die uitvoering in de kolom, welke door het woord dispositie wordt aangewezen, worden opgeteekend. Strekt de aanschrijving slechts tot voorloopige of definitieve informatie, of wel tot instructie, dan zal dit insgelijks in de laatstgenoemde kolom worden gemeld, doch vloeit daaruit eene latere executie voort, dan wordt deze executie op dezelfde agenda, als waarop de aanschrijving is ingeschreven, gebracht.

„Ondertusschen zullen alle aanschrijvingen, welke nopens dit gedeelte der administratie of deze zaak eenig voorschrift ter eventueele nakoming behelzen, daarenboven op eene afzonderlijke agenda, welker hoofd het woord „instructiën" aanduidt, worden gebracht.

„2o. De burgemeesteren zullen al verder op de aanschrijvingen, welke tot den werkkring van burgemeester en assessoren behooren, den dag der ontvangst uitdrukken en ze tot aan den dag der bijeenkomst van dat college onder zich houden. Wanneer die aanschrijvingen in deliberatie zijn gebracht geweest, dan zullen dezelve, alsmede het daarop geresolveerde, in gelijke alphabetische agenda's, als hiervoor is gemeld, worden begrepen.

„3o. De burgemeesteren zullen op dezelfde wijze handelen, ten aanzien der zaken, welke in den werkkring van den gemeenteraad zijn gelegen.

„4o. Zoodanige alphabetische agenda's, waarvan hiernevens modellen, met eenige aanteekeningen, als voorbeeld zijn gevoegd [1]), zullen voor eenige jaren, doch niet langer dan voor vijf jaren, mogen dienen.

„5o. De burgemeesteren zullen eene nauwkeurige lijst doen houden van alle tijdperkige rapporten.

„6o. Den burgemeesteren wordt nadrukkelijk aanbevolen, om voor het jaarlijks inbinden der Staatsbladen, Staatscouranten en Provinciale bladen de meest mogelijke zorg te dragen naar de ordenummers, en voorts het archief van elk jaar, in eene daartoe vervaardigde portefeuille, waarbij op de lengte en breedte van het grootste formaat papier, dat zich daaronder bevindt, moet worden gelet, nauwkeurig doen bewaren.

„7o. Eindelijk worden burgemeesteren uitgenoodigd, om al dadelijk de in dezen vervatte voorschriften, van den 1en Januari 1835 af te rekenen, in uitvoering te brengen; voorts het gemeente-archief, sedert de omwenteling van 1813 te rekenen, naar dezelfde voorschriften in te richten, waarmede de burgemeesteren in het begin van het volgend jaar 1836 eenen aanvang zullen maken."

Wil men, wat ook veeltijds gedaan wordt, een afzonderlijk register van uitgaande stukken houden, zoo van den burgemeester

---

[1]) Ter wille onzer plaatsruimte hebben wij deze agenda's niet overgenomen. Zij zijn staatsgewijs ingericht en bevatten de volgende kolommen: 1. Orde-nummer. 2. *a.* Datum en nummer van de aanschrijving. *b.* Datum van de brieven van burgemeester en assessoren. 3. Onderwerp. 4. Aanwijzing van de autoriteit. 5. Korte inhoud. 6. Dispositie. RED.

als van burgemeester en wethouders, dan is het m. i. zeer wenschelijk, dat daaraan worde toegevoegd een alphabetisch register der voornaamste onderwerpen.

Ook aan de registers, bevattende de notulen van burgemeester en wethouders en van den gemeenteraad (zoo van besloten als openbare vergaderingen), behoort een alphabetisch register te worden toegevoegd.

Ten opzichte der genomen besluiten bestaat verschil van gevoelen; wel maken zij een onderdeel van de notulen uit, doch een afzonderlijk register, bevattende eene verzameling van alle genomen besluiten, komt m. i. even doelmatig voor en bespaart den leden van den Raad de moeite, om naar het voorlezen van die ellenlange verhandelingen te moeten luisteren.

Bij de verdere indeeling van het nieuwe archief zou men naar mijne bescheiden meening dit tot de navolgende rubrieken kunnen beperken:

a. Bevolking en burgerlijke stand.

b. Militie en schutterij, inkwartiering, paardenkeuring.

c. Comptabiliteit, belastingen.

d. Statistiek (onderwijs, armwezen, landbouw en gemeente-verslag).

e. Kiesverrichtingen.

f. Uitvoering van wetten als: krankzinnigenwet, ziektenwet, begrafeniswet, drankwet, onderwijs (uitgezonderd statistiek), jacht en visscherij, arbeids-, hinder- en veiligheidswet, naturalisatie, attestatiën de vita, middelen van vervoer.

g. Kadaster, grondbelasting, personeel, college van zetters.

h. Personalia.

i. Boekwerken.

j. Akten (repertoires).

k. Plaatselijke toestand (wegen, bruggen, havens en andere eigendommen).

l. Justitie en politie.

Van de hierboven genoemde onderdeelen wordt in den inventaris zoo breedvoerig mogelijk melding gemaakt. Zóó ingericht moet het den secretaris, belast met het in orde houden van het archief, onder toezicht van burgemeester en wethouders, gemakkelijk vallen steeds

een goed overzicht te hebben en te houden van alle tot het nieuwe archief der gemeente behoorende stukken.

Vooral het inventariseeren en jaarlijks daarvan bijhouden leidt tot de meeste volkomenheid.

WILNIS. J. RISSEEUW.

Wij hadden gehoopt, op deze vraag vele inzendingen te ontvangen, ten einde daaruit te kunnen zien, hoe op verschillende plaatsen het nieuwe archief is ingericht, en zoo mogelijk na onderlinge vergelijking te kunnen besluiten, wat de beste wijze van inrichting zou zijn. Vooral voor de ouderen onder onze medewerkers moest o. i. de vraag van belang te achten zijn.

En ziet! slechts één antwoord mochten wij ontvangen en wel van een nieuweling. Terwijl wij dezen hartelijk welkom heeten, spreken wij onze teleurstelling er over uit, dat hij de eenige was, die de beantwoording dezer vraag ondernam.

Het antwoord geeft den indruk, dat de heer Risseeuw werkt op eene secretarie, waar aan de bewaring der archiefstukken de noodige zorg wordt besteed. Wij wenschen ons oordeel over de door hem beschreven wijze van bewaring voorloopig op te schorten, in de hoop, dat wellicht nog enkele medewerkers zich geroepen zullen gevoelen, hun licht in dezen te doen schijnen, waarna wij nader op het onderwerp zullen terugkomen. DE REDACTIE.

VRAAG 43. Mag de beslissing van een geschil tusschen de gemeente en een ingezetene worden opgedragen aan onpartijdige personen?

In bovenstaande vraag wordt gesproken van „beslissing van een geschil”.

Hier is derhalve geen sprake van eene d a d i n g, als bedoeld bij art. 194*c* der gemeentewet, doch van een c o m p r o m i s, als waarvan de artt. 620 en vlg. W. v. B. Rv. spreken.

Daar art. 194 gem.wet limitatief is, valt al aanstonds op te merken, dat, mocht de gemeente werkelijk de bevoegdheid hebben de beslissing over een geschil aan scheidsmannen op te dragen, toestemming van Gedeputeerde Staten niet behoeft gevraagd te worden.

Daar in de gemeentewet nergens gesproken wordt van eene opdracht aan scheidsmannen (hetgeen voor hen, die van oordeel zijn, dat de Raad geene andere bevoegdheden heeft dan die hem uitdrukkelijk zijn toegekend, m. a. w. dat de gemeentewet is attributief van macht, reeds voldoende zou zijn om op bovenstaande vraag ontkennend te antwoorden), moet art. 620 W. v. B. Rv. den sleutel tot de oplossing verschaffen.

Art. 620 kent aan ieder de bevoegdheid toe, om de geschillen omtrent de rechten, waarover hij de „vrije beschikking" heeft, aan de uitspraak van scheidsmannen te onderwerpen.

Nu is het duidelijk, dat de Raad in tal van gevallen niet de vrije beschikking over rechten en goederen heeft. Het toezicht van Gedep. Staten, het samenstel van bepalingen, waarin de contrôle van hooger hand geregeld wordt, maakt het onmogelijk hier van vrije beschikking te spreken. En daar ex art. 194 gemeente-wet eene machtiging van Ged. Staten uitgesloten is, kom ik tot de conclusie, dat bovenstaande vraag ontkennend moet beantwoord worden, te meer omdat het ook niet in den geest van den wetgever geacht kan worden, daar, waar hij de gemeentebesturen bindt in zake rechtsgedingen en dadingen, ze vrij te laten, waar het een compromis betreft.

L. v. B. S.

Ook op deze vraag ontvingen wij niet meer dan één antwoord. Alweder moeten wij ons leedwezen uitdrukken, dat voor eene vraag als deze, welke voor de practijk o. i. van veel belang is te achten, niet meer animo bestond.

De schrijver van het antwoord verzocht ons, bij opname zijn naam alleen met de voorletters aan te duiden. Lang hebben wij geaarzeld, of wij op deze afwijking der regelen van het Tijdschrift zouden ingaan. Als wij dit ten slotte gedaan hebben, is dit voornamelijk te danken aan het belang van het onderwerp en aan de motiveering van den schrijver, die ons uitlokte tot eene nadere beschouwing.

De vraag, of de raad bevoegd is, een ontstaan burgerrechtelijk geschil aan de beslissing van scheidslieden te onderwerpen of eene overeenkomst aan te gaan, waarbij hij zich verbindt geschillen, die zullen

ontstaan, ter beslissing voor te leggen aan scheidslieden, is o. m. behandeld bij prof. Oppenheim, in zijn *Gemeenterecht* blz. 382 tot 385. De schrijver herinnert er aan, dat indertijd mr. J. E. Goudsmit de vraag bevestigend beantwoordde, maar dat de heeren mrs. A. M. Van Stipriaan Luïscius, A. De Pinto en B. D. H. Tellegen er een ontkennend antwoord op gaven. Prof. Oppenheim schaart zich aan de zijde van laatstgenoemden, niet omdat de gemeentewet attributief zou zijn van macht, d. w. z. dat de raad geene andere bevoegdheden zoude hebben dan die hem uitdrukkelijk zijn toegekend, maar omdat de raad niet de bij art. 620 wetboek van burgerl. rechtsvordering bedoelde vrije beschikking zou hebben over de rechten, waarover het geschil loopt.

Met zijne redeneering komt die van L. v. B. S. in hoofdzaak overeen. Over de vraag, of de gemeentewet attributief van macht zijn zou, laat deze zich niet rechtstreeks uit; lezen wij echter zijn stuk goed, dan schijnt ons de conclusie niet gewaagd, dat hij haar niet bevestigend beantwoordt.

Dat zou o. i. ook niet met de wet overeen te brengen zijn. Volkomen stemmen wij in met de meening van prof. Oppenheim, dat het stelsel der gemeentewet er geenszins op gericht is, alles te vermelden, wat tot 's raads bevoegdheid behoort en dat het tegendeel zonneklaar volgt uit art. 134.

Trouwens, met de gemelde opvatting heeft de practijk, naar wij gelooven, reeds lang afgerekend. De verbazende vlucht, die de gemeenten en hare ondernemingen in de laatste jaren hebben genomen, de uitbreiding, die gegeven is aan den kring harer bemoeiingen op een terrein, waarvan de gemeentewetgever geen vermoeden had of kon hebben, bewijst wel, dat naar het algemeen gevoelen de gemeente ook buiten de haar bij de wet uitdrukkelijk aangewezen gevallen en bevoegdheden gaan mag. „Zoodat", om met prof. Oppenheim te spreken, „het stelsel volstrekt niet zoude verbieden, de bevoegdheid tot compromitteeren af te leiden uit die om te transigeeren, neergelegd in art. 137".

Wel zoekt de geleerde schrijver — en dit doet ook L. v. B. S. — het verbod daartoe in hetgeen door den wetgever nopens het compro-

mis is bepaald en in hetgeen zijn wezen en aard medebrengen. Art. 620 W. v. B. R. eischt, dat hij, die een geschil wil maken tot het voorwerp van eene uitspraak door scheidsmannen, de vrije beschikking heeft over de rechten, waarover het geschil loopt; die vrije beschikking heeft de gemeente niet.

Met allen eerbied voor de bekwaamheid van den geleerden schrijver kunnen wij deze stelling in hare algemeenheid niet onderschrijven. L. v. B. S. durft dit blijkbaar ook niet. Althans hij schrijft, dat de raad in tal van gevallen (wij spatieeren) niet de vrije beschikking over rechten en goederen heeft; hij kan zich dus gevallen denken, waarin dit wel het geval is. Die bestaan ook naar onze meening. Een enkel voorbeeld slechts.

Eene gemeente zal eene gasfabriek bouwen. Het bestek daarvoor zal de raad zelf vaststellen. Krachtens art. 142 der gemeentewet is hij daartoe bevoegd, zonder inmenging van hooger gezag. Wat belet hem nu, daarin de bepaling op te nemen, dat bij verschil tusschen den aannemer en den voor de gemeente optredenden architect over de uitvoering van een of ander onderdeel van het werk de beslissing van drie onpartijdige personen zal worden ingeroepen?

Neem aan, dat dergelijke bepaling niet in het bestek is opgenomen en dat tijdens de uitvoering een verschil, als boven bedoeld, ontstaat. Geene enkele wetsbepaling maakt bij de uitvoering van het bestek het gemeentebestuur afhankelijk van hooger gezag. Het kan nà de uitvoering het werk aannemen of weigeren. Waar is de bepaling, die het belet, het oordeel over de uitvoering van een of ander deel van het bestek te onderwerpen aan het oordeel van scheidsmannen?

Wij vinden haar niet. In het gestelde geval is, naar wij meenen, de gemeente volkomen tot zelfstandig handelen bevoegd.

„Men zoekt," zegt prof. Oppenheim, blz. 384, „vruchteloos naar eene wetsbepaling, die, in afwijking van hetgeen in het eerste lid van art. 620 B. Rv. voorkomt, aan het gemeentebestuur voorwaardelijk de bevoegdheid tot compromitteeren schenkt." Is die noodig? Komt de schrijver hier niet eenigszins in tegenspraak met zijne eigene opmerking op blz. 382, dat de wet niet alles behoeft te vermelden wat tot 's raads bevoegdheid behoort?

In het door ons aangehaalde geval verbiedt o. i. geen enkele wetsbepaling, de beslissing van het geschil aan onpartijdige personen op te dragen. Wij achten dan ook de gemeente daartoe bevoegd.

De Redactie.

Vraag 44. Stel eene verordening op de heffing van begrafenisrecht met verordening op de invordering en memorie van toelichting.

De Raad der gemeente X.;

Gelet op de artikelen 20, 21, 30 en volgende der wet van 10 April 1869 (St.bl. no. 65) en op artt. 232 en 238 der gemeentewet;

besluit:

vast te stellen de volgende verordeningen:

A. VERORDENING tot heffing van begrafenisrechten op de algemeene begraafplaats te X.

Art. 1. Met ingang van 1 Januari 1900 zal er op de algemeene begraafplaats ten behoeve der gemeente een recht geheven worden als volgt:

voor het begraven van een lijk in de eerste klasse *ƒ* 6, in de tweede klasse *ƒ* 4, in de derde klasse *ƒ* 2.

Ingeval burgemeester en wethouders oordeelen, dat zij, te wier laste de begrafeniskosten komen, onvermogend zijn, zal de begrafenis in de derde klasse en kosteloos geschieden.

Voor de begraving der lijken van kinderen beneden het jaar wordt een vierde, voor die van kinderen beneden de twaalf jaren de helft van de hiervoren vermelde som gevorderd.

Art. 2. Voor het hebben van het uitsluitend recht, om in een bepaald graf te mogen begraven tot een maximum van drie lijken boven elkander, zal een recht worden geheven van:

ƒ 20 per vierkanten meter oppervlakte of gedeelte daarvan voor een tijdvak van vijftien jaren;

ƒ 60 per vierkanten meter oppervlakte of gedeelte daarvan voor een onbepaalden tijd.

Blijvende bij het begraven van elk lijk in deze graven artikel 1 van toepassing.

Voor iedere desbetreffende boeking en overschrijving in de daartoe bestemde registers zal *f* 1,50 betaald worden.

Art. 3. Onverminderd de hiervoor verschuldigde rechten zal nog geheven worden:

voor het luiden der klok gedurende 1 uur *f* 4, gedurende ½ uur *f* 2,50.

Art. 4. Voor aanleg en onderhoud van grafkelders zal een recht geheven worden van *f* 40, voor aanleg en onderhoud van gedenkteekenen een van *f* 3 en voor onderhoud der in art. 2 bedoelde graven een van *f* 2, terwijl voor 't verstrekken van benoodigdheden voor de begrafenis *f* 1,25 zal worden betaald.

B. VERORDENING op de invordering van rechten wegens het gebruiken der algemeene begraafplaats te X.

Art. 1. De betaling der rechten, die volgens artt. 1, 2 en 3 en het slot van art. 4 der verordening op de heffing verschuldigd zijn, geschiedt vóór de begraving van het lijk of vóór het luiden der klok.

Art. 2. De betaling der rechten, bedoeld in art. 4 der verordening, met uitzondering van het laatste gedeelte, geschiedt bij de uitreiking van het betrekkelijk besluit van het dagelijksch bestuur.

Art. 3. De betalingen geschieden ten kantore van den gemeente-ontvanger op door hem te verstrekken kwitantie.

Deze verordening treedt tegelijk met die op de heffing dezer rechten in werking.

Gedaan ter openbare vergadering van den 18 Augustus 1899.

De Raad voornoemd,
A. A., Voorzitter.
B. B., Secretaris.

OOSTERHOUT. J. L. SWITZAR.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Reeds in het vorige jaar werd door den Raad besloten, over te gaan tot het aanleggen eener nieuwe algemeene begraafplaats te Oldehove, met welk werk dit voorjaar een begin is gemaakt en hetwelk nu zoover

is gevorderd, dat de nieuwe begraafplaats binnen niet te langen tijd in gebruik kan worden genomen. De oude begraafplaats zal alsdan gesloten worden verklaard. De bestaande verordening op de heffing van begrafenisrechten is vastgesteld in 1895, en waar toen reeds te voorzien was, dat de oude begraafplaats weldra gesloten zou moeten worden verklaard, is het bedrag der rechten — vooral die voor afstand in gebruik van bepaalde grafruimten — zeer laag gesteld.

Burgemeester en wethouders hebben daarom gemeend den raad te moeten voorstellen, het bedrag der heffing aanmerkelijk te verhoogen. De raad ging met deze meening mee en overwoog, dat, nu de begraafplaats voor de heffing der rechten in vier — vroeger in drie — afdeelingen zal worden verdeeld en grafruimten voor onbepaalden tijd in gebruik kunnen worden bekomen voor *f* 15 of voor *f* 7,50 naar keuze, het geen bezwaar kan zijn deze nieuwe regeling in te voeren.

Uit den hierbij gevoegden staat, loopende over de laatste tien jaren, blijkt, dat de kosten van onderhoud der begraafplaats en jaarwedde van den doodgraver, jaarlijks ten laste der gemeente komende, nogal belangrijk zijn, en dat de inkomsten — eveneens op dien staat vermeld — slechts als eene bijdrage in die kosten kunnen worden aangemerkt.

OLDEHOVE. D. HUIZINGA.

De verordeningen, welke wij ontvingen, zouden hoogstwaarschijnlijk geene overwegende bedenkingen ontmoeten, wanneer zij door een gemeenteraad vastgesteld en overeenkomstig art. 233 der gemeentewet opgezonden werden. Zij bevatten echter enkele bepalingen, waarop wij meenen de aandacht te moeten vestigen.

De heer D. Huizinga te Oldehove neemt in de verordening op, dat voor het uitsluitend recht om lijken te mogen begraven zal zijn verschuldigd voor elke grafruimte de in de verordening opgenoemde som. De gespatiëerde uitdrukking laat de vraag open, wat onder grafruimte wordt verstaan? Hoe lang en hoe breed is die ruimte? Hoeveel lijken mogen boven elkander worden begraven? Uit eene andere bepaling, volgens welke aan één persoon niet meer dan ééne grafruimte wordt afgestaan, schijnt te blijken, dat dit begrip vaststaat.

Wellicht is het bepaald in de verordening, bedoeld bij art. 28 der wet op het begraven; in het bijzonder het getal der boven elkander te begraven lijken zal daarbij wel zijn geregeld. Wij zouden dan ook tegen de bepaling der belastingverordening geen overwegend bezwaar maken; wenschelijker komt ons echter eene bepaling voor als die van den heer Switzar, waarbij het recht op eigen graven wordt bepaald per vierkanten meter oppervlakte, maar dan nog aangevuld met eene andere bepaling, waarbij het getal der in één graf te leggen lijken is aangegeven. Aldus samengesteld vindt men dan in de belasting-verordening het onderwerp en het bedrag der belasting geheel en duidelijk geregeld.

De heer Huizinga regelt verder het recht voor het begraven van een lijk van een persoon boven twaalf jaren, van een kind van één tot twaalf jaren en van een kind beneden een jaar of van een als levenloos geboren aangegeven kind. Het woord geboren moet hier wegvallen; zie art. 52 B. W. Voorts is de vraag, of nu geregeld is het recht voor het begraven van een kind van juist twaalf jaar oud. „Tot twaalf jaren" kan worden opgevat in dien zin, dat de leeftijd van twaalf jaar zelf daaronder niet begrepen is. Dit zou in overeenstemming zijn met art. 34 der begraafwet; maar dan zou ook de eerste bepaling niet moeten luiden: „boven twaalf jaren", maar „van twaalf jaren en daarboven".

Voorts wil de heer Huizinga de verordening op de invordering (in die op de heffing staat dergelijke bepaling niet) in werking doen treden met den dag harer afkondiging. Daar voor belastingverordeningen afkondiging niet voorgeschreven is, hangt deze dagteekening vrijwel in de lucht. Beter schijnt het daarom, voor het in werking treden een vasten datum te bepalen of wel dit te stellen op bijv. eene maand na de dagteekening der Koninklijke goedkeuring.

In de verordeningen van den heer H. Ninteman te Stadskanaal was evenmin het begrip „grafruimte" omschreven.

Ook bij den heer J. Risseeuw te Wilnis was dit niet geschied. Ook ontbrak hier overeenstemming tusschen de verordeningen op de heffing en op de invordering. Bij de laatste wordt o. m. bepaald, wanneer het recht voor het luiden der dorpsklok moet worden betaald; in

de verordening op de heffing zoeken wij echter te vergeefs naar het bedrag van dit recht.

De heer J. L. Switzar te Oosterhout nam de bepaling van art. 34 der begraafwet letterlijk over. Dit is niet voldoende. Want al mag volgens de wet voor sommige lijken niet meer dan een vierde of dan de helft van het gewone recht geheven worden, daarmede is niet uitgemaakt, dat het recht juist een vierde of de helft zal bedragen; de raad kan het lager stellen.

Aan de verordeningen van den heer Switzar hebben wij de voorkeur gegeven boven de voor plaatsing mede in aanmerking komende van den heer Ninteman, omdat zij meer uitgewerkt waren. Wij hebben echter in art. 1 eene kleine wijziging en in art. 2 eene aanvulling aangebracht.

Van de vier toelichtingen kwam ons die van den heer Huizinga de beste voor, vooral met het oog op het slot, waaruit duidelijk bleek, dat op art. 31 der begraafwet was gelet.

De heer Risseeuw leze zijne toelichting nog eens goed na; hij zal dan wel bemerken, dat de stijl nog al wat te wenschen overlaat.

De Redactie.

Vraag 45. Moet, wanneer een huwelijk wordt voltrokken, waartegen stuiting is beteekend geweest, behalve het bewijs van de opheffing der stuiting ook nog worden overgelegd het bewijs, dat de afkondigingen zijn gedaan?

Wanneer aan den ambtenaar van den burgerlijken stand niet blijkt, dat voor de personen, die huwelijks-aangifte hebben gedaan, eenig beletsel bestaat om met elkander in den echt te treden, zal hij dadelijk de vereischte afkondigingen doen (artt. 107, 108 en 109 B. W.).

Het doel der afkondigingen is, om aan de huwelijken, welke gesloten zullen worden, openbare bekendheid te geven, ten einde ieder, die daarbij belang heeft, er kennis van zou kunnen dragen, en zij, die recht hebben om een huwelijk te stuiten (zie de artt. 114—125 B. W.), daartoe in de gelegenheid zouden zijn.

Wordt een huwelijk gestuit, dan geschiedt daarvan kennisgeving

aan den ambtenaar van den burg. stand, die alsdan het huwelijk niet zal mogen voltrekken, vóórdat de stuiting bij in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraak zal zijn opgeheven.

Alvorens tot de voltrekking des huwelijks over te gaan, moet de ambtenaar van den burgerlijken stand ook in het bezit zijn van het bewijs, dat de huwelijks-afkondigingen zonder stuiting zijn afgeloopen. Hebben de afkondigingen enkel plaats gehad in de gemeente, waar het huwelijk voltrokken wordt, dan behoeft dat bewijs niet overgelegd te worden.

Art. 126 no. 6 B. W. vordert overlegging van een bewijs van ongehinderden afloop der huwelijks-afkondigingen of van opheffing eener gedane stuiting.

Oppervlakkig zou men uit deze bepaling afleiden, dat òf het eene òf het andere bewijs moet worden overgelegd.

Daar evenwel uit het bewijs van opheffing der stuiting geenszins kan blijken, of de vereischte afkondigingen hebben plaats gehad, en de stuiting niet tegen de afkondigingen, maar tegen de huwelijks-voltrekking gericht wordt, zal in het geval van bovenstaande vraag, behalve het bewijs van de opheffing der stuiting, ook dat van den ongehinderden afloop der huwelijksafkondigingen geleverd moeten worden. (Zie ook art. 45 no. 6 B. W.)

OOSTERHOUT. J. L. SWITZAR.

We kunnen ons volkomen vereenigen met het stuk van den heer Switzar. Al geven wij toe, dat eene letterlijke opvatting van art. 126 no. 6 B. W. de tegenovergestelde meening wettigt, die voorgestaan wordt door de heeren D. Huizinga te Oldehove, H. Ninteman te Stadskanaal en P. F. Wittermans te Groenlo, toch achten wij overlegging van beide stukken noodzakelijk, omdat door overlegging van een vonnis of authentieke akte, waarbij eene stuiting is opgeheven, nog geen bewijs geleverd is, dat de afkondigingen hebben plaats gehad. Terecht merkt de heer N. Kamman te Lemmer dit op in zijn flink opstel, waarvan wij echter het slot niet kunnen onderschrijven. Hij meent, dat met „opheffing van eene gedane stuiting" in art. 126 no. 6 bedoeld wordt een bewijs van den betrokken ambtenaar van den burger-

lijken stand, dat de afkondigingen hebben plaats gehad en de tegen het huwelijk beteekende stuiting is opgeheven; wij gelooven, dat de wetgever hier op het oog gehad heeft het bewijs, dat hij reeds voorschreef in art. 125 B. W. Het bewijs van den ambtenaar van den burg. stand, dat de afkondigingen hebben plaats gehad (waarin dan natuurlijk niet voorkomt „zonder stuiting") kan toch wel zijn afgegeven vóórdat de stuiting is opgeheven.

Eén antwoord legden wij ter zijde; wij begrepen de bedoeling niet recht. Vermoedelijk stelt de inzender zich de zaak niet goed voor: hij is, gelooven wij, van meening, dat enkel zou moeten worden overgelegd een bewijs van de gedane huwelijksafkondigingen met eene kantmelding van de opheffing der stuiting. DE REDACTIE.

VRAGEN,

WAARVAN DE BEANTWOORDING BIJ DEN HOOFDREDACTEUR WORDT INGEWACHT VÓÓR DEN 15 OCTOBER 1899.

51. Welke bijzondere maatregelen moeten worden genomen bij het voorkomen van een geval van longziekte onder het vee in eene gemeente?

52. Moet voor alle uitgaven uit de gemeentekas art. 224 der gemeentewet worden toegepast?

53*. Wanneer uit de officiëele uitkomsten der eerstvolgende tienjarige volkstelling blijkt, dat eene gemeente meer dan 5000 zielen telt, moet dan de secretaris, tevens ontvanger, van een zijner functiën worden ontheven?

54. In eene verordening komt de volgende bepaling voor:

„Er zal worden geheven:

„voor het bezorgen van afschriften van of extracten uit akten van den burgerlijken stand uit andere gemeenten, per stuk ƒ —,25;

„voor het doen legaliseeren van handteekeningen op afschriften van of extracten uit akten van den burgerlijken stand, per stuk ƒ —,10;

„beide onverminderd de kosten van zegel, briefport en dergelijke."

Wat is uw oordeel over deze bepaling?

55. Kan een minderjarige volmacht geven, om zijn huwelijk door een ander te doen voltrekken?

*) Ingezonden.

De contrôle op den gemeente-ontvanger.

Voordracht,
gehouden in de algemeene vergadering der Nederlandsche vereeniging voor gemeentebelangen te Heerenveen op 26 Augustus 1899,

DOOR

H. J. G. HARTMAN.

II.

Laat ons deze denkbeelden even afzonderlijk bezien.

Dat van aanstelling van twee ontvangers in gemeenten van meer dan 30000 zielen zou in niet meer dan een dertiental gemeenten van ons land verandering geven en kunnen we dus gerust voorbijgaan.

Het combineeren van kleine gemeenten of de aanstelling van één ontvanger voor meer dan ééne gemeente zou zeker een stap in de goede richting zijn. Waar echter gebleken is, dat niet alleen in de kleine gemeenten onregelmatigheden voorkwamen, maar dat ook door beter bezoldigde ontvangers werd gefraudeerd, mag men ook hiervan niet alle heil verwachten.

Het doen van betalingen op korten termijn, het bergen van geld in eene brandkast en het op geregelde tijdstippen overleggen van staten zijn voorschriften van administratieven aard, waaraan ook ik groote waarde hecht, zooals straks blijken zal, maar die toch op zich zelf niet afdoende verbetering zullen geven. Want wat baten de beste voorschriften, wanneer er de hand niet aan gehouden wordt? De heer Lakeman, die de brandkast aanbeveelt, gaat zelf uit van de bevinding bij de kasverificatie; hoe nu, als deze niet of niet behoorlijk plaats heeft?

Deze middelen zijn dan ook als niet meer dan h u l pmiddelen te beschouwen. De verbetering moet komen van verscherping der contrôle. Deze alleen kan voor de gemeenten en hare ingezetenen zekeren waarborg geven. Contrôle door mannen, die in de zaken der gemeenten thuis zijn en die in korten tijd, ik zou bijna zeggen met een enkelen

oogopslag, de fouten ontdekken, wanneer zij ten kantore van den ontvanger de boeken komen controleeren.

Ten kantore van den ontvanger, zeide ik. Immers, contrôle buiten tegenwoordigheid van den ambtenaar zelf en buiten de plaats, waar hij gewoonlijk werkt, is m. i. een onding. Hoe de heer J. C. Beth in *de Gemeentestem* no. 2430 van 25 April 1898 kan beweren, dat één persoon 30 à 40 gemeente-ontvangers kan controleeren *zonder met hen in aanraking te komen,* is mij duister. Niet alleen komt mij de tegenwoordigheid van den ontvanger noodzakelijk voor, ten einde desverlangd nog inlichtingen te verstrekken, maar bovendien schijnt het mij zeer onbillijk toe, dat de eventueele fout zou worden geconstateerd buiten de tegenwoordigheid van den meest belanghebbende.

Waar nu in den loop der jaren gebleken is, dat de contrôle door het gemeentebestuur zelf te wenschen overlaat, dient er wel op aangestuurd te worden, dat die van buiten komt. In dat opzicht ben ik het met den heer Kok en de andere hierboven genoemde heeren eens. Maar ik verschil in opvatting met hen omtrent de aanwijzing van den controleur of de controleurs.

Hetzij men aanwijst een afzonderlijken inspecteur, eene commissie van inspectie of eene Provinciale Rekenkamer, als ik ze met dien naam bestempelen mag, altijd zal men breken met het stelsel, dat in onze wetgeving gehuldigd is.

Het zal overbodig zijn in deze vergadering uiteen te zetten, op welke wijze dit stelsel geregeld is. Ter wille van een geregeld betoog zij het mij echter vergund, er even aan te herinneren, hoe het met enkele woorden door een der corypheeën op het gebied van ons staatsrecht geteekend is.

„Wil men niet," schrijft prof. Oppenheim in zijn bekend *Nederlandsch gemeenterecht* (bladz. 15), „onder de leus van zelfstandigheid eene volstrekte onafhankelijkheid; weet men te onderscheiden tusschen centralisatie en contrôle, dan moet men komen tot de erkenning, dat grondwet en gemeentewet op gelukkige wijs de moeilijke opgaaf hebben verwezenlijkt, door de staatscommissie van 17 Maart 1848 gesteld: aan de gemeentebesturen *onder behoorlijk toezicht* de handen vrij te laten in het regelen der huishoudelijke belangen hunner gemeenten.

De vrijheid van beweging op het terrein der eigen huishouding is er. De waarborg tegen het aanranden dezer vrijheid ligt in de onmogelijkheid voor het centraal gezag der plaatselijke overheid de taak uit handen te nemen."

Wie nu oefenen dit „behoorlijk toezicht" uit? Droeg de wetgever de uitvoering der algemeene wetten op aan de door de ingezetenen zelf daarvoor aangewezenen, ook voor het toezicht op de handelingen der lagere besturen, voor zoover zij de huishoudelijke belangen der gemeenten aangaan, liet hij de ingezetenen zelf de mannen aanwijzen. Het spreekt wel van zelf, dat deze mannen uit wijderen kring gekozen en met het toezicht over wijderen kring belast worden dan zij, aan wie alleen de behartiging der belangen van eene enkele gemeente wordt opgedragen. Ik behoef dat hier niet nader te ontvouwen; het is U allen bekend, dat de ingezetenen zelf directen invloed hebben op de keus der mannen, aan wie het toezicht op de handelingen der gemeentebesturen is toevertrouwd. Art. 146 der grondwet en artt. 143—147 en 161 der provinciale wet zijn duidelijk genoeg.

Dit stelsel heeft nu nagenoeg vijftig jaren gewerkt. „De bevrediging der gestelde eischen," zegt prof. Oppenheim (bladz. 16), „heeft de zegenrijke uitwerking niet doen missen, die daarvan is voorspeld. Groote veerkracht is in het laatste dertigjarig tijdvak uitgegaan van de gemeenten. Zelfstandige kracht hebben zij ontwikkeld in ruime mate."

Ook voor zooveel ons onderwerp aangaat, is dit stelsel in de wet doorgevoerd. Burgemeester en wethouders, de gemeentelijke autoriteiten zelf, controleeren den gemeente-ontvanger en doen de kasopnemingen; Gedeputeerde Staten, gekozen uit de door de ingezetenen daarvoor aangewezenen, krijgen daarvan bericht en kunnen zoo noodig zelf de kasopneming doen.

Met dit stelsel nu kan ik de aanstelling van afzonderlijke inspecteurs of commissiën voor de contrôle van den ontvanger niet overeenbrengen. Trouwens, dat erkennen zij, die de aanstelling van inspecteurs voorstaan, zelf: zoo o. a. de heer Kok in *Gemeente-Stem* no. 2429.

Bij dit hoofdbezwaar voegt zich nog een ander. Zullen de inspecteurs of commissiën in staat zijn, de contrôle op den ontvanger behoorlijk uit te oefenen, dan zullen zij op de hoogte moeten worden

gehouden van alles, wat met de gemeente-financiën in verband staat. Het is toch niet denkbaar, dat de controleur, als hij in eene gemeente komt, zich nog op de hoogte zal moeten stellen; daardoor zou noodeloos oponthoud verkregen worden. Zal de contrôle eenige waarde hebben, dan moet de controleur geheel voorbereid bij den ontvanger aankomen. Hij moet dus in het bezit zijn van de begrootingen der gemeenten, waarover zijne contrôle zich uitstrekt; hij moet op de hoogte blijven van alle besluiten en beslissingen, welke op de cijfers van de begrooting of op de door den ontvanger te doene ontvangsten invloed hebben (van de uitgaven spreek ik niet, omdat die door behoorlijk geteekende bevelschriften moeten zijn gestaafd).

Ik heb nu alleen te noemen: beschikkingen tot vaststelling van de Rijksuitkeeringen krachtens de wet van 24 Mei 1897 (St.bl. no. 156) en van de Rijksvergoedingen krachtens art. 45 der wet tot regeling van het lager onderwijs of art. 5 der wet van 8 December 1889 (St.bl. no. 175); Koninklijke besluiten tot het verleenen van subsidiën aan de gemeenten; besluiten van Gedeputeerde Staten tot vaststelling van het saldo der gemeente-rekeningen; kohieren van hoofdelijke omslagen; raadsbesluiten tot het aangaan van geldleeningen, tot verkoop van eigendommen enz. Van al deze stukken zal aan den inspecteur of aan de commissie steeds afschrift of mededeeling moeten worden gezonden, wil hij of zij tot behoorlijke uitoefening der contrôle in staat zijn.

De inspecteur of de commissie zal, ten einde deze stukken te kunnen raadplegen, ze moeten ordenen, er een archief van moeten maken. Naast de archieven van de algemeene, provinciale en plaatselijke besturen zal dus nog een ander archief verrijzen; het noodzakelijk gevolg zal zijn, dat meer werk zal moeten worden gedaan en meer geld zal moeten worden uitgegeven.

Mij dunkt, dat in een en ander voldoende grond aanwezig is voor mijne tweede stelling:

> „Aanstelling van afzonderlijke ambtenaren of commissiën voor de contrôle is niet overeen te brengen met het stelsel der gemeentewet en zou leiden tot onnoodige uitgaven en vermeerdering van werkzaamheden.”

—

Wellicht zal men mij tegemoetvoeren, dat ik het woordje „onnoodige" nog niet gemotiveerd heb. Ik kan dit niet geheel ontkennen en moet toegeven, dat de motiveering van dit woordje eigenlijk pas gelegen is in de verdediging van mijne derde stelling.

Ik begrijp zeer goed, dat men mij zal kunnen tegenwerpen: al is de aanstelling van inspecteurs of commissiën niet in overeenstemming met het stelsel der vigeerende wet, dat doet er niets toe, wanneer zij nuttig en noodig is, dan verandert men dat stelsel. En al brengt die aanstelling uitgaven en werk met zich, ook dat doet er niet toe, wanneer zij door de omstandigheden gevorderd wordt; dan zijn die uitgaven, dan is dat werk niet onnoodig.

Volkomen juist. Ik meen echter, dat wijziging van het bestaande stelsel niet noodig is, dat alleen eene kleine aanvulling, verscherping daarvan tot het vereischte doel kan leiden. Dat stelsel, ik zeg het volmondig den heer J. H. C. Heyse, oud-lid van Gedeputeerde Staten van Zeeland, na, wanneer hij in de *Middelburgsche Courant* van 9 November 1897 het boven medegedeeld denkbeeld van prof. De Geer bespreekt, is zoo slecht niet.

„Het is een onloochenbaar feit," zegt de heer Heyse, „dat in de laatste jaren de gemeentebelastingen bijna allerwege op schrikbarende wijze zijn gestegen en dat men dikwijls hoort van allerlei malversatiën in 't financieel beheer van sommige gemeenten. Dit laatste gaf den hoogleeraar vermoedelijk zijn artikel in de pen; maar ik meen, dat hij al aanstonds op een verkeerden weg is, wanneer de misbruiken op dit gebied door hem geweten worden aan het vigeerend stelsel van 't beheer der gemeente-financiën, terwijl m. i. de fout schuilt in gebrekkige contrôle, dat is in onvolledige toepassing van het stelsel. Bij de meeste groote maatschappijen is een raad van commissarissen, voornamelijk geroepen om contrôle op 't beheer te oefenen; dat die contrôle daar meestal een wassen neus is, kan toch moeilijk de ondeugdelijkheid der inrichting bewijzen. En zoo is het ook bij de gemeentefinanciën: de contrôle is behoorlijk geregeld, maar zij wordt òf niet òf zeer onvolledig uitgeoefend.

„Dit is de fout; maar daarmede is het stelsel nog niet als ondeugdelijk veroordeeld."

Van dezelfde meening schijnt ook de commissie uit de Nederlandsche vereeniging, wier rapport ik in den aanvang aanhaalde, te zijn.

Ook mr. A. R. Zimmerman, destijds nog secretaris der gemeente Dordrecht, schijnt dit te bedoelen, als hij in *de Gem.-Stem* no. 2431 van 2 Mei 1898 de opmerking maakt, dat de fraudes nimmer het gevolg zijn geweest van een gebrekkig stelsel van contrôle, maar wel van absoluut gemis van contrôle.

Welnu, behoud het stelsel, maar verzeker de toepassing er van; dat is dunkt mij de aangewezen weg. Ik ben overtuigd, dat met ditzelfde stelsel dezelfde voordeelen kunnen worden verkregen, welke met de aanstelling van afzonderlijke inspecteurs of commissiën worden beoogd; ik ga verder en meen, dat het om verschillende redenen hooger staat, terwijl het in de practijk minder kostbaar en minder tijdroovend zal zijn.

Wat wordt vóór de aanstelling van afzonderlijke inspecteurs aangevoerd? In het *Weekblad voor de burgerlijke administratie* no. 2494 zegt B. daaromtrent het volgende:

„Zal ook op de door mij voorgestelde wijze de contrôle niet geheel vrij van gebreken zijn, men zal toch eene belangrijke schrede op den goeden weg gezet hebben, al was het alleen om deze redenen:

„1o. dat de ontvanger de zekerheid heeft, gecontroleerd te worden door ambtenaren, op de hoogte van hun taak;

„2o. dat hij meer op een afstand staat van zijne controleurs;

„3o. dat hij meer onzeker is omtrent het tijdstip der kasopneming.

„Dat de contrôle door inspecteurs — geheel onafhankelijk van de ontvangers — beter zou zijn dan thans, blijkt dunkt me hieruit, dat trouweloosheden van Rijksontvangers zeer weinig, althans veel minder dan van gemeente-ontvangers, voorkomen."

Al deze voordeelen worden ook bereikt, wanneer de contrôle plaats heeft door Gedeputeerde Staten of namens hen door de ambtenaren ter Provinciale griffie. Zelfs biedt deze contrôle aanmerkelijke voordeelen aan boven die door afzonderlijke ambtenaren of commissiën.

De zekerheid voor den ontvanger, dat hij gecontroleerd wordt door ambtenaren op de hoogte van hun taak, hangt voor een groot deel af van het gehalte der controleerende ambtenaren. Naar aanleiding

van het denkbeeld om de contrôle over den gemeente-ontvanger op te dragen aan de inspecteurs van 's Rijksbelastingen merkt V. in het *Weekblad voor de burgerlijke administratie* no. 2451 van 4 Juni 1896 terecht op, dat deze contrôle alleen dan goed kan zijn, als die inspecteurs ook werkelijk in de gemeente-administratie ingewijd zijn. Nu is het voor mij aan geen redelijken twijfel onderhevig, dat zij, die voortdurend belast zijn met de contrôle op de gemeente-administratie in haren geheelen omvang, ten minste even goed in hare geheimen ingewijd zijn als zij, die slechts met een deel daarvan te maken hebben. De afzonderlijke inspecteur, die niets anders doet dan kassen verifiëeren, zal daarin ongetwijfeld zekere handigheid krijgen; maar de Gedeputeerde of de ambtenaar ter Provinciale griffie krijgt die handigheid op den duur ongetwijfeld ook en heeft bovendien dit voor, dat hij door zijne betrekking en zijne voortdurende werkzaamheid reeds een vrij juist inzicht heeft in de zaken eener gemeente in het algemeen en in hare comptabiliteit in het bijzonder.

Ten gevolge van de voortdurende contrôle weten Gedeputeerde Staten en de onder hen werkende ambtenaren vrij nauwkeurig, hoe zwaar, om een gemeenzamen term te gebruiken, de gemeentebesturen en hunne hoofdambtenaren wegen. Ik zou U in Zeeland de gemeenten met name kunnen noemen, waar de administratie slordig gevoerd wordt en dus de minste kans op goede contrôle bestaat; waar de ontvanger niet voor zijne taak berekend is en dus gevaar voor slordige en ongeregelde boeking en ten gevolge daarvan voor tekorten lang niet denkbeeldig is.

De contrôle door Gedeputeerde Staten heeft nog in een ander opzicht veel voor. Uit den aard hunner betrekking houden de in verschillende deelen der provincie wonende Gedeputeerden, gekozen uit de uit de geheele provincie afgevaardigde Staten, voeling met colleges, ambtenaren en particulieren in verschillende deelen der provincie. Hun komt allicht iets ter oore, wat een ander niet verneemt. Is de solvabiliteit van een ambtenaar niet boven verdenking verheven, allicht zullen zij er eer iets van vernemen, dan de afzonderlijke inspecteur of de afzonderlijke commissie, die hoogstwaarschijnlijk minder in contact zal komen met de verschillende deelen der bevolking.

Bij een en ander komt nu nog, dat in het archief van Gedeputeerde Staten nagenoeg alle gegevens aanwezig zijn, welke bij de contrôle van den gemeente-ontvanger moeten worden gebruikt. Zij kennen de Koninklijke besluiten tot verleening van subsidiën, de ministerieële beschikkingen tot vaststelling van uitkeeringen, de kohieren van hoofdelijke omslagen enz.; zij hebben de begrooting ónderzocht en goedgekeurd en de rekening vastgesteld. Het afzonderlijke archief, dat de inspecteur of de commissie van contrôle noodwendig zal m o e t e n houden, is geheel onnoodig, wanneer de contrôle bij Gedeputeerde Staten berust.

Bij behoud van het bestaande stelsel kunnen dus dezelfde uitkomsten verkregen worden met minder werkzaamheden en dus ook minder tijdverlies, dan wanneer voor de contrôle afzonderlijke ambtenaren of commissiën worden aangesteld; vandaar, dat ik in mijne tweede stelling het woordje „onnoodige" gebruikte.

—

Zou ik dus behoud van het bestaande stelsel wenschen, eenige verscherping daarvan, eenige aanvulling der bestaande voorschriften komt mij noodig voor.

„Gedeputeerde Staten kunnen, zulks noodig achtende, opneming der kas van hunnentwege gelasten," zegt artikel 116, 2e lid, der gemeentewet. Het is mij niet bekend, in hoever daarvan door de verschillende colleges van Gedeputeerde Staten gebruik is gemaakt.

Wel vond ik, dat die van Noord-Holland in 1883 besloten, dat jaarlijks een of meer hunner leden, ter opneming van de boeken en kassen der ontvangers, eenige door het lot aan te wijzen gemeenten zullen bezoeken en van hunne bevindingen verslag doen.

Die van Zeeland gaven bij circulaire van 2 November 1888 (*Provinciaal blad* no. 95) aan de gemeentebesturen te kennen, dat zij voortaan meer dan tot dusver van hunne bevoegdheid wenschten gebruik te maken en daarom besloten hadden, dat jaarlijks ten minste in vijf gemeenten, door het lot aan te wijzen, de kas zou worden opgenomen, hetzij door eene commissie uit hun midden, hetzij van hunnentwege door een ambtenaar ter Provinciale griffie. Aan dit voorschrift is geregeld de hand gehouden; in den loop van elk der jaren 1898 en

1899 is door ambtenaren ter griffie in een tiental gemeenten de kas nagezien.

Waarschijnlijk zullen ook wel in andere provinciën af en toe de kassen van een of meer gemeente-ontvangers door of vanwege Gedeputeerde Staten worden opgenomen. Hoe dit echter zij en hoe goed de voorgeschreven maatregel moge wezen, afdoend is hij niet. De mogelijkheid is niet buitengesloten, dat de gemeente, waar de ontvanger niet vertrouwbaar is, in jaren niet wordt uitgeloot, en dat evenmin de bijzondere aandacht van Gedeputeerde Staten er op wordt gevestigd. In dat geval kan de ontvanger ongestoord met fraudeeren voortgaan en de eene onregelmatigheid door de andere verbergen, totdat het te laat is en de gemeente er de lasten van draagt.

Dit nu is alleen te verhelpen door een dwingend voorschrift, dat aan Gedeputeerde Staten den plicht oplegt, in alle gemeenten hunner provincie op geregelde tijden de kassen der ontvangers op te nemen of te doen opnemen. Ik meen, dat opneming ten minste éénmaal in het jaar voldoende zal zijn. Eénmaal verplicht; meermalen bevoegd. Wanneer de ontvanger de zekerheid heeft, dat hem ieder oogenblik de Gedeputeerde of de ambtenaar ter provinciale griffie voor oogen kan staan, die hem rekenschap komt vragen van de penningen der belastingschuldigen, dan zal hij zich wel tweemaal bedenken, vóór hij zich daaraan vergrijpt.

Naast deze verplichting voor Gedeputeerde Staten zou ik wenschen eenige bindende administratieve voorschriften voor den ontvanger en voor burgemeester en wethouders.

In het begin mijner voordracht wees ik op enkele onregelmatigheden, welke men bij kasopnemingen dikwijls aantreft. Vooral heb ik thans het oog op de vermenging van kassen. Het moet, o. m., den ontvanger ten strengste verboden zijn, zijne kas met andere te vermengen; de gelden der gemeente moeten steeds afzonderlijk bewaard worden.

In verband hiermede behoort onomstootelijk vast te staan de bevoegdheid van burgemeester en wethouders en van Gedeputeerde Staten of van den door hen gezonden ambtenaar, om tevens op te nemen de boeken en kas, voor zooveel andere door den ontvanger bekleede

openbare comptabele betrekkingen betreft. Kan niet tegelijk met de gemeentekas worden opgenomen de kas van den polder, het burgerlijk armbestuur of welke andere openbare instelling ook, waarvan de gemeente-ontvanger tegelijk ontvanger of rentmeester is, dan blijft de mogelijkheid bestaan, dat dezelfde fondsen nu eens voor de gemeente, dan voor een ander lichaam dienst doen.

Een ander voorschrift, waaraan streng de hand moet worden gehouden, is dat, medegedeeld in de hierboven aangehaalde stukken der heeren Putman Cramer, Kok en Lakeman: geregelde opgaaf door den ontvanger aan burgemeester en wethouders van den stand der kas, liever nog van alle sedert de vorige opgaaf gedane ontvangsten en uitgaven. Door die opgaaf blijven burgemeester en wethouders op de hoogte en kunnen zij maatregelen nemen, wanneer het bedrag van het kassaldo een in verhouding tot den borgtocht te hoog cijfer mocht aanwijzen.

Voorts behoort een middel te worden aangewezen, om de ontvangsten van de gemeente te controleeren. Het vroeger bestaande voorschrift, dat alle Rijksbetalingsstukken ten name van gemeenten voor voldaan moesten worden geteekend door den burgemeester en den ontvanger, was nog zoo kwaad niet. Door de aanschrijving van den Minister van financiën van 13 November 1885 no. 90, *G. T.*, krachtens welke gemelde betalingsstukken alleen door den ontvanger behoefden te worden gequiteerd, verviel deze contrôle. Thans heeft men er iets anders op gevonden: de Rijksbetaalmeesters en ontvangers der directe belastingen zijn in Maart jl., de ontvangers der registratie in Juli 1899 door den Minister van financiën aangeschreven, van iedere betaling boven *ƒ* 100 kennis te geven aan de burgemeesters. Zeker een goede maatregel, maar die toch slechts een problematiek nut heeft; want de gelden, die o. a. van de genoemde Rijkscomptabelen ontvangen worden, betreffen bijna zonder uitzondering posten, waarvan èn het bedrag èn de datum van ontvang vrijwel vaststaan.

De contrôle over deze ontvangposten is dan ook al niet moeilijker dan die over de opcenten op de Rijksbelastingen, welke gedekt worden door maandstaten, en over verscheidene andere inkomsten, waarvan bedrag en tijd van betaling vaststaan, als b. v. de vergunningsrechten.

Moeilijker wordt het ten aanzien van de gemeentelijke belastingen. Leveren die, waarbij een ander, bijv. een havenmeester, een waagmeester, een grafdelver enz. met de inning is belast, zooals in vele gemeenten geschiedt, al weder geen bezwaar op, omdat de storting in de gemeentekas op geteekende staten kan worden voorgeschreven, anders is het met hoofdelijken omslag, belasting op de honden en andere belastingen, waarvan de betaling rechtstreeks bij den gemeente-ontvanger moet geschieden. Maar ook daarvoor is raad.

In eene zekere gemeente van ons land kreeg een nieuw optredend burgemeester minder gunstige berichten omtrent de solvabiliteit van den gemeente-ontvanger. Hij wist te bewerken, dat eenige voorschriften werden gegeven, waaronder deze, dat de ontvanger kantoor moest houden op het gemeentehuis en dat iedere betaling op hoofdelijken omslag en andere belastingen, waarvoor aanslagbiljetten werden uitgereikt, ter secretarie moest worden aangeteekend. Volgens mij gedane mededeeling heeft deze maatregel uitstekend gewerkt; waarom zou hij niet algemeen kunnen worden voorgeschreven?

Er zijn wellicht nog andere regelen te stellen; de genoemde komen mij echter strikt noodzakelijk voor.

De toepassing dezer voorschriften nu zou ik wenschen te verzekeren door de bevoegdheid te verleenen tot het opleggen van administratieve boeten. In het stuk van den heer Putman Cramer in *de Gem.-Stem* no. 2335, hierboven aangehaald, vind ik daarvan ook gewag gemaakt. Ik geloof, dat zonder deze bevoegdheid de naleving der voorschriften te wenschen zal overlaten.

In eene gemeente in Zeeland, waar de kas namens Gedeputeerde Staten werd opgenomen, waren de gelden der gemeente met die van andere instellingen dooreengemengd. De opnemende ambtenaar drong op scheiding aan; door Gedeputeerde Staten geschiedde dit nader in een brief aan het gemeentebestuur. Maar toen een paar jaar later dezelfde gemeente weer uit de bus kwam, bleek, dat de raadgeving niet was opgevolgd. Nog sterker: hoewel toen opnieuw op afzonderlijk houden der gemeentekas werd aangedrongen, bleek bij eene derde kasopneming, weder eenige jaren later, dat alle penningen nog heel huiselijk en vredig naast elkander in één potje lagen.

Zou dit ook het geval geweest zijn, indien den ontvanger reeds de eerste maal eene boete van bijv. *f* 10 was opgelegd? Ik twijfel er zeer aan. Er is niets, waarvoor de mensch, waarvoor vooral de ambtenaar, waarvoor in het bijzonder de comptabele ambtenaar der gemeente, die in den regel niet over bijzonder groote middelen te beschikken heeft, zóó gevoelig is, als voor een aanslag op zijn portemonnaie.

Het stelsel van administratieve boeten is niet nieuw in onze wetgeving. Ik behoef U slechts de zegel- en registratiewetten in herinnering te brengen, om U te doen zien, dat ook dit „schon dagewesen" is.

Wie die boeten zal opleggen, is eene zaak van uitvoering. Het best komt het mij voor, dat de straf onmiddellijk op de zonde volgt, m. a. w., dat de opnemende ambtenaar dadelijk bij het ontdekken der overtreding het bedrag der boete bepaalt en ook int. Voor partijdige of willekeurige toepassing zou gewaakt kunnen worden door beroep van den ontvanger op Gedeputeerde Staten open te stellen.

De bedoelde voorschriften kunnen op verschillende wijzen worden vastgesteld. Zij zouden gegeven kunnen worden bij de instructie van den ontvanger, bij beschikking van Gedeputeerde Staten, al of niet door de Koningin goed te keuren, bij besluit van den Minister van binnenlandsche zaken of wel bij algemeenen maatregel van bestuur. Het laatste komt mij het meest wenschelijk voor. De hoofdtrekken der comptabiliteitsregelen dienen voor het geheele Rijk gelijk te zijn; ook met het oog op het bepalen der boeten schijnt een Koninklijk besluit de voorkeur te verdienen boven eene beslissing van lagere autoriteit. Deze kan zoo noodig altijd nog de bijzonderheden regelen.

Ik meen hiermede genoeg gezegd te hebben tot verdediging mijner derde conclusie:

„Verbetering is te krijgen door:

„*a.* het facultatief voorschrift van art. 116, 2e lid, der gemeentewet te veranderen in een imperatief;

„*b.* voor de boekhouding van en de contrôle op den gemeente-ontvanger algemeene regelen te stellen, waarvan de handhaving kan worden verzekerd door de bevoegdheid te verleenen tot het opleggen van administratieve boeten."

Ik voor mij ben vast overtuigd, dat, indien in dezen geest gehandeld wordt, tekorten in de kassen der gemeente-ontvangers tot het verledene zullen behooren.

Ik geloof dan ook, dat het onnoodig zou zijn, nog iets te bepalen omtrent een punt, dat tot heel wat geschrijf aanleiding heeft gegeven: de civielrechtelijke aansprakelijkheid van burgemeester en wethouders voor tekorten in de gemeentekas.

Beantwoording der door de Redactie gestelde vragen.

VRAAG 46. Op welke wijze wordt inkwartiering verschaft? Wie komt er voor in aanmerking?

Onder de in de wet van den 14den September 1866 (St.bl. no. 138) voorkomende benaming van krijgsvolk zijn begrepen de militairen der zee- en landmacht, benevens de personen, die uit den aard hunner betrekking moeten geacht worden bij het krijgsvolk te behooren.

Krijgsvolk is: in garnizoen, wanneer het bestemd is tot de blijvende bezetting; in kantonnement, wanneer het bestemd is om gedurende eenigen tijd op eene zekere plaats te vertoeven, en op marsch, wanneer het zich ter uitvoering van een last van de eene plaats naar de andere begeeft, tot het zijne bestemming heeft bereikt. Met het laatste worden gelijkgesteld de manschappen der nationale militie, die ter aflevering of ter inlijving worden opgezonden, alsmede zij, die met onbepaald verlof vertrekken of weder onder de wapenen komen.

Inkwartiering omvat, naar mate van de aanvraag, de huisvesting van krijgsvolk, met verstrekking van nachtligging, van vuur en licht of plaats aan den gemeenen haard ter keuze van den inwoner en voorts het stallen van dienstpaarden. Op te noemen, hetgeen alzoo dient te worden verschaft en het bedrag der schadeloosstellingen, die den verstrekkers daarvoor van Rijkswege worden betaald, zou mij te ver voeren.

De aanvraag aan eene gemeente tot inkwartiering van krijgsvolk

moet schriftelijk aan den burgemeester geschieden en moet eene aanwijzing bevatten van:

a. de overheid, die het stuk afgeeft;

b. hetgeen wordt aangevraagd; en

c. de bestemming, waartoe het aangevraagde moet dienen.

Hierbij zij opgemerkt, dat dit niet van toepassing is op alleen reizende militairen beneden den rang van officier en op de stalling van de door hen en door officieren, die afzonderlijk in dienst reizen, medegevoerd wordende dienstpaarden; in de behoeften van die militairen en van hunne paarden wordt voorzien op mondelinge aanvraag aan den burgemeester op vertoon van een reiswijzer, terwijl in de stalling van dienstpaarden van de bovenbedoelde officieren wordt voorzien op mondelinge aanvraag, op vertoon van eene lastgeving.

Tot het doen der aanvraag tot inkwartiering zijn bevoegd:

1o. voor krijgsvolk in garnizoen of gekantonneerd:

de generaals of, namens hen, de chefs van hunne staven en de hun toegevoegde officieren;

de directeuren en commandanten der marine;

de commandanten van verdedigingsliniën of stellingen of van onderdeelen van zoodanige liniën of stellingen;

de bevelhebbers in de militaire afdeelingen;

de commandanten in de artillerie-commandementen;

de commandanten in de genie-commandementen;

de eerstaanwezend-ingenieurs;

de provinciale adjudanten;

de plaatselijke en de garnizoens-commandanten;

de militaire intendanten en de verdere officieren, met den dienst der legerverpleging belast;

de dirigeerend-officieren van gezondheid, hoofden in de districten voor den militairen geneeskundigen dienst;

de hoofden van militaire ziekeninrichtingen;

de directeuren en hoofden van inrichtingen en magazijnen van wapenen, kleeding, uitrusting, geneesmiddelen, levensbehoeften of ander oorlogsmaterieel;

de commandanten van korpsen of van onderdeelen daarvan;

de commandanten van of de eerste officieren op schepen en vaartuigen van 's Rijks zeemacht;

2o. voor krijgsvolk op marsch:

de commandanten van korpsen, van detachementen en van escorten of transporten, op vertoon van eene marschorder, afgegeven door den Minister van Oorlog, door den Minister van Marine, door een generaal — of, namens hem, door den chef van zijnen staf of een hem toegevoegd officier — door een directeur en commandant der marine, een provincialen adjudant of een officier van de zee- of de landmacht, hooger in rang dan de commandant van den troep;

de afzonderlijk in dienst reizende officieren, voor zooveel de stalling der door hen medegevoerd wordende dienstpaarden betreft, op vertoon van de betrekkelijke lastgeving;

de alleen reizende militairen beneden den rang van officier, op vertoon van een reiswijzer, afgegeven door eene, ingevolge de bestaande voorschriften, daartoe bevoegde militaire autoriteit.

De marschorders en reiswijzers, ten behoeve van in detachement of afzonderlijk reizende manschappen der nationale militie, die ter aflevering opkomen of ter inlijving, tot het bijwonen van oefeningen of om andere redenen onder de wapenen komen, kunnen ook worden afgegeven door de burgemeesters van de gemeenten, waar zij verblijven.

Eene marschorder moet de aanwijzing bevatten van:

a. de overheid, die het stuk afgeeft;

b. den troep, die zich in beweging moet stellen, met vermelding van de sterkte aan officieren, onderofficieren en verdere militairen, paarden en voertuigen;

c. de plaats, waar de marsch aanvangt, en die van bestemming;

d. de te volgen route, de publieke middelen van vervoer, waarvan moet worden gebruik gemaakt, en de gemeenten, waarin nachtkwartier moet worden gehouden;

e. het aantal wagens en karren, dat tot het vervoer der bagage noodig is. Aan den commandant van den troep blijft evenwel het recht voorbehouden, om meer transportmiddelen te vorderen, wanneer dit in het belang van den dienst, tot het vervoer van materieel of van zieke militairen, noodig is.

Een r e i s w ij z e r moet de aanwijzing bevatten van:

a. de overheid, die het stuk afgeeft;

b. de namen en de graden der militairen, die zich moeten op reis begeven, en de korpsen, waartoe zij behooren, mitsgaders het aantal paarden en rijksvoertuigen, dat zij medevoeren;

c. de plaats, waar de marsch aanvangt, en die van bestemming;

d. de te volgen route, de publieke middelen van vervoer, waarvan moet worden gebruik gemaakt, en de gemeenten, waarin nachtkwartier moet worden gehouden.

De vorderingen op de aanvragen, aan de inwoners der gemeente te doen, geschieden door den burgemeester op eenen schriftelijken last. In geen geval mogen van militaire zijde rechtstreeks van de inwoners verstrekkingen worden geëischt.

Voor het verstrekken der vorderingen wordt eene schadeloosstelling aan de verstrekkers toegekend. De schadeloosstelling wordt door den aanvrager aan den burgemeester ter hand gesteld, die zoo spoedig doenlijk voor de betaling aan de belanghebbenden zorg draagt. De schadeloosstellingen voor die verstrekkingen, welke om de een of andere reden niet dadelijk kunnen worden betaald, worden, indien mogelijk, bij wijze van voorschot uit de gemeentekas voldaan.

Bij inkwartiering van krijgsvolk zorgt de burgemeester, zoo dit noodig mocht zijn, voor voldoende localiteit, geschikt tot het betrekken van wachten en tot berging van de goederen, ammunitie uitgezonderd, alsmede voor geschikte terreinen tot het plaatsen van het materieel der troepen. De hiervoor door hem gemaakte kosten worden door den Staat vergoed.

Met betrekking tot de zieke krijgslieden, die niet onmiddellijk naar eene voor hunne verpleging bestemde inrichting kunnen worden vervoerd, treft hij, op Rijkskosten, zoodanige schikkingen, als de goede zorg voor de verpleging vordert.

De gemeente of de inwoners behoeven alleen in bijzondere omstandigheden inkwartiering te verschaffen aan krijgsvolk i n g a r n i z o e n, nl. wanneer de gebouwen, dienende voor kazerneering en stalling, geheel of gedeeltelijk onbruikbaar zijn geworden (b.v. door brand) of geene genoegzame ruimte bevatten. Die verplichting bestaat zoolang, totdat

inmiddels op andere wijze in de vereischte localiteit zal zijn voorzien, doch duurt in geen geval langer dan de tijd, benoodigd om de gebouwen weder in voldoenden toestand te brengen.

Officieren, die, bij benoeming of verplaatsing, in de voor hen bestemde garnizoensplaats aankomen, hebben aanspraak op verstrekking, door de gemeente of inwoners, van huisvesting zonder voeding en van stalling voor hunne dienstpaarden, zulks evenwel niet langer dan voor de eerste drie dagen en nachten. Van dit voorrecht zijn verstoken officieren, die uit kampen, kantonnementen en in detachementen marcheerende, naar hunne garnizoensplaatsen terugkeeren, indien die terugkeer kon worden voorzien.

De inkwartiering van krijgsvolk, dat op marsch of gekantonneerd is, kan, ten gerieve der inwoners, door de gemeente geschieden :

in gebouwen, ter beschikking van de gemeente, mits deze van het noodige voorzien zijn en niet meer dan 3 K.M. uit de bebouwde kom der gemeente liggen ;

bij personen, die zich daartoe vrijwillig hebben aangegeven en die behoorlijk kunnen voldoen aan hetgeen moet worden verschaft.

Mocht een gemeentebestuur geen dezer beide gevallen toepassen, dan wordt de inkwartiering gevorderd van de inwoners zelf, wier namen voorkomen op eene lijst, die door burg. en weth. wordt aangelegd en waarop alleen die inwoners voorkomen, die voor het verleenen van inkwartiering in aanmerking komen, met aanduiding van de mate, waarin ieder hunner geacht kan worden in de huisvesting der manschappen en in de stalling der paarden te kunnen voorzien.

De inwoners kunnen de inkwartiering bij wijze van ruiling of uitbesteding overdragen aan anderen, die ook op de lijst voorkomen, mits zij dit aan den burgemeester te kennen geven, vóórdat de biljetten ter inkwartiering aan de manschappen zijn uitgereikt. Bij gebreke daarvan zijn zij gehouden aan de vordering tot inkwartiering te voldoen in hunne woning.

De officieren moeten, wanneer zij afzonderlijk in dienst reizen, zelf voor hunne huisvesting zorgen.

Krijgsvolk, dat, buiten zijn garnizoen, aangevraagd wordt tot hand-

having of herstel der openbare orde, moet, door de zorg van den burgemeester, in overleg met den commandant van den troep, zooveel mogelijk ingekwartierd worden in openbare of andere gebouwen, ter beschikking van de gemeente; deze mogen in dit geval ook meer dan 3 K. M. buiten de bebouwde kom der gemeente liggen. De kosten hiervan vergoedt het Rijk.

De vordering van inkwartiering van het krijgsvolk geschiedt bij die bewoners van huizen of gedeelten van huizen — wat de bewoners der laatste aangaat in gemeenten met meer dan 20000 zielen slechts voor zoover zij over meer dan twee vertrekken kunnen beschikken — ter zake waarvan aanslag in de personeele belasting plaats heeft, uitgezonderd die, welke volgens de artt. 15 en 18 der wet van 16 April 1896 (St.bl. no. 72), tot regeling der personeele belasting, niet belast worden voor haardsteden en mobilair. Voor de dienstpaarden geschiedt de vordering bij alle personen, die gelegenheid hebben tot stalling daarvan.

Er zijn verschillende gevallen, waarin men tijdelijk van inkwartiering kan worden vrijgesteld; nl. wanneer zich eene kraamvrouw of een ernstige zieke of wel een lijk in huis bevindt. In huizen, waarin eene besmettelijke ziekte heerscht of zich geen mannelijk lid boven de 20 jaren bevindt, mag geene inkwartiering geschieden.

Vóór het uitreiken der biljetten aan de kwartiermakers, of bij detachementen aan de manschappen, moet van deze omstandigheden mededeeling worden gedaan aan den burgemeester. Blijft de inwoner in gebreke dit te doen, dan is hij verplicht de ingekwartierden voorloopig in zijne woning (mits daarin geene besmettelijke ziekte heerscht) op te nemen en zoo spoedig doenlijk voor eigen rekening in hunne behoorlijke huisvesting bij een ander in de gemeente te voorzien. Deze verplichting vervalt, wanneer het gemis der bedoelde opgaaf buiten de schuld van den inwoner ligt, in welk geval, op diens latere mededeeling der reden van vrijstelling, de burgemeester een ander kwartier aanwijst. Dit laatste is de burgemeester ook gehouden te doen, als eene reden van vrijstelling tijdens de inkwartiering ontstaat.

De inkwartiering wordt bij gelijke beurten onder de inwoners ver-

deeld. Krijgslieden, tot dezelfde compagnie of hetzelfde escadron behoorende, worden zooveel mogelijk in de nabijheid van elkander en van hunne paarden ingekwartierd.

Ingeval van oorlog of oorlogsgevaar kan door de Koningin aan den opperbevelhebber van het veldleger, alleen voorzoover betreft de landstreek, waar dat leger of afdeelingen daarvan zich bevinden, alsmede aan den opperbevelhebber eener in staat van oorlog of beleg verkeerende linie, vesting of sterkte, alleen voor zoover aangaat het terrein, waarover de staat van oorlog of beleg zich uitstrekt, machtiging worden verleend, om op zoodanige wijze in de behoefte van inkwartiering te voorzien of door zijne ondergeschikten te doen voorzien, als hem op zijne verantwoordelijkheid het meest geraden voorkomt.

Het bedrag der schadeloosstellingen, verschuldigd voor de verstrekkingen, welke in dit geval plaats hebben, wordt, zoo mogelijk, terstond door de militaire autoriteit, die de vorderingen deed, tegen quitantie aan de rechthebbenden uitbetaald. Is dit niet mogelijk, dan geeft die autoriteit hun een bewijs van ontvangst, waarop tevens vermeld staat, welke militaire autoriteit, tegen overlegging van dat bewijs, voor de betaling van het verschuldigde zorg moet dragen.

Het Rijk is in elk geval aansprakelijk voor de betaling van het verschuldigde aan de rechthebbenden.

GRONINGEN. H. DASSEL.

Al konden wij den arbeid der heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, A. A. Edelbroek te Oosterhout, D. Kooiman te Hoorn en J. L. Switzar te Oosterhout ook goed noemen, toch meenden wij aan dien van den heer Dassel de voorkeur te moeten geven.

DE REDACTIE.

VRAAG 47. Beschrijf het opmaken der inkwartieringslijst. Tot welke opmerkingen geven deze voorschriften aanleiding?

De artikelen 17 en volgende der inkwartieringswet bevatten voorschriften met betrekking tot de lijst der namen van de inwoners, die voor het verleenen van inkwartiering en onderhoud van krijgsvolk in aanmerking komen.

Behalve de namen der inwoners moet de lijst aanduiden de mate, waarin ieder hunner, naar gelang van de beschikbare ruimte van zijne woning en van de gebouwen en getimmerten, voor stalling bruikbaar, geacht wordt daarin te kunnen voorzien.

Met betrekking tot de inrichting van de lijst zijn burgemeester en wethouders geheel vrij. Een model daarvoor is nergens voorgeschreven. Bij missive van 20 Mei 1867 no. 286, 2e afd., heeft echter de Minister van Binnenlandsche Zaken als zijne meening te kennen gegeven, dat de lijst zóó behoort te worden ingericht, dat de eerste kolom de nommers der perceelen, naar orde van de plaatselijke indeeling, en de tweede de namen der inkwartieringplichtigen vermeldt, welke inrichting naar Z.Excs. meening te verkiezen is boven vermelding van de namen der inwoners in alphabetische volgorde, omdat men op de eerstgenoemde wijze minder gevaar loopt perceelen over te slaan en ieder inwoner, op het nummer van het door hem bewoond perceel zijne verplichtingen vermeld vindende, deze in verband met de verplichtingen, aan zijne buren opgelegd, kan beoordeelen.

Vooral echter ook met het oog op het voorschrift der wet, dat de inkwartiering bij gelijke beurten onder de inwoners moet worden verdeeld en dat de manschappen van eenzelfde compagnie of escadron zooveel mogelijk in elkanders nabijheid gehuisvest moeten worden, komt mij wijksgewijze inrichting het meest gewenscht voor.

Behalve de twee kolommen voor huisnommers en namen, is nog eene derde kolom noodig, tot vermelding hoeveel officieren of minderen bij iederen inwoner ingekwartierd en hoeveel paarden gestald kunnen worden.

De inkwartieringslijst, na de inwerkingtreding der wet nieuw aangelegd, wordt door burgemeester en wethouders jaarlijks, kort na het tijdstip, dat volgens plaatselijk gebruik als de algemeene verhuistijd kan worden aangemerkt, herzien.

Ten behoeve van den eersten aanleg der lijsten zijn door de ontvangers der directe belastingen indertijd aan de gemeentebesturen de noodige opgaven verstrekt, met betrekking tot den aanslag voor de verschillende perceelen in de personeele belasting. Sedert is door hen, ten gevolge eener resolutie van den Minister van Financiën, dd. 13 Mei 1867 no. 158, jaarlijks in de maand Mei aan de gemeentebesturen

opgaaf gedaan van de veranderingen, gedurende het afgeloopen dienstjaar voorgekomen in de opgaven, vroeger door hen ingezonden.

Met het oog op de wijziging, bij wet van 22 Juli 1899 (St.bl. no. 175), van art. 13 der wet op de inkwartiering is het m. i. zeer wenschelijk, dat ten behoeve van de eerstvolgende herziening door de ontvangers niet worden ingezonden opgaven van plaats gehad hebbende veranderingen, doch dat geheel nieuwe lijsten worden verstrekt van naar de grondslagen haardsteden en mobilair in de personeele belasting aangeslagenen.

Ter uitvoering van de bepaling van het nieuwe artikel 13, dat in gemeenten boven 20000 zielen bewoners van gedeelten van huizen, bestaande uit niet meer dan twee vertrekken, niet met inkwartiering belast worden, zijn zeker de ontvangers niet in staat opgaven te verstrekken en ook de gemeentebesturen zelf zullen in de meeste gevallen niet over de noodige gegevens beschikken, zoodat eene speciale opneming daarvoor wel noodig zal blijken te zijn.

De herziene lijst wordt dadelijk aangeplakt en gedurende 14 dagen ter secretarie voor een ieder ter inzage nedergelegd. Van aanplakking en ter-visie-legging wordt openbare kennisgeving gedaan. Waar die aanplakking moet geschieden, zegt de wet niet. De bedoeling is natuurlijk: op de in de gemeente gebruikelijke plaats. Het aanplakbord zal echter veelal geene voldoende ruimte geven. De muur van het raadhuis kan dan beklad worden.

Men is zeker zeer beangst geweest, dat de inwoners van de herziene lijst geen kennis zouden nemen. Alleen ter-visie-legging zou zeker wel voldoende zijn geweest. Bovendien, wanneer het aan te plakken exemplaar geschreven wordt, kost dat veel tijd en drukken van slechts één ex. komt veel te kostbaar uit, terwijl naar de aangeplakte lijst zeker bitter weinig wordt omgezien.

Ook tusschentijds kunnen burgemeester en wethouders in de lijst verandering brengen en zulks op grond van nieuw aankomen of verhuizen in of wel vertrek uit de gemeente, of bij tegemoetkoming aan gegrond bevonden bezwaren.

Van deze tusschentijdsche veranderingen behoeft geenerlei kennisgeving te worden gedaan. Trouwens de veronderstelling komt mij voor

niet gewaagd te zijn, dat in veel gemeenten, uitgezonderd in de gevallen van reclame (die echter ook bijna nergens voorkomen), eigenlijk nooit eenige tusschentijdsche verandering zou zijn bekend te maken, omdat eenvoudig steeds de jaarlijksche algemeene herziening wordt afgewacht. Een ieder is bevoegd van tusschentijdsche wijziging ter secretarie kennis te nemen.

De inwoners hebben het recht bezwaren tegen de lijst bij burgemeester en wethouders in te brengen. Dit moet geschieden binnen 14 dagen na afloop van den tijd der ter-visie-legging, of wel, betreft het tusschentijdsche verandering, binnen 4 weken, nadat van het verhuizen of inkomen in of verlaten van de gemeente is kennis gegeven. Met deze kennisgeving is zeker bedoeld de aangifte voor het bevolkingsregister. Kennisgeving van verhuizing in de gemeente schrijft het Koninklijk besluit van 1887 (St.bl. 141) niet voor. In de meeste gemeenten is deze aangifte echter bij plaatselijke verordening geregeld. Opgemerkt dient te worden, dat bij verzuim der kennisgeving, terwijl B. en W. desniettegenstaande de lijst wijzigen, de termijn voor reclame niet kan intreden en dat deze reeds is vervallen, indien B. en W. de verandering 4 weken na het inkomen der kennisgeving nog niet hebben aangebracht.

De vraag zou kunnen worden gedaan, of de reclame juist den persoon des verzoekers moet betreffen. Naar mij voorkomt is dit niet noodzakelijk en mag de eene inwoner ook wel bezwaar inbrengen b. v. tegen de niet-plaatsing op de lijst van een ander. Art. 19 spreekt van bezwaren der „inwoners" en stelt verder geene beperking daar.

Burgemeester en wethouders doen eene schriftelijke beslissing, binnen 14 dagen na de indiening van het verzoek, aan den reclamant, tegen ontvangbewijs, uitreiken. Binnen 14 dagen na de uitreiking kan deze vervolgens nog bij den gemeenteraad beroep instellen. De beslissing van den raad wordt genomen binnen 3 weken na de indiening van het beroep. Naar de letter behoeft 's raads beslissing niet binnen 3 weken den reclamant te worden medegedeeld. De wet schrijft alleen voor, dat zij binnen dien termijn moet worden g e n o m e n. Ook wordt niet voorgeschreven, dat zij schriftelijk en tegen ontvangbewijs moet worden uitgereikt. Een en ander zal zich echter in de practijk

hoogstwaarschijnlijk niet doen gevoelen. Steeds zal wel de duidelijk blijkende bedoeling van den wetgever worden in acht genomen en een bewijs van ontvang voor 's raads beslissing te vorderen is bovendien in het belang eener richtige administratie.

Hangende de beslissing in eersten en tweeden aanleg blijft de lijst van kracht.

Het is voorzeker eene onbillijkheid, indien ingekwartierd wordt bij iemand, die gereclameerd heeft, terwijl later zijne bezwaren gegrond worden bevonden. Art. 20 opent dan de gelegenheid deze onbillijkheid zooveel mogelijk te verzachten. De beslissing, door burgemeester en wethouders of den raad te nemen, heeft volgens dat artikel voornamelijk de strekking, dat, ten aanzien van gegrond bevonden bezwaren, de lijst worde gewijzigd en ten aanzien van rechtmatige klachten de klager zooveel malen van inkwartiering worde vrijgesteld, als het blijken mocht, dat hij daarmede ten onrechte is bezwaard geweest. Bij de behandeling der wet werden in art. 20 de woorden „voornamelijk de strekking" in de plaats gesteld voor „geene strekking dan" met de uitdrukkelijk geconstateerde bedoeling, dat, behalve de middelen, in art. 20 genoemd, ook nog andere, b.v. het toekennen van schadeloosstelling, zouden mogen worden aangewend, ten einde de gevolgen eener gepleegde onregelmatigheid zooveel mogelijk te verzachten.

Burgemeester en wethouders kunnen van de inwoners zoodanige opgaven vorderen, als tot het samenstellen der lijst benoodigd zijn. Wie zonder geldige redenen niet binnen den gestelden termijn de verlangde opgaven verstrekt, wordt gestraft met geldboete van ten hoogste vijf en twintig gulden.

Bij missive van 9 October 1899 heeft de Minister van Binn. Zaken de burgemeesters doen uitnoodigen, jaarlijks, uiterlijk op 15 Juni, aan den chef van den generalen staf kennis te geven van belangrijke veranderingen, welke bij de herziening der inkwartieringslijsten noodig zijn geworden, doch alleen wanneer deze betreffen de indeeling der gemeente of den winterstaltijd of een verschil van meer dan 10 pct. in de gelegenheden tot inkwartiering.

HOORN. D. KOOIMAN.

Het eenige antwoord, dat wij op deze vraag ontvingen, was tot ons genoegen zoo goed, dat wij geen oogenblik behoefden te aarzelen, om het te plaatsen. Het slot wijzigden wij met het oog op de na de ontvangst van het stuk verschenen aanschrijving van 9 October 1899.

DE REDACTIE.

VRAAG 48. Welke voorschriften bestaan er voor de rekeningen der schutterijen?

Hoewel ik mij schaar aan de zijde van hen, die van meening zijn, dat de regelen der schutterijwet betreffende het geldelijk beheer der schutterijen sedert de invoering der gemeentewet niet meer in hun geheel geacht moeten worden te gelden, wensch ik, omdat in de practijk deze meening verre van algemeen gehuldigd wordt, in dit opstel allereerst na te gaan, wat de schutterijwet voor de rekeningen der schutterijen bepaalt.

Mocht daarbij, of misschien ook later, soms een of ander worden neergeschreven, dat niet uitsluitend de schutterlijke rekening betreft, dan is de oorzaak daarvan gelegen in het nauwe verband en den samenhang, welke in elke administratie bestaan tusschen de voorschriften betreffende elken tak van comptabiliteit en niet het minst tusschen die voor begrooting en rekening.

Betreffende de rekeningen der schutterijen bepaalt de schutterijwet in art. 35, dat hare posten die der begrooting niet mogen overschrijden en zij geene uitgaven buiten de begrooting mogen vermelden, tenzij met machtiging van Gedeputeerde Staten, en voorts, dat door dit college de noodige voorschriften ter verantwoording van het gebruik der gelden zullen worden gegeven.

Verder bevat deze wet omtrent rekening en verantwoording niets; zelfs zegt zij niet, door wien deze zal moeten worden gedaan, m. a. w. aan wie het geldelijk beheer is opgedragen. In stede echter van aan te nemen, dat de wetgever aan Gedeputeerde Staten de regeling van dit belangrijk hoofdpunt heeft willen overlaten, heeft men naar zijne bedoeling gezocht. Vrij algemeen is aangenomen, dat deze bedoeling was, het geldelijk beheer aan den schuttersraad op te dragen.

Vooral de bepaling van art. 34, dat door dien raad jaarlijks wordt opgemaakt eene begrooting voor de schutterij, en de gevorderde voor-

loopige vaststelling daarvan door den gemeenteraad en definitieve vaststelling door Gedeputeerde Staten geven tot deze opvatting aanleiding. Immers de vraag is gewettigd, hoe de wetgever den schuttersraad het opmaken der begrooting kon voorschrijven, wanneer hij niet wilde, dat deze tevens het geldelijk beheer zou voeren. In dat geval zou de schuttersraad tot opmaking der begrooting meestal niet in staat zijn. Ook andere bepalingen pleiten voor de in de practijk gevolgde opvatting. Zoo art. 36, 1°, dat zegt, dat de boeten, de bijdragen en contributiën, bij de wet bepaald, door den schuttersraad zullen worden ingevorderd, en voorts ook het bepaalde bij het 2e lid van art. 63, dat in zeer bevolkte gemeenten, met Koninklijke toestemming, behalve de schuttersraad nog een raad van administratie, uit andere leden bestaande, zal kunnen worden opgericht, *alleen belast met de geldelijke administratie der schutterijen in die gemeenten*. Vooral ook uit art. 63 blijkt duidelijk, dat de wetgever, behoudens de genoemde uitzondering, den schuttersraad het geldelijk beheer heeft willen opdragen. Voorts heeft bij de opvatting, dat dit door de gemeente gevoerd moest worden, geen zin het bepaalde in art. 36, 2*c*, dat de kosten der schutterij, voor zoover niet uit de boeten enz., zullen gevonden worden uit eene toelage uit de gemeentekas. Het zou toch al te dwaas zijn geweest de gemeente eene toelage aan zichzelve te doen uitkeeren.

De schutterijwet bevat niettemin onderscheidene voorschriften, die, op zichzelf beschouwd, tot eene andere dan de boven voorgestane meening aanleiding zouden kunnen geven. Behalve het reeds vermelde schrijft art. 34 voor, dat de schutterlijke begrooting een gedeelte zal uitmaken van de gemeentebegrooting. Werd hiermede bedoeld overneming van elken post der eerste in de laatste, dan zou dit natuurlijk ten gevolge hebben, dat iedere uitgaaf ter zake van de schutterij uit de gemeentebegrooting moest worden voldaan. Maar dan verloor de door den gemeenteraad en Gedeputeerde Staten vastgestelde begrooting als afzonderlijk comptabiliteitsstuk alle waarde en moesten zelfs hare posten tweemaal door Gedeputeerde Staten worden goedgekeurd.

Verder kan tot twijfel aan de juistheid van de in de practijk gevolgde opvatting aanleiding geven het voorschrift van art. 36, 1o., dat de door den schuttersraad in te vorderen boeten enz. (alle ont-

vangsten in zake schutterij) aan de gemeentebesturen moeten worden verantwoord. Men zou kunnen beweren, dat hier bedoeld wordt, dat de ter zake door den schuttersraad te ontvangen gelden geregeld in de gemeentekas moeten worden gestort. In dien ruimen zin behoeft echter hier naar mijne meening het begrip „verantwoorden" niet te worden opgevat. Verantwoording aan het gemeentebestuur heeft evenzeer plaats, wanneer door den schuttersraad na afloop van elk dienstjaar wordt overgelegd eene rekening van ontvangsten en uitgaven, waaruit blijkt, dat de ingevorderde gelden hebben gediend tot vermindering der gemeentelijke toelage. Er moet hier, en zoo ook bij art. 22, waar gezegd wordt, dat de contributiën wegens nummerverwisseling aan de gemeentekas moeten worden betaald, m. i. meer gedacht worden aan de bedoeling, om aan te wijzen, dat de boeten, bijdragen en contributiën per slot van rekening aan de gemeentekas ten goede zouden komen.

Zoo moet naar mij voorkomt ook aan eene minder juiste redactie gedacht worden, wanneer we in art. 38 lezen, dat in de herstelling van in den dienst beschadigde wapenen en wapenrustingen door het gemeentebestuur wordt voorzien en kan het geen bezwaar opleveren, wanneer voor die herstelling gezorgd wordt, niet door het gemeentebestuur, doch vanwege dat bestuur door den schuttersraad.

Het komt mij voor dat, waar tegenwoordig ieder erkent, dat onze schutterijwet aan duidelijkheid veel te wenschen overlaat, welke men trouwens van den wetgever van 1827 veel minder dan van dien van onzen tijd mag verwachten, men bij hare toepassing, meer dan bij eenige andere wet, op hare bedoeling mag en behoort te letten, en deze bedoeling is dunkt mij geene andere, dan dat het geldelijk beheer der schutterijen, als afzonderlijke administratie, zou gevoerd worden door den schuttersraad.

Zooals reeds in het begin van dit opstel is opgemerkt, zijn echter naar mijne meening de bepalingen der schutterijwet betreffende het geldelijk beheer der schutterijen door de invoering der gemeentewet gedeeltelijk vervallen. Wel is bij de gemeentewet geene enkele bepaling der schutterijwet uitdrukkelijk vervallen verklaard, doch de eerste be-

vat m. i. voorschriften, welke met die der laatste in strijd zijn, terwijl noch bij de gemeentewet, noch bij eenige andere wet ter zake eenig voorbehoud is gemaakt. In zoodanig geval mogen toch zeker de bepalingen der oudste wet slechts in zoover nog als geldende beschouwd worden, als zij met die van jongeren datum niet in strijd zijn. Ook het voorschrift van art. 10 der algemeene bepalingen van wetgeving, dat eene wet alleen door eene latere wet, voor het geheel of gedeeltelijk, hare kracht kan verliezen, verzet zich tegen deze opvatting niet.

Men kan beweren, dat art. 179*e*, waar het spreekt van het beheeren der inkomsten en uitgaven van de gemeente door anderen dan burgemeester en wethouders, daarmede heeft willen zeggen, dat de gemeenteraad bevoegd is, dat beheer gedeeltelijk aan anderen op te dragen, of wel, dat het het oog had op de voorschriften der schutterijwet betreffende het beheer der schutterijgelden, doch deze bewering komt mij voor onjuist te zijn. Reeds bij Koninklijk besluit van 1 November 1858 (St.bl. no. 74) werd beslist, dat de bewuste uitdrukking doelt op het d o o r d e w e t aan anderen opgedragen beheer, ook blijkens de geschiedenis der wet, en uit die geschiedenis blijkt tevens, dat de woorden „voorzoover dit niet aan anderen is opgedragen" in art. 179*e* zijn opgenomen, omdat de gemeentewet niet uitsluitend aan B. en W., doch gedeeltelijk ook aan den gemeente-ontvanger het beheeren van de inkomsten en uitgaven der gemeente opdraagt.

Doch gesteld, dat art. 179*e* ook op de schutterijwet het oog had en derhalve tot op den huidigen dag, voor wat betreft dat gedeelte, hetwelk anders aan B. en W. zou zijn ten deel gevallen, het beheer der schutterijmiddelen terecht bij den schuttersraad is verbleven, dan nog verzetten zich verschillende andere artikelen der gemeentewet tegen volledige toepassing van de comptabiliteitsvoorschriften der schutterijwet.

Het eerst ontmoeten we de artt. 113 en 114, die den ontvanger der gemeente belasten met het doen van alle gemeentelijke ontvangsten en uitgaven, aan wien elders wordt opgedragen daarvan rekening en verantwoording te doen. Zooals boven is aangetoond, is de b e d o e l i n g der schutterijwet, dat de ontvangsten en betalingen voor de schutterij door den schuttersraad zullen worden gedaan, door welken raad daarvan natuurlijk rekening en verantwoording moet worden afgelegd.

Doch de bedoeling der oudere schutterijwet moet in elk geval wijken voor bovengenoemde duidelijke bepalingen der gemeentewet.

De *Gemeentestem*, hoewel in no. 1399 mede van oordeel, dat de schutterijwet bij de invoering der gemeentewet gedeeltelijk gewijzigd is, kan echter niet medegaan met de opvatting, dat het bepaalde bij art. 36, 1o., der schutterijwet, volgens hetwelk door den schuttersraad de daar vermelde gelden worden ingevorderd en aan de gemeentebesturen verantwoord, niet kan samengaan met de bepaling van art. 113 der gemeentewet. Volgens de redactie moeten ook thans nog de daar bedoelde gelden door den schuttersraad worden geïnd en aan den gemeente-ontvanger verantwoord, die ze evenals alle andere door hem gedane ontvangsten in de gemeenterekening opneemt.

Het valt niet te ontkennen, dat voor deze opvatting wel iets te zeggen valt. Wanneer men aanneemt, dat de gemeente-ontvanger bevoegd is, mits op zijne verantwoordelijkheid, anderen het doen van gemeente-ontvangsten op te dragen, dan zou men zoo meenen, dat ook thans nog tegen de bepaling van art. 36, 1o., geen groot bezwaar kan bestaan. Bovendien geeft de schutterijwet, bij nalatigheid in de betaling, den schuttersraad bijzondere bevoegdheden (art. 71), die den gemeente-ontvanger niet ten dienste staan, zoodat dus uit practisch oogpunt invordering door den schuttersraad zelfs gewenscht mag heeten.

De vraag zou bij deze opvatting echter kunnen worden opgeworpen, of dan de schuttersraad beschouwd moet worden als verantwoordelijk aan den ontvanger en deze weder aan de gemeente, ook voor de gelden, die zijn ontvangen doch nog niet aan hem overgedragen, dan wel of de verantwoordelijkheid van den ontvanger eerst begint, nadat de gelden te zijnen kantore gedeponeerd zijn en bij fraude door den schuttersraad de gemeente niet den ontvanger, doch dien raad heeft aan te spreken.

Het kan m. i. zonder afwijking van art. 113 der gemeentewet niet bestaan, dat door een ander dan den gemeente-ontvanger voor de gemeente ontvangsten worden gedaan buiten zijne verantwoordelijkheid. Dit artikel zegt het duidelijk genoeg, dat de ontvanger belast is met de invordering van alle de inkomsten en ontvangsten der gemeente en met de zorg, dat die behoorlijk geschiede. Eene uitzondering zou ik echter op dit punt willen maken ten aanzien van de inning van

gemeente-ontvangsten door ambtenaren, daartoe bij de gemeentewet zelf of bij eene andere, mits dan jongere wet, aangewezen. Zoo wil klaarblijkelijk art. 104 der gemeentewet, dat leges, die ter secretarie worden geheven, door den secretaris of een ambtenaar ter secretarie zullen worden ingevorderd en vervolgens bij den gemeente-ontvanger gestort. En de wet van 23 April 1879 (St.bl. no. 72) draagt aan den ambtenaar van den burgerlijken stand op de invordering van leges voor verrichtingen bij den burgerlijken stand. Dergelijke bepalingen behelzen afwijking van art. 113 der gemeentewet en redelijkerwijs kan de verantwoordelijkheid van den ontvanger bij zoodanige afwijking niet geacht worden aan te vangen, alvorens hij de gelden in handen krijgt. Anders is het echter met art. 36, 1o, der schutterijwet. Toen dat artikel werd gemaakt, bestond onze tegenwoordige gemeentewet nog niet en kon dus aan de daaruit voortvloeiende geldelijke verantwoordelijkheid van den ontvanger nog niet worden gederogeerd. Integendeel heeft de gemeentewet, met haar stelsel, dat de ontvanger alle gemeentelijke ontvangsten doet en derhalve hij en niemand anders voor daden van tusschenpersonen aansprakelijk is, zoodat de ontvanger dan ook alleen behoort te beslissen, welke personen of colleges hem bij de vervulling zijner taak op zijne verantwoordelijkheid behulpzaam zullen zijn, inbreuk gemaakt op de bepaling van art. 36, 1o, der schutterijwet.

Naar mijne meening kan dus de invordering van de ontvangsten voor de schutterij door den schuttersraad nimmer geacht worden voort te vloeien uit dat artikel, maar kan zij alleen gegrond zijn op eene opdracht, uitgaande van den ontvanger, die deze opdracht met volkomen bevoegdheid achterwege kan laten, wanneer hij daarvoor redenen meent te hebben. Echter, reeds boven is er op gewezen, in de practijk is invordering door den schuttersraad voorzeker gewenscht.

En de ontvangsten èn de uitgaven voor de schutterij behooren dus door den ontvanger of onder zijne verantwoordelijkheid te worden gedaan. We ontmoeten hier nog eens de bovenbesproken bepaling van art. 179*e* der gemeentewet. Men kan ook op dezen grond niet aannemen, dat hiermede bedoeld werd, het aan B. en W. opgedragen geldelijk beheer, voor wat betreft de schutterij, bij den schuttersraad

te doen verblijven, omdat dan b. v. de schuttersraad den ontvanger het doen van uitgaven zou behooren te bevelen, terwijl deze volgens art. 114, al. 2, alleen mag betalen op bevelschriften, door den burgemeester en één der wethouders geteekend.

Nog wensch ik op te merken, dat volgens de artt. 204 en 205 der gemeentewet de gemeente-begrooting alle ontvangsten en uitgaven der gemeente, van welken aard ook, moet vermelden. Ook deze bepalingen beletten bestendiging van het stelsel der schutterijwet, dat veronderstelt opneming van een enkelen post in de gemeente-begrooting: „toelage uit de gemeentekas ten dienste der schutterij" en betaling uit dien post aan den schuttersraad van hetgeen de schutterij feitelijk kost. Hoogstens kan thans misschien worden volstaan met opneming in de gemeentebegrooting, en derhalve ook in de gemeenterekening, van een post in ontvang zoowel als in uitgaaf, luidende b. v. „ontvangsten" en „uitgaven voor de schutterij".

Bij het geldelijk beheer der rustende schutterijen, die zich over meerdere gemeenten uitstrekken, kunnen alle comptabiliteitsvoorschriften der gemeentewet geene toepassing erlangen. Het wil mij voorkomen, dat hiervoor eene bijzondere regeling dient vastgesteld te worden, met inachtneming van de artt. 121 en 122 dier wet.

Deze opmerking wensch ik ten slotte nog te maken, dat alleen dan nog alle comptabiliteitsregelen der schutterijwet als geldig kunnen worden beschouwd, wanneer men aanneemt, dat, nadat de toelage uit de gemeentekas aan den schuttersraad is uitgekeerd, deze ophoudt gemeentegeld te zijn en dat evenmin de bijdragen, boeten en contributiën gemeentegelden zijn. Ook deze laatste opvatting kan echter alweder niet opgaan, omdat art. 36 uitdrukkelijk voorschrijft verantwoording der ontvangsten aan de gemeentekas.

HOORN. D. KOOIMAN.

Hebben onze medewerkers met deze vraag geen raad geweten? Wij ontvingen slechts één antwoord; gelukkig echter konden wij dit flink gesteld stuk zonder aarzelen plaatsen.

Terecht merkt de heer Kooiman op, dat geene andere algemeene voorschriften betreffende de rekeningen der schutterijen bestaan dan

die, welke art. 35 der schutterijwet vermeldt. Treedt art. 34 voor de begrooting in enkele bijzonderheden, art. 35 laat de vaststelling van voorschriften voor de rekening aan Gedep. Staten over. De practijk is nu, indien wij ons niet vergissen, overal in dien zin, dat de schuttersraad de inkomsten der schutterij int en de beschikking heeft over de gelden, uit de gemeentekas voor de schutterij toegestaan, terwijl de eindvaststelling der rekening door Gedep. Staten geschiedt.

Is die practijk in strijd met de gemeentewet? Er is zeer veel te zeggen voor de opvatting van den heer Kooiman, dat zij met de letter der wet niet overeen te brengen is. Toch zij men voorzichtig met het uitspreken van een oordeel. Maar al te vaak moet in de practijk iets van de theorie der wet worden opgeofferd; zonder dat zou menige wet onuitvoerbaar blijken.

Meent men, dat op grond van art. 113 der gemeentewet de schutterlijke boeten rechtstreeks aan de gemeentekas moeten worden betaald, dan zouden wij willen vragen, of het in eene gemeente van eenigen omvang doenlijk zou zijn, dat artikel toe te passen zooals het daar ligt? De ontvanger zou alle ontvangsten zelf moeten invorderen; niemand anders zou zelfs de geringste som voor de gemeente mogen ontvangen. Nu, ieder weet, hoe het met havengelden, begrafenisrechten en dergelijke in vele gemeenten gaat. Een onderwijzer mag met de invordering van het schoolgeld belast worden, mits tevens bepaald zij, dat hij de ontvangen gelden aan den gemeente-ontvanger verantwoorde; aldus besliste de Min. van Binn. Zaken op 6 April 1881. Nu zal men aanvoeren, dat de schutterlijke boeten niet aan den gemeente-ontvanger worden verantwoord; dit is juist, maar in het wezen der zaak is de eene afwijking van art. 213 al even veel of even weinig waard als de andere.

Meer gevoelen wij voor het andere bezwaar, dat een deel der gemeentegelden onttrokken wordt aan het beheer van burg. en weth. Toch zouden wij niet terstond durven beweren, dat dit plaats heeft, wanneer die gelden worden verstrekt met het bepaalde bevel, om ze tot een zeker doel te gebruiken, en met de opdracht, om na het gebruik verantwoording aan burg. en weth. te doen.

In dien zin wordt in Zeeland gehandeld. Al dateeren de voorschriften voor de rekeningen der dienstdoende schutterijen van 1830

en die voor de rustende van 1833, toch gelooven wij, dat deze zonder bezwaar kunnen worden gevolgd, ook al zijn bij de zooveel later vastgestelde gemeentewet voorschriften voor de gemeentelijke comptabiliteit gegeven.

Ten einde onze lezers in staat te stellen, daarover te oordeelen, drukken wij hieronder af een extract uit het verbaal van Gedeputeerde Staten van Zeeland van 28 Mei 1830 no. 3, waardoor tevens, naast de algemeene beantwoording der vraag door den heer Kooiman, de bijzondere beantwoording daarvan voor de provincie Zeeland gegeven is.

Bij gemeld besluit werd goedgevonden:

„ter executie van art. 35 der wet van den 11 April 1827 (Staatsblad no. 17), in verband met de artt. 34, 46, 41 der voorzeide wet, nopens de verantwoording van het gebruik der bij de schutterlijke begrootingen in deze Provincie toegestane gelden te bepalen:

„1o. dat de in de stedelijke begrootingen uitgetrokken sommen wegens toelage aan de dienstdoende schutterijen door de plaatselijke besturen kwartaalsgewijze of op zoodanige vroegere tijdstippen als de behoeften van de schutterij mochten vereischen, zullen worden gemandateerd ten behoeve van den comptabele, door den schuttersraad tot de invordering der bij de wet bepaalde boeten, bijdragen en contributiën aangesteld, welke comptabele insgelijks met de betaling der uitgaven, op de schutterij vallende, zal worden belast op den voet als hierna wordt bepaald, terwijl de quitantiën door dezen comptabele op de alzoo aan hem afgeleverde mandaten gesteld, door den president van den schuttersraad zullen moeten worden geviseerd;

„2o. dat de uitgaven, bij de schutterlijke begrootingen toegestaan, zullen worden betaald op mandaten (met of zonder betaalsrollen), door den schuttersraad in deszelfs vergadering en met inachtneming van het bepaalde bij art. 35 der wet afgeleverd, door den president met één der leden van dien raad geteekend en door den secretaris gecontrasigneerd, terwijl de registers der handelingen van den meergemelden raad van deze aflevering zullen moeten melding maken;

„3o. dat de uitgaven voor de kleeding der onvermogende schutters en het onderhoud der wapenen en wapenrustingen, ofschoon door het plaatselijk bestuur gedaan wordende, door den schuttersraad op de te

dien einde bij de schutterlijke begrooting toegestane sommen zullen worden gemandateerd, zullende dit echter niet geschieden dan op overlegging, door den belanghebbende, van rekeningen of facturen, voorzien van een bewijs van voorloopige verevening door het plaatselijk bestuur overeenkomstig het ten deze gevoegd model [1]), welke formaliteit zelfs dan zal worden vereischt, wanneer het plaatselijk bestuur mocht goedvinden, het onmiddellijk beheer over de tot aanschaffing van kleederen en onderhoud van wapenen en wapenrustingen bestemde sommen aan den schuttersraad op te dragen;

„4o. dat in geen geval de aflevering van kleederen aan onvermogende schutters zonder voorkennis en toestemming van het plaatselijk bestuur zal mogen plaats hebben;

„5o. dat de comptabele, bij art. 1 bedoeld, telken jare vóór den 15en Mei de rekening van de door hem gedane ontvangsten en uitgaven over het afgeloopen dienstjaar in vierdubbel afschrift, conform het bijgevoegde model [2]), met alle daarbij behoorende bewijsstukken aan den schuttersraad zal overleggen, om door denzelven voorloopig te worden gearresteerd en binnen veertien dagen aan burgemeester en wethouders der stad overgemaakt, ten einde door den raad opgenomen en aan deze vergadering ter finale vaststelling te worden onderworpen."

Voor de rustende schutterijen zijn voorschriften in gelijken geest, natuurlijk gewijzigd naar den aard dier instellingen, gegeven.

Zijn dergelijke voorschriften naast de tegenwoordige gemeentewet niet bestaanbaar? Wij zouden het niet zoo grif durven beweren. Vooral niet, omdat zij steun vinden in eene wet. Men beweert wel, dat de voorschriften dier wet sedert de invoering der gemeentewet niet meer geldig zijn, maar dit staat toch niet zoo onomstootelijk vast. Waarom zou de gemeentelijke schutterij niet even goed eene afzonderlijke rekening mogen hebben als het gemeentelijk armbestuur, het

[1]) Dit model luidt aldus: »Gezien en goedgekeurd door ons, burg. en weth., de bovenstaande rekening, bedragende de som van . . . . . , welke door den schuttersraad zal worden gemandateerd op de som, bij art. . . . der schutterlijke begrooting van 18 . . toegestaan."

[2]) Dit model moeten wij met het oog op de plaatsruimte achterwege laten.

gemeentelijk ziekenhuis of welke andere gemeentelijke instelling van weldadigheid? Al is de wet, welke deze instellingen regelt, van later, die, welke voor de schutterijen geldt, van vroeger dagteekening dan de gemeentewet, wij zien daarvan het overwegende verschil niet in. De gemeentewet zelf noemt in art. 205x de „uitgaven, door bijzondere wetten aan de gemeente opgelegd", zonder te onderscheiden van wanneer die wetten dateeren.

Wij kunnen dan ook nog geen strijd met de wet zien in het opdragen der afzonderlijke schutterlijke comptabiliteit aan den schuttersraad en zijnen comptabele. De Redactie.

Vraag 49. Stel een rapport op een verzoek om toestemming tot uitwoning door den burgemeester.

No. 100.

— Stadskanaal, den 8 September 1899.

Kantbeschikking Gedeputeerde Staten der provincie Groningen van 29 Augustus jl. no. 200, 1e afd.

Betreffende Uitwoning-burgemeester.

Onder wederoverlegging van het aan onze vergadering bij nevensvermelde kantbeschikking om bericht en raad toegezonden adres van den heer S., met ingang van 1 October a. s. benoemd tot burgemeester dezer gemeente, strekkende ter bekoming van vergunning, om in de aangrenzende gemeente X. te mogen wonen, hebben wij de eer UedelGr.Achtb. het volgende mede te deelen.

Vermits in deze gemeente geene gelegenheid bestaat tot het huren van eene geschikte woning voor den burgemeester, werden door vorige titularissen reeds dadelijk na hunne benoeming pogingen aangewend, om van standplaats te veranderen.

Dit had dan ook ten gevolge, dat het burgemeestersambt in de laatste tien jaren reeds viermaal vaceerde.

Ook voor den thans benoemden titularis bestaat de onmogelijkheid,

om eene voor hem passende woning te vinden, en is het zeer waarschijnlijk dat, indien hem van het voorschrift, om in de gemeente te wonen, geen ontheffing wordt verleend, adressant genoodzaakt zal zijn, reeds dadelijk weer ontslag te moeten vragen.

Daargelaten nog de vraag, of het dikwijls veranderen van burgemeester voor de gemeente en den goeden gang der zaken niet nadeelig werkt, komt het ons voor, dat men bij de benoeming van een anderen titularis weder voor dezelfde moeilijkheid zal staan.

Onze vergadering is dan ook van oordeel, dat hier voldoende feiten aanwezig zijn, die in 't belang der gemeente eene gunstige beschikking op het verzoek van adressant wettigen.

Nu is X., de plaats waar adressant wenscht te wonen, op slechts ½ uur afstand van het raadhuis dezer gemeente gelegen, zoodat het bezwaar, dat de burgemeester niet in de gemeente woont, mocht het al bestaan, dan toch, wegens den geringen afstand, niet overwegend is.

Aan
Heeren Gedeputeerde Staten
in de provincie
Groningen.

De raad der gemeente O....,
(get.) N. N., Voorzitter.
" N. N., Secretaris.

STADSKANAAL. H. NINTEMAN.

N...., den ...... 1899.

No......

Bij schrijven van UE.G.A^n^., dd....., no....., is het gevoelen van den raad gevraagd, omtrent een adres van den heer Z., burgemeester dezer gemeente, waarin hij verzoekt, dat hem ontheffing worde verleend, als bedoeld bij art. 74 der gemeentewet, omdat in deze gemeente geene voor hem geschikte woning te vinden is, en dat hem worde toegestaan, zich metterwoon te vestigen te E. in de aangrenzende gemeente F.

In verband hiermede hebben wij de eer UE.G.A^n^. te berichten, dat de raad geene termen heeft gevonden, gunstig op die aanvrage te adviseeren.

Als regel toch is gesteld, dat de burgemeester vaste woonplaats binnen de gemeente moet hebben.

Wijl de tegenwoordige burgemeester een zeer gegoed man is, is hij wel in staat een perceel grond te koopen en daarop een geschikt woonhuis te bouwen.

Ook zal bij uitwoning van den burgemeester door hem voor slechts een vierde deel worden bijgedragen in den hoofdelijken omslag, hetgeen met het oog op den ongunstigen financieelen toestand, waarin de gemeente verkeert, een nog al groot geldelijk nadeel zoude medebrengen.

Ingevolge het bepaalde bij art. 190 der gemeentewet staat de gemeentepolitie onder de bevelen van den burgemeester; er zal toch nooit kunnen worden beweerd, dat het in 't belang der openbare orde en publieke veiligheid is, dat het hoofd dier politie vaste woonplaats heeft in eene aangrenzende gemeente, in casu op een uur afstand van de grens dezer gemeente.

Op de hiervoren aangehaalde gronden heeft de raad met algemeene stemmen besloten UE.G.A[n]. te verzoeken, aan H. M. de Koningin in ongunstigen zin te willen adviseeren op het adres van den heer Z., burgemeester dezer gemeente, om ontheffing, als bedoeld bij art. 74 der gemeentewet.

Burgemeester en Wethouders der gemeente N.,
(Volgen handteekeningen).

OLDEHOVE. DJ. P. TEENSTRA.

De heeren A. Edelbroek en J. L. Switzar te Oosterhout hadden, evenals de heer Ninteman, een brief gesteld, uitgaande van en geteekend door den raad; de heer D. Huizinga te Oldehove een brief van burg. en weth., evenals de heer Teenstra.

Beide vormen zijn goed, hoewel wij voor ons de voorkeur zouden geven aan een brief van burg. en weth., met het oog op art. 179*a* der gemeentewet.

Minder goed schijnt ons de vorm, dien de heer J. Bouman te Nieuw-Beijerland koos: een besluit in den gewonen vorm der raadsbesluiten. Intusschen, overwegend bezwaar is ook daartegen niet.

Wij meenden goed te doen, één gunstig en één ongunstig advies te plaatsen.

DE REDACTIE.

VRAAG 50. Tot welke opmerkingen geven de artikelen 20 en 21 van het burgerlijk wetboek aanleiding? Wijs de leemten en gebreken in die artikelen aan.

De getuigen, van welke men bij de akten van den burgerlijken stand gebruik maakt, zullen daartoe door de belanghebbende personen worden gekozen en moeten zijn manspersonen, meerderjarig en binnen het koninkrijk hunne woonplaats hebbende.

Ook nabestaanden zullen als getuigen worden toegelaten (art. 20 B. W.).

Dit artikel uit de afdeeling van het burgerlijk wetboek, die voorschriften geeft omtrent de registers van den burgerlijken stand in het algemeen, handelt over de getuigen, die, evenals bij het opmaken der meeste authentieke akten, ook bij die van den burgerlijken stand gevorderd worden. Later over de akten v. d. b. s., waarbij men van geen getuigen gebruik maakt. Belangrijk is het dus in de eerste plaats te weten, wat men onder getuigen heeft te verstaan.

De getuigen zijn personen, die moeten dienen om te bevestigen, dat de in de akte vermelde personen werkelijk zijn verschenen en dat de verklaringen, zooals zij in de akte staan, door die personen aan den ambtenaar v. d. b. s. zijn gedaan. Door verschillende schrijvers is beweerd, dat zij niet dienen om de waarheid van hetgeen aangegeven wordt te bevestigen (Diephuis, *N. B. R.*, I bl. 16; Vaillant—Hartman bl. 54; Schüller, *B. W.* met aant. ad art. 20; Van Hall, te vinden Vaillant—Hartman bl. 55.) Hiertoe zouden zij o. a. bij eene geboorte tegenwoordig moeten geweest zijn, hetgeen meestal wel niet het geval zal wezen. Eene andere meening is te vinden in dit Tijdschrift, tweede jaargang, bl. 318. Eene uitzondering op dezen regel is echter te vinden in art. 127, 3e lid, *B. W.*, krachtens welke bepaling de getuigen, bij de huwelijksvoltrekking vereischt, in het daar aangewezen geval kunnen zweren, dat een der - of beide a. s. echtgenooten zich geene geboorte-akte of akte van bekendheid konden verschaffen en die verklaring in de huwelijks-akte vermeld moet worden.

Schüller zegt, dat zij dienen om aan die aangifte zelve een solem-

neele handeling te verbinden, d. w. z. van het niet aanwezig zijn en onderteekenen der getuigen de geldigheid der akte te laten afhangen.

In vroeger tijd maakte men bij den doop stellig alleen om de plechtigheid van het oogenblik te verhoogen van getuigen gebruik. Eens zag ik in een doopboek anno 1762: „Getuige: Zijne Doorlugtige Hoogheid den Heere Prince van Oranje en Nassauw Erfstadhouder &a &a &a, dog absent" enz. N.B.!

De belanghebbende personen zijn zij, die belang hebben niet juist bij het feit, geconstateerd in de akte, maar bij het opmaken van deze laatste. Zorgen deze niet voor getuigen, dan is de ambtenaar v. d. b. s. nog niet verplicht dit te doen. Hij kan weigeren de akte op te maken, totdat men met de getuigen voor hem verschijnt. (Zie Opzoomer, 2e druk, blz. 102.) Diephuis schrijft, dat de ambtenaar zelfs geen recht van keuze heeft in dien zin, dat hij getuigen zou kunnen nemen, die belanghebbenden niet aanstonden. Vinden zij echter de door den ambtenaar v. d. b. s. aangewezen getuigen goed, dan kunnen deze geacht worden, door hen gekozen te zijn.

Ons artikel bepaalt, dat de getuigen moeten zijn manspersonen; vrouwen worden dus als getuigen uitgesloten. Voorts, dat zij meerderjarig moeten zijn; zij behoeven alzoo niet altijd den drie-en-twintigjarigen leeftijd bereikt te hebben, zij kunnen hetzij gehuwd of gehuwd geweest zijn (art. 385 B. W.), of wel door venia aetatis of brieven van meerderjarigverklaring (art. 473 e. v. B. W.) meerderjarig geworden zijn. Van zulk eene omstandigheid zou volgens sommigen in de akte melding gemaakt moeten worden; naar mijn bescheiden meening blijkt, doet men het niet, alleen daaruit reeds voldoende, dat de getuigen uit anderen hoofde, dan door hun leeftijd, bevoegd zijn als zoodanig op te treden. Daar staat tegenover, dat in de practijk door de vermelding in ieder geval eene eventueele aanmerking van den officier van justitie wordt vermeden.

Binnen het koninkrijk hunne woonplaats hebben. Zij behoeven dus niet Nederlanders te zijn, maar hun hoofdverblijf moet hier gevestigd zijn. M. i. is het rijk in Europa bedoeld, al staat het er niet uitdrukkelijk, zooals in art. 2 der grondwet.

Onder de nabestaanden, die ook als getuigen worden toegelaten, be-

hooren ook die van den ambtenaar v. d. b. s. Vroeger trof men in ons burgerlijk wetboek daaromtrent ook eene uitsluiting aan, zooals thans nog eene in de wet op het notaris-ambt (art. 24).

Bij de akten van erkenning van natuurlijke kinderen, bij die van huwelijks-aangifte en afkondiging (resp. artt. 38, 40 en 107 B. W.) zijn geene getuigen vereischt. Evenzoo niet bij de inschrijving van het proces-verbaal van het vinden van een kind (art. 33 B. W.) en in 't algemeen de inschrijving van vonnissen etc.

Zijn de „getuigen" van art. 50 B. W., die in het 3e lid van het daaropvolgend artikel aangevers genoemd worden, niet alleen de personen, op wier aangifte de akte opgemaakt wordt, maar tevens de getuigen daarbij? In dit laatste geval is art. 20 op hen van toepassing. Diephuis (die over deze quaestie tweemaal van meening veranderde) zegt, dat de wetgever, juist om art. 20 ten deze toepasselijk te doen zijn, het woord „getuigen" heeft gebezigd (N. B. R. bl. 366). Opzoomer is van eene andere meening en motiveert haar m. i. beter. (B. W. verklaard, ad art. 50). K. M. Houtaar (Handl. studie b. s. bl. 26) is ook van diens meening en merkt nog op, dat in dit geval de getuigen ook niet naar het voorschrift van art. 20 door de belanghebbende partijen w o r d e n g e k o z e n. Wanneer deze getuigen dit zijn in den zin van art. 20, wanneer zij dus ook manspersonen moeten zijn, vindt men in art. 54 hierop eene uitzondering. De hoofden, gezagvoerders enz., daar bedoeld, die tot het doen van aangifte verplicht zijn, kunnen toch vrouwen wezen. (Zie boven).

Dat thans de verwantschap tusschen comparanten en getuigen met den persoon, wien de akte aangaat, in de eene akte wel, in de andere niet vermeld moet worden, had door eene bepaling in dit artikel kunnen vermeden worden. (V. d. Helm 1881 bl. 33.)

Over het algemeen zijn de eischen, in dit artikel aan de getuigen gesteld, streng te noemen. In de Fransche wet (Code Civil art. 37) vindt men omtrent hunne woonplaats niets bepaald, bij de Duitsche worden slechts bij de huwelijksvoltrekking (twee) getuigen verlangd. (Gesetz über die Beurkundung des Personenstandes und die Eheschliessung, vom 6 Februar 1875, §§ 13, 19, 22, 52, 54 en 59; te vinden o. a. bij Paul Stoepel, Preussisch-Deutscher Gesetz-Codex, no. 1721.)

Gewoonlijk vraagt men bij een huwelijk zijne naaste familiebetrekkingen om als getuigen op te treden. Wanneer dezen nu of een hunner in het buitenland zijn gaan wonen, kan men dit gebruik niet volgen. Waarvoor is dit noodig? Partijen kunnen er zelf voor zorgen, dat zij geschikte personen kiezen, die later in rechten kunnen optreden. Overigens kan men niet beletten, dat iemand, na het opmaken der akte, bij het verlijden waarvan hij getuige was, het land voor goed verlaat. (Zie mem. v. toel. ontw. herz. B. W. 1886.)

Eindelijk kan het laatste lid van art. 20 gemist worden. Voldoet iemand aan de vereischten van dit artikel, dan kan hij getuige zijn. Dit is ook met betrekking tot de quaestie over uitsluiting als getuige, wegens het veroordeeld zijn geweest tot eene onteerende straf, aangenomen door Vaillant—Hartman, bldz. 56 en 130. Uit de geschiedenis der wet blijkt, dat de regeering het laatste lid niet had voorgesteld, maar dat het er op uitdrukkelijk verlangen der afdeelingen werd bijgevoegd. (Diephuis bl. 54.)

De ambtenaren van den burgerlijken stand zullen aan de verschijnende partijen, mitsgaders aan de getuigen, de akten voorlezen, en daarin vermelden, dat aan die formaliteit is voldaan.

Iedere akte moet door den ambtenaar van den burgerlijken stand, de verschijnende partijen en de getuigen worden geteekend; wanneer de eene of andere der partijen of der getuigen niet mocht kunnen teekenen, moet van de oorzaak des beletsels in de akte melding worden gemaakt. (Art. 21 B. W.)

Zagen wij boven wat „getuigen" waren, hier komt allereerst de beantwoording der vraag, wat de uitdrukking „verschijnende partijen" beteekent, in aanmerking.

Verschijnende partijen zijn zij, die òf het een of ander komen aangeven (b. v. de geboorte van een kind, iemands overlijden), naar aanleiding waarvan de akte wordt opgemaakt, òf ten overstaan van den ambtenaar v. d. b. s. eene verklaring afleggen, die deze in de akte opneemt.

De laatsten zijn ook de belanghebbende partijen. Zij mogen zich

in al de gevallen, waarin zij niet verplicht zijn in persoon te verschijnen (bij huwelijk met dispensatie mogelijk; art. 133 B. W.), laten vertegenwoordigen (art. 19 B. W.).

Toestemmende ouders, hoewel ook eene verklaring afleggende, zijn wel belanghebbenden maar geen partij.

Dit zijn slechts de hoofdpersonen. (Zie de artt. 128, 129, 131, 132, 134 en 136 B. W.; zie ook Vaillant—Hartman, blz. 53, noot, en *Gem.-Stem* nos. 1251 en 1253).

De Hooge Raad besliste in zijne arresten van 14 Mei 1847 en 11 April 1862, dat ouders, ook wanneer zij toestemming geven, getuigen kunnen zijn. Door Diephuis zijn deze arresten bestreden. Vaillant—Hartman merkt nog op, dat de wet voor iedere akte een bepaald aantal personen vordert en men door een dier personen daarvan af te laten den wettigen vorm der akte zou verminderen (blz. 57).

De voorlezing der akte. Hoewel zij dikwijls nuttig kan werken, zal zij ook dikwijls weinig succes hebben, zooals bij personen, die niet genoeg ontwikkeld zijn om haar te volgen (v. d. Helm). Dat de wetgever er waarde aan hechtte, blijkt daaruit, dat hij in de akte wilde vermeld zien, dat zij voorgelezen was. Dikwijls wordt de akte niet voorgelezen en dit toch vermeld. Doet hij zulk eene vermelding, dan maakt de ambtenaar v. d. b. s. zich aan valschheid schuldig.

Iedere akte moet door den ambtenaar v. d. b. s., de verschijnende partijen en de getuigen worden geteekend, en dus ook alleen door de hier opgenoemden, evenals men ook niet meer in de akten mag vermelden, dan volgens art. 18 in 't algemeen en in de betrokken artikelen voor elk geval is bepaald. Wanneer later soms de handteekeningen onder eene akte geverifiëerd moesten worden, zouden eenige (dikwijls haast onleesbare) handteekeningen te veel slechts last veroorzaken (Vaillant—Hartman). De getuigen bevestigen door hunne handteekening, dat de akte de verklaring, door ouders, grootouders enz. gedaan, juist zooals dezen haar deden, bevat.

De akten moeten geteekend worden, een kruis of schrap is niet voldoende (Schüller ad art. 21). Ook niet eene gestempelde handteekening (v. d. Helm).

Eene niet door den ambtenaar v. d. b. s. onderteekende akte mist

alle bewijskracht. Hieromtrent bestaat een vonnis der rechtbank van Brielle, dd. 18 Oct. 1844, waarbij krachtens de artt. 70—73 B. W. o. a. bevolen werd alsnog de inschrijving te doen. (Te vinden bij v. d. Helm).

Wanneer een der partijen of der getuigen niet kan teekenen, moet de reden daarvan in de akte vermeld worden. Men mag niet opgeven : „A. heeft niet geteekend, omdat hij niet kon schrijven" ; juist waarom hij niet schrijven kon, moet vermeld worden. „Oorzaken van beletsel kunnen zijn : onkunde, ziekte der hand, verbod aan een Israëliet om op Sabbath te schrijven" (Houtaar bl. 12). Of de opgaaf waar is, behoeft de ambtenaar niet te onderzoeken, en al blijkt later, dat iemand wel kan schrijven, dan neemt dit toch niet weg, dat de akte zelve voldoet aan het voorschrift der wet (Arr. H. R. v. 20 Febr. 1857 bij Schüller ad art. 20).

In dit artikel is wel vereischt, dat uitdrukkelijk melding wordt gemaakt van de oorzaak van het niet onderteekenen der partijen en getuigen. Het zou goed zijn, wanneer dit ook van de onderteekening geschiedde. In vele akten staat het toch reeds vermeld, maar zulk eene bepaling moest toch in dit artikel niet ontbreken. Art. 30, laatste lid, der wet op het notarisambt eischt het.

In het ontwerp van het herziene B. W. (aldaar art. 15) komt eene gelijkluidende bepaling voor.

DEN HAAG. R. LIJNDRAJER.

Ook op deze vraag mochten wij slechts één antwoord ontvangen. Het verwondert ons, dat niet meer medewerkers aan de beantwoording hunne krachten hebben beproefd; reeds vroeger toch hebben wij gewezen op het leerzame van de grondige bestudeering der verschillende artikels.

De heer Lijndrajer heeft de artikels goed behandeld.

DE REDACTIE.

Leestafel.

Handboek voor de beoefening van het Nederlandsche administratieve recht, door J. N. ELENBAAS, burgemeester en secretaris van Krabbendijke.

Het tweede deel van dit Handboek is thans verschenen en daarmede deze groote arbeid voltooid.

Aan hetgeen wij op bladz. 243 na het verschijnen van het eerste deel schreven, hebben wij weinig toe te voegen. De gunstige indruk, bij eene vluchtige kennismaking opgewekt, wordt bij nadere beschouwing versterkt. Uit alles blijkt, dat de schrijver zich met ernst en liefde van zijne taak gekweten heeft en dat hem voortdurend voor oogen stond het door de Nederlandsche vereeniging voor gemeentebelangen beoogde doel: een handboek te geven, voornamelijk voor zelfonderricht. Wij twijfelen er niet aan, of de ondervinding zal bewijzen, dat hij daarin geslaagd is.

Alphabetische Klapper op de voornaamste wetten, Koninklijke besluiten, ministeriëele voorschriften enz. betreffende de gemeente-administratie, door J. LAKEMAN, secretaris der gemeente Wilnis. Alfen (Z.-H.), N. Samsom, *f* 2,75.

In 1896 verscheen de tweede druk; thans reeds was een derde noodig. Wel een bewijs, dat het werk in den smaak viel en noodig was. Wie behoorlijk en goed zijne taak als hoofd van of ambtenaar bij een gemeentebestuur wil vervullen, m o e t dadelijk weten, waar een of ander voorschrift te vinden is; daarbij is hem het werk van den heer Lakeman een handige en, naar ons meermalen gebleken is, vertrouwbare gids. Gaarne bevelen wij ook dezen druk aan.

J. B. VROOM, *De wetgeving op de registratie*. Vierde druk, door H. W. DE WILDE. Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.

Deze uitgaaf, aangekondigd op blz. 135 van den loopenden jaargang, wordt geregeld voortgezet. Vóór ons ligt de zesde aflevering, waarmede het eerste deel compleet is. Wij vestigen nogmaals de aandacht op dit deugdelijk werk.

VRAGEN,

WAARVAN DE BEANTWOORDING BIJ DEN HOOFDREDACTEUR WORDT INGEWACHT VÓÓR DEN 15 NOVEMBER 1899.

---

56. In Zeeuwsch-Vlaanderen worden bij kermissen en andere openbare vermakelijkheden verplaatsbare danstenten geplaatst in de tuinen van koffiehuizen. De gemeente wil van de houders eene zekere belasting heffen. Kan zij dit doen in den vorm van markt- of staangeld? Zoo neen, op welke wijze dan?

57. Wanneer een winkelier een zeker aantal vaten petroleum te gelijk inslaat en die in zijn tuin onder den blooten hemel opbergt, is dan de hinderwet van toepassing?

58. Geef eene duidelijke verklaring van art. 46 der wet op het lager onderwijs.

59. Stel eene verordening omtrent het begraven en de begraafplaats.

60. Wanneer kan iemand onder curateele worden gesteld?

Correspondentie.

De omvang dezer aflevering was reeds zoo groot, dat een tweetal ingezonden stukken moesten blijven liggen.

De wet van 23 Mei 1899,

tot opheffing van belemmeringen bij de uitvoering van werken, in het openbaar belang bevolen of ondernomen, uit bepalingen van verordeningen voortspruitende,

DOOR

D. KOOIMAN,

ambtenaar ter secretarie van Hoorn.

Onder no. 129 van dit jaar is in het Staatsblad thans reeds de derde wet opgenomen, welke als de vrucht is te beschouwen van den verdienstelijken arbeid der sedert eenige jaren ingestelde staatscommissie voor de waterstaatswetgeving.

Ook voor de gemeentebesturen is deze wet niet onbelangrijk.

Natuurlijk kon het ontwerp der staatscommissie zich met geene andere dan waterschapsverordeningen inlaten, doch het aan de Tweede Kamer aangeboden wetsontwerp regelde tevens de opheffing van belemmeringen, welke bij de uitvoering van werken in het openbaar belang uit provinciale, gemeente-, veenschaps- en veenpolderverordeningen kunnen voortvloeien.

We willen zien, hoe deze regeling is geschied, en daarbij uit de behandeling van het ontwerp het een en ander aanteekenen, dat vermeldenswaard voorkomt of tot toelichting van de wet dienstig kan zijn.

Voorop stellen we het volgende.

In het voorloopig verslag der Tweede Kamer werd de meening geuit, dat de strekking van het ontwerp te beperkt was, doordien alleen regels gesteld werden tot opheffing van belemmeringen, *uit bepalingen van verordeningen voortvloeiende,* terwijl andere conflicten, bij de uitvoering van openbare werken gerezen, wegens strijd van belangen of strijd van publiekrechtelijke bevoegdheden, op de voorgedragen wijze niet zouden kunnen worden opgelost. Ook langs dezen weg moest, meende men, de uitvoering van in het openbaar belang ondernomen werken niet kunnen worden verijdeld of belemmerd. Ook werd er op

gewezen, dat een bestuur in eene betere conditie zou komen te staan, als het zijne rechten alleen grondde op zijne algemeene publiekrechtelijke bevoegdheden, dan wanneer eene zaak bij verordening geregeld ware.

Tot toelichting van het hierboven vermelde werd genoemd het geval, dat het bij de uitvoering van een openbaar werk noodig zou zijn, eene buis te leggen door een dijk, die onder beheer stond van een waterschapsbestuur. Was er nu eene waterschapskeur, die het leggen van buizen door dien dijk verbood, dan zou de uitvoerder van het werk de tusschenkomst van Gedeputeerde Staten, en in hooger beroep van de Koningin, kunnen inroepen. Maar bestond dergelijke bepaling niet en verzette zich het bestuur, als publiekrechtelijk beheerder van den dijk, tegen de voorgenomen buislegging, dan zou die moeilijkheid niet op de voorgedragen wijze uit den weg kunnen worden geruimd.

De Regeering ontkende de juistheid dezer beschouwingen en verklaarde niet te kunnen inzien, hoe het mogelijk zou zijn, dat een bestuur zich, ook zonder het bestaan eener betrekkelijke verordening, uitsluitend op grond van zijn beheerrecht, tegen het verrichten van handelingen, ten behoeve van de uitvoering van werken op zijn grondgebied, zou kunnen verzetten.

Ook bij het voorbereidend onderzoek in de Eerste Kamer kwam dit punt ter sprake, doch de Regeering verklaarde zich niet nader.

Met alle bescheidenheid veroorloof ik mij, op de juistheid van de opvatting der Regeering af te dingen. Bij eene consequente doorvoering van deze opvatting zou een bestuur geene enkele daad op grond van zijne publiekrechtelijke bevoegdheid kunnen verrichten, die niet gegrond was op de bepaling eener verordening. Waartoe worden verordeningen gemaakt? Uit een oogpunt van orde, opdat men in de meeste gevallen dadelijk zal weten, hoe te handelen en ook opdat ieder naar dezelfde mate gemeten worde. Doch niets belet het wetgevend bestuur om, wanneer zich een geval voordoet, waarin bij verordening niet is voorzien, ter zake eene speciale beslissing te nemen, zonder daartoe bepaaldelijk de verordening aan te vullen. Zelfs zou er — natuurlijk alleen uit wettelijk, niet uit practisch oogpunt beschouwd — in meerdere gevallen misschien geen bezwaar bestaan om iets geheel niet bij verordening, doch elke zaak, op zich zelf beschouwd, hetzij monde-

ling of, zoo noodig, bij schriftelijk besluit te regelen. Naar mijn bescheiden oordeel kan dus een bestuur ook dan, wanneer zijne verordening ter zake geene belemmerende bepaling bevat, of wel, indien deze is opgeheven, zich desniettegenstaande, uitsluitend op grond van het hem toekomende beheerrecht, tegen uitvoering van werken en daartoe noodige handelingen op zijn grondgebied verzetten. Is derhalve de ondernemer van een werk bij opheffing eener verbodsbepaling even ver als te voren, anders wordt het, wanneer bij verordening vergunning wordt vereischt. In dat geval heeft de bij de wet gemaakte regeling, wanneer dienovereenkomstig de vergunning wordt verleend, eene positieve uitwerking.

In het voorloopig verslag der Tweede Kamer werd ook gewezen op de mogelijkheid, dat een bestuur zich op zuiver privaatrechtelijken grond, als eene beperking van het eigendomsrecht, tegen de uitvoering van een werk of eene daartoe noodige handeling zou verzetten. Sommigen achtten zulks niet geoorloofd, omdat dan de wet veel van hare beteekenis zou verliezen en de uitvoerder van een werk, ook nadat de belemmering, uit de verordening voortspruitende, ware opgeheven, op die wijze even ver zou zijn als te voren.

De Regeering echter vereenigde zich met de meening van hen, die het, krachtens het beginsel, neergelegd in art. 625 B. W., dat eene beperking van den eigendom nooit anders kan worden opgelegd dan krachtens wet of verordening, in ons recht onbestaanbaar achtten, dat eene administratieve autoriteit bij de beslissing van een geschil van bestuur bevoegd zou zijn, waar dit in het belang van eenig publiek werk wenschelijk voorkwam, het eigendomsrecht te verkorten. Doch zij wees er op, dat, bij voortdurend verzet, alsnog de weg tot onteigening openstond.

Bij de openbare beraadslaging in de Tweede Kamer schaarden de heeren Tydeman en Fokker, dit punt besprekende, zich aan de zijde der Regeering. De laatste maakte daarbij echter dit voorbehoud, dat veelal op zaken, als dijken, slooten, wegen en dergelijke, die onder publiekrechtelijk beheer staan en tevens eigendom zijn van den beheerder, een onus publicum rust en dat dit onus in veel gevallen zal medebrengen, dat eene eigendomsactie niet met vrucht kan worden

ingesteld. Als voorbeeld haalde hij hierbij aan, dat op een dijk rust het onus publicum van te dienen voor de verdediging, waardoor dus moet worden toegelaten, dat de dijk wordt gereed gemaakt en onderhouden, zooals die verdediging vordert.

Het komt mij echter voor, dat bij de uitvoering van verreweg de meeste openbare werken deze last op het object niet zal drukken, zoodat ook met de thans tot stand gekomen regeling, op grond van het civiele recht, aan de uitvoering van werken, in het openbaar belang bevolen of ondernomen, nog gewichtige en tot vele kosten en vertraging leidende belemmeringen kunnen worden in den weg gelegd.

Op één geval werd in het voorloopig verslag der Tweede Kamer gewezen, waarin, wegens eene bestaande leemte in ons onteigeningsrecht, zelfs door onteigening geene uitkomst kan worden verkregen, nl. wanneer de grond niet aan het betrokken bestuur toebehoort, doch alleen bezwaard is met een publieken last, b. v. van weg of waterkeering. De juistheid dezer opmerking werd door de Regeering beaamd.

Zooals het wetsontwerp aan de Tweede Kamer is aangeboden is het, behoudens enkele redactiewijzigingen, bijna onveranderd tot wet verheven. Van deze redactiewijzigingen vermelden we allereerst de verandering in den titel van de uitdrukking: „opheffing d e r belemmeringen" in: „opheffing v a n belemmeringen." De Regeering bracht deze wijziging aan met het oog op de meer beperkte strekking van het ontwerp. Zooals zij bij de openbare beraadslaging opmerkte, wordt volstrekt niet bedoeld alle belemmeringen weg te nemen, welke kunnen voortspruiten uit verordeningen, doch alleen die, welke voortvloeien uit onbillijke, onjuiste of ongemotiveerde toepassing daarvan.

Art. 1 der wet leert, welke openbare werken voor hare toepassing geacht moeten worden in het openbaar belang te zijn bevolen of ondernomen.

De eerste twee categorieën zijn die, „welke door het Rijk of eene provincie worden ondernomen", en die, „welke door de Koningin of door een provinciaal bestuur krachtens de wet worden bevolen." Het zal zeker nimmer bezwaar opleveren te bepalen, welke werken hieronder vallen.

Dan volgt eene derde categorie, nl. openbare werken, „die ingevolge eene door de Koningin of van Harentwege verleende concessie worden tot stand gebracht en waarvan het openbaar belang door de Koningin is erkend." Het oorspronkelijk ontwerp eischte deze erkenning van het openbaar belang voor geconcessionneerde werken niet. Bij de bestaande onzekerheid echter omtrent het begrip concessie en wanneer deze moet worden gevraagd, meende men, dat de aanvragen daarvoor spoedig aanmerkelijk zouden toenemen, indien aan het verleenen ervan zulke belangrijke bevoegdheden tegenover gemeente- en polderbesturen werden vastgeknoopt. Waarborg, dat dan in de eerste plaats bij het verleenen van iedere concessie een algemeen belang zou betrokken zijn, achtte men niet aanwezig. Dat echter het openbaar belang van het werk door de Koningin wel haast bij iedere concessie zal worden erkend, mag m. i. veilig afgeleid worden uit de door de Regeering medegedeelde opvatting, dat geene concessiën worden verleend, waarbij het openbaar belang niet allereerst betrokken is. Ten einde te voorkomen, dat iemand, die eigenlijk slechts eene vergunning of dispensatie bezit, deze als eene concessie zou beschouwen en derhalve de bepalingen der wet toepasselijk zou achten, verklaarde de Regeering geen bezwaar te hebben om de bedoelde bepaling in te lasschen.

De heer Tydeman merkte op, dat naar zijne meening beter de bedoeling ware uitgedrukt, indien hier en elders in de wet niet werd gesproken van „openbaar" doch van „algemeen belang"; ook in aansluiting aan art. 152 der grondwet achtte hij deze uitdrukking beter gekozen. Doch de beteekenis was volgens hem duidelijk, namelijk het tegenovergesteide van particulier of privaat belang. De Regeering vond echter de uitdrukking „openbaar belang" beter, omdat onder „algemeen belang" allicht zou verstaan worden „algemeen Rijksbelang", en dit, verklaarde zij, werd niet bedoeld.

Ten slotte noemt art. 1 nog openbare werken, „waarvan het algemeen nut uitdrukkelijk bij de wet is erkend". Opgemerkt dient te worden, dat hier van „algemeen nut" wordt gesproken, terwijl we overal elders de uitdrukking „openbaar belang" vinden. Wordt hier iets anders bedoeld? Naar mijne meening heeft men hier naar alle

waarschijnlijkheid eene andere uitdrukking gekozen, ten einde te bewerken, dat bij de uitvoering van alle werken, waarvoor onteigening en derhalve eene verklaring bij de wet van het algemeen nut is verkregen, de voorgestelde bepalingen toepasselijk zouden zijn; bij de ruime opvatting van het begrip „algemeen nut", waarvan de verschillende wetten in zake onteigening getuigen, kan deze verandering in uitdrukking dan ook geen bezwaar opleveren.

Het woord „uitdrukkelijk", in de laatstgenoemde zinsnede voorkomende, erlangt in het licht der gehouden beraadslaging eene bijzondere beteekenis. Het is aangebracht door aanneming van een amendement van den heer Tydeman. De Regeering had de oorspronkelijke bepaling in dezen zin toegelicht, dat de verklaring van algemeen nut o. a. ook geacht moest worden gegeven te zijn bij het verleenen door den Staat van een subsidie ten behoeve van een werk. Anders toch dan ten behoeve van een werk van algemeen nut, meende de Regeering, zou nimmer Rijkssubsidie verleend worden. De heer Tydeman, hoewel aannemende, dat nimmer van Staatswege werken gesubsidieerd zouden worden, waarbij niet eene meerdere of mindere mate van algemeen nut zou betrokken zijn, achtte het toch niet zonder bedenking, aan het verleenen van zeer kleine subsidiën, zooals die ieder jaar op de waterstaatsbegrooting voorkomen, staatsrechtelijke bevoegdheden vast te knoopen, die ver over de financiëele gevolgen heenreiken. Aan de toevoeging van het woord „uitdrukkelijk" moet derhalve de beteekenis worden gehecht, dat de erkenning van het algemeen nut, hetzij bij eene afzonderlijke wet of bij welke andere wet dan ook, speciaal moet worden vermeld.

Art. 5 verklaart de wet mede van toepassing bij de uitvoering van een openbaar werk, dat door den raad eener gemeente of door het bestuur van een waterschap, veenschap of veenpolder is bevolen en waarvan het openbaar belang door de Koningin is erkend.

We hebben hiermede vermeld, bij de uitvoering van welke werken de wet geldt. Opgemerkt dient nog, dat de eerste regel van art 1 voor elk werk den algemeenen eisch stelt, dat het zij een o p e n b a a r werk. Gevraagd zou kunnen worden, wat onder een openbaar werk moet worden verstaan. Naar mij voorkomt moet echter aan het woord „openbaar" hier geenerlei beteekenis gehecht worden en is het,

na de in de vierde en vijfde zinsneden aangebrachte, hier boven genoemde, wijzigingen, ten onrechte blijven staan. Alle werken toch, thans onder art. 1 vallende, zullen zeker wel openbare werken zijn. Ware het artikel aangenomen, zooals het oorspronkelijk was geredigeerd, in welk geval reeds bij het verleenen door of vanwege de Koningin eener concessie de wet van toepassing zou zijn geweest en evenzoo wanneer, hetzij bij afzonderlijke wet, hetzij bij de staatsbegrooting, subsidie werd toegestaan, dan had misschien het woord „openbare" een nuttige rem kunnen zijn. Nu echter naast het verleenen van concessie het openbaar belang uitdrukkelijk moet worden erkend en ook de erkenning van het algemeen nut niet in dien zin moet worden opgevat, dat zij geacht kan worden stilzwijgend te zijn gegeven, is m. i. de aanleidende oorzaak tot opneming in het hoofd van art. 1 van het woord „openbare" vervallen en heeft het daar geene beteekenis meer.

Ook art. 5 spreekt van een „openbaar" werk, waarvan het openbaar belang door de Koningin is erkend. Het komt mij niet wel mogelijk voor, dat de Koningin het openbaar belang van niet-openbare werken zal erkennen en daarom is m. i. ook hier het woord „openbaar" overbodig.

Thans wensch ik er op te wijzen, dat blijkens haren titel de wet geldt voor werken, die in het openbaar belang zijn bevolen of ondernomen, terwijl in de wet zelf nu eens wordt gesproken van werken, die worden ondernomen (art. 1, 2e lid) en men elders weder alleen het woord „bevolen" aantreft (artt. 1, 3e lid, en 5), doch nergens beide uitdrukkingen tegelijk worden gebezigd, wat naar mij voorkomt juister ware geweest. Immers er is hier verschil in beteekenis. Door den raad eener gemeente kan op grond harer politieverordening de uitvoering van een werk worden bevolen (men denke aan verbetering van woningtoestanden), doch hij kan ook zelf, voor rekening van de gemeente, in het openbaar belang een werk ondernemen. Art. 5 spreekt alleen van werken, door den raad bevolen. Het is m. i. echter aan geen twijfel onderhevig, dat de wetgever, waar hij een van beide uitdrukkingen heeft gebezigd, de aangeduide onderscheiding niet heeft willen maken, doch dat daar

veeleer gedacht moet worden aan eene minder nauwkeurige redactie. Het zou toch immers al te dwaas zijn, de gunstige bepalingen der wet wel te doen gelden bij werken, die een gemeenteraad een particulier heeft bevolen uit te voeren, doch niet bij die, welke hij zelf onderneemt. Dat deze opvatting onjuist zou zijn, blijkt ten overvloede uit de memorie van toelichting ad art. 5, waar wordt genoemd het dempen door een bestuur van grachten en slooten. Naar mijne meening behoort derhalve, wanneer een der beide uitdrukkingen wordt aangetroffen, de bepaling in dezen zin te worden opgevat, alsof er stond „bevolen of ondernomen."

Is bij de uitvoering van een der bovenbedoelde werken een werk of eene handeling noodig, welke in strijd zoude zijn met de bepaling eener gemeente-, waterschaps-, veenschaps- of veenpolder-verordening, of wel wordt daartoe bij zoodanige verordening van eenig bestuur vergunning gevorderd (waaronder in de wet tevens wordt verstaan de volgens eenige bepaling der verordening als ontheffing, dispensatie, afwijking, uitzondering of onder andere benaming van dien aard te nemen beschikking), dan wordt in het eerste geval ontheffing door het bestuur, dat de verordening vaststelde, en in het tweede vergunning of anderszins door het daartoe aangewezen bestuur verleend, en zulks onder geen andere voorwaarden, dan die op grond der ontheffing of vergunning in het belang van de instelling moeten worden gesteld (artt. 1 en 2).

Volgens het oorspronkelijk ontwerp mochten aan de te nemen beschikking alleen die voorwaarden verbonden worden, welke in het belang der instelling volstrekt noodzakelijk waren. Twijfel werd bij het sectie-onderzoek in de Tweede Kamer geopperd, of onder deze voorwaarden ook begrepen kon worden schadeloosstelling. De Regeering verklaarde echter, dat het geenszins in hare bedoeling lag, billijke voorwaarden omtrent schadevergoeding uit te sluiten. Met het oog hierop werd hier en elders in het ontwerp de uitdrukking „volstrekt noodzakelijk zijn" eenigszins verzacht en vervangen door „moeten worden gesteld".

Volgens art. 1 wordt de ontheffing verleend „op aanvrage van den

belanghebbende". Deze bepaling vinden we in art. 2 met betrekking tot het geven van vergunning niet. Het zou echter al te dwaas zijn hieruit af te leiden, dat voor het betrokken bestuur verplichting bestaat de vergunning te verleenen, ook zonder dat zij wordt gevraagd. Bovendien zou niet-voldoening aan zoodanige verplichting tot niets leiden, want uit het bepaalde bij art. 3 blijkt, dat de belanghebbende niet de tusschenkomst van Gedeputeerde Staten kan inroepen, wanneer hij zijne aanvrage niet eerst gericht heeft tot het lager bestuur.

Bij de behandeling in de Eerste Kamer had de heer Vening Meinesz tegen de bepaling betreffende het verleenen van ontheffing dit bezwaar, dat zij den besturen niet gebruikmaking, maar overschrijding van bevoegdheid oplegt. Volgens dezen spreker mag een bestuur alleen dan van eene bepaling ontheffing verleenen, wanneer de bevoegdheid daartoe bij de verordening uitdrukkelijk is voorbehouden, terwijl overigens het bestuur, dat de verordening vaststelde, hetwelk veelal geschiedt op eene bijzondere, bij de wet bepaaldelijk voorgeschreven wijze, daaraan zelf is gebonden. De heer Roëll achtte echter de bepaling juist in overeenstemming met het beginsel van de grondwet, dat, tenzij het tegendeel is bepaald, de macht, die een regel stelt, ook die is, welke daarvan dispenseeren moet.

Bij eene nadere beschouwing komt men dan ook tot het inzicht, dat de meening van den eerstgenoemden spreker niet opgaat. Wanneer b. v. intrekking van de bepaling eener verordening noodig is, dan zal zeker niemand er aan denken, aan het bestuur, dat de verordening indertijd heeft gemaakt, de bevoegdheid daartoe te ontzeggen. Maar waarom zou dan dat bestuur niet met evenveel recht eene bepaling voor een speciaal geval buiten werking mogen stellen? Het meerdere sluit hier m. i. het mindere in zich en overschrijding van bevoegdheid legt derhalve naar mij voorkomt art. 1 der wet niet op. Zijn misschien aan intrekking van eene verordening of een gedeelte daarvan formaliteiten verbonden, dan kunnen deze ook bij ontheffing in acht genomen worden. Ik wil hierbij in het midden laten, in hoeverre naar de wet de bepalingen, welke gelden voor de totstandkoming van gemeentelijke strafverordeningen, ook opgevolgd moeten worden bij die tot intrekking daarvan. Bepaald noodzakelijk komt het me echter voor,

dat ook van de verordeningen tot intrekking aan de in art. 175 der gemeentewet genoemde rechterlijke colleges en ambtenaren mededeeling worde gedaan, en ook openbare bekendmaking is stellig noodig. Ook bij ontheffing nu dient overwogen te worden, in hoeverre in een of anderen zin zal worden gehandeld.

„Weigert het in de artt. 1 en 2 aangewezen bestuur de ontheffing of de vergunning te verleenen, blijft het in gebreke op de aanvrage daartoe van den belanghebbende te beslissen binnen een termijn, op diens verzoek te stellen door Gedeputeerde Staten van de provincie, waarin het werk of de handeling moet worden verricht, of stelt het voorwaarden in strijd met de voorgaande artikelen, dan kunnen Gedeputeerde Staten op aanvrage van den belanghebbende de verlangde ontheffing of vergunning, zoo noodig onder voorwaarden overeenkomstig de voorgaande artikelen, verleenen.

„De ontheffing of vergunning wordt door Gedeputeerde Staten niet verleend dan nadat het betrokken bestuur is gehoord." (art. 3).

Gedeputeerde Staten zijn verplicht op een daartoe door den belanghebbende gedaan verzoek een termijn te bepalen, waarbinnen het betrokken bestuur op eene gedane aanvrage eene beschikking moet nemen. In de memorie van antwoord op het verslag der Tweede Kamer vinden we nog het volgende vermeld: „Een algemeenen termijn kan de wet niet stellen, omdat telkens rekening moet worden gehouden met het tijdstip, waarop door den ondernemer van een werk van openbaar belang volledige gegevens zijn verstrekt, en met den omvang van het onderzoek. Hiermede is eene interpretatie, als zouden Gedeputeerde Staten ambtshalve en voor al deze gevallen in het algemeen een termijn kunnen vaststellen, uitgesloten. Betreft het geen werk door het provinciaal bestuur bevolen of ondernomen, dan staan Gedeputeerde Staten buiten het overleg, dat met een bestuur gevoerd wordt; daaruit volgt noodzakelijk, dat dan hunne tusschenkomst moet worden ingeroepen. Ten overvloede is dit laatste alsnog in het artikel uitgedrukt door herhaling van de woorden: op aanvrage van den belanghebbende."

Bij art. 4 wordt bepaald:

„Van de beslissing van Gedeputeerde Staten, waarbij zoodanige

ontheffing of vergunning wordt verleend of geweigerd, wordt èn aan den verzoeker, èn aan het betrokken bestuur kennis gegeven.

„Van die beslissing is binnen dertig dagen na die kennisgeving beroep op Ons toegelaten.

„Het adres van beroep wordt aan Ons gericht, maar ingediend bij Onzen Commissaris in de provincie, die daarop den dag van ontvangst aanteekent en het adres vervolgens aan Ons opzendt. Hij geeft een bewijs van ontvangst af.

„Onze beslissing wordt binnen drie maanden na den voormelden dag van ontvangst van het beroep genomen, ten ware zij vooraf bij afzonderlijk besluit mocht verdaagd zijn.

„De werking van de beslissing van Gedeputeerde Staten wordt opgeschort, totdat de termijn van beroep is verstreken of, ingeval beroep is ingesteld, totdat door Ons op dat beroep is beslist."

Terwijl art. 3 geen termijn bepaalt, waarbinnen bij Gedeputeerde Staten in beroep kan worden gekomen, doet art. 4 zulks wel ten aanzien van het bij de Koningin in te stellen beroep. Het eerste is ook niet noodig. Wanneer Gedeputeerde Staten ontheffing of vergunning verleenen, dan is het noodzakelijk, dat de uitvoering van hun besluit, hangende den termijn van beroep, of wel tot het nemen der Koninklijke beslissing, worde opgeschort. Bij Gedep. Staten kan uit den aard der zaak alleen de belanghebbende beroep instellen, zoodat geen gevaar bestaat, dat dit zal plaats hebben, nadat van de betrekkelijke beschikking, die toch alsdan meestal eene negatieve zal zijn, reeds zal zijn gebruik gemaakt.

Minder verklaarbaar schijnt mij toe het gemis eener bepaling, binnen hoeveel tijd Gedep. Staten op een ingesteld beroep moeten beslissen, terwijl zoodanige termijn wel in de wet is opgenomen ten aanzien van het door de Koningin te nemen besluit. Evenmin is voorgeschreven, dat Gedep. Staten naar aanleiding van eene ingekomen aanvrage eene beslissing m o e t e n nemen, doch alleen, dat zij de verlangde ontheffing of vergunning kunnen verleenen.

Strijdt een werk of eene handeling, in de artt. 1 of 5 bedoeld, met de bepaling eener p r o v i n c i a l e verordening, of wordt bij zoodanige verordening vergunning, of goedkeuring eener door een in

art. 2 genoemd bestuur verleende vergunning, van de Provinciale of de Gedeputeerde Staten gevorderd, dan wordt ontheffing door de Provinciale Staten, of wel de vergunning of de goedkeuring door de Prov. of de Gedep. Staten, verleend. Ook hieraan mogen geene andere voorwaarden verbonden worden, dan die in het belang van gemeente, waterschap, veenschap of veenpolder, of in het provinciaal belang moeten worden gesteld (zie de artt. 6 en 7).

Wanneer volgens provinciale verordening niet de Prov. of Gedep. Staten, maar eenig bestuur in art. 2 bedoeld, de verlangde vergunning heeft te verleenen, dan zijn, volgens het laatste lid van art. 8, in geval van beroep ook daarop de artt. 3 en 4 van toepassing.

Opgemerkt dient, dat noch bij art. 2, noch elders in de wet, aan een lager bestuur verplichtend wordt gesteld, eene verlangde vergunning te verleenen, welke bij provinciale verordening van zoodanig bestuur wordt gevorderd. Evenmin vloeit uit art. 7 of uit eenig ander artikel voor de Prov. of Gedep. Staten de verplichting voort tot het goedkeuren of verleenen eener vergunning, wanneer zij de bevoegdheid daartoe aan een ander voorschrift dan eene provinciale verordening ontleenen.

Volgens art. 8 kan, wanneer de Staten of de Gedep. Staten weigeren de ontheffing, vergunning of goedkeuring te verleenen, wanneer zij in gebreke blijven op de aanvrage daartoe binnen een door de Koningin te stellen termijn te beslissen, of voorwaarden stellen in strijd met de artikelen 6 en 7, de ontheffing, vergunning of goedkeuring door de Koningin, den Raad van State, afd. voor de geschillen van bestuur, gehoord, zoo noodig onder voorwaarden overeenkomstig die artikelen te stellen, worden verleend.

Bij de behandeling dezer bepaling werd door de Regeering, in antwoord op eene deswege gedane vraag, opgemerkt, dat, terwijl volgens art. 3 de Gedep. Staten de aanvrage daartoe van den belanghebbende moeten afwachten, om een termijn te kunnen stellen, binnen welken beslist moet worden, en zij anderszins ook daartoe verplicht zijn, nadat die aanvrage is gedaan, zoodanige bepaling in art. 8 niet is opgenomen. Daaruit volgt echter niet, dat een betrekkelijk verzoek aan de Koningin door den belanghebbende niet kan worden gedaan,

doch alleen dat zulks niet b e h o e f t. Ook is de Koningin, bij het inkomen van eene aanvrage daartoe, niet verplicht een termijn te stellen.

Hetzelfde geldt met betrekking tot de te verleenen ontheffing, vergunning of goedkeuring in zooverre, dat het college van Ged. Staten niet — de Koningin daarentegen wel ambtshalve mag tusschenbeide komen.

Het door de Koningin in zake ontheffing, vergunning of goedkeuring te nemen besluit wordt in de *Staatscourant* geplaatst.

Beantwoording der door de Redactie gestelde vragen.

VRAAG 51. Welke bijzondere maatregelen moeten worden genomen bij het voorkomen van een geval van longziekte onder het vee in eene gemeente?

Behalve de algemeene regelen, door de wet en de K. B. bij het voorkomen van veeziekten gegeven, zijn er voor elke ziekte afzonderlijk nog bijzondere maatregelen voorgeschreven. Bij longziekte zijn deze nog al van belang, omdat deze ziekte en de veepest tot de gevaarlijkste veeziekten gerekend worden.

Zieke en verdachte dieren moeten ten spoedigste afgemaakt worden. De termijn, waarbij de besmetting geacht wordt geweken te zijn, is hier op 4 maanden gesteld. De Min. van Binn. Zaken kan de afmaking van regeeringswege in bepaalde plaatsen of streken en voor bepaalden tijd doen ophouden. Blijkt na de afmaking, dat verdachte dieren door de ziekte aangetast waren, dan moeten de borst- en buikingewanden verbrand of begraven en de huiden ontsmet worden. Bij afmaking van zieke dieren moet dit altijd geschieden.

Heeft de afmaking niet meer plaats, dan zijn de eigenaars van verdachte dieren bevoegd die te slachten, met inachtneming van de voorschriften, door den districts-veearts daarvoor gegeven, na aangifte bij den burgemeester en onder toezicht der politie. Met de ingewanden moet weer hetzelfde geschieden, als hierboven is gezegd, wanneer ten minste blijkt, dat de dieren door de ziekte aangetast waren.

Zoolang de verdachte dieren niet afgemaakt of geslacht zijn, moeten zij van het overige vee afgezonderd worden gehouden. Zijn zieke of verdachte dieren afgemaakt of geslacht, of blijkt na het slachten, dat dieren, die niet voor ziek of verdacht gehouden werden, toch door de ziekte aangetast waren, dan worden de borst- en buikingewanden onschadelijk gemaakt op de wijze, waarop onschadelijkmaking bij gestorven vee is bevolen.

Zoo de districts-veearts dit noodig acht, moet het terrein, waar zich zieke of verdachte dieren bevonden hebben, ontsmet worden. Met een stal of een gebouw moet dit in ieder geval plaats hebben.

Gedurende den tijd van 30 dagen, te rekenen van den tijd, waarop het laatste stuk vee gezond verklaard is, mogen op plaatsen, waar zich ziek of verdacht vee heeft bevonden, geene runderen gebracht worden. Zoo weiden, erven of hoeven als besmet zijn afgesloten, is verboden: invoer in en uitvoer uit den afgesloten kring van runderen en uitvoer uit den afgesloten kring van schapen, van onbereide of niet ontsmette huiden, hoornen, hoeven en klauwen van herkauwende dieren, van mest en allen anderen afval, hooi, stroo en ander veevoeder.

Ook kan nu het vastleggen of vasthouden van honden geboden worden, met inachtneming der wetsbepalingen.

Uit of naar de kringen, door den Min. van Binn. Zaken aangewezen, is het verboden rundvee te vervoeren of te doen vervoeren en uit of binnen die kringen de voorwerpen, in art. 15 der wet van 20 Juli 1870 (St.bl. no. 131) bedoeld en nader door den Minister aan te wijzen, te vervoeren. Binnen de kringen kan, zoo de districts-veearts dit noodig oordeelt, de burgemeester de verplaatsing van rundvee verbieden.

Er worden nu ook veeopzichters aangesteld, die lijsten aanleggen, waarop al het rundvee voorkomt, dat binnen hun kring aanwezig is. De Min. van Binn. Zaken benoemt en ontslaat de opzichters. Zij leggen bij de aanvaarding hunner betrekking den eed (of belofte) af, bedoeld in art. 26 van het K. B. van 10 Juli 1896 (St.bl. no. 104).

Zij maken van het rundvee van elken eigenaar afzonderlijk in duplo lijsten op, waarop dat vee genummerd en beschreven voorkomt. De lijsten worden geteekend door de eigenaars, de houders of hoeders.

Weigeren dezen te teekenen, dan wordt daarvan op de lijst melding gemaakt. Van elke lijst ontvangt de burgemeester een exemplaar. Van verandering van het getal van het rundvee, aangeteekend op de lijsten, door geboorte, sterven, slachting of verplaatsing binnen de bovenbedoelde kringen, en van verwisseling van een der runderen, op de lijst beschreven, met een ander geeft de eigenaar, houder of hoeder binnen 24 uren kennis aan den burgemeester, die daarvan aanteekening houdt op het exemplaar der lijsten, dat bij hem berust.

Binnen 12 uren na het sterven of de slachting van een stuk vee wordt kennis gegeven aan den opzichter door den eigenaar, houder of hoeder. Deze doet het dier binnen 24 uren na aangifte viseeren. Zoolang het dier niet geviseerd is, mogen niet de longen losgemaakt of eenig deel van het stuk vee vervoerd worden.

De opzichters moeten tenminste eenmaal per week het vee visiteeren en hunne lijsten daarmee vergelijken. Zijn er veranderingen, dan worden die dadelijk op de lijsten aangeteekend en de eigenaars, houders of hoeders onderteekenen ze voor „gezien".

Blijkt nu, dat een stuk vee aan longziekte lijdt of geleden heeft of wordt verandering van getalsterkte of verwisseling van rundvee ontdekt, waarvan de burgemeester geen bericht heeft ontvangen, dan wordt in het eerste geval de burgemeester er mede in kennis gesteld, die nu handelt op de wijze, voorgeschreven in de wet van 20 Juli 1870 (St.bl. no. 131); in de beide andere gevallen maken de opzichters op hun ambtseed proces-verbaal op van de overtreding.

De burgemeester kan, zoo de districts-veearts dit noodig acht, last geven, dat het vee, dat zich in weiden of andere open plaatsen bevindt, moet worden opgestald of opgehokt. De districts-veearts is in dezen echter gehouden de bevelen van den Min. van Binn. Zaken op te volgen. Zoo voor den veehoeder uit het opstallen of ophokken buitengewone onkosten mochten voortspruiten, dan kan de Min. van Binn. Zaken uit 's Rijks kas hem daarvoor eene gedeeltelijke schadevergoeding toekennen.

Die Min. kan ook gemeenten of gedeelten van gemeenten aanwijzen, waar het houden van markten, openbare verkoopingen, tentoonstellingen en andere vereenigingen van rundvee is verboden. De burgemeester

kan dan altijd nog verlof geven tot het houden van openbare verkoopingen van rundvee van denzelfden eigenaar of behoorende tot de nalatenschap van een overledene, zoo de districts-veearts verklaard heeft, dat er bij hem geen bezwaar tegen bestaat.

De aanwijzingen van kringen en het hier bedoelde verbod worden door plaatsing in de *Staatscourant* en zoo mogelijk door plaatsing in een of meer nieuwsbladen ter algemeene kennis gebracht. Ook worden de uitzonderingen, die op het uitgevaardigde verbod zullen worden toegelaten, bij de voorschriften aangegeven. Op dezelfde wijze wordt intrekking van een en ander ter algemeene kennis gebracht.

NIEUW-BEIJERLAND. J. BOUMAN.

Behalve het geplaatste stuk ontvingen wij nog een goed antwoord van den heer A. A. Van Ginhoven te Utrecht, een nieuwen medewerker, dien wij gaarne verwelkomen.

DE REDACTIE.

VRAAG 52. Moet voor alle uitgaven uit de gemeentekas art. 224 der gemeentewet worden toegepast?

Op het voorschrift, vervat in art. 224 der gemeentewet, waar is bepaald, dat de uitgaven uit de plaatselijke kas worden bevolen door burgemeester en wethouders bij bevelschriften, door hunnen voorzitter en een der wethouders te teekenen, wordt reeds eene uitzondering gemaakt bij art. 225 dier wet. Hier toch is voorzien in het geval, „dat geene bevelschriften worden afgegeven" (hetgeen niet alleen het geval is als burgemeester en wethouders w e i g e r e n een bevelschrift af te geven; zie Koninklijk besluit van 29 Juni 1886, St.bl. no. 116), als wanneer Gedep. Staten, den raad gehoord, onder persoonlijke aansprakelijkheid van hen, die er toe medewerken, bij besluit de betaling kunnen bevelen, welk besluit voor den ontvanger geldt als bevelschrift.

De bepaling, opgenomen in art. 225, was een noodzakelijk gevolg van art. 212. Hadden Gedep. Staten niet deze bevoegdheid, dan zou, bij weigering van den raad, om de door de wet aan de gemeente opgelegde uitgaven op de begrooting te brengen, die plaatsing daarop door Gedep. Staten (art. 212) van geen werkelijk nut kunnen zijn,

wijl burgemeester en wethouders zouden kunnen weigeren de betrekkelijke bevelschriften te teekenen.

Ook bij art. 114 is den ontvanger voorgeschreven niet anders te betalen dan op bevelschriften, die hetgeen te betalen is en den post der begrooting, waaruit de betaling moet geschieden, vermelden en, *behalve in het geval, vermeld in art.* 225, geteekend zijn op de wijze, voorgeschreven bij art. 224.

Nog is bij art. 28 der wet van 20 Juli 1870 (St.bl. no. 131) tot regeling van het veeartsenijkundig staatstoezicht en de veeartsenijkundige politie bepaald, dat schadevergoeding, krachtens die wet betaald uit de gemeentekas wegens onteigening, op aanvraag van den betrokken burgemeester geschiedt door den gemeente-ontvanger, voor welke betaling aan dezen eene quitantie van den burgemeester wordt ter hand gesteld, en dat het voorschrift der tweede zinsnede van art. 114 der gemeentewet daarbij niet geldt.

Bij art. 5 der wet van 4 December 1872 (St.bl. no. 134), houdende voorziening tegen besmettelijke ziekten, is voorgeschreven, dat betreffende de kosten van onteigening krachtens die wet van toepassing zijn artt. 70, 71 en 72 der wet van 8 Augustus 1851 (St.bl. no. 125). Bij art. 72 dier wet is voorgeschreven, dat de schadeloosstelling door het bestuur, met de onteigening belast, wordt voorgeschoten.

OLDEHOVE. DJ. P. TEENSTRA.

Geheel volledig waren, behalve het geplaatste stuk, alleen de antwoorden der heeren D. Huizinga te Oldehove en A. R. Veenstra te Sliedrecht.

De heeren F. G. Caners te Ravenstein, L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch, D. Kooiman te Hoorn, W. E. Van Oijen te Wamel, J. Risseeuw te Wilnis en P. F. Wittermans te Groenlo hadden niet gewezen op de door den heer Teenstra in de laatste plaats aangehaalde wetsbepalingen. Misschien is dit nagelaten, omdat daarin niet uitdrukkelijk staat voorgeschreven, dat de betaling op quitantie zonder mandaat geschiedt. Erkennende, dat dit niet met zoovele woorden in de wet staat, meenden wij hunne inzendingen niet te mogen afkeuren.

Wel moesten wij dit doen met één antwoord, waarin alleen op art. 225 der gemeentewet werd gewezen. DE REDACTIE.

VRAAG 53. Wanneer uit de officieele uitkomsten der eerstvolgende tienjaarlijksche volkstelling blijkt, dat eene gemeente meer dan 5000 zielen telt, moet de secretaris, tevens ontvanger, dan van een zijner functiën worden ontheven?

In art. 98, laatste lid, der gemeentewet is bepaald: „In gemeenten van 5000 zielen en daar beneden kunnen, onder goedkeuring van Ged. Staten, de bedieningen van secretaris en ontvanger door denzelfden persoon worden bekleed, zoo de secretaris geen burgemeester is." In artikel 3, laatste lid, komt onder de algemeene bepalingen ook deze voor, dat de bevolking eener gemeente wordt geacht te bestaan uit het door de laatste openbare volkstelling daarin aangewezen getal inwoners. Dit voorschrift geldt dus ook voor de toepassing van art. 98, laatste lid.

In dit artikel wordt, zooals hiervoren blijkt, gezegd, dat de bedieningen van secretaris en ontvanger door denzelfden persoon kunnen worden bekleed, zoo het getal inwoners de 5000 niet te boven gaat. Er is niet bepaald, dat onder deze voorwaarde de secretaris der gemeente tot ontvanger kan worden benoemd of omgekeerd. Tusschen zoodanige bepaling en de thans geldende bestaat verschil. Ware een voorschrift, als hier genoemd, opgenomen, dan zou er m. i. geen sprake van zijn, dat de secretaris-ontvanger voor eene van beide functiën zou moeten bedanken, wanneer bij de volkstelling blijkt, dat het getal inwoners tot boven 5000 is gestegen. Nu evenwel is bepaald, dat beide bedieningen door denzelfden persoon kunnen worden bekleed, onder meergenoemde voorwaarden, mag m. i. de vereeniging dier functiën niet voortduren, zoodra blijkt, dat aan een der daarvoor bij de wet gestelde eischen niet meer kan worden voldaan; ik ben het eens met de Redactie van de *Gemeentestem* (zie no. 1851), dat de secretaris-ontvanger, wanneer uit de officieele uitkomsten der volkstelling blijkt, dat het getal inwoners der gemeente meer dan 5000 bedraagt, van een van beide functiën moet worden ontheven.

OLDEHOVE. D. HUIZINGA.

De heeren F. G. Caners te Ravenstein, A. Edelbroek te Oosterhout, L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch, N. Kamman te Lemmer, D. Kooiman

te Hoorn, H. Niuteman te Stadskanaal, W. E. Van Oijen te Wamel, J. L. Oosterhoff te Dordrecht, J. Risseeuw te Wilnis, H. N. B. Van Santen te Sprang, J. L. Switzar te Oosterhout, D. P. Teenstra te Oldehove en B. A. Van der Wielen te Druten waren dezelfde meening toegedaan als de heer Huizinga.

Van een ander gevoelen waren de heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland en A. G. Van der Roest te Oudewater. De laatste motiveert zijne meening alleen door de opmerking, dat „het niet de bedoeling van den wetgever geweest kan zijn, dit artikel op de letter af toe te passen. Men heeft er een maximum gesteld van 5000, doch wanneer nu uit de officieele uitkomsten der volkstelling blijkt, dat b. v. eene gemeente 5005 zielen telt, kan men, hoewel het artikel overschreden wordt, zoo'n persoon toch maar niet dadelijk van een zijner functiën ontheffen". Wij zouden willen vragen: bij welk zielental moet dit dan wel gebeuren, bij 5025, 5050, 5100? Nu de wet een norm gesteld heeft, moet men zich daaraan houden; de redeneering van den heer Van der Roest gaat dan ook niet op.

Anders redeneert de heer Bouman. Deze meent, dat het aantal inwoners alleen beoordeeld moet worden naar het oogenblik, waarop de goedkeuring van Gedep. Staten gevraagd werd. Dit staat echter niet in het wetsartikel; terecht wordt er in het geplaatste stuk op gewezen, dat de wet het gelijktijdig b e k l e e d e n der beide betrekkingen verbiedt.

Wat zal nu echter geschieden, als bij de volkstelling blijkt, dat de gemeente meer dan 5000 zielen telt? Terecht merkt de heer Kooiman, onder verwijzing naar bladz. 186 van den loopenden jaargang, op, dat de secretaris-ontvanger niet van rechtswege een zijner betrekkingen verliest. Hij zal ontslag moeten vragen; doet hij dit niet, dan zal de raad het hem moeten geven. En als deze dit niet doet? Dan blijft de onwettige toestand voortbestaan, want er is, zooals de heer Van Oijen juist aanmerkt, geene macht, die den raad tot het verleenen van ontslag kan dwingen. Daarmede is beantwoord de vraag van den heer Risseeuw, hoe het komt, dat in de gemeente Zoeterwoude, welke bij de laatste 10-jaarlijksche volkstelling 5163 zielen telde, thans nog de betrekkingen van secretaris en ontvanger door één persoon worden bekleed. DE REDACTIE.

VRAAG 54. In eene verordening komt de volgende bepaling voor:
„Er zal worden geheven:
voor het bezorgen van afschriften van of extracten uit akten van den burgerlijken stand uit andere gemeenten, per stuk *f* 0,25;
voor het doen legaliseeren van handteekeningen op afschriften van of extracten uit akten van den burgerlijken stand, per stuk *f* 0,10;
beide onverminderd de kosten van zegel, briefport en dergelijke."
Wat is Uw oordeel over deze bepaling?

Het heffen van rechten voor de werkzaamheden van den ambtenaar van den burgerlijken stand wordt beheerscht door de wet van 23 April 1879 (St.bl. no. 72).

Ingevolge art. 1 dier wet mogen geene gelden worden geheven ter zake van het opmaken van akten of andere verrichtingen van dien ambtenaar, dan de bij art. 2 bepaalde rechten, terwijl voor huwelijksvoltrekking op anderen tijd of andere wijze, als waarop zij, krachtens het bepaalde bij art. 4, kosteloos plaats heeft, ook nog een recht kan worden gevorderd.

Ware dus het bezorgen van afschriften van of extracten uit akten van den burgerlijken stand uit andere gemeenten en het doen legaliseeren van handteekeningen op die stukken te beschouwen, als tot de zorg van den ambtenaar v. d. b. s. te behooren, dan zou de bepaling in strijd met de wet zijn daargesteld, omdat deze uitdrukkelijk bepaalt, waarvoor rechten zullen of kunnen worden geheven.

Voor het aanvragen dier stukken en het laten legaliseeren daarvan moeten echter de belanghebbenden zelf zorgdragen, zoodat de ambtenaar van den burgerlijken stand daarmede niets heeft te maken. Wenschen belanghebbenden dit evenwel niet zelf te doen, maar verzoeken zij dien ambtenaar — of wel den secretaris of een ambtenaar ter secretarie — daarvoor te zorgen, dan staat het dezen geheel vrij zich daarmede te belasten, niet in zijne kwaliteit, doch als particulier, en dan alleen kan hij met hen, voor wie de verrichtingen geschieden, omtrent de hiervoor te genieten belooning overeenkomen.

Daarvoor vanwege het gemeentebestuur rechten te bepalen, is mijns inziens onmogelijk. Dit toch zou niet anders kunnen plaats hebben, dan met inachtneming van art. 238 der gemeentewet, dus bij verordening, waarvan het gevolg moet zijn, dat de geheven rechten, wegens het bepaalde bij art. 104 al. 2 dier wet, niet kwamen ten bate van hem, die de aanvraag deed of voor de legalisatie zorgde, maar van de gemeentekas.

Mijn oordeel over de in de vraag bedoelde bepaling is dan ook, dat zij niet voor regeling van gemeentewege vatbaar is en dat dientengevolge aan de verordening, zoolang die bepaling daarin voorkomt, nimmer Koninklijke goedkeuring kan worden verleend.

OOSTERHOUT. A. EDELBROEK.

Tegen bovenstaande bepaling in eene belasting-verordening kan dunkt mij alleen dan geen bezwaar bestaan, wanneer de werkzaamheden, waarvoor de rechten worden geheven, niet worden verricht door den ambtenaar van den burgerlijken stand of van zijnentwege, doch door of vanwege het gemeentebestuur.

Immers mogen, volgens art. 1 der wet van 23 April 1879 (St.bl. no. 72), ter zake van het opmaken van akten of andere verrichtingen van den ambtenaar van den burgerlijken stand geene gelden worden geheven dan in de gevallen en op de wijze, bij die wet voorzien.

Ook kunnen m. i., waar tegenwoordig bijna algemeen en op goede gronden wordt aangenomen, dat de burgerlijke stand niet is een onderdeel der gemeente-administratie, doch de ambtenaar eene niet aan het gemeentebestuur ondergeschikte plaatselijke macht, verrichtingen van den burgerlijken stand niet beschouwd worden als „door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten," waarvoor, overeenkomstig art. 238 der gemeentewet, ten behoeve der gemeente rechten kunnen worden geheven.

Dit gevoelde blijkbaar ook de wetgever, toen hij, in art. 3 der bovenvermelde wet, uitdrukkelijk de leges van den burgerlijken stand ten bate van de gemeente-kas bracht en bij art. 5 voorschreef, dat de gemeente het lokaal voor huwelijks-voltrekking verstrekt en dat op de heffing der rechten voor huwelijks-voltrekking op buitengewonen tijd art. 238 der gemeentewet toepasselijk is.

Met het oog op het bovenstaande komt het mij wenschelijk voor, dat uit de verordening blijke, dat bedoeld wordt eene heffing wegens diensten, verstrekt „door of vanwege het gemeentebestuur.”

Wil het gemeentebestuur, wanneer de belanghebbenden hun verlangen daartoe te kennen geven, met de bedoelde werkzaamheden, waartoe de ambtenaar van den burgerlijken stand niet verplicht kan worden, zich belasten, dan kan er m. i. geen bezwaar tegen bestaan, dat het zich daarvoor doet betalen. Bij de bepaling van het bedrag dezer vergoeding is de raad niet gebonden aan den beperkenden regel van art. 254 der gemeentewet. Daaraan zijn niet onderworpen heffingen wegens te verstrekken diensten.

Tegen de bepaling, die de kosten van zegel, briefport en dergelijke ten laste van de belanghebbenden brengt, kan mede geen bezwaar bestaan.

Hoorn. D. KOOIMAN.

De heer F. G. Caners te Ravenstein, die de voorgestelde bepaling in strijd acht met art. 1 der wet van 23 April 1879 (St.bl. no. 72), ziet over het hoofd, dat het in dezen niet betreft verrichtingen van den ambtenaar van den burgerlijken stand; volkomen zijn wij dit met den heer Edelbroek eens.

Maar daarom kunnen wij ons nog niet vereenigen met het door hem en de heeren D. Huizinga te Oldehove en J. L. Switzar te Oosterhout voorgestaan gevoelen, dat de bepaling niet zou kunnen worden goedgekeurd. Met den heer Kooiman gelooven wij, dat de gemeente zichzelf (den secretaris en de ambtenaren ter secretarie) kan belasten met het verrichten der in casu bedoelde diensten en daarvoor dan rechten kan heffen. Dit is ook de meening van den heer N. Kamman te Lemmer.

Eén stuk legden wij ter zijde, omdat de inzender blijkbaar de bedoeling der vraag niet begrepen had. De Redactie.

Vraag 55. Kan een minderjarige volmacht geven, om zijn huwelijk door een ander te doen voltrekken?

In no. 2499 der *Gemeentestem* komt de heer J. C. Beth op tegen eene vermeende onjuistheid, voorkomende in de akte op blz. 232

van den loopenden jaargang van dit Tijdschrift, waarbij door een minderjarige volmacht was gegeven tot voltrekking van zijn huwelijk. De heer B. rekende daarbij de volmacht tot huwelijksvoltrekking tot de overeenkomst van lastgeving, omschreven in den zeventienden titel van het derde boek van het burgerlijk wetboek, terwijl tot de bestaanbaarheid eener overeenkomst art. 1356 o. a. de bekwaamheid tot het aangaan eener verbintenis eischt en minderjarigen volgens art. 1366 onbekwaam zijn overeenkomsten te treffen.

Door den heer K. M. Houtaar wordt in no. 2500 van genoemd blad deze meening bestreden en wel op de volgende gronden.

Eerstens voert de heer H. aan, dat, wanneer partijen een huwelijk mogen aangaan en een van hen zich daarbij door een gemachtigde moet laten vertegenwoordigen, deze, dus ook een minderjarige, het recht heeft om zelfstandig iemand in zijne plaats te stellen en ten tweede, dat de volmacht, bij art. 134 bedoeld, geene lastgeving is en de bepalingen over „lastgeving" op dat artikel niet toepasselijk zijn, voor welk laatste hij steun zoekt in de volgende aanhalingen uit Mr. Asser's Nederl. burgerlijk recht, te weten: 1o. „Door de leer van lastgeving op de huwelijken bij volmacht toe te passen, komt prof. Opzoomer tot de meest ongerijmde gevolgtrekkingen." 2o. „Diephuis en De Pinto laten vele bepalingen van lastgeving, die ten deze niet toepasselijk kunnen zijn, buiten toepassing." *) 3o. (Mr. Asser zelf) „Het is niet rechtskundig, de lastgeving tot het aangaan van een huwelijk te willen rekenen tot de overeenkomst van lastgeving, bedoeld bij art. 1829 B. W. Het eerste behoort tot het familierecht, het tweede tot het obligatierecht. Schier elk artikel van den titel van lastgeving toont aan, dat alleen eene vermogensrechtelijke handeling het doel van de overeenkomst van lastgeving is; zie bv. in art. 1829 de uitdrukking: eene zaak verrichten, waartoe het sluiten van een huwelijk toch niet wel te brengen is, enz."

Met alle bescheidenheid wensch ik in dezen te kennen te geven,

*) Er zij hier opgemerkt, dat dus deze schrijvers niet alle bepalingen van lastgeving niet toepasselijk achten, doch alleen die, welke niet toegepast kunnen worden. Mij dunkt, dit is nog al logisch. D. K.

dat ik het noch met den heer B., noch met den heer H. in allen deele eens ben.

Met den heer B. meen ik, dat ook bij lastgeving tot huwelijksvoltrekking de titel van het burgerlijk wetboek over lastgeving toepasselijk geacht moet worden. Wel is waar kan een groot gedeelte daarvan ter zake geene toepassing erlangen, doch dit geeft m. i. nog geen recht om datgene, wat wel toegepast kan worden, dan ook maar eenvoudig ter zijde te stellen. Geene enkele bepaling van het burgerlijk wetboek rechtvaardigt zoo iets.

Ook kan ik me niet voorstellen, waar men de bevoegdheid vandaan haalt, om de artt. 1829 en volgende niet geschreven te achten voor zaken, het familierecht betreffende. Omdat schier elk artikel aantoont, dat alleen eene vermogensrechtelijke handeling het doel van de overeenkomst van lastgeving is? Neen, de stelling kan m. i. in hare algemeenheid niet opgaan en dat alleen bij vermogensrechtelijke handelingen de bedoelde bepalingen volledige toepassing kunnen erlangen, vindt naar mij voorkomt niet zijnen grond in de omstandigheid, dat de wetgever aan eene onderscheiding, als door mr. Asser bedoeld, heeft gedacht, doch in het feit, dat juist lastgeving in zake obligatierecht de meeste regeling behoefde. Ook schijnt mij de vraag gewettigd, indien men op deze wijze beperkingen gaat maken, waar dan de grens ligt.

Het woord „zaak" kan in art. 1829 niet de beteekenis hebben, welke art. 555 daaraan toekent, nl. dat de wet door zaken verstaat alle goederen en rechten, die het voorwerp van eigendom kunnen zijn. In dezen zin is de uitdrukking „eene zaak verrichten" redekundig onjuist. M. i. moet het dan ook beschouwd worden alsof er stond „eene handeling verrichten". En in dien zin opgevat, voldoet ook de overeenkomst, waarbij iemand een ander toestaat en deze laatste zich verbindt in des anders naam een huwelijk te voltrekken, geheel aan het criterium, dat art. 1829 voor de overeenkomst van lastgeving geeft.

Minderjarigen nu zijn, zooals de heer B. aantoont, in het algemeen tot lastg e v i n g onbevoegd. Wel mogen zij lasth e b b e r zijn (art. 1835).

Toch behoeft een bevestigend antwoord op de aan het hoofd dezes

gestelde vraag m. i. niet zoo heel ver gezocht te worden. Reeds in art. 134 ligt, naar mij voorkomt, ook voor minderjarigen de bevoegdheid opgesloten om lastgever in zake huwelijksvoltrekking te zijn. Dat artikel geeft aan de Koningin, zonder beperking tot meerderjarigen, de bevoegdheid vergunning te verleenen tot huwelijksvoltrekking bij volmacht, in afwijking van art. 133. Nu zou het toch wel wat dwaas zijn, de Koningin deze toestemming aan een minderjarige te doen geven, wanneer door hem daarvan toch geen gebruik kon worden gemaakt.

Zoo behelst art. 134 nog eene andere afwijking van de algemeene bepalingen over lastgeving en wel van art. 1830, waar wordt gezegd, dat last kan worden gegeven en aangenomen bij openbare akte, bij onderhandsch geschrift, zelfs bij brief en ook bij monde. De lastgeving en aanneming bij huwelijksvoltrekking kan echter volgens art. 134 alleen plaats hebben bij authentieke akte.

HOORN. D. KOOIMAN.

Aanleiding tot de plaatsing der vraag vonden wij in het ingezonden stuk van den heer J. C. Beth te 's-Hage in de *Gem.-Stem* no. 2499 en in 't *Weekbl. Burg. Adm.* no. 2619. De Redactie van het laatste weekblad is het niet eens met den heer Beth; zij schrijft onder het ingezonden stuk o. m.: „Dit kan, dunkt ons, niet twijfelachtig zijn, dat de volmacht, gegeven door hem, die een huwelijk wil aangaan, in de plaats treedt van de persoonlijke verschijning, die naar den regel voor de huwelijks-voltrekking vereischte is; dat daaruit volgt, dat die volmacht uitdrukt de wilsverklaring tot het huwelijk, bedoeld in art. 85 B. W., en dat derhalve wie tot die wilsverklaring bevoegd is, ook tot het geven der volmacht bevoegd is, d. i. dus een man van achttien, een vrouw van zestien jaar."

Bevestigend werd de vraag beantwoord door de heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, N. Kamman te Lemmer, H. Ninteman te Stadskanaal, W. E. Van Oijen te Wamel, A. G. Van der Roest te Oudewater en J. L. Switzar te Oosterhout; ontkennend alleen door den heer B. A. Van der Wielen te Druten.

Wij zullen ons niet verdiepen in breede beschouwingen over familierecht, obligatierecht, vermogensrechtelijke handelingen enz. enz., maar

een paar voorbeelden aangeven van de ongerijmdheid, waartoe men komt, als men de leer, gehuldigd door den heer Beth, strikt toepast.

1o. Een minderjarige jongeling wil huwen; zijne ouders en grootouders zijn overleden; zijn voogd weigert toestemming te geven, zoodat de pupil het verlof van den kantonrechter inroept, dat hij bekomt. Maar nu weigert de voogd eene volmacht af te geven, waarbij de pupil — die niet in persoon voor den ambtenaar v. d. b. s. kan verschijnen — door een ander vertegenwoordigd wordt. Gevolg: de jongen kan niet huwen.

2o. Het aangaan van een huwelijk is eene overeenkomst; tot de bestaanbaarheid der overeenkomsten wordt o. m. vereischt de bekwaamheid om eene verbintenis aan te gaan; onbekwaam zijn o. a. minderjarigen; ergo: minderjarigen kunnen geen huwelijk aangaan.

Zooals onze hoofdredacteur in de *Gem.-Stem* no. 2500 opmerkte, is de quaestie niet nieuw; veel is er over geschreven en verschillend over geoordeeld; maar wij zouden niet gaarne de meening van den heer Beth willen onderschrijven. DE REDACTIE.

De Koning is onschendbaar, de ministers zijn verantwoordelijk,

DOOR

H. N. B. VAN SANTEN,

volontair ter secretarie te Sprang.

In de jaren 1837, '38 en '39 vormde zich meer en meer een ontevreden geest onder het Nederlandsche volk, die eene uiting vond in de dagbladpers, niettegenstaande de rechtsgedingen, nu en dan gevoerd tegen hen, die aan die ontevredenheid uiting gaven. Men zag gaarne veranderingen in de grondwet gemaakt. Men verlangde beter beheer der geldmiddelen, een einde aan het status quo (toestand, waarin men was) en bovenal ministerieele verantwoordelijkheid. Dit laatste was in het bijzonder de wensch der liberalen.

De Koning wilde van eene grondwetswijziging niets weten en trachtte die daarom zoo lang mogelijk uit te stellen, tot hij eindelijk in 1840 besloot voor den drang der omstandigheden te bukken.

De aangebrachte wijzigingen in de constitutie voldeden echter in geenen deele aan het verlangen van zoovelen, die zich van eene verandering in de grondwet naar hun smaak en hunne begrippen — hetzij dan te recht of ten onrechte — gouden bergen hadden voorgespiegeld.

Wel liet de nieuwe grondwet zich gunstiger aanzien dan die van 1815, doordat bv. het beginsel der ministerieele verantwoordelijkheid er in opgenomen was, doch over 't algemeen waren de verbeteringen in haar aangebracht slechts luttel.

Toen gedurende de laatste jaren onder Willem II de Nederlanders weer oproerig werden en zelfs in verzet kwamen tegen den vorst, omdat zij nog steeds meer rechten en een beter bestuur wenschten, gaf de Koning uit eigen beweging eene betere grondwet, die geruimen tijd ten waarborg verstrekt heeft voor onze vrijheid en veiligheid. Deze grondwet behelsde met nog vele andere bepalingen de *volle* ministerieele verantwoordelijkheid. Zij was, zooals de geest des tijds die verlangde, en wel de schoonste nagedachtenis voor 't Stamhuis van Oranje.

In haar artikel 53 werd neergeschreven: *„De Koning is onschendbaar; de ministers zijn verantwoordelijk"*, en alzoo de ministerieele verantwoordelijkheid volgens de constitutionneele staatsleer erkend.

Bij de herzieningen van 1884 en '87 is deze bepaling blijven bestaan. In de tegenwoordige Constitutie lezen we haar in art. 54.

„De Koning is onschendbaar", ten minste strafrechtelijk, d. w. z.: Hij draagt vóór geene enkele regeeringsdaad de verantwoordelijkheid, men kan Hem voor regeeringszaken niets wijten. Hij kan in niets, op strafrechtelijk gebied, geschonden worden.

Wat het burgerlijk recht betreft, daaraan is de Koning even goed onderworpen als de gewone burger. Zoo kan Hij b. v. voor schulden voor den burgerlijken rechter worden gedaagd.

Den Koning zijn ministers gegeven om onschendbaar te kunnen zijn, want dezen dragen voor Hem de verantwoordelijkheid voor de regeeringsdaden.

Waarom moet de Koning onschendbaar zijn?

Omdat Hij boven de partijen moet staan. Kon men Hem de minder goede gevolgen van een regeeringsmaatregel wijten, dan zou daardoor de eerbied, de sympathie voor de Kroon dalen. De vastheid der Kroon

en daarmede die van ons geheele regeeringstelsel zouden daardoor in gevaar raken. Dit nu kan niet gebeuren, als de Koning onschendbaar is.

Als een gevolg van de onschendbaarheid des Konings kan men beschouwen *„de ministerieele verantwoordelijkheid"*, welke onderscheiden wordt in eene zuiver staatkundige, eene strafrechtelijke, eene financieele en eene civielrechtelijke.

De staatkundige en de financieele verantwoordelijkheid zijn niet bij de wet geregeld. De eerste is voor regeling weinig vatbaar.

De strafrechtelijke verantwoordelijkheid is geregeld bij de wet van 22 April 1855, de civielrechtelijke in art. 36 dier wet.

Voordat in de grondwet van ministerieele verantwoordelijkheid sprake was, gold de wil des Konings in alles als wet, en was Hij ook persoonlijk, zooals het heette, voor zijne regeeringsdaden verantwoordelijk. Doch men begrijpt gemakkelijk, dat eene dergelijke verantwoordelijkheid in het wezen der zaak geene beteekenis of geen gevolg kan hebben.

In verband met de ministerieele verantwoordelijkheid staat het recht van interpellatie, 't welk sedert 1848 door de grondwet aan de beide Kamers der Staten-Generaal is toegekend. Dat recht geeft haar de bevoegdheid om bij de ministers, de raadslieden der Kroon, hetzij schriftelijk of mondeling, te interpelleeren, d. i. inlichtingen te vragen. De ministers mogen alleen die inlichtingen verleenen, welke niet strijdig kunnen worden geoordeeld met het belang van den Staat.

Met het oog op bovenstaand recht heeft Thorbecke eens in de vergadering der Staten-Generaal gezegd: „Verantwoorden eischt voor alles antwoorden." Wat hij met deze korte en kernachtige uitdrukking zeggen wilde, zal wel geene verklaring behoeven.

Elk stuk, de Regeering betreffende, moet door den betrokken minister mede-onderteekend worden, waardoor deze de verantwoordelijkheid ervan op zich neemt. Zonder die mede-onderteekening krijgt het besluit of de beschikking nimmer kracht.

Volgens de artt. 355 en 356 van het wetboek van strafrecht zijn de ministers strafbaar:

a. als zij hunne mede-onderteekening hebben verleend aan Koninklijke besluiten of beschikkingen, wetende, dat deze de grondwet schenden;

b. als zij gelijke mede-onderteekening verleenen aan Koninklijke besluiten of beschikkingen, wetende, dat daardoor wetten of algemeene maatregelen van bestuur van den Staat of zijne koloniën of bezittingen in andere werelddeelen worden geschonden;

c. als zij uitvoering geven aan Koninklijke besluiten of beschikkingen, wetende, dat deze niet door den betrokken Minister zijn medeonderteekend;

d. als zij beschikkingen nemen, bevelen geven of bestaande beschikkingen of bevelen handhaven, wetende, dat zij met de grondwet, andere wetten of algemeene maatregelen van bestuur in strijd zijn;

e. als zij opzettelijk nalaten uitvoering te geven aan de bepalingen der grondwet, andere wetten of algemeene maatregelen van bestuur, voorzoover die uitvoering krachtens den aard van het onderwerp tot hun departement behoort of hun uitdrukkelijk is opgedragen.

De ministers dienen den Koning van raad, zij ondersteunen Hem bij de uitvoering zijner regeeringstaak. Maar zij zijn in geen geval dienaren van den Koning, want zij zijn niet verplicht al zijne bevelen slaafs uit te voeren. Integendeel zij moeten zelfstandig als staatkundige bestuurders onderzoeken, wat rechtmatig en doelmatig is, en hunne overtuiging tegenover den Koning handhaven.

Al is dus thans de bevoegdheid van den constitutionneelen vorst onbeduidend, vergeleken bij vroeger, al moet Hij met de Volksvertegenwoordiging de wetgevende macht deelen en wordt zelfs bij elke regeeringsdaad de medewerking eens verantwoordelijken Ministers gevorderd, toch blijft Hem nog een schoone, een verheven rol over.

Hij is de middelaar, de scheidsrechter, zoo noodig, tusschen de verschillende staatspartijen; Hij geeft zijnen onderdanen het voorbeeld van vaderlandsliefde en nauwgezette plichtsbetrachting; Hij is de eerste, om kunsten en wetenschappen te bevorderen en hunne beoefenaars aan te moedigen; Hij eindelijk gaat allen voor, als bij nationale rampen alle krachten moeten ingespannen worden, om de ongelukkigen te helpen en te troosten.

Waar in het bovenstaande van den Koning wordt gesproken, bedoelen we natuurlijk ook de Koningin.

INGEZONDEN STUKKEN.

Voordracht van wetten.

Mijnheer de Redacteur!

Hoewel ik gaarne erken de verdienste van het opstel des heeren Michielsen, voorkomende in de 8e aflevering van het Tijdschrift, zij het mij niettemin vergund de aandacht te vestigen op eene leemte, die daarin m. i. voorkomt.

Op pag. 274 vermeldt de schrijver, dat het voorstel van wet kan uitgaan van de Koningin en van de Tweede Kamer.

Het ware, naar mijne meening, alleszins wenschelijk geweest, wanneer de heer Michielsen daar eveneens melding had gemaakt van art. 25 der wet op den Raad van State, hetwelk bepaalt, dat „de Raad bevoegd is aan Ons (de Koningin) voordrachten te doen omtrent onderwerpen van wetgeving of bestuur, waaromtrent hij het doen van voorstellen aan de Staten-Generaal of het uitvaardigen van algemeene maatregelen van inwendig bestuur wenschelijk acht."

Wellicht zal men mij tegenwerpen, dat dit college daardoor nog niet het recht van initiatief heeft. Deze bewering beaam ik in zooverre, wijl de Koningin altijd de bevoegdheid behoudt aan de voordracht van den Raad al dan niet gevolg te geven.

Maar waar de schrijver de wijze mededeelt, waarop het recht van het Koninklijk initiatief wordt uitgeoefend, had ik het niet overbodig geoordeeld, wanneer hij tevens hadde gewag gemaakt van de bepaling van bovengenoemd artikel.

Met dankzegging enz.

MONNIKENDAM. F. KROON.

De heer Kroon voelt blijkbaar zelf het verschil, dat er bestaat tusschen een „voorstel van wet," door een der beide deelen van de wetgevende macht gedaan, en eene „voordracht omtrent een onderwerp van wetgeving of bestuur," door het adviseerend lichaam aan de Kroon gedaan. Het eerste is een openbaar staatsstuk, het andere een niet voor openbaarheid bestemd advies. DE REDACTIE.

Cijfers in akten.

Geachte redactie!

Op bladz. 257 van den loopenden jaargang schrijft U als onderschrift van vraag 38 o. a. dit: „Een ander gebruikte een cijfer in de akte (Vischsteeg 8)".

Ik had bij mijne inzending die beslissing Uwerzijds verwacht. Toch meende ik het niet te mogen nalaten, om van U eene beslissing daaromtrent uit te lokken. Het is U misschien onbekend, dat in alle akten, voor zoover mij bekend, in het arrondissement Dordrecht sedert jaren voor aanduiding van het huisnummer cijfers gebezigd worden, zonder dat daarop ooit eenige op- of aanmerking wordt gemaakt. Naar aanleiding daarvan meen ik nu ook Uw gevoelen daaromtrent te moeten inwinnen.

Hoogachtend enz. J. B.

Wij danken den geachten inzender voor zijne mededeeling, welke zijne inzending opheldert, maar, zooals hij zelf schijnt te begrijpen, in onze meening geene wijziging brengt. Art. 16 slot van het burgerlijk wetboek laat te dezen aanzien aan duidelijkheid niets te wenschen over; wij begrijpen dan ook niet, waarom er in het arrondissement Dordrecht de hand niet aan gehouden wordt.

De Redactie.

Huwelijk na stuiting.

Naar aanleiding onzer aanteekening op bladz. 312 deelt de heer J. Risseeuw te Wilnis ons mede, dat zijne bedoeling is, dat bij een huwelijk, waartegen aanvankelijk stuiting was beteekend, moet worden overgelegd:

a. het bewijs van afkondiging met gedane kantmelding;

b. het vonnis, in kracht van gewijsde gegaan, of eene authentieke akte, betreffende de opheffing der stuiting.

De Redactie.

Leestafel.

Meijer. *Nederlandsche wetboeken. Wetboek van Koophandel,* bijgewerkt tot 1 Sept. 1899 door mr. dr. H. J. Romeijn. Sneek, J. F. Van Druten, *f* 0,50.

Met het wetboek van koophandel heeft de beoefenaar van het administratief recht niet zoo heel veel te maken. Toch is de raadpleging er van eene enkele maal noodzakelijk en dan zal ongetwijfeld in de uitgaaf van mr. Romeijn, welke in hetzelfde formaat verscheen als de bekende Nederlandsche staatswetten, een gemakkelijk te raadplegen gids worden gevonden. De prijs behoeft zeker geen bezwaar tegen aanschaffing te zijn.

De heer Jac. Van Waning, burgemeester van Ouderkerk a/d. IJssel, zond ons een overdruk van zijne, op 16 Sept. 1899 in de Vereeniging van burg. en secr. in Zuid-Holland gehouden voordracht over de plaats van den burgemeester in eene nieuwe politie-organisatie. Gaarne bevelen wij de lezing aan van deze voordracht, welk ook werd opgenomen in den onder redactie van den heer Van Waning staanden „Politiegids".

De Redactie.

VRAGEN,

WAARVAN DE BEANTWOORDING BIJ DEN HOOFDREDACTEUR WORDT INGEWACHT VÓÓR DEN 15 DECEMBER 1899.

1. Wat heeft men in ons land noodig om te mogen jagen?
2. Wanneer en hoe kunnen besluiten van Provinciale of van Gedep. Staten worden geschorst of vernietigd?
3. Wat moet gebeuren, wanneer in eene fabriek een ongeval voorkomt?
4. Stel een besluit tot het opleggen van nieuwe voorwaarden aan iemand, die vergunning heeft gekregen tot oprichting eener bakkerij.
   Deel mede, hoe dit besluit tot stand komt en wat er mede gebeuren moet.
5. Zijn de getuigen, in art. 50 B. W. genoemd, als getuigen of als aangevers te beschouwen?

Schetsen van burgerlijk recht,

IN VERBAND MET PUBLIEK EN ADMINISTRATIEF RECHT,

DOOR

H. M. J. WATTEL.

(Slot.)

XII.

HUWELIJK.

Reeds vroeger hebben wij opgemerkt, dat stuiting een middel is om de vereischte wettelijke vormen te doen eerbiedigen en de nietigheid van het huwelijk te voorkomen.

Om dit wel te begrijpen bedenke men, dat niet elke overtreding der wet nietigheid van het huwelijk ten gevolge heeft.

Het huwelijk is niet nietig, wanneer de vrouw getrouwd is binnen driehonderd dagen na de ontbinding van het vorige huwelijk; noch wanneer echte kinderen, die meerderjarig zijn, doch den ouderdom van dertig jaren niet hebben bereikt, de toestemming van vader en moeder niet hebben verzocht; noch wanneer het huwelijk, indien de bedoelde ouders weigeren en in hunne weigering hebben volhard, gesloten is binnen drie maanden na de verschijning voor den rechter; noch wanneer de beide afkondigingen niet behoorlijk zijn geschied, de plechtigheid plaats had vóór den derden dag na dien der laatste afkondiging, of het huwelijk niet in het openbaar in het huis der gemeente is voltrokken.

De hier bedoelde vereischten en enkele andere zijn niet van dat overwegend belang, dat men in geval van overtreding het huwelijk met nietigheid zou behoeven te bedreigen. Het zal bovendien niet licht voorkomen, dat partijen een ambtenaar van den burgerlijken stand om den tuin weten te leiden of deze zich tot medeplichtige van wetsschennis maakt, en daarom heeft de wet het voldoende geacht om den ambtenaar aansprakelijk te stellen en straf te bedreigen tegen dezen. (Zie art. 379 wetb. van strafrecht).

Waar het aankomt op meer gewichtige eischen, b. v. de vrije toe-

stemming der partijen zelve, de toestemming, welke minderjarigen noodig hebben, den leeftijd enz., daar kon de wetgever minder zacht optreden en daar stelde hij nietigheid op de overtreding zijner voorschriften.

Wat is dus een nietig huwelijk? Bestaat er van zelf geene verbintenis en is de feitelijk gesloten vereeniging iets, dat als een kaartenhuis ineenstort en nimmer eenig gevolg heeft voor de wet? Neen, dit is niet het geval en kan ook het geval niet wezen, daar de feitelijke gevolgen toch altijd geregeld moeten worden.

De nietigverklaring moet uitdrukkelijk door den rechter worden uitgesproken, op de vordering van een persoon, dien de wet daartoe bevoegd verklaart. Treedt die persoon niet op, maakt hij van zijn recht geen gebruik, dan kan er van vernietiging geen sprake wezen. Ook het openbaar ministerie kan soms de vordering tot nietigverklaring instellen.

Wij achten het overbodig, hier op alle bijzondere gevallen de aandacht te vestigen, daar, bij de vele wettelijke waarborgen, die wij bezitten, het proces tot nietigverklaring eene hoogst zeldzaam voorkomende zaak is.

Laat ons eens aannemen, dat een jonkman, die den vollen leeftijd van achttien jaren had bereikt, in het huwelijk wist te treden met een meisje, dat den vereischten leeftijd niet bezat en ook geene dispensatie verkreeg. Behalve aan den officier van justitie komt nu de vordering tot nietig-verklaring toe aan de te vroeg gehuwde persoon. *Hij*, dus veronderstelt de wet, wist wat hij deed; maar *zij* niet.

Zoodra echter hoogere belangen in het spel komen, bestaat er voor de vordering geen grond meer en kan deze niet worden ingesteld, namelijk wanneer op den dag, dat het proces zal aanvangen, de gevorderde leeftijd alreeds bereikt is, en in de tweede plaats wanneer de vrouw blijkt zwanger te zijn. Van onbekwaamheid om te huwen is nu geen sprake meer, en ook in het belang van het kind is het beter, dat de band tusschen de echtgenooten blijft bestaan.

Gesteld eens, dat er dwaling bestaat omtrent den persoon, met wien iemand gehuwd is. Voorheen kwamen daarvan wel eens voorbeelden voor. De persoon nu, die meende dat hij met A. trouwde, terwijl het later blijkt dat hij met B. is getrouwd, heeft eene vordering tot nietig-

verklaring. Maar de personen hebben nu toch feitelijk eene verbintenis met elkander aangegaan, en wanneer zij nu drie maanden aanhoudend met elkaar hebben samengewoond, kan de vordering niet meer worden ingesteld; want nu veronderstelt de wet, niet zonder reden, dat men vrijwel met de vergissing tevreden is.

En gesteld nu, dat het huwelijk werkelijk nietig verklaard wordt, welke zijn dan daarvan de gevolgen? Wanneer een kind uit de kortstondige vereeniging geboren wordt, is dat dan een wettig of een onwettig kind?

Dat hangt van bijzondere omstandigheden af.

Wanneer beide partijen onbekend waren met het wettelijk gebrek of de dwaling, wanneer zij dus beiden te goeder trouw waren, dan heeft het huwelijk de gewone burgerlijke gevolgen, tot op den dag der ontbinding toe. Het kind, dat later geboren wordt, is wettig, wanneer het niet na dien dag is verwekt

Is slechts één der echtgenooten te goeder trouw geweest, dan is het uit de verbintenis geboren kind ook wettig, maar de echtgenoot, die te kwader trouw handelde, kan jegens den anderen tot schadevergoeding worden veroordeeld.

Alleen wanneer door beide partijen te kwader trouw is gehandeld, beiden dus wisten, dat zij handelden in strijd met de wet, wordt het huwelijk aangemerkt als had het nooit bestaan en kunnen dus ook geene wettige kinderen uit de verbintenis geboren worden.

Afstamming, erkenning van natuurlijke kinderen en wettiging.

Reeds vroeger hadden wij opgemerkt, dat de wet de gevolgen van de verbintenis tusschen man en vrouw, die niet gesloten is in de wettelijke vormen, voor het huwelijk bepaald, in het maatschappelijk belang moet regelen.

Die regelen vinden wij in de wetsbepalingen, die op de afstamming en de wettiging betrekking hebben en het onderwerp van den 13en titel van het eerste boek B. W. uitmaken.

Het daarbij door de wet aangenomen stelsel, geheel verouderd en

in strijd met nieuwere begrippen, zal waarschijnlijk spoedig door een gewijzigd vervangen worden.

Dat stelsel, dat in hoofdzaak ten doel heeft, de gemeensehap buiten huwelijk tegen te gaan, een doel dat evenwel zeer weinig bereikt is, is vooral onbillijk tegenover buiten echt geboren kinderen, die, ten gevolge van de schuld of het verzuim hunner ouders, in eene zeer exceptioneele stelling worden geplaatst.

Wettige kinderen, die deelen in alle rechten en alle plichten te vervullen hebben, welke voortspruiten uit den band tusschen een persoon en diegenen, van wie hij afstamt, zijn de zoodanige, die gedurende het huwelijk geboren of ontstaan zijn. De wet neemt aan, dat zij den man tot vader hebben.

Het ontstaan van een persoon kan, om in het begrip van wettigheid te vallen, ook vóór het huwelijk plaats gehad hebben; want wanneer het kind na den honderdtachtigsten dag des huwelijks of zelfs op dien dag geboren wordt, kan de vader de wettigheid van het kind niet ontkennen en is er een wettelijk vermoeden, dat hij vóór het huwelijk met de moeder gemeenschap heeft gehad.

Is het kind staande huwelijk verwekt, dan kan het natuurlijk nà de ontbinding van het huwelijk geboren worden. Het is dan een wettig kind, tenzij de regel van art. 310 toepassing mocht erlangen.

De regel van art. 305 is een wettelijk vermoeden, waartegen bewijs, door den man te leveren, is toegelaten. Hij kan de wettigheid van het kind ontkennen in het geval, bij art. 306 opgenoemd; wanneer namelijk de geboorte van het kind te spoedig geschiedde in verband met den datum van het huwelijk.

Er zijn evenwel in datzelfde artikel drie gevallen opgenoemd, waarin billijkheids-gronden de rechtsvordering niet toelaten of het geheel nutteloos is over de afstamming van het kind te twisten.

Verder kan de man de wettigheid van het kind betwisten door het bewijs te leveren van de feiten, in art. 307 genoemd; terwijl de ontkenning zich ten slotte kan gronden op het bestaan tusschen de echtgenooten eener scheiding van tafel en bed, die van de verplichting tot samenwoning ontheft, en wel in het geval bij art. 309 genoemd. Kan hij een rechterlijk vonnis verkrijgen, waarbij het kind verklaard

wordt niet uit zijne huwelijks-verbintenis te zijn geboren, dan kan latere verzoening tusschen de echtgenooten aan dit kind geen wettigen staat verschaffen.

Wanneer de vrouw bij rechterlijk vonnis van overspel overtuigd is, dan bestaat een vermoeden, dat het uit haar geboren kind niet dat van den man is, en wordt deze toegelaten om dat vermoeden tot zekerheid te brengen, wanneer namelijk de geboorte voor hem verborgen is gehouden.

Wat de termijnen betreft, binnen welke de rechtsvordering moet worden aangevangen, zie men de bepalingen van art. 311. Het proces wordt gevoerd tegen een bijzonderen, door de arrondissements-rechtbank te benoemen voogd, die alleen gedurende den loop van het geding optreedt en daarna van zelf zijne functie neerlegt. De moeder wordt alleen in het geding opgeroepen. Zij draagt er dus alleen kennis van.

In art. 311 wordt ook gesproken van eene buiten rechten verleden akte, die dient om den termijn te verlengen, binnen welken de actie moet worden aangevangen. Hieronder kan niets anders worden verstaan dan eene verklaring bij notariëele akte, waarbij de onwettigheid van het kind door den man wordt geconstateerd.

Wanneer iemand in de noodzakelijkheid komt, om te bewijzen, dat hij is het wettig kind zijner ouders, dan moet hij aantoonen, dat die ouders gehuwd waren en de man dus volgens de wet geacht wordt zijn vader te zijn. Kan de trouwakte der ouders niet worden overgelegd, dan kan dit geen grond opleveren om te betwisten, dat de betrokken persoon het kind van die ouders is. Genoeg is het, wanneer men kan aantoonen, dat de ouders openlijk als man en vrouw hebben geleefd, dat men als hun kind vermeld staat in de akte van geboorte en als zoodanig steeds is beschouwd en behandeld. Het kind bewijst daardoor het uiterlijk bezit van zijnen staat, namelijk van den staat van wettig kind te hebben.

Tegenover de wettige staan de onwettige, of, zooals de wet ze thans noemt, de natuurlijke kinderen. Het zijn vooreerst de zoodanige, voortgesproten uit de vereeniging van ongehuwde personen.

Ook wanneer de ouders gehuwd zijn, doch de man de wettigheid van het kind met vrucht betwist, is dit een natuurlijk kind.

Verder is een kind onwettig, wanneer het geboren werd uit een huwelijk, aangegaan in strijd met de wet, en dat door den rechter vernietigd wordt, wanneer beide partijen te kwader trouw hebben gehandeld.

Indien een huwelijk, door welke oorzaak dan ook, ontbonden wordt, en de vrouw brengt driehonderd dagen na die ontbinding een kind ter wereld, dan is dit kind van zelf onwettig.

Wanneer een kind wordt geboren uit de vereeniging van een gehuwd persoon met een ander dan den mede-echtgenoot, dan is dat uit overspel voortgesproten. Dat overspel moet bij rechterlijk vonnis bewezen worden.

Wordt het kind geboren uit de vereeniging van personen tusschen welke, wegens te nauwe verwantschap, het huwelijk verboden is, dan is dit kind in bloedschande geboren.

De kinderen, uit overspel of in bloedschande geboren, zijn natuurlijk uitteraard onwettig.

Tusschen de ouders der natuurlijke kinderen en deze kinderen bestaan geene burgerlijke betrekkingen. De ouders en de kinderen zijn tot niets gerechtigd of verplicht. Burgerlijke betrekkingen bestaan eerst dan, wanneer vader of moeder, of beiden, het kind openlijk als het hunne hebben erkend. Daardoor wordt het echter nog niet met wettige kinderen gelijkgesteld en komt ook niet in betrekking tot de bloedverwanten der ouders.

Door de erkenning vanwege den vader krijgt het kind den naam van den vader. De erkenning kan dadelijk bij de aangifte van geboorte geschieden voor den ambtenaar van den burgerlijken stand (der moeder zal dit natuurlijk wel niet mogelijk zijn), of ook later voor denzelfden ambtenaar, bij eene afzonderlijke akte, of ook bij de huwelijksakte, wanneer de betrokken personen later een huwelijk aangaan.

Ook kan de akte voor eenen notaris worden verleden, zelfs in den vorm van een testament, dat dan natuurlijk eerst na het overlijden werkt.

Erkenning bij onderhandsch geschrift, dat wil

zeggen, door een stukje, dat niet opgemaakt is door tusschenkomst van een openbaar ambtenaar, is nietig. Alleen een zoogenaamd olographisch testament is toegelaten, omdat het, hoewel eigenhandig geschreven, toch bij eenen notaris in bewaring wordt gesteld.

De vader kan echter zijn kind niet erkennen, voor hij den leeftijd van negentien jaren heeft bereikt. De moeder is aan geen leeftijd gebonden.

In den jaargang 1895, pag. 59, van dit Tijdschrift, wordt geleerd, dat een man, beneden den leeftijd van 19 jaar, bij zijn huwelijk een kind kan erkennen, en wel op grond, dat het huwelijk meerderjarig maakt.

Wanneer men let op de omstandigheid, dat de reden der wetsbepaling deze was, dat het op vroegeren leeftijd dan 19 jaar onwaarschijnlijk is, dat het kind den minderjarige tot vader heeft, dan bestaat er meer reden om een tegenovergesteld gevoelen aan te nemen.

De vader kan het kind, zoolang de moeder leeft, niet erkennen, wanneer zij niet zelve tot die erkenning medewerkt. Anders zou ieder man, door te verklaren, dat hij de vader van zeker kind is, als het ware zich zelf aan eene vrouw kunnen opdringen. Is de moeder overleden, dan is hij in de erkenning vrij, maar dan volgt daaruit natuurlijk alleen, dat het *zijn* kind is en niet tevens dat van de vrouw.

Art. 339 zegt, dat de erkenning niet wordt *aangenomen*. Dit beteekent niet, dat de ambtenaar zou mogen weigeren de akte zonder toestemming op te maken. De ambtenaar is geen rechter. De openbare ambtenaar moet zijne diensten verleenen, wanneer hij tot het verleenen daarvan wordt aangezocht. De akte is evenwel nietig en kan geenerlei gevolg hebben.

Een kind, uit overspel geboren, kan nimmer worden erkend.

Men kan wel, reeds gehuwd zijnde, een kind erkennen, dat vóór het huwelijk uit de vereeniging met een ander persoon geboren werd, maar de echtgenoot en de wettige kinderen kunnen daardoor geen schade lijden; te hunnen opzichte is het juist, alsof het natuurlijke kind niet erkend ware. Wanneer echter het huwelijk ontbonden wordt, zonder dat er afkomelingen uit overblijven, dan heeft de erkenning volle kracht en kan het natuurlijk kind aanspraak maken op het deel,

dat de wet aan hetzelve toekent. In dat geval kan de zaak dus aan den overgebleven echtgenoot schade toebrengen, b.v. wanneer deze door den anderen echtgenoot tot erfgenaam was benoemd.

Even goed als iemand er belang bij kan hebben, te bewijzen, dat men als wettig kind van zeker persoon afstamt, even goed kan het natuurlijk kind zijn afstamming willen bewijzen. Daarvoor is dus de akte van erkenning noodig.

Natuurlijke kinderen, welke niet erkend zijn, kunnen er ook wel belang bij hebben, te bewijzen van wien zij afstammen. De wet heeft evenwel bepaald, dat het onderzoek naar het vaderschap verboden is. Men wordt dus niet toegelaten, om te bewijzen wie zijn vader is. Wel mag het kind aantoonen, dat het zekere vrouw tot moeder heeft en dit wordt bewezen door het feit, dat de naam der moeder in de geboorte-akte is vermeld en dat zij het kind steeds als het hare heeft behandeld. In sommige gevallen kan de afstamming van de moeder ook door getuigen worden bewezen. Voor dit getuigenbewijs is evenwel noodig, dat er reeds een begin van schriftelijk bewijs is, met andere woorden, dat uit brieven of andere papieren aanvankelijk reeds eenig bewijs te putten is, ofschoon dan ook onvolkomen.

Boven merkten wij op, dat een niet erkend natuurlijk kind niet toegelaten wordt tot het bewijs wie zijn vader is. Echter kan de erkenning van een natuurlijk kind in sommige gevallen door eene verklaring des rechters worden vervangen. Wanneer een der misdrijven heeft plaats gehad, genoemd in de artt. 242, 243, 244, 245, 249 en 281 van het wetboek van strafrecht, en het tijdstip, waarop dit feit is gepleegd, overeenstemt met dat der zwangerschap van de vrouw, tegen welke dat feit gepleegd is, kan de rechter de verklaring uitspreken, dat de schuldige de vader van het kind is. Het kind verkrijgt daardoor de stelling van een erkend kind.

Nog moeten wij opmerken, dat, hoewel het onderzoek, wie moeder is van een kind, in het algemeen wordt toegelaten, zulks niet het geval is ten aanzien van kinderen, in overspel of in bloedschande geboren.

Een natuurlijk kind kan somtijds dezelfde stelling als een wettig kind verkrijgen, door zoogenaamde wettiging.

Voor kinderen van ouders, die voornemens waren met elkander te huwen of daartoe later overgaan, is dit natuurlijk van groot belang. De beide ouders moeten eerst hun kind erkennen en wanneer zij dan in het huwelijk treden, wordt dat kind door het opvolgend huwelijk van zelf gewettigd, zonder dat dan nog eenige nadere formaliteit wordt vereischt.

Wanneer tusschen de ouders, uithoofde van bloedverwantschap, geen huwelijk mag plaats hebben zonder dispensatie, en hunne verbintenis komt later met zoodanige dispensatie tot stand, dan kunnen zij hun kind (dat in bloedschande geboren was), alleen bij het huwelijk, dus in de huwelijksakte, erkennen. Die erkenning geldt dan tevens voor wettiging.

Is de voorafgaande erkenning door de met elkaar huwende ouders verzuimd of kan het huwelijk niet voltrokken worden door het overlijden van één hunner, dan kan de Koning brieven van wettiging verleenen en aldus het verzuim herstellen of de gevolgen van het onheil afwenden. Ook de wettiging van reeds overleden kinderen, voor zoover zij nakomelingen nalieten, die daarbij dus belang hebben, kan op dezelfde wijze geschieden.

Het aanvragen van brieven van wettiging schijnt zoowel door de ouders als door de kinderen te kunnen geschieden, al wordt dit ook door de wet niet met ronde woorden gezegd.

Bloed- en aanverwantschap.

Met een enkel woord over den inhoud van den veertienden titel van het eerste boek zullen wij onze schetsen besluiten.

De bepalingen der wet omtrent verschillende rechten en plichten houden ook verband met de natuurlijke betrekking tusschen personen, die wij bloedverwantschap noemen, en met die, welke uit aanhuwelijking voortspruit en door de wet zwagerschap wordt genoemd. Telkens blijkt het in de wet, dat bloedverwanten en aangehuwden verplicht zijn elkanders belangen te behartigen. Zij staan in nauwer verband tot elkander dan andere personen, of worden, met een bepaald doel, zooals bij het huwelijk, juist in een meer verwijderde stelling geplaatst. De

wet roept bloedverwanten (geen aangehuwden, ook niet den man of de vrouw) tot elkanders erfenis.

In sommige opzichten verschilt de verhouding tusschen bloedverwanten en aangehuwden, naarmate van het meer of minder verwijderde der betrekking. Vandaar de onderscheiding in liniën en graden, die ten deele op de natuur berust, ten deele meer willekeurig is. In de artt. 348 en 349 leert de wet zelf, hoe de berekening der graden geschiedt.

Bloedverwantschap is de betrekking, die tusschen bepaalde personen zelve bestaat. Zwagerschap daarentegen wordt tusschen twee personen door eenen derden persoon onderhouden. Wanneer twee zusters een huwelijk sluiten met A en B, dan zijn A en B geen zwagers, maar ieder hunner is de zwager van de zuster zijner vrouw.

Die zwagerschap duurt voort, wanneer het huwelijk, om welke reden dan ook, ontbonden wordt. Wanneer de vrouw van A sterft, dan blijft A de zwager van hare zuster. Maar wanneer na dat overlijden nog een broeder van die zuster geboren wordt, C genaamd, zijn A en C dan zwagers?

Sommige schrijvers nemen dit aan op grond van de algemeenheid van het voorschrift. Zij vergeten evenwel, dat zwagerschap eene betrekking is, die alleen *uit de wet* ten gevolge van een bepaald feit voortvloeit. Alleen het *huwelijk* was oorzaak van zwagerschap en op het oogenblik, dat C geboren wordt, bestaat geen huwelijk en dus ook geen grond, waarop de betrekking zou kunnen ontstaan.

Al wordt de zwagerschap door den dood der vrouw niet opgeheven, de uit haar voortvloeiende verplichtingen kunnen toch wel wijziging ondergaan. Men zie art. 377 B. W.

De bekende bepalingen in het publieke recht, die eene andere leer huldigen, vormen geene uitzondering op den regel van het burgerlijk recht, omdat, in de provinciale en gemeentewet b. v., alleen sprake is van een ophouden der betrekking door den dood. Hierop en op het zonderlinge dezer bepaling, die haar doel voorbijstreeft, is terecht gewezen op pag. 27 van den jaargang 1896 van dit Tijdschrift.

Erkenning door een man beneden 19 jaar bij zijn huwelijk.

Bij het doorbladeren van den twaalfden jaargang (1895) van het Tijdschrift trok het antwoord op vraag 10 (blz. 59): „Mag een jonkman beneden 19 jaar bij gelegenheid van zijn huwelijk een kind erkennen?" mijne bijzondere aandacht. Wel is waar werd die vraag, in overeenstemming met Uw zeer gewaardeerd antwoord dienaangaande, toestemmend beantwoord, maar er wordt, wonder genoeg, noch in het antwoord, noch in het onderschrift, op gewezen, welke gevolgen die bloote erkenning heeft. Vergis ik me niet, dan zou deze erkenning, blijkens 't aangehaalde antwoord en onderschrift (het wordt wel niet met zooveel woorden gezegd) gelijk staan met iedere andere erkenning, althans wat hare gevolgen betreft. Is dit zoo, dan heb ik de eer met U van gevoelen te verschillen.

De inzender van het bedoelde antwoord zegt zelf, dat in dit geval de erkenning moet worden gedaan nàdat de ambt. v. d. b. s. zal hebben verklaard, dat de jeugdige lieden door den echt aan elkander verbonden zijn. Hieruit volgt dus, dat het kind wel erkend maar nog niet gewettigd is; immers, de erkenning heeft hier, in tegenstelling van den gewonen loop van zaken, nà de voltrekking des huwelijks plaats en de wettiging treedt in door het opvolgend huwelijk. Men heeft m. i. hier dus te doen met een erkend, maar niet gewettigd kind, omdat het vóór de erkenning gesloten huwelijk de wettiging niet ten gevolge heeft. Wordt de erkenning door het huwelijk gevolgd, dan eerst treedt ook de wettiging in. Bij het in vraag 10 behandelde had zulks niet plaats, zoodat naar mijne bescheiden meening het daarbij bedoelde kind niet anders dan door brieven van wettiging gewettigd kan worden.

MURMERWOUDE. G. KOOTSTRA.

De schrijver van dit stuk zal zich misschien verwonderen, dat het nu eerst geplaatst is. Wij erkennen, dat wij het wel wat lang in portefeuille hielden; wij wachtten echter op eene geschikte gelegenheid,

om het te plaatsen. Deze vonden wij nu in het in deze aflevering opgenomen stuk van den heer Wattel, waarin (zie bladz. 395) ook over het door den heer Kootstra bedoeld artikel wordt gesproken.

Wij stellen er prijs op, te verklaren, dat wij nog steeds het gevoelen zijn toegedaan, dat wij in 1895 voorstonden. Nadere raadpleging der literatuur over dit punt, die men o. a. vermeld vindt bij Van den Helm, 2en druk, blz. 589, heeft ons niet van gedachten doen veranderen.

De heer Wattel voert als grond voor zijne meening alleen aan, dat de reden der wetsbepaling zou liggen in de onwaarschijnlijkheid, dat een 19-jarig man vader kan zijn. Waar echter dezelfde wetgever den man toestaat, te huwen op achttienjarigen leeftijd, zelfs vroeger, indien daarvoor redenen zijn (men begrijpt licht, welke redenen bij het vragen van dispensatie het meest zullen gelden), komt het ons voor, dat de wetgever die onwaarschijnlijkheid niet zoo heel groot heeft geacht.

Liever houden wij ons dan ook aan onze meening van 1895, dat de wetgever in het algemeen een jonkman beneden negentien jaar nog geen oordeel genoeg toekende, om te onderscheiden, of hij met de erkenning van een natuurlijk kind eene juiste daad zou doen. „Maar treedt hij", schreven wij in den 12en jaargang, blz. 60, en schrijven wij nu nog, „vóór zijn 19e jaar in het huwelijk, dan zou het niet met het gezonde verstand overeen te brengen zijn, dat hij wel in staat ware, om aan het hoofd van een gezin te staan, doch niet om een kind te erkennen. Te meer zou dit niet te verdedigen zijn, omdat hij dan in alles met den meerderjarige gelijk staat. De wetgever was blijkbaar overtuigd van de ongerijmdheid, die zou bestaan, wanneer hij in het algemeen iedere erkenning, door een manspersoon beneden 19 jaar gedaan, van onwaarde verklaarde. Van daar, dat hij het woord „minderjarige" met opzet in art. 337 B. W. heeft geplaatst."

De heer Kootstra bestrijdt niet de bevoegdheid van den minder dan 19-jarigen man, om het kind te erkennen, maar meent, dat het erkende kind dan nog niet gewettigd is. Oppervlakkig gezien, is er voor zijne redeneering wel iets te zeggen. Bekijkt men de wet echter wat meer dan oppervlakkig, dan komt men tot eene andere slotsom. Ontleedt men art. 327 B. W., dan vindt men bij den hoofdzin: „kin-

deren, buiten huwelijk verwekt . . . . . worden door het opvolgend huwelijk van hunnen vader en hunne moeder gewettigd", twee bijzinnen:

1o. „wanneer deze hen, vóór het aangaan des huwelijks, wettiglijk hebben erkend"; en

2o. „wanneer die erkenning plaats heeft bij de akte van voltrekking zelve."

Met het tweede geval hebben wij in casu te maken. De heer Kootstra leest, dat het huwelijk op de erkenning volgen moet, maar dat staat er niet. Er staat alleen, dat de erkenning bij de akte van voltrekking plaats grijpt. Bij de akte, dat is dus nàdat het huwelijk voltrokken is. Heeft de erkenning niet vóór het aangaan des huwelijks plaats gehad (1e geval), dan kan zij ook nog geschieden daarna, mits bij de akte (2e geval).

De fout van den heer Kootstra zit hierin, dat hij aan het woord „opvolgend" eene verkeerde plaats en eene onjuiste uitlegging geeft. Dat woord is daar feitelijk geheel overbodig; het spreekt van zelf, dat het huwelijk der „ouders" van een kind moet „volgen" op zijne verwekking. Laat men het genoemde woord weg, dan blijft de zin precies dezelfde. De overbodige plaatsing er van geeft echter niet het recht, om het eene andere plaats te geven en er iets anders voor te lezen, dan het zegt.

Onze uitlegging vindt nader steun in art. 329. Hebben de ouders *vóór* (1e geval) of *bij* (2e geval) het aangaan des huwelijks verzuimd hun kind te erkennen, dan kan dit verzuim worden hersteld door brieven van wettiging. De heer Kootstra zegt, dat de erkenning heeft plaats gehad *nà* het aangaan des huwelijks; brieven van wettiging zouden dan niet meer kunnen worden verleend en het kind zou dus niet gewettigd kunnen worden! Grooter dwaasheid is moeilijk te bedenken. De wetgever heeft wel eens iets neergeschreven, dat met het gezonde verstand niet overeen te brengen is; maar dat hij zoo iets dwaas zou verordend hebben, wil er zoo grif bij ons nog niet in.

Wij vinden voor onze meening ook steun in een vonnis der rechtbank te Amsterdam, uitgesproken na de verschijning van ons onderschrift in den jaargang 1895, namelijk een van 20 Maart 1896 (zie *W. v. h. R.* no. 6812, *Gem.-Stem* no. 2335, *W. B. A.* no. 2453).

Twee personen, beiden 17 jaren oud, wenschten, na verkregen dispensatie van de Regentes, in het huwelijk te treden en daarbij een kind te erkennen. De ambt. v. d. burg. stand verklaarde zich wel bereid het huwelijk te voltrekken, maar maakte, op grond van art. 337 B. W. — verbiedende de erkenning door een minderjarigen vader beneden 19 jaar — bezwaar de gevraagde erkenning te doen plaats hebben.

De ouders van partijen wendden zich daarop tot de rechtbank en weerlegden bij request de opvatting van den a. v. d. b. s. Zij voerden aan:

dat de opvatting van den a. v. d. b. s. in strijd is èn met de bedoeling van den wetgever, die toch niet alleen zooveel mogelijk gewild heeft, dat een iegelijk een stelligen staat heeft, maar bovendien de gelegenheid heeft willen scheppen, om de gevolgen van misstappen, begaan vóór het huwelijk, weg te nemen en de zedelijkheid ook op die wijze te bevorderen, èn met het duidelijke voorschrift van art. 44 j°. art. 45 B. W.;

dat toch volgens art. 44 voormeld de a. v. d. b. s., de partijen in den echt vereenigende, dit doet, door in naam der wet te verklaren, dat zij door den echt aan elkander verbonden zijn, en partijen derhalve, nà die verklaring, gehuwd zijn, en waren zij, of was één hunner vóór de voltrekking minderjarig, van af het oogenblik, waarop die verklaring door dien ambtenaar is uitgesproken, die minderjarigheid heeft opgehouden; eerst daarna maakt de ambtenaar van dit gesloten huwelijk in het daartoe bestemde register eene akte op;

dat er geen enkel bezwaar kan bestaan, om in die akte dan de erkenning van een meerderjarige, al is hij dan slechts 17 jaar oud, betreffende zijn kind op te nemen;

dat dit ten allen overvloede volgt uit art. 45 B. W., waarin de wet voorschrijft, dat, nadat de voltrekking van het huwelijk heeft plaats gehad, en daarvan de akte wordt opgemaakt, daarin moet worden opgenomen de erkenning van natuurlijke kinderen, zoo dit plaats h e e f t (zie art. 45 no. 9), kennelijk daarmede aangevende, dat alsdan die erkenning geschiedt en niet vroeger, zooals nog duidelijker blijkt door vergelijking met art. 45 sub 5, waar van de daarin bedoelde rechtshandeling wordt gezegd, dat zij plaats g e h a d h e e f t, welke

dan ook alleen vóór de voltrekking van het huwelijk kan geschied zijn;

dat bovendien de wetgever in art. 329 B. W. blijkbaar vooropstelt het beginsel, dat bij een huwelijk, door partijen van welken leeftijd ook gesloten, de erkenning van natuurlijke kinderen kan plaats hebben, daar immers alleen in geval van verzuim later brieven van wettiging kunnen worden verkregen.

Op deze gronden verzochten requestranten aan de rechtbank, te bevelen dat de a. v. d. b. s., na de voltrekking van het huwelijk hunner kinderen, in de daarvan te formeeren akte zou opnemen de erkenning van het natuurlijke kind.

Bij beschikking van 20 Maart 1896 erkende de rechtbank in het algemeen de juistheid van de opvatting der verzoekers, maar verklaarde hen niettemin in hun verzoek niet-ontvankelijk, omdat de rechtbank den a. v. d. b. s. niet kan voorschrijven in eene eventueel op te maken akte iets op te nemen, wat die ambtenaar in zijne opvatting van de wet daarin meent niet te mogen opnemen.

De Redactie.

Beantwoording der door de Redactie gestelde vragen.

VRAAG 56. In Zeeuwsch-Vlaanderen worden bij kermissen en andere openbare vermakelijkheden verplaatsbare danstenten geplaatst in de tuinen van koffiehuizen. De gemeente wil van de houders eene zekere belasting heffen. Kan zij dit doen in den vorm van markt- of staangeld? Zoo neen, op welke wijze dan?

Krachtens art. 238 der gem.-wet worden voor plaatselijke belastingen gehouden, of daarmede, wat de toepassing van de artikels 232 tot 237 dier wet betreft, gelijkgesteld de in naam der gemeente gevorderde gelden voor banken of staanplaatsen op markten en andere dergelijke openbare plaatsen.

Met de uitdrukking: „en andere dergelijke openbare plaatsen" heeft de wetgever ongetwijfeld niets anders bedoeld dan alle overige plaatsen, welke eigendom der gemeente zijn, of waarover deze vrij kan beschikken.

Daar nu echter tuinen van koffiehuizen noch plaatsen zijn, waarover de gemeente recht tot vrije beschikking heeft, noch gemeente-eigendommen, is de gemeente mijns inziens onbevoegd voor staanplaatsen in die tuinen overeenkomstig art. 238 der voormelde wet belasting te heffen.

Wel zou zij in bedoeld geval belasting kunnen heffen in den vorm van art. 240*e* der gem.-wet, daar de bevoegdheid tot heffing der hierin vermelde rechten, nl. belasting op tooneelvertooningen en andere openbare vermakelijkheden, noch van plaats, noch van eigendom afhangt, maar uitsluitend betrekking heeft op uitvoering van vermakelijkheden.

En dansen, gewoonlijk met muziek gepaard gaande, behoort immers tot de vermakelijkheden.

SPRANG. H. N. B. VAN SANTEN.

Mede goed beantwoord door de heeren F. G. Caners te Ravenstein, D. Huizinga te Oldehove, W. E. Van Oijen te Wamel, D. J. Van Oortmerssen te Zwolle, J. L. Oosterhoff te Dordrecht, J. L. Switzar

te Oosterhout, D. P. Teenstra te Oldehove, W. Van der Veen te Dragten en H. Vriend te Emmen.

Den heer Van der Veen sporen wij gaarne aan, met de studie voort te gaan. De Redactie.

Vraag 57. Wanneer een winkelier een zeker aantal vaten petroleum te gelijk inslaat en die in zijn tuin onder den blooten hemel opbergt, is dan de hinderwet van toepassing?

Tot de inrichtingen, waarop de hinderwet toepasselijk is, brengt art. 2 IV dier wet ook die, bestemd tot verkrijging, verwerking en bewaring van petroleum.

De vraag zou kunnen rijzen, of hiermede alleen bedoeld worden inrichtingen, waar petroleum èn verkregen èn verwerkt èn bewaard wordt, dan wel of reeds het voorkomen op zich zelf van één dezer drie omstandigheden in eene inrichting deze onder de toepassing van de wet brengt. De Hooge Raad beantwoordde deze vraag in zijn arrest van den 26 October 1891 in laatstgemelden zin, op grond dat in art. 2 IV het woordje „en" tusschen de woorden „verwerking" en „bewaring" disjunctief gebezigd is.

Hoewel m. i. eene andere uitlegging naar de letter der wet wel verdedigbaar zou zijn, zal zeker een ieder met mij erkennen, dat de beslissing van den Hoogen Raad dan toch gewis in overeenstemming is met de bedoeling van den wetgever. Het wil mij echter voorkomen, dat deze bedoeling beter ware uitgedrukt, indien in plaats van het bewuste „en" het woordje „of" ware gebezigd.

Wij willen bij de beantwoording der vraag, met het oog op 's Hoogen Raads arrest, van de opvatting uitgaan, dat eene inrichting, waar petroleum enkel bewaard wordt, onder de wet valt.

Is de in de vraag bedoelde bewaarplaats in den zin der hinderwet wel eene „inrichting"? Het is wel wat oneigenlijk te spreken van „oprichten eener inrichting", wanneer men op een erf vaten petroleum neerlegt.

Het schijnt mij zoo toe, dat hier aan het begrip oprichten niet al te streng moet worden vastgehouden. Wel mag men aannemen, dat

de wetgever in de allereerste plaats aan gebouwen heeft gedacht, doch eene petroleumbewaarplaats onder den blooten hemel levert voorzeker evenveel, zoo niet meer, brandgevaar op dan die onder bedekking. Ook besliste de arrondissements-rechtbank te Haarlem bij vonnis van 10 April 1879, dat het woord „oprichten" niet moet worden opgevat in den beperkten zin van opbouwen of in elkander zetten en dat dus het neerleggen van vaten petroleum op een erf, met het doel om ze daar te bewaren, is het oprichten eener bewaarplaats van petroleum.

Het is niet gemakkelijk in het algemeen te zeggen, wat onder „bewaarplaats van petroleum" moet worden verstaan. Is iedere localiteit of ieder terrein, waar petroleum voortdurend voorhanden is, hetzij dan enkele vaten, of één vat, of misschien slechts eenige kannen, eene bewaarplaats in den zin der wet? Zoo ja, dan zouden zelfs bijna alle winkeliers en venters in petroleum vergunning moeten hebben; zoo neen, dan is de vraag gewettigd, hoeveel men in voorraad mag hebben, zonder onder de bepalingen der wet te vallen. De wet zelf bepaalt hieromtrent niets. Toch kan het nimmer de bedoeling zijn geweest, de wet toe te passen op elk lokaal of terrein, waar eene slechts zeer kleine hoeveelheid voorhanden is. Men zou dan zelfs zonder vergunning voor huishoudelijk gebruik geen petroleum in voorraad mogen hebben.

Doch welke onderscheiding moet dan in dezen gemaakt worden? Men kan, met het oog op het woordje „bestemd" in art. 2 IV, beweren, dat eene inrichting, hetzij geheel, hetzij grootendeels, eene blijvende bestemming moet vertoonen tot bewaarplaats van petroleum. Deze onderscheiding komt mij niet geheel verwerpelijk voor. Dat tenminste aan de bedoeling van de wet zou worden te kort gedaan, wanneer zij niet in de eerste plaats op deze inrichtingen werd toegepast, zal zeker wel ieder toestemmen. Ook voor de bewaarplaats, in de vraag bedoeld, wordt dan vergunning vereischt.

Echter kan niet ontkend worden, dat ook bij de bovenvermelde onderscheiding inrichtingen buiten de wet vallen, die misschien meer gevaar voor de omgeving opleveren dan vele andere, en juist dit doet mij betwijfelen, of zij wel geheel juist is, hoewel ik in de wet geene andere heb aangetroffen.

HOORN. D. KOOIMAN.

Behalve door den heer Kooiman werd de vraag beantwoord door de heeren J. Breebaart te Winkel, F. G. Caners te Ravenstein, M. J. Kroon te Edam, H. Ninteman te Stadskanaal, W. E. Van Oijen te Wamel, D. J. Van Oortmerssen te Zwolle, J. L. Switzar te Oosterhout, P. J. Terwoert te Koudekerke, W. Van der Veen te Dragten en A. E. Veenstra te Sliedrecht.

Allen zijn het er over eens, dat er eene in de hinderwet bedoelde „inrichting tot bewaring van petroleum" kan zijn, al is er geen gebouw. Zij, die zich daarover nader uitlaten, verschillen over de vraag, wanneer die „inrichting" er is. Enkelen (Breebaart en Van Oortmerssen) willen haar toetsen aan eene plaatselijke verordening. Indien die echter op dit stuk niet bestaat, faalt hunne onderscheiding. Een inzender (Kroon) wil nagaan, of de inrichting het karakter draagt eener industrieele onderneming; nog een ander (Ninteman) vraagt, of er doorloopend vaten geborgen worden; een derde eindelijk (Van Oijen) onderstelt bij den winkelier het kennelijk doel om de bergplaats als opslagplaats te gebruiken. Al is de terminologie dier inzenders eene andere dan die van den heer Kooiman, hunne bedoeling is blijkbaar dezelfde als die van dezen, waar hij spreekt van eene blijvende bestemming tot bewaarplaats van petroleum. Met die opvatting kunnen wij meegaan.

De Redactie.

Vraag 58. Geef eene duidelijke verklaring van art. 46 der wet op het lager onderwijs.

Vóór de wijziging der wet van 17 Augustus 1878 (St.bl. no. 127) bij die van 8 December 1889 (St.bl. no. 175) was de schoolgeldheffing facultatief gelaten. In 1889 werd zij echter imperatief.

Art. 46 der bovengenoemde wet zegt, dat ter tegemoetkoming in de kosten van het lager onderwijs, welke voor rekening der gemeente blijven, voor ieder kind, met uitzondering van bedeelden en van hen, die, schoon niet bedeeld, onvermogend zijn, een schoolgeld wordt geheven van ten minste 20 cent per maand.

Schoolgeldheffing is dus verplichtend.

De wetgever heeft het woord „tegemoetkoming" gebruikt en wil

daarmede zeggen, dat schoolgeldheffing niet mag worden beschouwd als eene bron, waaruit de onkosten van het lager onderwijs na aftrek der Rijksbijdrage zouden kunnen worden bestreden; nog minder als eene bron van inkomsten. Evenwel werd het billijk gevonden, dat zij, die het meeste belang bij het onderwijs hebben, eene tegemoetkoming in de kosten zullen betalen. De financieele toestand van verschillende ouders laat de betaling van schoolgeld echter niet toe en de wetgever bepaalde daarom, dat zij, die bedeeld worden, en zij, die, schoon niet bedeeld, onvermogend zijn, van die betaling zijn vrijgesteld.

Wie bedeelden zijn, hierover valt natuurlijk weinig te zeggen. Het zijn zij, die van eenig wettig erkend armbestuur onderstand ontvangen. Wie onvermogend zijn, moet worden beslist door een college. Wie dit college is, de raad of B. en W., hierover was verschil van meening. De Minister van Binnenl. Zaken verklaarde echter bij missive dd. 16 October 1880, dat de beoordeeling, wie onvermogend zijn, behoort bij burgemeester en wethouders.

Minvermogenden worden volgens art. 46, 2e al., indien het schoolgeld voor ieder kind van dezelfde klasse gelijk is (dus bij niet-evenredige schoolgeldheffing) slechts voor een gedeelte aan de heffing onderworpen. De wet kent dus drie categorieën: onvermogenden, minvermogenden en vermogenden.

Vrijstelling van de verplichting tot het heffen van schoolgeld kan door de Kroon aan eene gemeente worden verleend bij een met redenen omkleed besluit, den Raad van State gehoord. Er kunnen zich toestanden voordoen, dat schoolgeldheffing niet noodig is of nadeelig zoude kunnen werken op het schoolbezoek, en in zulke gevallen kan nu van de verplichting tot schoolgeldheffing dispensatie worden verleend. Intrekking van de verleende vrijstelling geschiedt op dezelfde wijze, als waarop zij verleend werd.

Het invoeren, wijzigen of afschaffen van schoolgeld geschiedt met inachtneming van de bepalingen der gemeentewet omtrent plaatselijke belastingen, vervat in de artt. 232—236. De invordering wordt geregeld door eene plaatselijke verordening overeenkomstig de bepalingen van artt. 258—262 dierzelfde wet.

Alhoewel de heffing van schoolgeld als de heffing van plaatselijke

belastingen en naar dezelfde regelen zal worden behandeld, moet de vraag, of schoolgeldheffing eene belasting is, naar mijne meening ontkennend worden beantwoord. Eene plaatselijke belasting is een middel om inkomsten te verkrijgen, waarmede daartegenovergestelde uitgaven gedekt kunnen worden. Dit is het geval niet bij schoolgeldheffing, want wij hebben reeds gezien, dat de schoolgeldheffing maar eene tegemoetkoming mag zijn.

De laatste alinea van art. 46 kent nog eene andere schoolgeldheffing en wel de evenredige schoolgeldheffing. Bij deze heffing zal het bedrag verschillen naarmate van de gegoedheid der ouders en wordt het in den regel getoetst naar een hoofdelijken omslag. Bedoelde alinea zegt, dat, indien het schoolgeld, behalve voor zooveel betreft de gevallen in het 2e lid van art. 46 (nl. wanneer de verordening op de schoolgeldheffing alleen gegoeden, min- en onvermogenden kent) en in art. 48 (wanneer aftrek voor tweede en volgende kinderen plaats heeft) vermeld, voor ieder kind van dezelfde klasse niet gelijk is, daarop de artt. 264—266 der gemeentewet mede van toepassing zijn. Bij evenredige schoolgeldheffing, buiten de beide hierboven genoemde gevallen, moeten dus kohieren worden opgemaakt en door Ged. Staten goedgekeurd.

Evenredige schoolgeldheffing kent alleen niet-betalenden en wel-betalenden.

Ten slotte zegt art. 46 ons nog, dat bij evenredige schoolgeldheffing het schoolgeld voor geen kind meer mag bedragen, dan hetgeen voor het onderwijs van dat kind kan geacht worden voor rekening der gemeente te blijven. Deze bepaling werd noodig geacht, opdat het schoolgeld bij eene evenredige heffing voor sommigen (meestgegoeden) niet te hoog zoude worden opgevoerd.

SLIEDRECHT. A. E. VEENSTRA.

De zes opstellen, welke wij ontvingen, waren alle van ongeveer gelijk gehalte. Uitmuntend konden we ze niet noemen. Er was van het antwoord veel meer te maken geweest, dan de inzenders deden.

Toch vinden wij geen vrijheid, de stukken af te keuren. Uit alle toch bleek, dat de schrijvers art. 46 der wet op het lager onderwijs begrepen hadden.

De andere inzenders waren de heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, F. G. Caners te Ravenstein (wiens werk met het geplaatste kampte), W. E. Van Oijen te Wamel (wien we onder de aandacht brengen, dat „onder" en „sub" hetzelfde beteekenen), A. G. Van der Roest te Oudewater en J. Sybolts te Leek. Laatstgenoemden inzender heeten wij gaarne welkom. DE REDACTIE.

VRAAG 59. Stel eene verordening omtrent het begraven en de begraafplaats.

De Raad der gemeente O....;

Gelet op de artikelen 7, 8, 21 en 28 der wet van 10 April 1869 (St.bl. no. 65);

Heeft besloten, vast te stellen de navolgende

VERORDENING omtrent het begraven en de begraafplaatsen in de gemeente O....

Afdeeling I. Van de begraafplaatsen, de indeeling enz.

Art. 1. De algemeene begraafplaatsen in deze gemeente zullen worden verdeeld in vier afdeelingen: A, B, C en D.

Tegen het bij verordening vastgestelde recht worden de grafruimten in de afdeelingen A voor onbepaalden tijd, die in de afdeelingen B voor bepaalden tijd in gebruik afgestaan, terwijl die in de afdeelingen C en D bestemd zijn voor het begraven van lijken van hen, die niet het uitsluitend recht hebben in een bepaald graf te begraven.

Art. 2. Elke grafruimte beslaat eene oppervlakte van 2 M^2., te weten 2 M. lengte en 1 M. breedte.

Art. 3. In elk graf zullen met inachtneming van de voorschriften, vervat in art. 22, 2e lid, der hierboven genoemde wet, twee lijken boven elkander mogen worden begraven.

Afdeeling II. Van den tijd voor het begraven van lijken.

Art. 4. Behoudens het bepaalde in het volgend artikel mag op de in deze gemeente gelegen begraafplaatsen geen lijk worden begraven, anders dan tusschen des voormiddags elf en des namiddags drie uur.

Art. 5. In eenig bijzonder geval kan de Burgemeester het begraven op een ander uur schriftelijk toestaan, terwijl de Burgemeester

voorts, wanneer hem uit eene verklaring van een geneeskundige de wenschelijkheid hiervan blijkt, het begraven van een lijk op een anderen tijd kan gelasten.

Lijken van kinderen, beneden den leeftijd van twee jaren, mogen ook zonder vergunning van den Burgemeester na drie uur des namiddags worden begraven, doch in elk geval vóór zonsondergang.

Afdeeling III. Van het vervoer der lijken naar de in de gemeente gelegen begraafplaatsen.

Art. 6. Het vervoer der lijken naar de begraafplaatsen mag niet anders geschieden dan in gesloten kisten, gedragen per baar, of per lijkwagen vervoerd tot aan de afsluiting van de begraafplaats.

Art. 7. De lijken, welke op kosten der gemeente worden begraven, voor welker begraving niet door nabestaanden of betrekkingen of door armbesturen wordt gezorgd en welke derhalve door de zorg van den Burgemeester moeten worden ter aarde besteld, alsook die, welke overeenkomstig het bepaalde in art. 6 (laatste lid) der bovenaangehaalde wet op last van Burgemeester en Wethouders, of ingevolge de wet houdende voorziening tegen besmettelijke ziekten op last van den Burgemeester vooraf naar een lijkenhuis moeten worden overgebracht, worden vervoerd op de wijze, als in artikel 6 is bepaald.

Afdeeling IV. Van hetgeen op de begraafplaatsen moet worden in acht genomen.

Art. 8. Het is verboden, de begraafplaatsen met voertuigen of karren te berijden, zonder schriftelijke toestemming van Burgemeester en Wethouders.

Art. 9. De lijken, per lijkwagen naar de begraafplaats vervoerd, zullen per baar naar het graf moeten worden gedragen.

Art. 10. Voor het maken van grafkelders in de afdeeling A der algemeene begraafplaatsen wordt toestemming vereischt van Burgemeester en Wethouders. Gelijke toestemming wordt vereischt voor het plaatsen van gedenkteekenen en kruizen, het planten van boomen en gewassen en het plaatsen van zerken op graven in de afdeelingen B, C en D.

De op of bij de graven geplaatste gedenkteekenen mogen van opschriften worden voorzien, naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders niet strijdig met de openbare orde.

Art. 11. De zorg voor het openen en sluiten van een graf wordt in het bijzonder opgedragen aan een doodgraver, die bij elke begrafenis tegenwoordig is en het bestemde graf aanwijst. Zijne verplichtingen worden nader bij instructie geregeld.

Tot het sluiten van een graf mag niet worden overgegaan, dan nadat de nabestaanden of betrekkingen, zoo die aanwezig waren, de begraafplaats hebben verlaten.

Art. 12. Het hek der begraafplaatsen zal na eene begrafenis dadelijk weder gesloten worden.

Art. 13. Overtreding van eene der bepalingen dezer verordening wordt gestraft met eene geldboete van ten hoogste tien gulden.

Vastgesteld te O., ter openbare raadsvergadering van den 7 November 1899.

De Raad voornoemd,
N. N., Voorzitter.
N. N., Secretaris.

OLDEHOVE. D. HUIZINGA.

Art. 10. Ieder gewoon graf wordt aangewezen door een aan het hoofdeinde te plaatsen, wit geschilderd houten paaltje, dat van een zwart volgnummer voorzien en ten koste der gemeente gesteld en onderhouden zal worden.

Zoodra tien jaren zijn verloopen, nadat het laatst een lijk geplaatst is in eenig graf, wordt ieder dat graf aanwijzend paaltje — die van de aan de gemeente teruggekeerde eigen graven daaronder begrepen — zwart geschilderd en voorzien van een wit nummer.

Art. 11. Ter gemeente-secretarie zal worden aangelegd een plan der begraafplaats, waarop ieder grafnummer, ook van de eigen graven, te juister plaatse zal worden aangegeven, en voorts een register, waarin nauwkeurig zullen worden aangeteekend de nummers der gewone graven en de namen van de daarin ter aarde bestelden, met de datums hunner begrafenis.

Art. 12. Ingezetenen zoowel als vreemden kunnen, voor zoover de ruimte zulks toelaat, het uitsluitend recht verkrijgen om lijken in eene bepaalde grafruimte te doen begraven.

De aanvraag daartoe geschiedt aan Burg. en Weth., onder opgaaf van het aantal lijken, waarvoor plaatsruimte verlangd wordt.

Niemand mag op meer dan 25 vierkante meters het uitsluitend recht van begraven hebben.

Art. 13. Iedere zoodanige grafruimte wordt aangewezen door vier op de hoeken te plaatsen, wit geschilderde en met lood gedekte houten paaltjes, die van een zwart nummer voorzien en ten koste van de aanvragers of hun rechtverkrijgenden door de gemeente gesteld en onderhouden zullen worden.

Van die graven wordt nauwkeurig boek gehouden in een afzonderlijk register, waarin worden opgeteekend de nummers der graven, de namen van de rechthebbenden en van de ter aarde bestelden en de datums van begraven.

Art. 14. Hij, te wiens name een eigen graf gesteld is, wordt geacht dat te bezitten voor zich en zijne echtgenoote.

Wanneer na het overlijden van den laatste hunner de kinderen of rechtverkrijgenden die grafruimte voor zich wenschen te behouden, zijn zij verplicht die binnen zes maanden na dat overlijden te doen overboeken ten name van een hunner, die zich daarbij aansprakelijk stelt voor de nakoming der verplichtingen, op den eigenaar rustende.

Zoolang die overboeking niet heeft plaats gehad of het daarvoor verschuldigde recht niet is voldaan, mag van die grafruimte geen gebruik worden gemaakt.

Art. 15. Binnen tien jaren na de laatste begraving op eenig terrein, waarop het uitsluitend recht tot begraven is afgestaan, is ieder eigenaar van dat recht verplicht te kennen te geven, of hij al dan niet in het bezit daarvan verlangt te blijven.

Bij gebreke dezer verklaring keert de afgestane ruimte, zoodra die termijn verstreken is, ter vrije beschikking aan de gemeente terug.

KOUDEKERKE. P. J. TERWOERT.

Wat in de in deze vraag bedoelde verordening moet worden opgenomen, blijkt duidelijk uit de volgende artikelen der begraafwet:

art. 7: de tijd van begraven;

art. 8: hetgeen in het belang der openbare orde en gezondheid

bij het brengen van lijken naar de begraafplaats is in acht te nemen en de wijze, waarop de lijken, die op kosten der gemeente begraven worden, naar de begraafplaats zullen worden gebracht;

art. 21: het stichten van grafkelders;

art. 28: hetgeen in het belang der openbare orde en gezondheid op de in de gemeente gelegen begraafplaatsen in acht moet worden genomen.

Niet gebiedend vereischt, maar hoogst wenschelijk zijn voorschriften omtrent het verkrijgen van het uitsluitend recht om lijken in een bepaald graf te doen begraven (art. 20 der wet). Voorts achten wij, ofschoon de wet daarover niet spreekt, alleszins wenschelijk voorschriften betreffende de indeeling der begraafplaats en betreffende de wijze, waarop lijken zoo noodig kunnen worden teruggevonden.

Wat dit laatste punt betreft, herinneren wij er aan, dat bij circulaire van den Commissaris des Konings in Zeeland van 20 September 1876 (Prov. blad no. 95) aan de gemeentebesturen werd aanbevolen, bij elk graf een nummerpaal te doen plaatsen en een met de nummers overeenstemmend register aan te leggen, waarin de namen van hen worden vermeld, die in elk graf zijn begraven.

Bij het onderzoek der ingekomen antwoorden troffen wij er een aan, volgens hetwelk overtreding van de bepalingen der verordening zou worden gestraft met eene geldboete van *f* 10 tot *f* 25, met of zonder gevangenisstraf van 1 tot 3 dagen. Indien de schrijver zijne verordening had gedagteekend vóór 1 September 1886, zou hij wellicht deze bepaling kunnen verdedigen en een beroep kunnen doen op art. 27 der wet van 15 April 1886 (St.bl. no. 64); nu echter de verordening de dagteekening draagt van 10 November 1899, is de aangehaalde bepaling in strijd met art. 161 der gemeentwet, zooals dat luidt krachtens art. 24 der wet van 15 April 1886 (St.bl. no. 64), en met art. 23 van het wetboek van strafrecht.

De overige antwoorden gaven alle aanleiding tot enkele opmerkingen.

In dat van den heer L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch vonden we niets betreffende indeeling der begraafplaats, betreffende eigen graven en betreffende de in art. 28 der wet bedoelde maatregelen.

De heer H. Ninteman te Stadskanaal gaf geene bepalingen betreffende indeeling van en orde op de begraafplaats (art. 28).

De heer A. G. Van der Roest te Oudewater gaf niet de bepalingen, welke verlangd worden door art. 8, tweede lid, en door art. 28 der wet.

In het overigens goede werk van den heer J. L. Switzar te Oosterhout vonden wij niets betreffende de indeeling der begraafplaats en de aanwijzing der graven.

De beste antwoorden schenen ons toe die der heeren D. Huizinga te Oldehove en P. J. Terwoert te Koudekerke. Zouden wij aan dat van eerstgenoemde de voorkeur geven wegens de systematische indeeling, ook daarin misten wij bepalingen betreffende de aanwijzing der graven. Die troffen wij zeer goed aan bij den heer Terwoert in de artt. 10 tot 15, weshalve wij die onder de verordening van den heer Huizinga plaatsten. Door combinatie der beide stukken is eene goede verordening te krijgen. DE REDACTIE.

VRAAG 60. Wanneer kan iemand onder curateele worden gesteld?

Wanneer een meerderjarige niet in staat is, zijn eigen belangen behoorlijk te behartigen, of op roekelooze wijze zijn vermogen aan ondergang blootstelt, is het noodig, dat hij evenals een minderjarige onder toezicht geplaatst wordt.

Dat toezicht (curateele) is geregeld bij de art. 487 e. v. van het burgerlijk wetboek.

Een meerderjarige kan onder curateele gesteld worden ter zake van:

1o. onnoozelheid, krankzinnigheid of razernij (art. 487);

2o. verkwisting (art. 487, 2e lid);

3o. zwakheid van vermogens (art. 488, 4e lid).

Het verzoek tot onder curateelestelling kan gedaan worden:

In het geval, sub no. 1 vermeld: door elken bloedverwant, door den echtgenoot en door het openbaar ministerie. Dit laatste is echter, behalve in het geval van razernij, eerst bevoegd, wanneer de krankzinnige geen bloedverwanten of echtgenoot binnen het Rijk heeft. Het openbaar ministerie is steeds bevoegd, de curateele te verzoeken van dengene, tot wiens verblijf in een krankzinnigengesticht krachtens art. 24 der wet van 27 April 1884, St.bl. no. 96 (krankzinnigenwet),

machtiging tot verlenging is verleend [1]), en voor wien de echtgenoot en de bloedverwanten de curateele niet tijdig hebben aangevraagd.

Wegens verkwisting: door de bloedverwanten in de rechte linie, door die in de zijdlinie, tot den 4en graad ingesloten, en door den echtgenoot.

In geval van zwakheid van vermogens: door dengene, die gevoelt niet in staat te zijn zijne belangen behoorlijk waar te nemen.

Het verzoek tot onder-curateele-stelling wordt gericht tot de rechtbank van het arrondissement der woonplaats van hem, wiens curateele verzocht wordt.

Voorheen, nl. vóór de invoering der hierboven genoemde krankzinnigenwet van 1884, waren de formaliteiten, bij de procedure in zake curateele in acht te nemen, tweeërlei, nl. die ter oorzake van onnoozelheid, krankzinnigheid of razernij en van verkwisting, vervat in de artt. 491 tot en met 498 B. W., en die ter zake van zwakheid van vermogens, geregeld bij de artt. 493 tot en met 496 B. W. (art. 499).

Daar bij art. 24 [2]) de procedure belangrijk is vereenvoudigd ten aanzien dergenen, tot verlenging van wier verblijf in een krankzinnigengesticht machtiging is verleend, heeft men dus thans drie verschillende soorten rechtspleging.

De onder-curateele-stelling van hen, die niet in een gesticht zijn opgenomen, of wier verblijf aldaar nog niet krachtens art. 24 der wet van 1884 is verlengd, gaat met de volgende formaliteiten gepaard:

a. Ter zake van onnoozelheid, krankzinnigheid, razernij of verkwisting. Zooals hiervoor is gezegd, wordt het verzoekschrift, bevattende de daadzaken, waaruit van de onnoozelheid enz. blijkt, ingediend bij de rechtbank van het arrondissement van de woonplaats van dengene, tegen wien het verzoek is gericht. Oordeelt de rechtbank de feiten zwaarwichtig genoeg, dan zal zij de bloedverwanten en aangehuwden hooren.

Nadat het verzoekschrift en het verslag van het verhoor der bloedverwanten aan dengene, wiens curateele verzocht is, zal zijn beteekend,

---

[1]) Zie art. 34 der krankzinnigenwet. (Red.)

[2]) De geachte inzender bedoelt art. *34* der krankzinnigenwet. (Red.)

zal hij door de rechtbank worden gehoord; is hij buiten staat zich te verplaatsen, dan zal het verhoor in zijne woning geschieden door de in art. 493 B. W. genoemde rechters. Na deze ondervraging zal de rechtbank, daartoe gronden vindende, een provisioneelen bewindvoerder benoemen, belast met de zorg, in art. 495 genoemd. Is de rechtbank uit het familieverhoor voldoende ingelicht, dan zal zij, na verhoor van dengene, wiens curateele verzocht is, zonder eenige verdere formaliteit kunnen beschikken.

Is de rechtbank door de verklaringen der opgekomen bloedverwanten niet genoegzaam ingelicht, dan kan zij alvorens uitspraak te doen nog getuigen hooren ten einde de daadzaken tot klaarheid te brengen.

Het vonnis zal in het openbaar worden uitgesproken, na verhoor of behoorlijke oproeping der partijen en op conclusie van het openbaar ministerie.

Bij hooger beroep kan de hoogere rechter den curandus opnieuw ondervragen of doen ondervragen.

De verzoekers zijn verplicht, de vonnissen of arresten, waarbij curateele verleend wordt, binnen tien dagen aan de wederpartij te beteekenen en door plaatsing in de *Nederl. Staatscourant* en een nieuwspapier der provincie ter algemeene kennis te brengen, een en ander op straffe van vergoeding van kosten, schaden en interessen, zoo daartoe gronden zijn.

b. Bij zwakheid van vermogens.

Voor deze procedure gelden de bovenstaande voorschriften met de volgende wijzigingen:

Overlegging van bewijsstukken, noch vermelding van feiten behoeft plaats te hebben; evenmin komt beteekening der stukken aan den verzoeker te pas; de echtgenoot des verzoekers wordt ook gehoord door de rechtbank. Het vonnis wordt terstond na conclusie van het openbaar ministerie uitgesproken, zonder dat daarvoor getuigenverhoor of oproeping van partijen te pas komt. De zorg voor de bekendmaking van het vonnis rust op het openbaar ministerie.

c. Procedure ingeval van verleende machtiging tot verlengd verblijf in een krankzinnigengesticht krachtens art. 24 der wet van 1884 (zie de artt. 34 en 35 dier wet):

Bij het verzoekschrift tot onder-curateele-stelling wordt geene opgave van getuigen vereischt; als bewijsstuk wordt alleen overgelegd eene

verklaring van den geneeskundige of eersten geneeskundige van het gesticht, waaruit de voortdurende staat van krankzinnigheid blijkt, benevens een afschrift der laatste rechterlijke machtiging tot verblijf in het gesticht, voor zooverre de curateele wordt aangevraagd bij eene andere rechtbank dan die de machtiging heeft verleend.

Na overlegging der zoo juist genoemde stukken houdt de rechtbank het verhoor van bloedverwanten of aangehuwden. De beteekening van het verzoekschrift en het verslag van het familieverhoor geschiedt aan het bestuur van het gesticht, zoo de beteekening aan den verpleegde in persoon door een aan 't gesticht verbonden geneeskundige voor den krankzinnige schadelijk wordt geacht.

De verhooren van bloedverwanten of aangehuwden hebben plaats in het gesticht, zoo noodig in tegenwoordigheid van een daaraan verbonden geneeskundige; de rechtbank kan het verhoor opdragen aan een door haar te benoemen rechtercommissaris of aan den kantonrechter, in wiens ressort het gesticht gelegen is. De geneeskundigen en andere personen, die zich in het gesticht bevinden, kunnen bij gelegenheid van het verhoor van den verpleegde als getuigen worden gehoord, zonder voorafgaande oproeping of schadeloosstelling. Na afloop hiervan doet de rechtbank, zonder nadere oproeping van partijen, uitspraak; zij is bevoegd om een getuigenverhoor te bevelen. De beteekening der uitspraak van het vonnis geschiedt aan den verpleegde, tenzij een aan het gesticht verbonden geneesheer dit ontraadt. De schriftelijke conclusiën van het openbaar ministerie kunnen op het verzoekschrift gesteld worden.

Van de benoeming van provisioneele bewindvoerders, van de verleende onder-curateele-stelling en van de benoeming van curators en toeziende curators wordt binnen drie dagen na de dagteekening der uitspraken, waarbij een en ander plaats heeft, kennis gegeven aan het bestuur van het gesticht, waarin de krankzinnige verpleegd wordt, en wel, naarmate de plaatsing in 't gesticht is geschied op machtiging van de rechtbank of het kantongerecht, door den griffier van dat rechtscollege.

De werking en gevolgen der curateele zijn in de artikelen 500 e. v B. W. behandeld.

Oosterhout. J. L. SWITZAR.

Aan het stuk van den heer Switzar meenden wij de eer der plaatsing te moeten geven. Overigens ontvingen wij ook goede antwoorden van de heeren J. Bouman te Nieuw-Beijerland, D. Huizinga te Oldehove, L. Hüpsch te 's-Hertogenbosch, J. H. Kluft te Hoorn (dien wij welkom heeten in de rij onzer medewerkers), M. J. Kroon te Edam, W. E. Van Oijen te Wamel, A. G. Van der Roest te Oudewater, Dj. P. Teenstra te Oldehove en H. Van Veen te Urk.

DE REDACTIE.

VRAGEN,

WAARVAN DE BEANTWOORDING BIJ DEN HOOFDREDACTEUR WORDT INGEWACHT VÓÓR DEN 15 JANUARI 1900.

---

6. De gemeente bezit grond, die in erfpacht is uitgegeven. Partijen wenschen een eind te maken aan de betaling der jaarlijksche pacht. Op welke wijze kan dit geschieden?

7. Kunnen houders van danstenten gedwongen worden, alleen van de pleinen der gemeente gebruik te maken?

8. Mag bij het begin van het jaar een mandaat worden geslagen tot betaling van zekere som aan den ambtenaar van den burgerlijken stand, om daarvan in den loop des jaars benoodigde zegels te betalen?

9. Stel eene verordening op het heffen van leges ter secretarie met verordening op de invordering.

10. Wat wordt bedoeld met „de plaats der geboorte" in art. 31 B. W.?

INGEZONDEN STUKKEN.

Onze grondwet.

Gaarne breng ik hulde aan de verdienstelijke bijdrage des heeren H. N. B. Van Santen, voorkomende in de 11e aflevering; toch wensch ik eene kleine opmerking daaromtrent te maken.

De heer v. S. spreekt op pag. 383 van de grondwetswijziging van 1840 als van eene „nieuwe grondwet" en van de wijziging van 1848 als van eene „betere grondwet", van „deze grondwet" enz.

Nu weet ik zeer goed, dat het meer gebruikelijk is, om niet te spreken van de „wijziging" maar van de „grondwet van 1848", doch ten aanzien van die van 1840 geloof ik niet, dat dit zoo zeer het geval is.

De grondwet, onder welke wij thans nog leven, dateert reeds van 1815 en de latere veranderingen, daarin aangebracht, hebben geene nieuwe grondwet daargesteld.

Een duidelijk bewijs daarvoor vind ik o. a. in art. 10.

Ik zal de laatste zijn om te betwijfelen, of de geachte schrijver dat alles niet reeds wist toen hij de pen ter hand nam; doch ik meende er met een enkel woord op te moeten wijzen, omdat hij zich m. i. voor de jeugdige medewerkers van dit Tijdschrift minder goed heeft uitgedrukt en misschien den grond voor verkeerde opvatting kan hebben gelegd.

Met dankzegging,

DREUMEL. A. B. MICHIELSEN.

Al twijfelen ook wij er niet aan, of de heer Van Santen wist wat de heer Michielsen vermoedt, hebben wij in de plaatsing van dit stukje toch geen bezwaar gezien. DE REDACTIE.

